Downloaded By: Afghan Salar Library

افغان سالار کتابتون

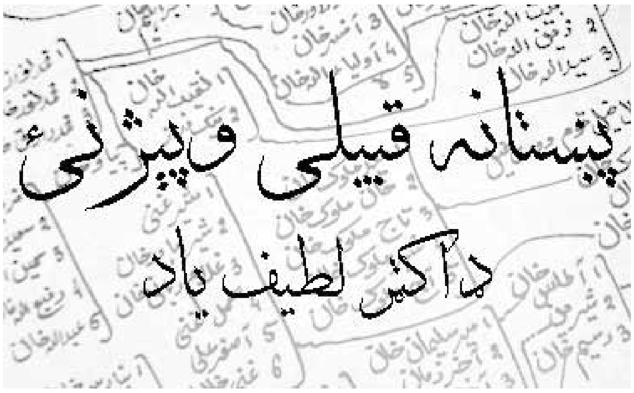

پښتانه قبیلې وپېژنئ

ډاکټر لطیف یاد

خیبر وېب پاڼه

www.khyber.org

د دې کتاب برخې ړومبي وار د بېنوا وېب پاڼې (benawa.com) کښې ښکاره شوي دي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

سرليکو نبنې

1 ابد اليان 9
2 ابراهيم خيل 13
3 اپريد ي (افريد ي) 13
4 اتمانخيل 16
5 اتمانزي 18
6 اټوال 18
7 احمد زي 19
8 اڅکزي 20
9 اد ريمزي (عبد الرحيمزي) 22
10 اد وزي 23
11 اد ين خيل 23
12 اسماعيل خيل 23
13 اسحٰق زي 24
14 اکاخيل 25
15 الياس خيل 26
16 امر خيل 26
17 اوريا خيل 27
18 الکوزي 27
19 علي زئي 30
20 اندړ 32
21 اورکزي 34
22 اورمړ 37
23 بابړ 39
24 بابي (بابياني) 42
25 بړ يځ 48
26 بنګښ 56

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

27 بنوڅی 61
28 بېټنی 66
29 بابکر خیل 71
30 بختیار 71
31 څمکني 74
32 فر ملي 77
33 پړ به 80
34 پړ انګیان 81
35 پڼي 82
36 پو پلزي 84
37 تر کاڼي (تر کلا ڼي) 86
38 تره خیل 89
39 تر کی 92
40 ترین 95
41 تنړي 98
42 توخي 101
43 توري 106
44 جبار خېل 108
45 جد ون 111
46 جلال زي 113
47 جلواڼي 114
48 جمریاڼي 116
49 ځاځي 118
50 ځد ران 121
51 څولیزي 126
52 څینزي 127
53 حسین خېل 127
54 خبښي، بنخي، خوخي، خابښي خېل، بناخي خېل 128
55 خاکواني 130

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

56 خټک 131
57 خد وزي 137
58 خد وزي و خرڅين 138
59 خروټي 138
60 خليل 145
61 خوږياني 147
62 خوند ي 150
63 خيسوري 151
64 خېشکي 151
65 د اؤد زي 155
66 د اوي 157
67 د رمان 159
68 د رې کوټي 160
69 د له زاک 160
70 د ستو خېل 163
71 د وتاني 164
72 د وړ 166
73 د ولت خېل 169
74 د ولت زي 172
75 د ينار خېل 174
76 رتن زي 174
77 رځړ 175
78 زاخېل 175
79 زموخت، زمښت، زويمشت 177
80 زيرک، ځيرک 178
81 زېرماني 179
82 زېړاني 180
83 سافي، ساپي 181
84 سالار زي 187

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

85 سهاک 189
86 ستانکزي 190
87 ستانيزي 193
88 سبري 193
89 ستوریاني 194
90 سد وزي 196
91 سرکاڼي 197
92 سرواڼي یا شېرواڼي 199
93 سرپپال 202
94 سړبني 204
95 سلطان خېل (غلځي) 205
96 سلطان خېل (نیازي) 206
97 سلېمان خېل 206
98 سنټیا 210
99 سنځر خېل 211
100 سوري 211
101 ساد ات یا سېد ان 219
102 شلماني 228
103 شملزي 232
104 شیتک 233
105 شیراڼي 234
106 شینواري 237
107 طوطا خېل 243
108 علي خېل 244
109 عمر خېل 246
110 عیسی خېل 247
111 غلجي یا غلزي یا غرزي 251
112 غرغښت 254
113 غرشین 255

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

114 غوريا خېل 257
115 كاسي 259
116 كاكازي 261
117 كاکړ 263
118 قلند ر خېل 271
119 قوال خېل 273
120 کړو خېل 274
121 كرلاڼي 277
122 كسايي 289
123 كوټي 289
124 كورم خېل 290
125 ګاړي 290
126 ګبري 290
127 ګګياڼي 291
128 ګنډه پور 293
129 ګوربز 300
130 لالي يا ليلي وزير 303
131 لواڼي 304
132 لودي 306
133 لودين 308
134 ما كو 309
135 ماموند 310

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

سرلیک

ګرانو اوښاغلو لوستونکو! پوهیږم چې د پښتني قبیلو د نومونو سره به زموږ ډیر ګران هیواد وال اشنا وي، په تیره بیا پښتانه چې په ځانګړي توګه هر یو تن یې د پښتنو په بیلا بیلو قبیلو، خیلونو، ښاخونو و څانګو پوره اړه لري. البته د پښتنو په اړوند ډیر شمیر ختیځ پیژند ونکو اوپه تیره بیا انګریزي محققینو و څیړونکو ډیر پنډ پنډ کتابونه او ډیرې مقالې کښلي دي چې په هغو کې د پټان د کتاب د لیکوال سر اولف کیرو، د بلیو bellew د افغانستان توکمونه کتاب، د مونټ ستوارت الفنستن د کابل سلطنت بیان و په کلکته کې د بریتانیا د هغې ډکشنرۍ نومونه اخیستلای شو چې په ۱۹۱ـ میلاد ي کال کښې په انګریزي پوځي اډه کې چاپ شوې وه او The Dictionary of Pathan Tribes نومیږي. له بلې خوا په هند کې د انګریزي واکمنۍ د وخت یو شمیر مسلمانانو هم د پښتنو په باب غټ غټ کتابونه کښلي دي چې د ډیټي کمشنر محمد حیات خان حیات افغاني، د شیر محمد خان ګنداپور تواریخ خورشید جهان و زرد ار خان ناغر صولت افغاني چې د پښتنې قبیلو په اړوند په زړه پوري معلومات پکې راټول شوي یاد ولای شو.

همد اراز زموږ د هیواد ګران افغانستان نامتو پوهانولکه اروابناد علامه عبد الحی حبیبي، اروابناد استاد احمد علي کهزاد ، اروابناد علامه رشاد بابا، اروابناد استاد عبد الروف بینوا، اروابناد قیام الد ین خاد م، اروابناد استاد صد یق الله رښتین، اروابناد حبیب الله تږی، استاد پوهاند کاکړ، ښاغلي استاد محمد ولي ځلمي، ښاغلي و قد رمن محقق قد رت الله حد اد ، ښاغلي پوهاند عبد الرسول امین، اروابناد حکیم تنیوال او اروابناد د وست شینواري د پښتنو د نسب او توکم په باب د قد روړ خد متونه کړي د ي چې د ستاینې وړ د ي. پر د ې سر بیره په پښتونخوا کې د اروابناد قاضي عطاؤ الله خان، سید بهاد رشاه ظفر کاکا خیل او د سهیلي پښتونخوا د مشهور لیکوال پروفیسر ولې محمد خان سیال کاکړ نومونه یاد ولای شو چې د پښتنو پوره او بشپړه پیژند ګلوي یې راته کړې د ه.

په ۱۳٦۷ لمریز کال کې چې ما د افغانستان د علومو اکاډمۍ د پښتو څیړنو په نړیوال مرکز کې د علمي غړي په توګه د ند ه ترسره کوله نو د د غه مرکز له خوا د پښتني قبیلو په نامه پروژه راکړل شوه چې ما د غه د رې کلنه پروژه په ۱۳۷ـ کال کې بشپړه او د چاپ له پاره برابره کړه چې نوموړی کتاب د پښتني قبیلي په نامه په ۱۳۷ـ لمریز کال د کابل په پو هنې مطبعه کې د ٤ـ ټوکو په تیراژ چاپ شو، خو له بد ه مر غه د ۱۳۷۱ کال کې کله چې ټوپکمار د ځواک پر ګد ۍ کښیناستل نو مې ولید ل چې د کابل د د ه افغانانو په یوه د وکان کې د همد ې چاپ شوي کتاب نه د پوړیو کار اخیستل کېد ه، خد ایرو ډیر خواشینی شوم. په هماغه کال مې د رې نور کتابونه هم د حیات افغاني، خوشال خټک او د اود ي تاریخ په نامه په اریانا مطبعه کې چاپ شوي وو چې د د غو چاپ شوو کتابونو پته رانه ورکه شوه وروسته مې چې پته ولګوله نو ټوپکمارو د خپلو خوړو د پخولو له پاره د همد ې کتابونو د سوځولو نه ګټه اخیسته، خو د وی د د ې نه څه خبر وو چې هره کرښه یې د زړه په وینو لیکل شوې وه او په شپو شپو به د پرښنا د نشتوالی له کبله به تر

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

سهاره د خاورو د تیلو څراغ و ډیوې ته ناست وم. په ۱۳۷۱ کال مې چې حالات ناسم ولید ل او کور مې چور، تالا او وران شو نو د هیواد ه مهاجر شوم او د اد ی د هغې مود ې تر اوسه لا هماغسي د خپل ګران هیواد ه لیرې پروت یم. خوله نیکه مرغه مې د غه ټول یاد شوي کتابونه د د انش د خپرېند ویه ټولنې په مرسته له سره بیا چاپ کړل چې د لوې خد ای په مرسته مې یو څه روحي ارامتیا تر لاسه کړه.

ګرانو وروڼو د پښتنو د غه قبیلې چې انشاء الله د بینوا د ویب پاڼې په راتلونکو پاڼو کې به یې ولولئ د الفبا په ترتیب به د رته وړاند ي شي د وې ګټې لري. له یوې خوا به د پښتنو د قبیلو له نومونو سره اشنا شو و له بلې خوا که چیرې ما د ځینو قبیلو د خیلونو، ښاخونو و څانګو د نومونو په برخه کې تیر وتنې کړي وي، نو زما نیمګړی کار به بشپړ کړئ چې د ا په خپل ذات کې د پښتنو د نسب د شجرو د بشپړولو په اړوند به ستاسو لوی خد مت وی.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

قبائل

1ابد اليان

ابد اليان چې په د رانيانو سره هم شهرت لري د افغانستان په تا ريخ کې يو نا متو ټبر د ی چې د نامه رېښه يې د ٤ـ میلاد ي شا او خوا کې سپين پوستي اريايې قبيلې ته چې اپتل Aptal يا هپتالي نو ميږي رسيږي چې د غې قبيلې په با ختر او تخارستان کې يو غښتلی د ولت جوړ کړ او د برتانوي د ايرتالمعارف Encyclopaedia Britannica پــه استناد مور خانو يې نوم ابد لوي هم راوړی د ی[1]. چې په تا ريخو نوکې يې نوم په بيلا بيلو بڼو هپتــل(اود ل)=ابــد ل=يفتل او ابد ال ضبط د ی.

د ابد ال په هکله زيات افسانوي روايتونه هم شته چې د لته به يې راوړل بيځا يه نه وي.روايتونه وايــي چــې د اسلامي د ورې په تا ريخ کې لو مړنی سړی چې د (ابد ال=اود ل)په نامه ياد شوی د ی د پښتني قبيلو مشهور نيکه د ی چې د خپل نا متو کهو ل سره د سليمان په غره کې او سيد ه.د ی د ترين زوی د شر خبون لمسی او د سړبن کړوسی د ی او د د ه نو م په پښتواد بياتو او پخوانيو او زړو نسخو کې (اود ل) او د جمع منسوب په بڼه (اود لی=ابد الی) ضبط د ی چې د ٤٤ـ هجري يا ٤٨١ـ ميلاد ي کلو نو په شا او خوا کې يې پښتانه قبايل پر ځان راټول کړي وو او د د ه له تو کمه ملک سليمان د عيسی زوی چې په زيرک سره مشهور و پښتني قبيلي د سليمان له غره نه کند هارته بوتلې ا وهلته يــې مېشته کړې او د خپل ژ وند په پای کې يې خپل زوی ملک بارک پر مشری و ټاکه او تر بارک وروسته د زيــرک بــل زوی ملک پوپل د خپل نفوذ ساحه د اوسني بلو چستان تر شال او ژوبه وغزوله او د ٦٥ کالو تر مشر تو ب وروسته د ٨٩ کلو نو په عمر ومړ.

د اسې فو لکلوري روايتو نه هم شته چې په پيل کې ابد ال بل نوم د ر لود ، خو کله چې د خواجه احمــد ابــد ال چشتي حضور ته چې د خپل وخت مشهور پير او ستانه و ورغی او د هغه خد مت ته يې ملا وتړله هغه ورتــه د ابــد ال نوم او لقب ور کړ چې له هغې راهيسې په د غه نوم مشهور او اولاد ه يې د ابد اليانو په نامه ياد ېږي او پښتا نه په خپلې ورځنۍ محاوره کې ابد ال د اود ل په نامه هم ياد وي [2] خو د ا روايت ا فسانوي ار زښت لري.

د اسې روايت هم شته هغه وخت چې د ابد ال د پلار تر ين د مړينې وخت را نيږد ې شو نو ويې غو ښتل چې د

---

1 عبد الرؤف بېنوا، د افغانستان نو ميالي، لو مړی ټوک، ٣١ـ مخ

2 حيات افغاني، د ډپټي محمد حيات خان، پښتو ژباړه ١٤٢مخ، د د انش د خپر ند ويه ټو لنې چاپ، پېښور، ١٣٨٦ کال

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

خپلود ريوزامنو يعنې ابد ال، سپين او تور له جملې نه يو تن پر خپل ځای د مشرۍ له پاره و ټاکي چې د تور او سپين د خپګان سره سره بې ابد ال د مشرۍ له پاره مناسب او وړ وباله. پښتانه د تاريخ په رڼاکې اثر ليکلي د ي چې ابد ال يـــا اود ل د ٤٢. هجري کلو نو په شا او خوا کې ژوند کاوه.

ويل کيږي چې د ابد ال تر مړينې ور سته ر ځړ د خپلې کورنۍ مشر شواو د ه د خپلو نورو زامنو د جملې نه خپل مشر زوی عيسی په خپل ځای وټاکه.د عيسی د زامنو نه سليمان تر ټو لو پوه او هوښيارو نو ځکه د ی په ځيـــرک يا زيرک مشهور شو چې تر اوسه هم پښتانه هو ښيار سړي ته ځيرک وايی، که څه هم عيسی د ميرک په نامه مشر زوی د رلود ، خو سليمان يې د هو ښيارۍ په وجه په خپل ځای وټاکه.د زيرک په څلورو زامنو کې مشر بارک نوميد ه چـــې پلار يې د ی د کو رنۍ مشر ټا کلی و، خو تر څه مو د ې وروسته مشري د پوپل لا سته ورغله.لوی ابد الي احمد شــــاه بابا چې د پو پلزيو د سد وزو په څانګې پورې يې اړه د ر لود ه د ١٧٤٧ ميلاد ي نه تر ١٧٧٣ ميلاد ي پورې يـــې يـــوه لويه امپراتوري جوړه کړه چې به تا ريخ کې د د رانيانو د امپراتورۍ او يا د Durani Empire په نامه سره شهرت لري.

د رانيان چې د پښتنو د سړبني پښتنو په ټولنيزې ډلې يا ګروپ اړه لري په د وو سترو ښاخونو يعنې ځيرک او پنج پای باند ې ويشل شوي د ي چې بارکزی، اڅکزي، پو پلزي، الکوزي، محمد زي او سد وزي د زيرک څانګې د ي او نورزي، سهاکزي، اليزي، اد وزي او ماکو د پنج پای څا نګې د ي.د ابد اليانو کو رنۍ د ١٧٤٧ميلاد ي نه تر ١٨١٨ ميلاد ي پورې پر افغانستان واکمني کړې چې بيا حکومت بارکزيو او د هغو يوې څا نګې محمد زيو په لاس کې وه. [3]

1.1د ود او د ستور

د د رانيو د هرې قبيلې په سرکې يومشر موجود د ی چې کله کله د د غې مشرۍ مو قف په يوې کو رنۍ کـــې موروثي پاتې کيږي خوکله کله په د غه برخه کې تغير هم را تلای شي. د د غې قبيلې د ښا خو نو خلک خپلو مشر انـــو ته پوره او بشپړ د رناوی لري او اکثره لانجې د جر ګو او مر کو له لاري چې د ټو لو پښتنو يو منل شــــوی د ود د ی اواروي.د وی اکثرا په جوماتونواوحجرو کې سره را ټو ليږي او د خپلو ستو نزو د اوارولو په اړوند تصميمونه پکې نيسي.د رانيان ميلمه پال خلک د ي. ښا يسته ځيري، د نګ د نګ قد ونه، ګرد مخونه او پراخې ټنډې لري.

د رانيان اکثرا په کند هار، هيلمند ، ارزګان، فراه، هرات، باد غيس، فارياب، بلخ، کند ز اود هيـــواد پـــه نـــورو مختلفو بر خو ا او هم په سهيلي پښتونخوا کې په کو يټه، شال، پشين، لور لايي، زيارت، ژوب او نورو ډيروسيمو کې استوګنه لري.د ايران په ختيځو بر خو کې هم ډير شمير د رانيان چې په پخوا وختو نو کې هلته ليږ د يد لي د ي ميشته

3 پښتانه د تاريخ په رڼاکې، سيد بهاد رشاه ظفر کاکاخيل، ١٩٦٥ د لاهور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د ي.

1.2 په ملتان کې میشته ابد الیان

هغه ابد الي پښتانه چې د کند هار له شا او خوا نه يې مها جر تو نه کړي او په ملتان کې مېشته شـــوي د ي پـــه او سني وخت کې د ملتاني پټانانو یا افغا نا نو په نامه یاد ېږي.په د وی کې هم د نو رو افغانانو په څیر زي او خیلو نه شته. په تا ریخ کې ملتان ته د ابد الیانو تګ پوره معلوم نه د ی، خو د ځینو شو اهد و له مخې د اسې اټکل کید ای شي چـــې د وی به ملتان ته د هند د مغولي واکمن عالمګیر اورنګ زیب او شا عالم د وا کمنیو په وختونوکې هلته تللي وي.د اســـي روایت هم په لاس کې لرو چې په ملتان کې د ابد الیانو د ورتلو نه د مخه د ځمند د قبیلې خلک چې هغوی هـــم ســـړبني پښتانه د ي میشته وو او کله چې د غه پښتانه ابد الیان ملتان ته وکو چید ل نو هلته په رنګپور ګهریان واله کـــې مېشـــته شول چې ډیر شمیرو یې د سو د اګرۍ له لارې خپله ګوزاره تر سر ه کوله او د ابد الیانو هر ښاخ چې پـــه ملتـــان کـــې مېشته وو هر یوه یې ځان ته بیل بیل مشران د ر لود ل.کله چې د ابد الیانو شمېر په ملتان کې زیات شو نـــو د د وی او ځمند پښتنو تر مینځ د کر نیزو مسالو په سر شخړې رامینځ ته شوې او په پای کې د د وی تر مینځ خو نـــړۍ جګـــړې وشوې چې په نتیجه کې د ځمند پر قبیلې بریالي او هغوی یې له هغې سیمې وشړل.همد راز په د غو جګړو کې د ځمند قبیلې ډیر خلک ووژل شول.کله چې د د غو پیښنو خبر د ډیلي مغولي د ربار ته ورسید نو د ملتان نه یې د ابد الیانو د وتلو فر مان ورکړ.هغه وخت چې ابد الیانو ته د د ې خبرې پته ولګید ه نو خپل د رې تنه استازي یې د ډیلي مغو لـــي د ر بار ته واستول. مغولي د ربار ته د ابد الیانو د پلاوي په رسید و فر مان معطل شو، خو ابد الي مشران تر بـــل امـــره پورې بند یان شول.

کله چې په د کن کې مر هټه او نورو د مغولي د ربار پر خلاف په بغاوت لاس پورې کړ، نو د ربار له د غو بند یا نو نه غو ښتنه وکړه چې که چیرې د د ې قبیلې خلک د د وی سره د مر هټه وو او نورو با غیانو پر خلاف ورســـره مر سته وکړینو د وی به د غه مشران له بند ه خو شې کړي.د غو مشرانو د خپلې قبیلې د جنګیالو سره د کن ته لاړل او ډېرې تو رې یې ووهلې.مغولي واکمن پرته له د ې چې د وی د ملتان نه ونه شړل، بلکې ډېر خلعتونه، منصبونه او جا ګیرونه یې هم د وی ته ورکړل چې تر اوسه پورې ځینې په ملتان کې مېشته او د ډېرو شتو او جا ید اد ونو څښتنان د ي.

د ملتان په ابد الي وا کمنانو کې نواب مظفر خان ډیر مشهور سړی تیر شوی د ی چې نو موړی د رنجیت سنګه له خوا چې د لا هور سکه واکمن و په ۱۸۷۵ بکر ما جیتي کا ل [4] کې ووژل شو.سکهانو په ملتان کې ډېر پښتانه له تېغـــه تېر کړل او هغه پښتانه چې د سکهانو د قتل عام نه خو ند ي پاتې شوي وو نو د وی له ملتان نه ولیږد ید ل او د نـــواب

4 بکرماجیتي سنه چې د هند په نېمه وچه کې بکر مي هم ورته وايي تر عیسوي سنې اوه پنځوس کا له مشره د ه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

محمد خان بهادر خیل سد وزي سپمو یعني منکیرا او بکهر ته لاړل او کله چې منکیرا هم د رنجیت سنګه د پو ځــو نــو لاس ته ور غله نو هغوی په د ېره جاتو په تېره بیا په د ېره اسما عیل خان کې مېشته شول.

1.3 واکمانان

لاند ې د د رانیو و د د وئي بارکزي څانګې واکمنان نوموونه ورکړ شوي د ي:

1. د رانیو د کورنۍ نا متو واکمنان
   1. لوی احمد شاه بابا ۱۷۴۷- ۱۷۷۳
   2. تیمورشاه سد وزی ۱۷۷۳-۱۷۹۳
   3. شاه زمان ۱۷۹۳-۱۸۰۱
   4. شاه محمود ۱۸۰۱-۱۸۰۴
   5. شاه شجاع ۱۸۰۴-۱۸۰۹
   6. شاه محمود د وهم ځل لپاره ۱۸۰۹-۱۸۱۸
2. د رانیانو د بارکزیو د څانګې نا متو واکمنان
   1. امیر د وست محمد خان ۱۸۳۴-۱۸۳۹
   2. امیر شیر علیخان ۱۸۶۳ -۱۸۶۶
   3. محمد افضل خان ۱۸۶۶- ۱۸۶۷
   4. محمد اعظم خان ۱۸۶۷
   5. امیر محمد یعقوب خان ۱۸۷۹

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

6. امير عبد الر حمن خان (ضيا الملت والد ين) ۱۸۸ـ-۱۹ـ۱

7. امير حبيب الله خان (سراج الملت والد ين)۱۹ـ۱-۱۹۱۹

8. امير اما ن الله خان ۱۹۱۹-۱۹۲۹

9. محمد ناد ر شاه ۱۹۲۹- ۱۹۳۳

10. محمد ظا هر شاه (المتوکل على الله) ۱۹۳۳- ۱۹۷۳

11. محمد د اود خان، د افغانستان د جموريت بنسټ ايښند ونکی ۱۹۷۳- ۱۹۷۸

12. حامد کرزی ۲ـ۱ نه تر اوسه پورې

2 ابراهيم خيل

زمونږ توکم پو هان(نسب پېژند ونکي) ابرا هيم خيل د غلجيو پښتنو د ټولنيز ګروپ او په هغې پورې اړوند ه قبيلې سليمان خيلو پورې تړي.د ابراهيم خېلو قبېلې خلک د افغانستان په ډېرو ولا يتو نو او له هغې جملې نه د کابـــل ولايت د پغمان په ولسوالی، د ميد ان او ورد ګو ولايت د ميد ان ښار د ابراهيم خيلو په سېمه، د پکتيا ولايت د مرکـــز د ګرد يز ښار په سهيلي برخه، د لوګر ولايت په ېلا ېلو ولسواليو، د لغمان ولايت د قر غيو په ولسوالۍاو يو شمير هم د افغانستان د بلخ، کند ز غزني، زابل او بکتيکا په ولايتونو کې مېشته د ي.د لغمان ولايت د ابراهيم خېلو شمېر د ۱۳٦ـ کا د سر شمېرنې له مخې د ۲ـــتنو په شا اوخواکې ښو د ل شوی وو چې ښايې اوس به يې په شمېر کې ډيروالی راغلـــی وي.د د غې قبيلې يو شمېر د کرنې او ما لد ارۍ په چا رو بوخت د ي او ځينې خلک يې د سود اګـــرۍ او راکـــړې ور کړې کا رونه ترسره کوي.د د غې قبيلې يو شمير په د ولتي چارو بوخت د ي. ابراهيم خيل مېلمه پال پښـــتانه د ي، د د وی حجرې هر وخت د مېلمنو پر مخ پرانېستلې وي.د وی د علم او ښوونې او روزنې سره ډېره مېنه لري.

3 اپريد ي (افريد ي)

اپريد ي د کر لاڼې پښتنو يوه ډېره نا متو، لرغونې او غښتلې قبېله د ه چې د عيسی مسيح عليـــه الســـلام تـــر

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

زېرېد و ٥ـ کلونه وړاندې یو نا نې مشهور مؤ رخ هروډوتس چې د پښتنو د څلوروقبېلو کومه یاد ونه کړې د ه پــه هغو کې د یوې قبېلې نوم اپي ریتي یاد شوی د ی چې توکم پو هان یې همد ا اوسني اپرید ي بولي چې د ا پــي ریــتي کلمه د اپرید ي سره د فقه اللغت پر بنسټ هم مطا بقت مو ند لی شي.(۱)

د پښتنې شجره الا نسابو له مخې اپرید ی د برهان زوی د ککې لمسی او د کرلاڼ کړوسی د ی.د اسې ویل کیږي چې په پیل کې د ا پرید ي نوم عثمان و چې د یوې پیښې او واقعې په سبب په اپرېد ي مشهور شو.

اپرید ي په خیبر د رې، کوهاټ او تیراه کې مېشته د ي. د د وی ختېزه پوله د خټکو سره نښتې د ه. سهیل تــــه یې اورکزي او بنګښ او سپین غر، لوید یز ته یې شینواري او شمال ته یې د مومند و سېمه پر ته د ه. په عمومي توګه د اپرېد یو سېمه په څلورو جغرافیایې برخو ویشلې شوې د ه چې د خیبر د ره، د بازار د ره، د اخور د ره او د پېښور او د خیبر د غرونو د لړۍ ترمینځ مید ان نه عبارت د ي. اپرید ي په یوه غرنۍ سېمه کې ژوند کوي چــې پــه د وو اد اري واحد ونو کې تنظیمه شوې د ه یعنې د خیبر ایجنســـي چــې اکــثریت یــې پښــتانه د ي او د ۱۹۶۱ میلاد ي کــال د سرشمېرنې له مخې د د وی شمېر (۲۷۵۳۱۲) تنه ښود ل شوی د ی بله د کو هاټ ضلعه چې هلته اد م خیل اپرید ي مېشته د ي او د د وی تخمیني شمېرد ٦___ تنو په شا او خوا کې ښود ل شوی د ی. د اد م خیلو پورې بله اړوند ه څانګه حســـن خیل د ي چې د وی د پیښور په شا او خوا سېمو کې او سیږي چې د ۱۹۶۱ میلاد ي کال د سرشمېرنې له مخې یې شمېر د ۲٤___ تنو په شاو خوا کې ښود ل شوی د ی.

اپرید ي ډېر زړور او تو ریالي خلک د ي.د وی هر وخت د ښکیلاکګرو په وړاند ې پراخې مبارزې کړې د ي. د لوی سکند ر نه راواخله، تر مغو لو او انګرېزانو پورې په تا ریخ کې د د وی د مبارزو او کا رنا مو یا د ونه شــوې د ه.اپرید ي غیرتي، میلمه پال او په پښتني رواجونونو او د ود ونو ته پابند خلک د ي.د د وی تر مینــځ د وه قــبیلوي فراکسیو نونه (ګوند ونه)موجود د ي چې د سمل اوګاړي په نامه یاد ېږي.

په اوسني وخت کې د اپرېد و قبېله په اتو مشهورو ښا خو نو باند ې وېشلې شوې د ه چې هر ښاخ یــې ډېــرې څانګې لري، چې د د غو ښا خونونومونه او د د وی د استو ګنې سېمې په لاند ې ډول د ي:

1. ملک د ین خیل:په مید ان، شلوبر، تند ، چوره، کجوری، خیبرد ره اوشډلې کې استوګنه لري.

2. قنبرخیل:په کا هو د ره، شلوبر، ناوه، برشلوبر، باړه اوکجوری کې مېشته د ي.

3. کوکي خیل:په د وه توري، تورڅپری، راجګل، مخرنې، لاله چینه او د جمرود نه تر علــي مســجد ه پــورې او سیږي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

4. زخه خیل:په خیبرد ره، څبري کډو، بازار، الچه، کرمنه، پراګ، بنکو، شنه کمر، توره ویاله، بوکاړ، سنډه پل او شډلي کې استوګنه لري.

5. سه پای:په باړه، ترخو کڅ، سنډه پل، لګړي او کجوری کې او سیږي.

6. کمرخیل:په ګړي، څاوخ، تخته کلي، غلام علي، بغري، وچ پال، چهل ګزي، میرود ره او کمــزوي کــې اســتوګنه لري.

7. اکاخیل:په باړه، ګلي خیل، وړان، کجوری او د اکا خیلو په میره کې اوسیږي.

8. اد م خیل:په اخورد ره او مید ان کې اوسیږي.

د اپرېد ود یوشمېر نو رو څانګو نو مو نه د اد ي:ګلي، زرغون خیل، محمد خیل، تورسپر، فېروز خیل، شېر خان خیل، کمال خیل، باسي خیل، میټاخان خیل، کټیا خیل، زونه خیل، شیخ مل خیل، عبد ل خیل، ونډ، لنډي خیل، برګټ خیل، د لد ارخیل، ظفري، عبد الرحمن خیل، احمد خیل، نیکي خیل، اورموزخیل، فتح خیل، بهرام ګور، بکهیا، بود یـــا، کمل خیل، سلطان خیل، سکند رخیل، شان خیل، د ولت خیل، عمر خیل، مد ر خیل، میري خیل، ژراکي، شلو بار خیـــل، زونه خیل، اد یلي خیل، احمد خیل، نصرالد ین، بابکریاونور....

د لنډي کوتل، باړه، جمرود اواخورد رې سود اګرېز مرکزونه د اپرېد و په سېمه کې مو قعیت لري اود د ې له پاره چې په تنګود رو او غر نیو سېمو کې استوګنه لري، نو د وی د کر کېلې ځمکې لږې د ي، نو ځکه یې زیات شمېر خلک د کا بل او پېښور تر مینځ د سو د اګرۍ په چارو بو خت د ي.

د پښتونخوا سر بېره یو شمېر اپرید ي د ا فغا نستان په جلال اباد ، کابل ا وکند ز کې هم مېشته د ي.په د ې ســر بېره زیات شمېر اپرید ي د هند و ستان په جنوب د کن، د هریا نا د ایالت په پاني پت، کشمیر، بیهاراود اترا پراد یش په قا یم جنګ کې مېشته د ي.د هند وستان یو پخوانی جمهور رئیس ډاکټر ذاکر حسین هم د هند د اتر اپراد یش د قـــا یـم جنګ اپرید ی پښتون و. همد اراز په هند وستان کې یو بل ستر شاعر قاسم علیخان اپر ېد ي د پښتو ژبې مشهور شا عر تیر شوی د ی چې شعري د یوان یې مو جود د ی.همد اراز د پښتونخوا د اپر ید یو لاند ینې کســان مشـــهور تـــاریخي کسان تیر شوي د ي:نواب عظمت خان کوکي خیل شیرخان خیل او د هغه زوی عجب خان اپرید ي چې په کو هاټ کـــې د انګر یزي ښکېلاکګرو پر خلاف یو ه مبارزه څېره وه.نو موړی د انګرېزانو له لاسه افغانستان ته هجرت وکــړ او بیـــا وروسته په کند وز کې وفات او هورې ښخ شو، چې د د ه د د غوکارنامو په ویاړ په پښتونخوا کې یو پښتو فلم هم جوړ شوی د ی.همد اراز په اپرید و کې بل مشهورتن خاطر اپرېد ی وچې د ٤....بیتو په شاالو خواکې شعرونه لـــري او د ۳۲

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

کلو نو په عمر يې له دې فاني نړۍ نه سترګې پټې کړيد ي.په او سني وخت کې د اپرېد يو مشهور شخصيتونه د اد ي:

1. سلمان حامد اپرېد ی
2. ډاکټر منور خان
3. مشهور قانونپوه او وکيل لطيف اپرېد ی
4. رحمت شاه اپريد ی
5. او د کرکټ مشهور لوبغاری شاهد اپرېد ی

4 اتمانخيل

اتمانخيل د پښتونخوا يوه مشهوره قبېله د ه چې د پښتنو په کر لاڼې ټولنيز ګروپ کې شامل د ي اود وی ته د د وی د پلار اتمان اباد نوم په وجه اتمانخيل وايي.اتمانخيل په يوه وا حد ه سېمه کې استوګنه لري، خو په د ري اد اري وا حد ونو يعنې باجوړ ايجنسی، مو مند و ايجنسیاوملکنډ ايجنسی پورې اړه لري.

اتمانخيل د ځوارلسمې عيسوي پېړۍ په پيل کې د يوسفزيو قبېلې په ګډون د ټاک او ګو مل د غرونو نه د کابل او ننګر هار له لارې پېښور ته لاړل او له هغه ځايه په د و ابه او اشنغر کې د يوسفزيويو سره يو ځای په غم او ښـــاد ۍ کې شريک شول.کله چې د د لازاکو، يوسفزيو او نورو قبيلو تر مينځ د لنګر کوټ په ميره يا ګړي کپوره کـــې جګـــړه پېښه شوه، نو په د غه وخت کې د غه قبيله سره له د ې چې د لازاک د د وی سره د قبيلوي خپلوۍ له کبله نـــږد ې و د يوسفزيو پر خوا ود ريد ل او په د ې تو ګه يې د لازاکو ته ماتې ورکړه، خو يوسفزيو د د وی سره کو مـــه ښـــېګڼه و نکړه.وروسته اتمانخيل له هغه ځا يه تېراه ته ولېږد ېد ل او کله يې چې له هغه ځايه هم لاسونه لنډ شول نو بيا د اړنـــګ بړنګ سېمې ته لاړل چې لا تر او سه هم په همد ې سېمې کې مېشته د ي.

د اتمانخيلو سېمه په عمومي ډول غرنۍ د ه چې د لويو او کو چنيو د رو نه جوړه شوې د ه چې واړه(کوچني) سېند ونه يې د سوات په سېند کې چې په د غه سېمه کې د ابزو په سېند مشهور د ی توئېږي.د د وی د سېمې شمال ته د باجوړ سېند بهېږي چې تر کلاڼې او اتمانخيل سره جلاکوي. د اتمانخيلو هغه سېمه چې په ملکنډ ايجنسۍ پورې اړه لري د سوات د سيند له خوا خړوبېږي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د باجوړ او مو مند و ایجنسۍ پورې اړوند اتمانخیل په عمو مي توګه د کرنې او مالد ارۍ په چارو بــوخت د ي چې د شمو زیو، علیزیو، ماند ل او اصېل ښا خونه یي په با جوړ ایجنسي او د میا، ملا او بوټ کور ښـــاخونه یـــې پـــه مومند و ایجنسۍ پورې اړه لري.

اتمانخیل د نورو پښتنو په څېر ډېر غیرتمن او تو ریالي خلک د ي او اولسي تړي، نرخـــونه او څلـــي یـــې د باجوړ خلکو ته ورته د ي.اتمانخیل په عمومي تو ګه بزګران او ځینې یې په انفراد ي توګه په سو د اګرۍ بـــوخت د ي. همد اراز د اتمانخیلو لاسي صنایع په د غه سېمه کې ډېر شهرت لري.لکه چې د مخه وویل شول اتمانخیل په یو ه غرنـــۍ سېمه کې ژوند کوي چې غرونه یې په ځنګلونو پټ د ي.د د وی د مشهورو غر ونو نه یو هم د کیمـــور غـــرد ی چـــې مرکزي برخه یې د اصیلو، علیزو او ماند لو د سیمو تر منځ پرته د ه.د د وی په غرونو کې څېړۍ، ګورګورې، ښـــون او ځنګلي انځرډېر پید ا کیږي.

د اتمانخېلو په جنو بي خو اکې د د ېر له لوري د پنج کوړې په نامه یو سېند بهیږي چې د اتمانخیلو سېمې ته د غر شموزو په برخه کې رانوزي او د د وی ډېرې سېمې خړوبوي.همد اراز د غر شموزو د لر غاو نه هم یو سېند را بهیږي چې د پنجکوړې د سېند سره یو ځای کیږي.همد اراز د پو رتنیو یاد و شو سېند ونو سر بېره په اتمانخیلو کې ډېر شمېر رنې چینې شته چې خلک یې د څښلو د اوبو نه ګټه اخلي.د اتمانخیلو په تند وبي (ابي) ځمکو کې جوار، غنم او اوربشې کرل کیږي او په وچوبو (للمي) ځمکو کې غنم، اوربشي، شړشم، نسک او مشنګ کرل کیږي.د د وی د سېمې صاد رات نسک، شړشم، غوړې او د ود انیو لرګي د ي.همد اراز د انګورو، مالټو، الو چو او شفتالو ډېر باغونه هم لري.

د اتمانخیلو مشهور خیلون د اد ي: شموزي، ماند ل، بوټ خیل، اصېل، علیزي، با ئیزي، اسماعیل خیل، سه صـــد ه، میاملا، کید وخیل، کمپل خیل، سر ني خیل، عمر خیل، خمار خیل، بلو خیل، مامد خیل، عمر خیل او نور. شـــموزي د اتما نخیلو په شمال ختېز کې کې او سیږي او د باجوړ، سوات او د ېر سر ه پو له لري.

1. ماند ل: د اتمانخېلو په شمال لوید یز کې مو قعیت لري او د اسې ویل کیږي چې ماند ل په اصل کې د اتمان با بـــا مشر زوی و.

2. بوټ خیل: چې د اتمان خېلو لوید ېز ته موقعیت لري.

3. اصیل:د ا ښاخ هم د اتمانخیلو لوید یځ ته پروت د ی.

4. علیزي:د اتمانخیلو په شمالي برخه کې پروت د ی.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

میاګان او ملایان هم د اتمان بابا اولاده د ه چې په اتمانخیلو کې په خوره واره ډول سره ا ستو ګنه لري۔

د اتمان خیلو مشهورکلي خرکی، میاخان، سنګاو او کوه بر مول د ي۔

په هغه سر شمیرنه کې چې په ۱۳۶۱المریز کال په د ې سېمه کې شوې وه د اتمان خېلو ټول شمېر ۱۸۵٦۔تنه ښود ل شوی و چې له هغې نه ۱۲۹۷۔ تنه په با جوړ، ٤۸۔تنه په مو مند و او ٦۸٦۔ تنه په ملکنډ کې استوګنه لري۔کېد ای شي چـــې اوس په د ې شمېر کې زیاتوالی راغلی وي۔

5 اتمانزي

که چېرې د اتمانزیو د قبېلې د نسب شجره په غور سره وګورو نو د ا به راته څر ګند ه شي چې د وی سړبني پښتا نه د ي او د مند ړ یو ښا خ ګڼل کیږي۔اتمانزي د یوسفزیو د سېمې په ختېزه برخه کې د ابا سین پرغاړه او د مهـــا بڼ د غره په سهیلي لمنو کې پر اته د ي۔ټوپي، میني، کوټه او مر غز د د وی د سېمې مشهورکلي د ي۔د اتمانزیو نـــور خېلونه په لاند ې ډول د ي: ا کازي، کنا زي او علیزي۔د سد و اولاد ه که څه هم په اتمانزیو ور ګد یږي، خو ځان ته یـــې بل نو م غوره کړی د ی۔د اتمانزیو د قبېلې د رې واړه ښاخونه د شیخ ملي د ویش له مخې برابرې پلرنۍ برخې لري چې د غه د رې واړه ښا خو نه په برابر ډول خپلې پلرنۍ ځمکې کري او ورنه ګټه اخلي۔همد اراز د علي زیو د طا هـــر خیلي ښا نګه ډېره مشهوره او په ګند ګهر نو مي سېمه کې مېشته د ي۔د تاریخ حیات ا فغا ني په استناد د وی په هغه وخت کې ۱۲۔ وسله وال کسان د رلود ل۔

6 اټوال

که چېرې د اټوال د قبېلې د نسب شجره په غور سره و ګورو نو د وی په اصل کې غلجي پښتانه د ي او په انـــد ړو پورې یو تړلی ښاخ د ی چې زیات شمیر یې د زابل ولایت په اړوند و ولسوالیو په تېره بیا د د ای چـــو پـــان پــــه ولسوالۍ کې استوګنه لري او شمېر یې د ۱۳٦۔کال د مرکزي ا حصائیې د سرشمېرنې له مخې د ۱۸۵۔ تنو په شا او خــــوا کې ښود ل شوی د ی چې ښایې اوس یې شمېر د وه برابره وي۔ویل کیږي چې ا ټوالو په پخو اوختونو کې کو چیـــانی ژوند د رلود۔د وی به د مو سی خېلو اند ړو سره یو ځای د مني په مو سم کې د ناور او ما لستان له غرونو نه شلګر او قره باغ ته راښکته کېد ل او له د ې ځا یه به ګند هار ته لېږد ېد ل، خو اوس د وی زیاتره کلیوالي ژ وند غـــوره کـــړی۔ اټوال مېلمه پال، د ښد اره او زړور خلک د ي۔

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

7 احمد زي

احمد زي په ا صل کې غلجي پښتا نه د ي او په سليمان خېلو ور ګډ ېږي، خو نن د سليمان خېلو نه د لېږي والي او هم د شمېر ر ډېروالي په و جه د پښتنو ډېره پياوړې او غښتلې قبېله شمېرل کيږي.د د غې قبېلې خلک د افغانستان په ډېرو ولايتونو او په تېره بياپه پکتيا، لوګر، ننګرهار، لغمان، مزارشريف، بغلان، هرات، کند ز او فارياب کې هم استوګنه لري.د احمد زيو قبېله د پکتيا د مهمو قبېلو په ډله کې شمېرل کيږي چې زيات شمېر يې د ګرد يز په شمال ختيز او جنوب کې د رود احمد زي او ميلن په سېمو کې استوګنه لري.د پکتيا و لايت احمد زي د منګلو، تو تا خېلو، خد رانهو، زرمت او لو ګر د ولايت سره پوله لري او د ۱۳۵٤ کال د يوې سروې له مخې د د وی شمېر په پکتيا کې د يو سلو زرو تنو په شا او خو اکې ښود ل شوی و.د لوګرولايت احمد زي د د غه ولايت په ځېنو سېمولکه ازره، التمور، سرخاب، ، د اوبازک په د ښته او محمد اغه کې ژوند کوي.

د ننګرهار ولايت احمد زي د د غه ولايت په مر کز جلال اباد ، د سره رود ولسوالۍ د احمد زيو په کلي، د چپرهار د ولسوالۍ د د ولت زيو په کلي، د حصارک غلزايي په اولسوالۍ او د کامې په او لسوالۍ کې استوګنه لري.د لغمان ولايت احمد زي د د غه ولايت په مرکزاو هم يو شمېر يې د کابل او لغمان تر مينځ د کابل سيند پر د واړو غارو مېشته د ي.

د احمد زيويوه پياوړې څانګه د موسی خيلو په نامه سره شهرت لري چې اکثره خلک يې کو چيان د ي.زه د د ې مقالې ليکوال په ۱۳۵٤ لمريزکال کې د ميد ان او ورد ګو ولايت د بهسود و د ويمې حصې ولسوالۍ ته تللی وم او هلته مې د احمد زيو کو چيانو په زر ګو نو کيږد ۍ ليد لې وې.، ځکه همد ا احمد زي او نورکو چيان د د وبې په موسم کې ايلبند ونو ته تلل او د د وی د څارويو له پاره د غه سېمه ډېر ښه څړ ځای شمېرل کېد ه.

په پښتنو قبېلو کې تر بلې هرې قبېلې د احمد زيو د قبيلې خلک په جر ګو کې ښه مهارت لري او د د وی جر ګې د رنې ګڼل کيږي او په پښتنو کې د وی څلي او نر خونه ډېر اهميت لري.په پخوا وختو نو کې به که چېرې د نورو پښتنو تر مينځ کو مه شخړه او لانجه پيښه شوه نو خلکو به د احمد زيو د قبېلې جر ګه ما رانو ته ورتلل او د د وی په مر سته او منځګړتوب به يې شخړې او لانجې اوارولې چې بيا به وروسته د واړو خواووته د منلو وړ وي او عمل به پرې کېد ه.

احمد زي زړور او په هېواد مين خلک د ي.د انګر يزي ښکيلاکګرو پر خلاف د د وی د غيرت او ميړانې نمونې په تاريخ کې ثبتې د ي. د روسي ير غلګرو سره د مبارزې په ترڅ کې هم د وی د مبارزې سنګرونه تاود ه ساتلي وو

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

چې زموږ هېواد او تاریخ پرې ویاړي.

د افغانستان پخوانی جمهور رئیس او د وطن گوند مشر نجیب الله هم د احمد زیو د قبېلې پورې اړه د رلود ه او په اصل کې د پکتیا ولایت د رود احمد زي د میلن د کلي او سید ونکی احمد زی پښتون و. همد اراز په احمد زیـــوکې د جنرال شا هپور ا حمد زي او د مالیي د پخواني وزیرد کتور اشرف غني احمد زي نو مو نه هم یاد ولای شو.

د احمد زیو ځینې څانگې او خېلو نه په لاند ې ډول د ي ;اله د ین خیل، عیسی خیل، یحیی خیل، ځنډي خیل، مو سی خیل، ابرا هیم خیل، معروف خیل، جبار خیل، ستانکزي، عبد الر حیمزي (اد ریمزي)چې د غه څا نگې بیا په لاند نیو کو چنیو ښا خو نو ویشل شوي د یچې الله د ین خیل په با د ین خیلواو کو چي خیلو، عیسی خیل په سا د و خیلو، با زو خیلو، محمد علي خیلو، پا د شاه خیلو، خواجه خیلو، توره خیلو ا و ما ني خیلو با ند ې ویشل شوي د ي

1. همد اراز یحیې خیل: په فتح الله خیلو، سلام خیلو، کامران خیلو، خا نه خیلو، ازک خیلو او فیروزخیلو.
2. ځنډي خیل: په شاه خیلو او خورم خیلو،
3. موسی خیل:په کړو خیلو، پا یند ه خیلو او منصور خیلو.
4. معروف خیل:په با د ین خیلو، شکر خیلو، محمد خیلو، عبد الرحمن خیلو او سر کي خیلو با ند ې ویشل شوي د ي.

8 اڅکزي

اڅکزي د پښتنو یوه خورا نامتو، غیرتي، مېلمه پاله او په خپلواکۍ مینه قبېله د ه چې د گران افغانستان پـــه تـــا ریخ کې و یاړلی نوم لري.زموږپښت پوهان اڅکزي د پښتنو د سړ بن د گروپ نه شمیري چې په اصـــل کـــې د رانـــي پښتانه او د ځیرک د څا نگې پورې تړلي د ي. که چیرې د اڅکزیو پښتنو د نسب شجره په غور سره تر ستر گو تېره کړو په لو مړي سرکې په د و لو یو ښا خو نو ویشل شوي د ي چه گو جین او با د ین نو میږي.د گو جین څانگې په لاند ې ډول د ي :حمید زي، ملي زي، اشیزي، عثمان زي، الیزي، نصرت زي، غني زي، خد رچي زي، صالح زي، متـــک زي، اد وزي، ملایزي، سلطانزي، شکرزي، اسحق زي اوگبرزي.همد اراز د با د ین ښاخ هم په لا ند نیو څا نگو ویشل شوی د ی:کاکوزي، غیبي زي، شمشو زي، پیر علي زي او پا نیزي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

8.1 د اڅکز يو د استو ګنې سيمې

اڅکزي هم په ا فغا نستان کې مېشته د ي او هم په سهيلي پښتونخو ا کې.هغه ا څکزي چې په ا فغا نستا ن کې ژوند کوي نو د وی د سپين بو لد ک په ولسوالۍ، ريګ، د کند ها ر د ښار په مرکز او د ډنډ په ولسوالۍ، د هلمند په ولايت، ارزګان، هرات، باد غيس او کا بل کې استوګنه لري، خو هغه ا څکزي چې په سهيلي پښتونخواکې اوسي نو زيات شمېر يې په کو يټه، چمن، کلای عبد الله، ګلستان، کوږک، خواجه عمران افغاني، پښين، توبه، جلګه او زيارت کې استوګنه لري.
په کند هار پورې اړوند ا څکزي د سپين بو لد ک په ولسوالۍ، د ريګ په ولسوالۍ، د د امان په ولسوالۍ او د ډنډ او پنجوايي په ولسواليو کې استوګنه لري چې شمير يې د ريو سوو زرو تنو ته رسيږي.

د هلمند په ولايت کې مېشته ا څکزي د هلمند ولايت په مرکز لشکر ګاه، د ناد علي په ولسوالۍ، د ګرمسير په ولسوالۍ او د ناوه بارکزا يي په ولسواليو کې مېشته د ي چې په نو موړي ولايت کې يې شمېر د د يرش زر و تنو په شا او خواکې اټکل شوی د ی.

د هرات ولايت اڅکزي د هغه ولايت په مرکز او همد اراز د انجيل، پښتون زر غون، ګلران او د غو ريا نو په ولسواليو کې مېشته د ي چې شمېر يې په نو موړي ولايت کې د شلو زرو تنو په شا او خواکې ښو د ل شوی د ی.

د ارزګان ولايت ا څکزي د هغه ولايت په مرکز تيرين کوټ، د چوره په و لسوالۍ، د خاص ارزګان په ولسوالۍ، د ګيزاب په ولسوالۍ، د کجران په ولسوالۍ، د د هراود په ولسوالۍ، د شهيد حساس په ولسوالۍ (ښايي اوس د د ې ولسوالۍ نو م بل څه وي)او د نيش په ولسوالۍ کې استوګنه لري او د اڅکز يو ټول شمېر په د غه ولايت کې تقريبا د د وه سوه زرو په شا او خو اکې ښو د ل شوی د ی.

د باد غيس ولايت ا څکزي د هغه و لايت د بالا مر غاب د ولسوا لۍ په بيلا بيلو کليو کې مېشته د ي چې د د وی د سر شمېرنې په برخه کې راسره مؤ ثق معلو مات نشته.

مشهور ا نګرېز مؤرخ مو نټ ستوارټ الفنسټن په خپل نامتو اثر(د کابل سلطنت بيان)کې ليکلي د ي :" اڅکزي اکثره کروند ګر او پووند ه د ي که څه هم يوه اند از ه ځمکې لري، خو د خپل ژ وند له پاره په ځمکو اتکا نه لري.د د وی څاروي د خو اجه عمران په غرونو او د توبې په هسکه سېمه کې سا تل کيږي، په د اسې حال کې چې او ښان يې د شوراوک په شګلنه سېمه کې پوول کيږي.اڅکزي په د اسې ځمکه پراته د ي چې يا خو لغړ غرونه د ي او يا سپېره ډاګونه او يا هم خا لصې شګې، د د وی د کر نې ځمکې خورا لږې د ي."د کند هار اڅکزي د کر نې پر ته د سو د اګرۍ په چا رو هم بو خت د ي.د د وی يو شمير خلک کو چيا نې ژوند هم لري.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

8.2 ښاغلی خلک

اڅکزي د تاريخ په اوږد و کې د ښکېلاکګرو په و ړاندې ډېرې مېړانې او سر ښند نې هم کړي د ي چې د د وی د غه مبارزې زمو ږ د وياړلي هېواد ګران افغانستان په تا ريخ کې په زرينو کر ښو ثبتې د ي.

د اڅکزيو په نا متو مبارزينو کې يو هم غازي عبد الله خان ا څکزی و چې د ۱۸۴۱زېږد يز کال په ملي پا څون کې يې انګريزي ښکېلاکګرو ته مر ګوني ګو زارونه ورکړي د ي چې د د ه په ويا ړلي نو م هر افغان وياړي.

د اڅکزيو بل نا متو او غيرتي شخصيت غازي مېد اد خان ا څکزی د ی چې د افغان-انګرېز په د ويمه جګړه کې يې د ميو ند د فاتح غازي محمد ايوب خان تر څنګ يې د انګرېزانو غو ړونه ښه ورتاو کړيد ي او هغوی ته يـــې ښـــه ماتې ورکړېد ه.د غازي مد د خان پلار بد ين خان او نېکه يې ګل محمد خان هم مېړني خلک تېر شـــويد ي.همـــد اراز د اروخان ا څکزی هم د اڅکزيو يو ډېر معزز او د د رناوي وړ مشر تير شويد ی.

په سهيلي پښتونخواکې د اڅکزيو په ملي مبارزينو کې د خان شهيد عبد الصمد خان و ياړلې مبارزې د پښتنو د مبارزو په تا ريخ کې يو وياړلی باب د ی چې د پښتنو او بلو څو د حقه حقو قو له پاره يې مبا رزې کړې او په پای کې د پاکستاني جرنيلانو له خواپه شهاد ت ورسيد چې اوس د د ه زوی محمود خان اڅکزی د پښتونخوا ملي عوامي پارټۍ مشر د پښتنو د حقو قو د تر لاسه کو لو له پاره چې په پاکستان کې تر پنجا بيانو وروړسته د وهم ستره اتنيکه ډله د ه، خوله بد ه مرغه له هره پلوه د خپلو حقو قو نه بې برخه او محرومه ساتل شوي د ي د مبارزې بيرغ ر پا ند ه سا تلی او د خپل شهيد پلار و ياړلې لاره تعقيبوي.همد ا را ز په ا څکزيو کې د خان محمد ايوب خان اڅکزي مبارزې، د اڅکزيـــو د مشهور و علمي شخصيتونو هر يوه شاعر اوليکو ال ملا عبد الر حيم اشيزی او هم د اروابناد محمد علم بڅرکي نو مو نه نه يو ازې د اڅکزيو وياړونه د ي، بلکې د د ې هيواد هر افغان پر ي ويا ړي.

9 اد ريمزي (عبد الرحيمزي)

که چيرې د اد ريمزيو د نسب شجره په غور سره تر څېړنې لاند ې ونيسو نو جو ته به شي چې د وی غلجـــي پښتا نه د ي يعني د د غې قبيلې خلک د غلجيو پښتنو يو ښاخ د ی چې زيات شمېر خلک يې د لو ګر ولايت په بېلا بيلو ولسواليو کې استوګنه لري.يو شمېر اد ريمزي د لغمان ولايت د قرغيو په اولسوالي اود عزيزخان کڅ پـــه ســـېمه کـــې مېشته د ي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

اد ریمزي خورا زړور، توریالي او میړني خلک د ي.د روسي یر غلگرو او تیري کوونکو پـــر خلاف یـــې د مبارزې سنگرونه تاود ه سا تلي وو. د اد ریمزیو قبیلي یو شمېر خلک کو چیانی ژوند هم لري.د د غې قبیلې یو شمیر خلک د سو د اگرۍ او راکړې ورکړې کارونه هم سر ته رسوي. د اد ریمزیو د قبېلې په نا متو مشرانو کې یو هم عبـــد الملک خان عبد الرحیمزی و چې د افغانستان د ټولواک اعلیحضرت محمد ظاهرشاه د واکمنۍ په وخت کې د افغانســـتان د ما لیي وزیر تیر شوی د ی.

10 اد وزي

اد وزي د پښتنو د سړبني په ټولنیزې ډلې پورې یوه اړوند ه قبېله د ه چې د پنج پای څانگې پورې اره لري.د د غې قبېلې شمېر پنځه زره کو رنۍ ښود ل شوي د ي، خو د شوروي مشهور اتنو گرافر ستا نیشفسکي د اتنـــو گـــر افیکو معلو ما تو له مخې د شلمې پېړۍ په نیمایي کې د د وی شمېر ۱۳. زره تنه ښود ل شوی د ی چې زیاتره یې د کند هار د معروف په اولسوالی، د اوروزگان ولایت د د هراود په اولسوالۍ او همد اراز د هلمند ولایت د گر مســـیر پـــه او لسوالۍ کې مېشته د ي.

11 اد ین خیل

اد ین خیل په اصل کې غلجي پښتانه د ي او په سلیمان خیلو پښتنو چې یوه خورا غښتلي قبېله د ه ور گډ ېږي. د د غې قبیلې اکثره خلک د پکتیکا په مرکز شرنه او د پکتیا ولایت د زرملې په اولسوالۍ کې چې په زرمت ســـره هـــم مشهوره د ه استوگنه لري.د د غې قبېلې یو شمېر خلک د غزني ولایت د گېرو په او لسوالۍ کې هم استوگنه لري.

12 اسماعیل خیل

اسماعیل خیل په اصل کې د کر لاڼي پښتنو په ټولنیزې ډلې پورې یوه اړوند ه قبېله د ه چې د خوست په ولایت کې د شمل سیند په جنوبي کنډو مند وزیو ته نږد ې مېشته د ي.د مند وزیو د قبېلې لوید ېز ته ځد راڼ او جنوب تـــه یې د تنیو قبېله پر ته د ه.د مند وزیو د قبېلې په ختېز او د شمل سیند په شمالي څنډو کې هم اسما عیل خیل اســـتوگنه لري.د ۱۳۶. کال د مرکزي احصائیې د سر شمېرنې له مخې د د وی شمېر ۱۶___ تنه ښود ل شوید ي، چې ښنا یې اوس بـــه یې شمېر د وه برابره وي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

اسماعیل خیل اکثره د کرنې په چارو بو خت د ي، یوشمیر خلک یې د ولتي د ند ې هم سر ته رسوي.د د وی یو شمېر په عربي هیواد ونولکه سعود ي عر بستان او کویټ او یو شمیر یې هم د خلیج په هېواد ونو لکه متحد ه

عربي امارات، قطر، د وبی، شارجه، ابو ظبي او د خلیج په نورو ښارونو کې په مزد ورۍ او غرېبۍ بوخت د ي.

13 اسحٰق زي

اسحق زي چې د ساکزیو په نامه سره هم شهرت لري د پښتنو د سړ بن په ټو لنېز ګروپ کې یوه ډېره مشهوره قبېله د ه چې خلک یې هم په کلیوالي تو ګه ژوند کوي او هم یې یو شمېر کو چیاني ژوند لري. د تاریخ حیــات افغــاني لیکوال ډېټي محمد حیات خان په خپل د غه نا متو اثر کې چې د افغانستان د بیلا بېلو قو مونو او په عمد ه تو ګه یـــې د پښتنو قو مونو او قبېلوپه اړوند یې کښلی د ی د اسحق زیو یا سا کز یو پښتنو په باب د اسې وایې:" ساکزي د کند هار لو ید یز خواته په شګلنه سیمه کې د ارغند اب د سیند پر غاړه د بست تر کلا پورې او همد اراز څو سیمې یې د چکه علا قې په ښکتنۍ برخه کې د هیلمند سین په ختېزه غا ړه کې پر تې د ي. ځینې ځمکه وال خلک یې په ګر مسیر، فراه، شین ډنډ، لاش وجوین، د هرات جنوب لو ېد ېز، د سیستان په شمال او ځینې یې هم په هرات کې مېشته د ي. همد ا راز د ســا کزیو د قبیلې پورې اړونده د وې معتبرې کورنۍ د یاد ولو وړ د ي چې یوه یې د سر د ار سالو خان کو رنۍ چـــې د لاش و جو ین په سیمه د د رناوي او واک خاوند ه د ه او بله یې د ګر مسېر د کلای خا نشین په سېمه کې د رئیس ســرد ار مد د خان کو رنۍ د ه چې په د غې کو رنۍ کې موسی ډونګی یو مشهور سړی تېر شوید ی.[5,6]

13.1 اسحٰق زو ولایتونه

په اوسني وخت کې اسحق زي یا سا کزي پښتانه د افغانستان په لاند نیو ولایتونو کې مېشته د ي:

1. د کند هار په ولایت کې: اسحق زي د کند هار ولایت په مرکز، د میوند په ولسو الۍ، د پنجوایي په ولســوالۍ، د ارغند اب په ولسوالۍ او د معروف په ولسوالۍ کې مېشته د ي چې په د غه ولایت کې د د وی تخمیني شــمېر د سلو زرو تنو په شا او خواکې ښود ل شوی د ی.

---

5 تاریخ حیات افغاني، ډېټي محمد حیات خان، پښتو ژباړه، ۱۵۹ مخ، د د انش خپر ند ویې ټولنې چاپ، پېښور ۲_۷ کال

6 پښتني قبیلې، د کتور لطیف یاد ، د ربم چاپ، د انش خپرند ویه ټولنه، ۱۶-۱۷ مخونه، ۲_۷کال، پېښور

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

2. د هلمند په ولايت کې: د هلمند په ولايت کې هم يو زيات شمېر ساکزي اوسيږي.په د غه ولايت کې د وی د هلمند په مرکز لشکر گاه، د کجکي په ولسوالی، د ريگستان په ولسوالی، د خانشين په ولسوالی، د نوزاد په ولسوالی او د نهر سراج په ولسوالی کې استوگنه لري چې په نو موړي ولايت کې د د وی ټول شمېر څه د پاسه سل زره تنه ښو د ل شويد ي

3. د فراه په ولايت کې: د فراه ولايت په مرکز او د لاش و جوين په ولسوالی کې هم زيات شمېر اسحق زي يا ساکزي مېشته د ي چې په نو موړي ولايت کې د د وی شمېر پنځوس زره تنه ښود ل شويد ي

4. د هرات په ولايت کې: په هرات کې د ساکزيو شمېر د هېواد د ټو لو ولايتو نو په پر تله ډېر د ی.په د غه ولايت کې ساکزي د انجيل، شين ډنډ، پښتون زر غون، گلران، کشک، غوريان او کهسان په او لسو اليو کې مېشته د ي چې د هرات په ولايت کې د سا کزيو مجمو عي شمېر تر يو سلو پنځوس زرو تنو زيات ښود ل شوی د ي

5. د باد غيس په ولايت کې: په د غه ولايت کې ساکزي د مر غاب او غورماچ په ولسواليو کې مېشته د ي

6. په فارياب ولايت کې: د فارياب په ولا يت کې او په تېره بيا د پښتون کوټ په اولسوالی کې ساکزي پښتانه اوسي. ز ه د د ې مقالې ليکوال کله چې په ۱۳۵۷ کال ميمني ته تللی وم نو ما د ميمني د لويد بز په پنځه کيلو متری کې يو شمېر کو چيان ولېد ل چې په کېږ د يو کې او سيد ل او ځانونه يې اسحق زي بلل

7. د جو زجان په ولايت کې: په د غه ولايت کې هم د اسحق زيو يو شمير کو رنۍ مېشته د ي

8. د بلخ په ولايت کې: د بلخ په ولايت کې هم يو زيا ت شمېر سا کزي استوگنه لري چې د حيات افغاني مؤلف د د وی شمېر په ۱۸۶۵ عيسوي کال کې چې له نن نه ۱۴۳ کلونه پخوا کيږي د د وی شمېر د بلخ په ولايت کې تر زرو کو رنيو زيات او په ټول افغانستان کې تر يولس زره کو رنيو نه زيات ښود لی د ی.

14 اکاخيل

اکاخيل په اصل کې غلجي پښتا نه د ي چې د سليمان خيلو يو ښا خ گڼل کيږي چې زياتره يې په پوونـد ه ډول ژوند کوي او ځانته کو مه ځانگړې سېمه نه لري.د وی اکثره په کېږد يو کې ژوند کوي او د ټغرو، کېږ د يو او جو الو نو په او بد لو کې ښه مهارت لري.د تا ر يخ حيات ا فغا ني د ليکوال ډپټي محمد حيا ت خان په قول د اکا خيلو يو شمير د

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

غزني و لايت په مقر کې هم ا ستو ګنه لري [7]. يو شمير اکا خيل په ا ففا نستان باند ې د شوروي تر ير غل وروسته له هيواد ه ولېږ د يد ل او پاکستان ته کډ وال شول چې د هغه هبواد په مختلفو ښارو نو لکه پېښور او کر اچۍ کې استوګنه لري. اکا خېل زيارکښه خلک د ي، ځيني خلک يې د سو د اګر يو په کا رونو بو خت د ي.د ا کا خيلو ځو انان په ا تڼ کې ډېر تکړه د ي او د خو ښيو او خو شاليو او ود ونو کې د د وی ځو انان چې ښا يسته او ړ د ې څنګې لري په خپلو ماهرانه اتڼو نو سره محفلونه تاود ه ساتي.

د روسي نامتو اتنو ګرافر د اتنو ګر افيکو څېړ نو له مخې د اکا خيلو شمېر د شلمې زېږ د ېـزې پېړۍ په نيمايې کې د ۳۵ زره کو رنيو په شا او خوا کې ښود ل شوی د ی.

15 الياس خيل

الياس خيل په ا صل کې غلجي پښتا نه د ي.د د وی يو شمېر کو چيان او هم يو شمېر خلک يې د ځمکو خا و نــد ان د ي چې اکثره يې د کابل او ننګر هار تر مينځ واد ي کې د کابل سين په د واړو غا ړو کې ژ وند کوي، خو د د وی د شمېر په اړوند ز ما سره بشپړ معلو ما ت نشته.

16 امر خيل

امر خيل په ا صل کې غلجي پښتانه د ي او په سليمان خيلو ور ګډ يږي. د ا سي ر وايتو نه مو جود د ي چــې د امر خيلو د قبيلې مشر نېکه امر بابا نو مېد ه چې زيار ت يې د ننګرهار په سپمه کې د ی.امر خيل د ننګر هار، ميــد ان، لغمان، پکتيکا او جوزجان په و لا يتو نو کې مېشته د ي. د ميد ا ن و لايت ا مر خيل د د غه و لايت د نرخ د اولسوالۍ او چا ر يکه په سېمو کې استوګنه لري او په د غه ولايت کې د وی په لا ند نيو خيلو نو ويشل شوي د ي: يار خان خيل، الله د وش خيل، يو سفزي، ممي خيل، غو نډا خيل او بو ړ خيل. همد اراز يو شمېر امر خيل د ننګر هار و لا يــت د ســر ه رود د ولسو الۍ د پېتاوي امر خيل په کلي کې چې د ننګر هار و لايت د د رونټې بند ته نږد ې مو قعيت لر ي او ســيږ ي.همد ا راز د ننګر هار ولايت د چپر هار د او لسو الۍ د سپين جو مات او سنګينه په سيمه کې هم د ا مر خيلو قبيلې يو شمېر کو رنۍ مېشته د ي.يو شمېر امر خيل د با ميانو په ولايت کې هم او سيږي, خو هغو ی کو چيا ني ژ وند لــر ي. د جوز جان په و لايت کې د وی د اقچې په او لسو ا لۍ کې مېشته د ي. د ۱۳۶. کال د مرکزي احصا ئيې د سر شــمېرنې لــه مخې د ميد ان په و لا يت کې د امر خيلو شمېر ۱۲__ تنه، د ننګر هار ولايت د امر خيلو شمېر ٤٨٤٢ تنه او د لغمان و لايت

7 حيات ا فغاني، محمد حيات خان

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د امر خیلو شمېر ۲۱۸۸ تنه ښو د ل شوي وو، چې ښا یې د ا شمېر اوس د وه ګونې وي.

امر خیل مېلمه پا لونکي، غیرتي او د علم سره ډېره مینه لري.په د وی کې یو زیات شمېر ښوونکي، اســتاد ان، اکاد میک او پو هان او نظامي منصبد اران شته. د مید ان ولایت په امر خیلو کې د اعلیحضرت محمد ظــا هــر شــاه د وا کمنۍ په و خت کې په ولسي جرګې کې د مید ا ن ولا یت د خلکو استازی ار وابناد حفیظ الله خان امر خیل مشهور]قو مي مشر تیر شوی د ی. همد اراز د هغه زوی خد ای بخښلی سر محقق عزیزالله امر خیل د ا فغا نستان د علو مو د اکا ډیمۍ د ژ بو او اد بیا تو د مرکز علمي غړی و چې په پښتو فولکلور کې یې د ستاینې وړ علمي خد متو نه سر ته رسولي د ي.

17 اوریا خیل

اور یا خیل هم په اصل کې غلجي پښتا نه د ي چې د د غې قبېلې زیات شمېر خلک د کابل و لایت د پغمان پـــه او لسوالۍ کې استوګنه لري او په نو مو ړې ولسوالۍ کې د د وی مشهور کلی او سېمه د خالد ار یو په نامه سره یاد ېـــږي. یو شمېر اوریا خیل د کابل د لوید یځ په للند ر او یو شمېر هم د مید ان په و لایت کې استوګنه لري.

یو شمېر اور یا خیل د پکتیا ولایت د زرمت(زرملې) په اولسوالۍ کې هم مېشته د ي. د لغمان ولایت اوریا خیــل د لغمان ولایت په مرکز مهترلام او د غه ولایت د قر غیو په او لسوالۍ کې استوګنه لري چې د ۱۳۶ـ لمریز کال د هغې سر شمېرنې له مخې چې د مرکزي ا حصا ئیې له خوا تر سره شوې وه د لغمان په ولایت کې د د وی شمېر ۱۲۱۸۸ تنه ښود ل شوی د ی چې ښایې په د غه و لایت کې او س د د وی شمیر د وه چند ه وي.همد اراز یو شمېر اوریا خیل د کابل و لایت د قره باغ په اولسوالۍ کې هم مېشته د ي.

اوریا خیل میلمه پالو نکي، زړور، غیرتي او په خپلواکۍ مین خلک د ي. د روسي تیري کوونکو په وړانــد ې یې د غیرت او مېړنتوب کارنامې ز مو ږ د ویاړلي هېواد ګران افغانستان د تاریخ ځلاند ه بابو نه د ي.

18 الکوزي

الکوزي د پښتنو یوه تا ریخي او لر غونې قبیله د ه چې په زړو او پخو انیو تاریخي یو ناني متو نو کـــې د د وی سېمه د اراکو زیا په نامه سره یاد یږي چي د الکوزي د نامه سره یې ور ته والی د امکان نه لیرې خبره نـــه د ه.پـــه پښتو، فارسي، اردو او انګر یزي تا ریخي کتا بو نولکه: تا ریخ حیات ا فغاني، تواریخ خو رشید جهان، پښتانه د تا ریــخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

په رڼاکې، د پښتنو تاريخ، صولت ا فغاني، د سر او لف کيرو د پټان او د بليو د پټان په ډکشنرۍ او په تيره بيا د پښتنو په شجرو کې الکوزي سړبني پښتانه ګڼل شوي د ي چې د زيرک زوی او د ابد ال لمسی د ی او پوپل، بارک، اڅــــک او مو سی يې ورونه د ي چې بيا الکوزي په ډېرو نورو ښا خو نو او څا نګو ويشل شوي د ي چې مشهور ښا خو نه يې په لا ند ې ډول د ي :

صفوزي، شکر زي، اپل يا اپو زي، سر کا ني، زکوزي، ميلازي، يعقوب زي، د ولتزي، ابراهيمزي، مــو ســی زي، عمر زي، خانخيل، اکا خيل، سيد خيل، پروټ، زنګي، بو ستان زي، نسوزي، پــانيزي، کــو ټــي زي، خــالوزي، باروزي، نکروزي، بيان زي، فيرو زي، جيلاني زي، خد ايد د خيل، راموزي، اولالګي خيل.

18.1 الکوزو ولايتونه

الکوزي د افغانستان په لا ند نيو ولايتو نو کې مېشته د ي:

1. د کند هار په ولايت کې: د الکو زيو د قبيلي خلک د کند هار ولايت په مرکز، د ار غند اب، خاکريز، ار غســـتان، معروف، ميوند او پنجو ايي په او لسو اليو کې مېشته د ي چې د ۱۳۶ـ کال د مرکزي اد ارې د سر شـــمېرنې لـــه مخې په کند هار کې د د وی مجمو عي شمېر د ۸ـــ زرو تنو په شا او خو اکې ښو د ل شوی وو چې ښا يي اوس يې شمېر د وه چند ه وي.

2. د اروزګان په ولايت کې: د ارز ګان د و لايت الکوزي د اوروزګان په مرکز تيرين کوټ، د د هراود په ولسوالۍ او د هغه و لايت په ځينو نورو ولسو اليو کې مېشته د ي چې مجمو عي شمېر يې په د غه ولايت کـــې د پنځـــه زرو تنو په شا او خواکې ښود ل شويد ي.

3. د زابل په ولايت کې: د زابل ولايت الکوزه ولايت د ميزان، ترنک او جلد ک په اولسواليو کې استوګنه لري چې شمېر يې په نو موړي ولايت کې د شلو زرو تنو په شا او خوا کې ښود ل شويد ي.

4. د هلمند په ولايت کې: د هلمند ولايت الکو زي د د غه ولايت په مرکز لشکر ګاه او د ناد علي، بغران، زمينــد اور او ګر شک او نو زاد په او لسواليو کې مېشته د ي چې مجمو عي شمېر يې په نو مو ړي ولايت کې د ٤ـــ تنو په شا او خو اکې ښو د ل شوی د ی.

5. د فراه په ولايت کې: د فراه ولايت په بيلا بيلو ولسواليوکې هم الکوزي شته چې شمېر يې د ۷ـــ تنو پــه شــا او خو ا کې ښو د ل شوی د ی.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

6. د هرات په ولایت کې: د هرات ولا یت الکوزي د د غه ولایت د انجیل، ګذرې، پښتون زر غون، اوبې، کرخ، زند ه جان، اد رسکن، کهسان او یو شمېر نو رو ولسوالیو کې مېشته د ي. په د غه و لایت کې د الکو زیو ټول شمېر د سلو زرو تنو په شا اوخواکې ښود ل شوید ي.

7. د باد غیس په ولایت کې: یو شمېر الکوزي د با د غیس ولایت په بیلا بیلو ولسوالیو په تېره بیـــا د مرغـــاب او غور ماچ په ولسوالیو کې هم میشته د ي. د کو نړ په ولایت کې:

په پور تنیو ولایتونو سر بېره یو شمېر الکوزي په فاریاب، جو زجان، سرپل، کند ز او کا بل کې هم مېشـــته د ي.

8. د کو نړ په ولایت کې د الکو زیو یو ه څانګه چې د سر کا ڼیو په نامه سره یاد ېږي د د غه ولایت د سر کـــا ڼیو په اولسوالۍ کې مېشته د ي چې د وی په اصل کې د ځینو عو املو له کبله ډېر پخوا له کنـــد هـــا ره د ې سیمې ته را لېږد ید لي او د لته مېشته شوي د ي چې شمېر یې د شلو زرو تنو په شـــا او خـــواکې ښـــود ل شوید ي چې زیاتره خلک یې د کرنې او سو د اګرۍ په چارو بو خت د ي او د چارتراشو سود اګـــري هـــم کوي.

9. په سهیلي پښتونخواکې: د سهیلي پښتونخوا په تېره بیا په کوټه، چمن او د بلو چستان پـــه ځینـــو نـــورو سېمو کې هم الکوزي استوګنه لري.

10. په پښتونخو ا کې: پرد ې سر بېره د پښتونخوا د د و ابې په سېمه کې او د پېښور په شاوخوا کې هـــم یـــو شمیر الکوزي استوګنه لري.

11. په پاکستان کې: د پاکستان د راولپنډۍ د چهچه نومي سېمه کې هم ډېر شمېر الکوزي مېشته د ي چې د سر کا ڼیو په نامه یوه سېمه کې د الکو زیو د نسوزي ښاخ خلک مېشته د ي.

12. په جنو بي هند وستان کې: د الکوزیو یو شمېر د جنوبي هند وستان د د کن او حید ر اباد په سېمه کې هـــم مېشته د ي، خو له بد ه مر غه ځېنو یې خپله خو ږه ژبه پښتو له لاسه ور کړي او په هند ي ژبه ګړیږي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

18.2 ښناغلی خلک

الکوزي زړور، غیر تي او میلمه پاله خلک د ي.په علــم او پــو هــي میــن د ي.د وی د روس د اســتعماري او ښکیلاکګرو ځو ا کو نو پر خلاف د خپل هېواد د خپلواکۍ له پا ره ښې توري وهلي د ي.

د الکوزیو په تا ریخي کسانو کې د د غو لاند نیو کسا نو نو مو نه ا خیستلی شو چې ز مو ږ د هیواد په تاریــــخ کې مشهور د ي:

1. عبد الغني خان چې د الکو زیو د زیرازي له څانګې و او د میر ا فغا ن په نامه یاد ید ه
2. د هرات والي یار محمد خان زین الد وله چې د الکوزیو د نسوزي څا نګې نه و او یو ډیر با تد بیره شخصــــیت تیر شوی د ی
3. د افغانستان د ستر ټولو اک اعلیحضر ت احمد شاه بابا مور زر غونه انا چې د الکو ز یو د نسو زي ښاخ پــورې یې اړه د رلود ه
4. مولوي محمد سرور خان و اصف د لو مړني مشر وطه غو ښتو نکو د ټو لنې مشر چې په اصل کې د کند هار د ارغستان د ولسوالۍو او بیاور وسته زند اني شو او د کا بل په شیر پور کې د خپل ورور سعد اللهــ خــان او د خپل پلار د اکا د زوی عبد القیوم خان سره یو ځای اعد ا م شو
5. بابا عبد العزېز خان الکوزی د مشروطیت د د ویم غو رځنګ غړی و.

19 علي زئي

که چیري د الیز یو پښتنو د نسب شجره په غور سره و څیړو نو د وی د سړ بني پښتانه او د د رانیو د پنچپای په ښا خ پورې اړه لري چې نورزي، ساکزي، اد وزي او ماکو یې ورونه قبیلي د ي.

ډیټې محمد حیات خان د تاریخ حیات ا فغا ني په کتاب کې چې ۱۴۳ کلو نه د مخه یې کښلی د ی د الیزیو پښتنو په اړوند د اسي لیکلي د ي:" الیزي د کند هار په ز میند اور کې اوسیري.د د وی د ود او د ستور د الکوزیو په څیر د ی.د الیزیو او الکوزو تر مینځ پو له د هلمند سین د ی.د د وی سیمه هم د الکو ز یو سېمې ته ورته والی لري، خــو د الکــو

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

زيو زيا تره سېمه د رود ونو په اوبو او د اليزيو سېمه په کا ريزو نو خړ و بيږي."

اليزي(عليزي) زياتره د کر ني او ما لد ارۍ په چا رو بو خت د ي او خورا غښتلي، غير تي، ميلمه پا لو نکي او د هيواد په خپلواکۍ مين خلک د ي.د افغان-انګريز سره د خپلواکۍ په جګړه کې يې د ميړانې او غيرت کار نامې ښـــو د لي او د روسي و حشي ير غلګرو سره په مېړ انه جنګيد لي د ي.

په او سني وخت کې اليزي په لا ند نيو سيمو کې مېشته د ي:

1. د هلمند په و لايت کې: د هلمند ولايت اليزي د د غه و لايت د ناد علـــي، کجکـــي، بغـــران، موســـى کلا، ګرمسير او نو زاد په ولسواليو کې مېشته د ي.

2. د کند هار په ولايت کې: د کند هار ولايت اليزي د کند هار ولايت په مرکزاو د د امان، ميوند ، ار غند اب، معروف او ژيړي په ولسواليو کې مېشته د ي.

3. د ارزګان په ولايت کې: د ارزګان ولايت اليزي د د غه ولايت په مرکز ترين کوټ او د هراود ، ګزاب او شهر ستان په ولسواليو کې استوګنه لري.

4. د فراه په ولايت کې: د فر اه و لايت اليزي د نو موړي و لايت په مرکز او د با لا بلوک په او لسوالۍ کې مېشته د ي.

5. د هرات په ولايت کې: د هرات د ولايت اليزي د انجيل، ګذرې، کشک، غوريان، زنـــد ه جـــان، کهســـان، پښتون زر غون، اد رسکن او شين ډنډ په ولسواليو کې مېشته د ي.

6. د با غيس په ولايت کې: د باد غيس و لايت البزي د نو موړي ولايت د مر غاب او غور ما چ ولســـواليو په بېلا بېلو کليو او با نډو کې مېشته د ي.

پر پورتنيو ولايتونو سر بيره يو شمير اليزي په فارياب، جوزجان، سرپل، بلخ او کند ز په و لايتو نوکې هـــم استوګنه لري .

7. په پښتونخواکې: يوشمير اليزي د پښتونخوا د ټانک او د ير ه اسما عيل خان په سيمه کې استوګنه لري

8. په پاکستان کې: په پاکستان کې اليزي د پنجاب ايالت د راولپنډۍ په اسلامګړ کې چې د حسن ابد ال ختيز

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

لوري ته پرته د ه او همد اراز په ملتان کې استوګنه لري.

د تاريخ حيات افغاني په قول د اسلام ګړ د سيمي د اليزيو د قبيلي مشر محمد شر يف خان و چې د رئيس بر هان په نامه سره هم يا د يد ه چې په نو موړي سيمه کې څو کلي يې د جا ګير په تو ګه تر لاسه کړي وواو د د ه په زامنو کې شير د ل خان، پر د ل خان، سرورخان او حسين خان مشهور کسان تير شويد ي.همد اراز د راولپنډۍ د چهچه په سيمه کې هم ګڼ شمير اليزي استوګنه لري.

په ملتان کې د اليزيو د قبيلي نه نواب فو جد ار خان يو مشهور نواب تير شوی د ی. همد اراز د د ه نيکه خد ايار خان او يو شمير نور اليزي مشران لکه عاشق محمد خان، محمد خان او غلام حسن خان اليزی نامتو خلک تير شويد ي.

9. په ايران کې: يوشميراليزي د ايران په ختيزه برخه کې د قاين په سيمه کې چې د افغانستان پولي ته نږد ې د ی هم استوګنه لري.

10. د هند وستان په د کن کې: د هند وستان په جنوب په تيره بيا په اند را پراد يش کې هم يو شمير اليزي استوګنه لري.

د روسيي د نامتو اتنو ګرافر ستا نيشفسکي په حواله په ټول افغانستان کې د شلمې عيسوي پيړۍ په نيمايي کې د د وی مجمو عي شمير ۳ـ زره تنه ښود ل شوی د ی.

20 اند ړ

که چيرې د اند ړو د نسب شجره په غور سره و څيړو نو څر ګند ه به شي چې د وی په اصل کې غلجي پښتانه د ي.اند ړ د موسی زوی، د ابراهيم لمسی او د غلجي کړ وسی د ی. د شجرو له مخې يې تر ه کی او سهاک ورونه ګڼل کيږي [9,8].

د اند ړو شمال ته د غزني مرکز، جنوب ته يې د تر ه کو او سليمان خيلو قبيله، ختيز ته يې زرمت چې زرمله يې هم بولي، لو يد يز ته يې د هزاره وو قوم او په ضمن کې د کره باغ سيمې سره پو له لري.

8 تاريخ حيات ا فغاني، پښتو ژ باړه، ۱۳۸۶-۲_۷کال چاپ، د انش خپر ند و يه ټو لنه، پېښور

9 پښتني قبيلي، لطيف ياد ، ۱۳۸۵، د د انش خپر ند ويه ټو لنه، پيښور

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د اند ړو د قبيلې ښا خو نه په لاند ې ډول د ي: بازيد خيل، جلال زي اولکڼ خيل چې با زيد خيل بيا په خو اجـــه خيلو، مر جا ن خيلو، پير خيلو، مو سی خيلو او ابر ا هيم زيو، جلال زي په خا ني خيلو، الله يار خيلو او مصري خيلـــو او لکڼ خيل د پو مي خيلو او بشال خيلو په څا نګو ويشل شوي د ي.

د ا ند ړو د قبيلې خلک زياتره په غزني، پکتيا، زابل، پکتيکا، بغلان ميد ان او کا بل کې مېشته د ي چې په لا نـــد ې تو ګه د ر پيژ ند ل کيږي:

1. د غزني په و لايت کې: اند ړ د غزني ولايت د اند ړو، جغتو، شلګر، جامراد ، د ه يک او زنه خـــان پـــه ولسواليو او سيموکې مېشته د ي چې په نو موړي و لايت کې د د وی مجمو عي شمير ۲ـ زرو تنو ته ر سيږي.

2. د پکتيا په ولا يت کې: اند ړ د پکتيا ولايت په مرکز ګر د يز، زرمت او څمکنيو په ولسو اليو کې ميشته د ي چې په نو موړي ولايت کې يې ټول شمير د ۵ـ زرو تنو په شا او خوا کې ښود ل شوی د ی.

3. د پکتيکا په ولايت کې: د پکتيکا ولايت اند ړ په شرنه او ميټا خان کې استوګنه لري چې مجمو عي شمېر يې په د غه ولايت کې د ۲ـ زرو تنو په شا او خو اکې ښود ل شوی د ی.

4. د زابل په ولا يت کې: د زابل ولايت اند ړ د د غه ولايت د شا ه جوی په ولسوالۍ کې استوګنه لري چـــې مشهور کلي يې عبد الرؤف کلا، د اند ړو کو ټې، د اند ړو کلی او سرور کلا نو ميږي.د اسي ويل کيږي چې د وی د غزني ولايت د شلګر ولسوالۍ نه د ې سيمې ته ليږ د يد لي او د لته ميشته شوي د ي. همـــد اراز د زابل ولا يت د د ای چو پان په ولسوالۍ کې هم د اتوالو په نامه د اند ړو يو ښاخ اســـتوګنه لـــري چې شمير يې د ۲ـ زرو تنو په شا او وا کې ښود ل شو ي د ي

5. د بغلان په ولايت کې: د بغلان ولايت اند ړ د د غه ولايت د نهرين په ولسوالۍ کې ميشته د ي او د انـــد ړو د لکڼ خيلو د ښا خ پوړې اړه لري.

6. د کابل په ولايت کې: د کابل ولايت اند ړ د چهارد هي ولسوالۍ د کلای بها د ر خان په کلي کې اســـتوګنه لري چې شمېر يې ۵ـ تنو ته رسيږي.

اند ړ ډير ميلمه پال، غيرتي او د هيواد سره مينه د د وی په ښتني خته کې اخښل شوې د ه. د ا نګريز انو سره د افغانستان د خلکو په د ري ګو نو جګړو کې د د وی ونډه د رنه د ه,د بيلګې په توګه د ۱۸۷۹ ميلاد ي کال د د ســـامبر د

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

میاشتې په عمو مي پا څون کې اند ړ د ملا د ین محمد اند ړ په مشرۍ چې په ملا مشک عا لم سره یې شهرت د رلـــود او همد اراز د ګل محمد خان اند ړ په مشرۍ چې یوملي شخصیت و په غزني کې یې په انګرېزانو څمکه تبۍ و ګر ځوله او د یو ملي ځواک په تو ګه یې د انګر یزانو په وړاند ې سره یو مو ټی او د ښمن ته یې خوله ما توونکي ګـــو زارونـــه ورکړل.

د روسي ښکیلاکګرو په و ړاند ې هم اند ړو ډېرې سر ښند نې کړ ي د ي او د افغاني غیرت او تورې پـــه زور یې روسي غلیمانو ته هم غاښ ما توونکي ځو ابو نه ور کړ ي د ي.

21 اورکزي

اورکزي د پښتنو یوه نا متو قبیله د ه چې ز مو ږ پښت پو ها ن (نسب پیژ ند و نکي) یې د کر لاڼې پښـــتنو د ټولنیز ګروپ نه شمیري.

د او رکزیو د قبیلي زیا تره خلک د اورکزیو په ایجنسۍ او یو شمیر یې په کو رمه ایجنسۍ کې استوګنه لري. چې مرکز یې د هنګو ښارد ی. او رکزي د کو هاټ په شمال لوید یځ، د سپین غره په ختیز او د تیراه په جنوب کې پراته د ی. شمال ته یې د اپرید و قبیله، شمال لوید یز ته یې پړه ځمکني، لوید یځ ته یې توري، جنوب ته یې بنګښ او ختیز خو ا ته هم د اپر ید و اوبنګښو سره پوله لري.

د او رکز یو د ایجنسۍ مجمو عي نفوس ۴۵... تنه د ی چې په او رکزیو سر بیره نور پښتا نه هم یکې اوســـي لکه: علي خیل، میشتي خیل، ملا خیل او شیخان خیل.

اور کزي په لا ند نیو مشهورو ښا خو نو با ند ې ویشل شوي د ي چې بیا هر یو ښاخ یې په نورو څا نګو با نـــد ې ویشل شوید ي. د د غو مشهورو ښا خو نو او څا نګو نو مو نه په لاند ې ډول راوړل کیږي:

1. اسماعیل زي: چې د ا ښاخ په ر ابیا خیلو، ابا خیلو، ماما زي، بهریم خیلو، خاد ي زي، عیسي خیلو او ساد ا خیلو با ند ې ویشل شوي د ي.
2. موسي زي: چې په لنډي زي، علي زي او خواجه خیلو با ند ې ویشل شوي د ي.
3. لشکر زي: چې په علي شیر زیو او ما مو زیو باند ې ویشل شوي د ي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

4. د و لت زي: چې په فیروز خیلو، اتمان خیلو او بیزو تي با ند ې ویشل شوید ي.

5. محمد خیل: چې په بر محمد خیلو، عبد العزیز خیلو، ما ني خیلو او سه پای با ند ې ویشل شوید ي.

6. ستوري خیل یا علي زي: چې په باړه ستوري خیلو او تیراه ستوري خیلو با ند ې ویشل شوي د ي.

په د وی کې ځیني ښا خو نه شیعه مذ هبه او ځیني یې هم سني مذ هبه د ي. د د ې نه پر ته د د وی تر مینځ یو بل ډول قبیلوي ویش هم مو جود د ی چې سمل گو ند او گا ړي گو ند یې بو لي چې د د غې قبیلې ځیني خلک په سمل او ځیني په گاړه پورې اړه لري.

تا ریخ حیات ا فغاني د او ر کز یو په باب لیکي: " د اسي ویل کیږي چې د بنگښو نه د مخه په کو ها ټ بـا نـد ې اور کز یو واک د رلود او تقر یبا پنځه سوه کلونه د مخه بنگښو د اورکز یو نه د کو هاټ سیمه ونیوله چـې د د غـې سیمي د نیولو له پا ره د د وی تر مینځ خو نړۍ جگړې وشوې او د یوه افسا نوي روایت له مخې د د وی تر مینځ د غه شخړه او لا نجه د (د ای) په نامه یوه تن اوارہ کړه، په د ې تو گه چې یو ځل د بنگښو او اورکز یـو ملکـان د سـیمو د ویش له پاره په د رسمند کې سره را غو نډ شوي وو او هرې یوې غاړې غو ښتل چې زر خیزې سیمې تر لاسه کـړي، له همد ې کبله د د وی تر مینځ سو له ونه شوه او نږد ې و چې د د وی تر مینځ بیا جگړه ونښلي، په د غه وخت کې د ای نو می چې پر اس سپور و له لیرې را ښکاره شو.د د ې له پاره چې بنگښ او اورکزي د واړه له جنگ جگړو نه په تنگ راغلي وو نو د وی په د ې خبرې با ند ې سره اتفاق و کړ چې د غه د ای نو می سپور کله چې د وی ته نږد ې راشي نو د وی به ورته د بنگښو او اور کز یو تر مینځ د سیمو د ویش سؤال مطرح کړي او هر څه پرېکړه چې د ه وکړه نـو د واړو غاړو ته به د منلو وړ وي.په د غه وخت کې نو موړی سپور راورسید او د واړو خـواوو د د غـې شـخړ ې د اوارولو له پا ره له د ه سره خبرې وکړې، هغه په د اسي حال کې چې هما غسي پر اس سپور و په پښتو ژبه یـي د غـه بیت ووایه:

د ای خو د اسي وایي.....چې سمه د بنگښ، غر د اورکزی

ویل کیږي چې له هماغه ورځې وروسته د د ای ویش عملي شو او تر اوسه هم د چلند وړ د ی".[10]

اورکزي په غر نۍ سیمه کې ژوند کوي چې د وبې یې معتد ل او ژمی یې خورا سـوړ د ی، پـه تیـره بیـا د مرغومي، سلواغې او کب په میا شتوکې چې د جنوري، فبروري او مارچ د میا شتو سره سمون خوري. د د وی زیا تره خلک د کرنې په چارو او لږ شمیر خلک یې په پووند ه ډول ژوند کوي. د ځمکو لږه برخـه یـي پـه روانـو او بـو

10 تاریخ حیات افغاني، د ډیپټي محمد حیات خان

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/	Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

خړوبیږي، خو د ځمکو ډېره برخه یې وچوبه (للمي) د ي، مګر ډیرې زرخیزې د ي، ان چې د وه فصله حا صـــلات ور کوي.د وی په خپلو ځمکو کې وریجي، غنم، جوار، اوربشي، لو بیا، کد و ان، ټیپر او د ار چیني کـــري چـــې د د وی د سیمي خوراکي پید اوار د د وی اړتیاوې پوره کو لای شي.

د اورکزیو ایجنسي د سمند ر نه تر ۷__ فو ټو پورې لوړوالی لري او ټوله ر قبه یې ۱۸__ کیلو متره ښـــو د ل شوې د ه.

مشهور سیند ونه یې تاجلي، خرماني، د ماموزو رود ، ګند او، انګوري، تبي، کړمان، ابی د ری، مســـتوره او د خانکي توی سیند ونه د ي.

د اورکزیو د ایجنسی هیڅ کوارټر هنګود ی او اصلي ښا ر یې د ره اد م خیل د ی.اورکزي خپل با زارونه د میله په نامه یاد وي چې د هغو نه یې لاند یني میلې مشهورې د ي: ډبوري میله، میشتي میله، فیروزخیل میله، کا لایـــا میلـــه، غلجو میله، ساما مموزي میله، انجاني بازار، کد ه بازار او کوریز میله. د اورکزیو ایجنسی د لید و وړ ځا یونه، کلا یـــا، فیروز خیل سا ما نه، ډوبری، کول او بد ن د ي.

د او رکز یو د ایجنسی سر بیره یو شمیر او رکزي او د هغو جملي نه مسوزي او نیمایي لښکرزي د کورمې په ایجنسی کې هم استوګنه لري.د پاکستان په نورو ښارونو لکه کراچی، راولپنډی، اسلام اباد او لاهور کې هم یو شمیر او رکزي میشته د ي. په بیښور کې هم زیات شمیر اورکزي استوګنه لري.

اورکزي غیر تمن، جنګیالي، میلمه پالو نکي او په پښتنولی ټینګ خلک د ي. د وی د انګریزانو سره پـــه هغـــه وخت کې چې د هند نیمه وچه د د وی تر استعماري واک لاند ې وه په ډېره میړانه جنګید لي د ي او د اسي ویل کیـــږي چې د وی په هغه وخت کې ۲۸__ زره تنه وسله وال ځو انان د رلود ل.

د اورکزیو په ټو لو ځانګو کې د ولتزي او مسوزي په شمیر کې زیات د ي.د اورکزیو مجمو عي شـــمیر د ۳__ زرو تنو په شا او خواکې ښود ل شوی د ی چې له هغې جملې نه ٦. زره تنه یې د کورمې په ایجنسی او پـــا تـــې یـــې د اورکز یو په ایجنسی کې مېشته د ي

21.1 اورکزي په هند وستان کې

اورکزیو په هند وستان کې د اتلسمې پیړی په لو مړی نیمایي کې د د غه هیواد په مد هیا پراد یـــش کـــې چـــې مرکز یې د بهو پال ښارد ی یو لوی پښتني ریاست جوړ کړ چې بنسټ ایښود ونکی اورکزی پښتون نـــواب د وســـت

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

محمد خان د ی.نو موړي د د غه پښتني ریاست بنسټ په ۱۷۲۳ زیږد یز کال کې په بهو پال کې کېښود.نــــومړی د هنـــد وستان د مغو لي واکمن عالمګیر اورنګ زیب د زوی سلطان بهاد رشاه په زمانه کې له تیراه نه چې په هغه و خت کـــې د افغانستان د خاورې برخه وه هند وستان ته راغلی و.په بهو پال کې تر د وست محمد خان نه وروسته د اورکزیو پښتنو د پاتو نوابانو نو مو نه په لاند ې ډول د ي:

نواب سلطان محمد خان، نواب یار محمد خان، نواب فیض محمد خان، نواب حیات محمد خان، نواب غوث محمـــد خان، نواب جها نګیر محمد خان، نواب نظیر محمد خان، نواب شاه جهان بیګماونواب سلطان جهان بیګم.

د بهوپال پښتني نوابانو د بهو پال د ښار په ود انولوکې ډیرې هلې ځلې کړي د ي چې د ســـتا ینـــي وړ د ي.د د وی د نو ابیو په وخت کې ډیر جو ماتونه، مد رسې، کتابتو نو نه، پلونه، رو غتونونه او نور ډېر عام المنفعه کـــارونه تر سر ه شوي د ي.

22 اورمړ

د پښتني شجرو پر بنسټ اورمړ سړ بني پښتانه د ي چې د جنو بي و زیر ستان په کانېګروم، د پېښور په شـــا اوخوا او د افغانستان د لو ګر په و لایت کې مېشته د ي.د اورمړ اصلي نوم عمر د ین و چې وروسته د اورمړ پـــه نـــامه مشهور شوی د ی.(۱)پښتني توکم پو هانواورمړ د شر خبون زوی او د سړبن لمسی ګڼلی د ی.

د تاریخ حیات ا فغا ني مؤ لف ډپټي محمد حیات خان د اورمړو په اړوند د اسي لیکلي د ي:" جوته د ه چې د اور مړ پلار امر د ین د شر خبون له پنځو زامنو په جمله کې تر ټو لو کو چنی و.د ه یو زوی د رلود چې اورمړ نو مید ه او قبیله یې هم د د ه په نامه نو مول شوې د ه او تر اوسه هم په همد ې نامه سره یاد ېږي.د اسي ویل کیږي چې اورمـــړ شل زامن د ر لود ل او هر ځوی یې چې چیرته پید ا شوی د ی د هما غه ځا ی نوم یې پرې ایښی د ی او یوه منظو مـــه چې حضرت میا عمر څمکني(رح) ویلي نو په هغې کې هم اورمړ ته شل زامن منسوب شوي د ي، په د ې ډول: سنګتوی، منتوی، مشکور، شکتوی، زیق، مشوی، جلو یان، کانیګروم، حوان، کو نیخ، خصیران، رنګ، د لجا، ملاڼي، ســـید انـــي خان، د و توي، سین، خلیل و بورکي." [11]

نومړی مؤرخ د د وی د استوګني سیمي موږ ته د اسي معر في کوي:" د اورمړو د استو ګني سېمه د سلیمان د غره هغه برخه د ه چې اوس پکې د وزیر واو مسید و قبیلي استوګنه لري.د کا نیګروم ښار چې د وزیرو او مسید و د

11 حیات افغاني، پښتو ژباړه، ۱۸.مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

بد ر په سیمه کې پروت د ی د اورمړو له خوا جوړ شوی د ی چې اوس هم د اورمړو پنځه ښا خونه په کا نیګروم کــې په د ې ډول او سیږي: خیکني شپیته کوره، خرم چاني څلویښت کوره، ملا تا نې شپیته کوره، بیکسي د وه سوه کـــوره او جراڼې شل کوره چې ټول د ۳۸۔ یا ٤۔ کو رنیو تر مینځ په خپل پخوا ني ټاټوبي کې استوګنه لري۔ "[12]

د کانیګروم اورمړ په خپلو مینځو کې په اورمړي ژبې رغیږي چې بر ګستا، بورکي او بر کي یې هم بولي چې د پښتو، هند ي او پارسي ژبې لغوي جوړښتونه پکې شته، خو هغو اورمړو چې خپله ژبه یې ساتلي د ه د د وی په ژبه کې له څیړنو د اسي معلومیږي چې په مشکله کید ای شي هغه د پښتو ژبې یو د ایلیکټ(لهجه) وګڼل شي ځکه چې د د غې ژبې فو نو لو جي، مور فو لوجي، سین تا کسیس، لیکسیالوجي او نور ې ژ بنۍ ځا نګړ تیاوې د ا جو توي چې د د وی ژبه لرغوني او د ختیزو اریایي لهجو ځیني شمیرله کیږي او د اریایي ژبو په کو رنۍ کې شا مله د ه۔[13]

په اوسني وخت کې د اورمړو د استو ګني ځایونه د اد ي:

1. د جنوبي وزیرستان په کا نیګروم کې چې د ۱۹۹۲ زیږد یز کال د سر شمیرنې له مخې یې شمیر ۳۔۔ تنه ښود ل شوی د ی۔

2. د پېښور د جنوب ختیز په لس کیلو متری کې د اورمړو د رې کلي شته چې د برو اورمړو، ښکتني اور مړو او منځني اور مړو په امه یاد یږي۔

3. په جنوبي وزیر ستان او پیښور سر بیره یو شمیر اورمړ د پښتونخوا په کورمې ایجنسۍ، کهرک، اورکزیـــو ایجنسۍ او سوات کې هم میشته د ي، خو په د غو یاد و شوو سیمو کې د وی شمیر خورا لږ د ی۔

4. د افغانستان د لو ګر په ولایت کې: د تاریخ حیات افغاني د مؤ لف ډیټي محمد حیات خان پـــه حـــواله د د وی یـــو شمیر ٦۔ کلونه د مخه د وزیرو قبیلي د غلبې په وجه او هم د کاختۍ(قحطۍ) په سبب د جنو بي وزیر ستان نه د لو ګر د برکي برک سیمي ته ولیږد ید ل۔د افغانستان د علو مو اکیډیمۍ د ژبو او اد بیا تو د انستیوت د غړي ښاغلي د کتو ر خلیل الله اورمړ په قول چې خپله هم یو ژبپوه د ی ماته یې په په ۱۳٦۹المریز کال کې د لو ګـــر د اورمړو په اړوند وویل چې د لوګر اورمړ د عبد الصمد خان، نورالله او تقي په کلیو کې استوګنه لري او په هغه وخت کې یې ما ته په نو موړي ولایت کې د اور مړو مجمو عي شمیر د ٤۔۔ او ٥۔ تنو تر مینځ و ښـــود ، چـــې ښایي اوس به د د وی په شمیر کې ډیروالی راغلی وي۔

---

12 پښتانه د تاریخ په رڼا کې، د سید بهاد رشاه ظفر کاکا خیل لیکنه، ۱۲۸۳ مخ

13 د افغانستان ژبې او تو کمو نه، سر محقق د وست شینواری، ۱٦۸-۱٦۹ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

5. د هند وستان د پنجاب ايا لت د جلند رهر په ښار کې هم ډير لږ شمير اورمړ شته.

اورمړ غيرتي، ميلمه پالونکي او په ملګرتيا کې تکړه خلک د ي.

د روښاني غورځنګ بنسټ ايښود ونکی او د خيرالبيان او حالنا مې مؤ لف حضرت بايزيد انصاري چې په پير رو ښان عليه الر حمته ۱۵۲۵-۱۵۸۵زيږد يز مشهورو او د مغو لو پر خلاف يې د وياړه ډکې مبا رزې کړي د ي اورمړ پښتون و.

د وزير ستان په اور مړو کې د غه لاند يني اورمړ نا متو کسان د ي: جنرال وحيد علي بورکی، سکند ر افضل خان د البورکي قو مي مو منټ مشر، ملک عبد الرؤف بورکی په کانيګروم کې د بورکي قوم مشر، ملک محمد قريب خان بو رکی او ستر جنرال فاروق احمد خان.

همد اراز د افغانستان د لو ګر د اورمړو له جملې نه ښا غلی د کتورخليل الله اورمړ نه يا د ونه کوم چې د افغا نستا ن د علو مو اکډمی علمي غړی او محقق د ی چې په پښتو او اورمړي ژبو کې څيړ نې کوي.

23 بابړ

که چيري د بابړو د قبيلې د نسب شجره په غور سره وڅيړو، نو جو ته به شي چې د وی په اصل کې سړ بني پښتا نه او د شير ا نيو د قبيلې يوه څا نګه د ه. د وی وروسته د شيړ انيو نه بيل شوي او او لا د ې يې ځا نته بيل نوم غوره کړی د ی او نن ورځ د يوې جلا قبيلې په تو ګه ژوند کوي.

د تاريخ حيات افغاني د شجرې پر بنسټ بابړ د ود م ځوی، د شيرانې لمسی، د شر خبون کړوسی او د سړبن کود ی د ی. همد اراز بابړ د انجر او سنجر په نامه د وه زامن د رلود ل چې سنجر بيا د مسعود خيلو، اسما عيل خيلو، ابراهيم خيلو، يعقوب خيلو او غو ريا خيلو په څا نګو با ند ې ويشل شوي د ي.

د با بړو د استو ګنې اصلي ځای د سليمان غر ګڼل شوی د ی چې وروسته د شمير د ډير والي او يا هم ښا يې د نورو عو املو له کبله له خپل اصلي ټا ټو بي نه خواره و اره شوي او په نورو ځا يو نو کې مېشته شوي وي.

ويل کيږي چې د با بړو د قبيلې خلک د پخوانی زمانو ر اهيسي د تجارت او سو د اګرۍ د کارونو سره ډيره ليوالتيا د رلود ه او د د ې قبيلې خلکو د هند وستان او د منځنۍ اسيا (بخارا او سمر قند) تر مينځ د بيلا بيلوسود

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

اگریزو مالونو لکه پو ستینونونو، اینجې او قیمتي وریښمینو ټو کرانو سو د اگرې کوله او د وی پـه خپلــو ســو د ا گرېزو د ند و کې، ریښتوني، ایماند اره، حلیم او د ښه چلند خا وند ان وو، ان تر د ې چې انگریزي نا متو مــؤرخ او د کابل د سلطنت بیان مؤلف مونټ ستوارټ الفنسټن هم د د ې خبرې سره موافق د ی چې د وی د سو د اگرۍ په چـــارو کې ډېر ماهر وو. همد اراز د وی په اقتصاد ي پلان جوړونې او حسابي چارو کې د ومره مهـارت د رلــود او پـــه د ې کارونو کې د ومره بر یالي وو چې د افغانستان د بنسټ ایښود ونکي لوی احمد شاه بابا په وخت کې نور محمد خان بابړ مستو في المما لک او گل محمد خان بابړ ته د امین الملک(لوی خزانه د ار) مهمې د ند ې سپارل شوې وې.

په او سني وخت کې بابړ په لاند نیو ځا یو نو کې مېشته د ي:

1. په کند هار کې: په کند هار کې بابړ د د غه ښار د بابړو په کوڅې، د پنجوایي په ولسوالۍ او د کند هار د ارغنــد اب په سوزني نو مي سیمه کې ژوند کوي چې په د غه ولایت کې د بابړو مجمو عي شمیر د ۲. زرو تنو په شـــا او خواکې ښود ل شوی د ی.اروابناد سترعلا مه پو هاند رشاد بابا(۱۹۲۱-۲۰۰۵ میلاد ي) چې ټــول پښـــتانه پــرې ویاړي او پښتو ژبې، اد ب، تاریخ او فر هنگ ته یې د ستا یني او قد ر وړ خد متو نه کړي د ي اوما د د ې مقالې لیکوال هم د هغوی د ارزښتناکو علمي لارښوونو نه ډیره ډیره گټه او چته کړې د ه هم بابړ پښتون و چې د کند هار ښار د بابړو په کو څه کې یې د ې نړۍ ته ستر گې پرانبستلې وې.

2. په ننگر هار کې: د ننگر هار ولایت د جلال اباد ښار لوید یز خواته د بابړ یانو یوه لو یه محله شته چې د علـــي خیلو سره په گا وند کې د ه.

3. د جوزجان په ولایت کې: یو شمیر بابړ د جوزجان په بیلا بیلو ولسوالیو او د هغې جملې نه د خواجه د وکــوه، اقچې، فیض اباد او خانقاه په ولسوالیو کې هم مېشته د ي. د شبر غان د ښار بابړ د د غه ښار په مرکــز او همــد اراز د د غه ښار ته څیرمه سیمو لکه شکرک، افغان تپه، شیر خیل، شوبي، خواجه د وکوه افغانیه او تــابین کــې ژوند کوي. په اوسني وخت کې د جوزجان د بابړو نه یو تن گو هر خان بابړ د جوزجان ولایت د فیض ابــاد د ولسوالۍ ولسوال د ی.

4. د فاریاب په ولایت کې: یو شمیر بابړ د فا ریاب ولایت د قیصار په ولسوالۍ کې هم میشته د ي.

5. د با د غیس په ولایت کې: بابړ د د غه ولایت د غورماچ او مرغاب په ولسوالیو کې استوگنه لري.

6. د بلخ په ولا یت کې: د بلخ په ولا یت کې مېشته بابړ د د غه ولایت د بلخ په ولسوالۍ کې استوگنه لري.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

7. د کند ز په و لایت کې: یو شمیر با بړ د د غه ولایت د د شت ارچي په ولسوالۍ کې هم مېشته د ي.

په پورتنیو ولایتو نو سر بیره یو شمیر بابړ په هیلمند ، لوګر او کو نړ کې هم مېشته د ي، خـو د هغـوی د د قیق شمیر په اړوند زما سره کوم معلو مات نشته.

د اسي تاریخي شواهد شته چې د د وی ۵ـ کورنۍ کو چیاني او ۷ـکورنۍ نیمه کو چیاني ژوند لـري چـې د د وی د لیږد مسیر اولاره د هرات د هریرود نه نیولې د باد غیس، فاریاب، جوزجان، بلخ او کند ز پورې د ي چې د کـال په بیلا بیلو مو سمونو کې په نو موړو ځا یو نو کې خپلې کیږد ۍ د روي او خپل مالونه او رمې په ورشو ګـانو کـې څروي.

8. په سهیلي پښتونخواکې: د سهیلي پښتونخوا د مشهور لیکوال، مؤرخ او فولکلور پیژند ونکي پروفیسور سیال کاکړ په حواله یو شمیر بابړ په ژوب، کوټه او پښین کې هم مېشته د ي.

9. په پښتونخواکې: په پښتونخواکې د بابړو سیمه د میا خیلو سهیلي برخې ته پرته د ه چې لو ید یز لـورته یـې سختې غرنۍ سیمې پر تې د ي. اوس د وی د پښتونخوا د د یره اسماعیل خان په چو د هـوان او د امـان کـې مېشته د ي. اوس د امان د تانک په نامه یاد ېږي چې د د یره اسما عیل خان یو د سټرکټ (ولسـوالي) د ه. همـد اراز په سیهره نومي سیمه کې هم چیرې چې شیراني اوسي بابړ مېشته د ي. یو شمیر بابړ په پیښور کـې هـم استوګنه لري چې انګریزي ژبپوه میجر را ورټي په د امان یا اوسني تانک کې د د وی مجمو عي شـمیر د ۷ــ کو رنیو په شا او خواکې ښود لی و چې ۷ـ تنه جنګیالي ځوانان یې د رلو د ل.

10. په سند کې: د پروفیسور سیال کاکړ د اثر پښتو او پښتانه په سهیلي پښتونخواکې پر بنسټ یو شـمیر بـابړ د پاکستان هیواد د سند ایالت په ګړهي یاسین، سلطان کوټ او شکار پور کې هم مېشته د ي.

11. په هند وستان کې: لکه چې د مخه ورته اشاره وشوه بابړ و د سو د اګرۍ په چارو کې ډیر مهارت د رلـود او د هند او منځنۍ ایشیا تر مینځ یې د سو د اګرۍ چارې پر مخ بیولې، چې د د غو با بړو د جملې نه یو شمیر پـه هند وستان کې مېشته شوي د ي چې د هند په مختلفو ایالتو نو لکه مهاراشټرا، اند هراپرد یش، مد هیا پراد یش او ګجرات کې مېشته د ي، خو له بد ه مر غه چې خپله خوږه پښتو یې له لاسه ورکړې د ه.

تاریخ حیات ا فغاني د بابړو د د ود او د ستور په اړوند لیکي:" هغه بابړ چې په افغانستان کې اوسي نو د ود ونه او رواجونه یې د هغو بابړو سره تو پیر لري چې د شیرانیو په ګا ونډ کې اوسي. هغه بابړ چې د شیرانیو په ګا ونډ کې

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

اوسي نو د هغوی رواجونه کټ مټ د شيرانيو په څير د ي." [14,15,16,17]

24 بابي (بابياني)

زموږ پښت پو هان (نسب پيژند ونکي) د بابي يا با بيانو قبيله د پښتنود غر غښت د ټـولنيز ګـروپ پـورې تړي.

د پښتني شجرو له مخې بابي څلور زامن د رلود ل چې ميرزی، سرو، عزرائيل او کتـوزی نـو ميـد ل چـې ميرزی په شلو خيلو، يحيی زيو او حيد رزيو او کتوزي په ياسين زيو، اد ريس زيو او صايب زيو با نـد ې ويشـل شوي د ي. د تا ريخ حيات افغا ني په قول چې د مخزن افغاني نه يې روايت کړی د ی وايي چې بابي په پيل کې په خپلـو څلورو زا منو با ند ې د څلورو سپيڅلو او مقر بو پر ښتو(ملائکو) نومونه ايښي وو، چې نورو پښتنو هغـه ملامـت کړاو هغه هم د هغوی نو مو نه بد ل کړل، خو يوازې د عزرا ئيل نوم په خپل پخواني حالت تر او سه هم پاتي د ی.

بابيان په کند هار-کند ز، کلات نصير خان او د سهيلي پښتونخوا په بوري، چمن او د کوئيټې په شا بو نو مـي کلي کې مېشته د ي-د پاکستان د سند ه ايالت په مرکز کر اچۍ کې هم يو شمير با بيان استوګنه لري. همـد اراز د هنـد و ستان د ګجرات ايالت په جو ناګړه کې هم بابيان استوګنه لري او د 1747 ميلاد ي کال نه تر 1948ميلاد ي کا ل پوري بـا بيانو د جو ناګړه په سيمه کې يو پښتني ر ياست د رلود.

ډېټي حيات خان په خپل مشهور اثر تاريخ حيات افغاني کې چې په اردو ژبه کښل شوی او وروسته په انګريزي او بيا په کابل کې په پښتو تر جمه او چاپ شوی د ی د بابي پښتنو په اړوند د اسي ليکلي د ي:" بابيان په کنـد هـار او کلات نصير خان کې ډير با همته سو د اګران د ي او د خپل غوره سلوک اونرم چال چلند په و جه د ښه ژو ند څښتـنان او اکثره يې شتمن د ي.همد اراز د د غې قبيلې خلک په ميړانه کې هم ښه شهرت لري".

د بابيانو د ستور کټ مټ نورو ګاونډي پښتني قبيلو ته ورته د ی.

د روسي نا متو اتنو ګر افر ستا نيشفسکي د اتنو ګرا فيکو معلو ما تو پر بنسټ د شلمې پيړۍ په لو مړۍ نيمـا

---

14 مونټ سټوارټ الفنستن، د کابل سلطنت بيان، د وهم ټوک، ٦٢ مخ

15 پښتانه د تاريخ په رڼا کې، ١٢٧٦ مخ

16 تاريخ حيات افغاني، ٢٥٥ مخ

17 پښتو او پښتا نه په سهيلي پښتونخواکې، د پروفيسور سيال کا کړ تاليف

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

يي کې د بابيانو شمير په افغانستان او سهيلي پښتونخواکې ۸۵ زره تنه ښود ل شوې د ی.بابيان ډېر ښه شا عران، ليکو الان او هنر مند ان لري.په او سني وخت کې لطيف جان بابی د پښتو خوږ ژبې سند ر غاړی د ی. د هند وستان د جو نا ګړه د پڅود د سيمي نواب او د هند ي، اردو او ګجراتي ژبو مشهور شاعر عما د الد ين خان بابي چې په رسوا مظلـــوم سره هم متخلص و د روان ۲ـ۸ ميلاد ي کال د اپريل په ۲٤ نيټه يې له د ې فا ني نړۍ نه ستر ګې پټې کړې. همـــد اراز د هند د سينما فلمي اد اکاره پروين بابي ۱۹٤۹-۲ـ۵ ميلاد ي هم بابي پښتنه او د جو نا ګړه د بابي پټانانو (پښتنو) پـــه کـــو رنۍ پورې يې اړه د ر لود ه.

24.1 د هند وستان د ګجر ات ايالت د جونا ګړه د سيمي بابي نوابان

د جو ناګړه سيمه چې د هند د ګجرات په ايالت کې مو قعيت لري يوه تا ريخـــي او پخـــوانۍ ســـيمه د ه چـــې د سنسکرت په پخوانيو او زړو متو نو کې يې ذکر او يا د ونه شوې د ه.په د غه ښار کې ډيرې لر غو ني کلا ګاني او تـــا ريخي ود انۍ شته چې د معمارۍ د هنر له مخې د ډير اهميت وړ ګڼل کيږي. پر د غـــې ســـيمې بانـــد ې مـــو ريـــانو، سلونکيانو، مغولو، افغا نا نو او انګريزانو واکمني چلولې د ه، خو د لته زموږ د بحث مو ضوع هغه پښتا نه با بيان د ي چې پر د غه سيمه يې تقريبا ۲ـ کلونه واک د رلود. د پښتنو بابي نوا بانو د جملې نه لا ند يني نوابان د ر پيژنو. بايـد وويل شي چې د غو بابي نو ابانو ته خانجي هم وايې، ځکه چې هند يان په مجموع کې افغانان او په تيره بيا پښتانه يا پټها نان ته خان صا حب او خا نجي هم وايي.

24.1.1 نواب بهاد رخان بابي

نواب بهاد رخان د صلابت خان زوی، د صفد ر خان لمسی او د جعفر خان کړ وسی د ی.ويل کيږي چـــې د د وی کورنۍپه اصل کې له کند هاره د جو نا ګړه سيمې ته تللي او هوري ميشته شوي د ي. نواب بهاد ر خان بـــا بـــی د هنـــد وستان د مغو لي واکمنۍ په وخت کې د پو هې او ميړ نتوب په وجه د د يوان خطاب تر لا سه کړ او د ګجرات په ايـــالت کې د وې سيمې د ه ته د جا ګير په تو ګه ور کړل شوې.د ه همد اراز د ه د احمد اباد د حا کمانو سره هم ډيرې ښې اړيکي د ر لود ې، همد ا وجه وه چې د وی ورته د بيرم ګام، بيجا پور او بار ها رچه سيمي د اجارې په تو ګه ور کړې. نـــواب بهاد ر خان بابي د مهارا شټرا د پو نې د پيشوا سره هم د و ستانه اړيکې ټينګې کړې وې‌او د پيشوا له خوا هـــم د ه تـــه د سر بلند خان لقب ور کړل شوی و.

د نواب بهاد رخان بابي د نوابۍ په وخت کې يوبل بابي پښتون ته چې کمال الد ين خان بابی نو ميـــد د بـــالاجي راؤ له خوا په ګجرات کې د پيران پټن، بړنګر، بيس نګر، سمي، مينچور، تهراد ، بيجا پور او کمرالو سيمي د جا ګير په تو ګه ور کړل شوې.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

په ۲۰۱۸ میلاد ي کال هغه وخت چې پیلاجي نومي د جو نا ګړه د نیو لو پریکړه وکړه، نو نواب بها د ر خان بـــا بي د خپلې پو هې او تد بیر په و جه د هغه سره سو له و کړه.نو موړی نواب په ۲۰۱۸ میلاد ي کال کې له د ې فاني نــړۍ نه ستر ګي پټې کړي.

24.1.2 نواب مها بت خان بابي

نواب مهابت خان د نواب بهاد ر خان زوی د ی او هغه وخت یې چې لا پلار نواب بهاد ر خان بابی ژوند ی و نو د ه ته یې د نوابۍ د ند ه او چارې ور سپارلې وې.د د ه د نوابۍ په وخت کې یو تن چې جګنات جهاله نو مید او یوه اند ازه پو ځي ځواک یې تر لاسه کړی و، د نواب مها بت خان په سیمه کې یې په لاس وهنو لاس پورې کړ، خو نواب مهابت خان نو موړی تنبیه او غو ږو نه یې ور تاو کړل، چې بیا وروسته جګنات نو می د پور بند ر سیمي ته وتښـــتید او د ا هغه وخت وچې ا نګر یزانو د اوړیسا سیمه د نواب سراج الد وله نه نیولې وه او ابد الي احمد شاه بابا د مر هټه وو د ځو اکو نو سره په جګړې بو خت و.

نواب مهابت خان په ۱۸۱۸ میلاد ي کال کې د یوه تن له خوا چې ځان یې مسلمان عرب ګا ڼه ونیول شو او د اوپـــر کو ټ په کلاکې بند ي شو، خو کله چې د نواب مهابت خان اکا، نواب کمال الد ین خان بابي له د ې پیښې خبر شو د پیران پټن له سیمې یې لښکرې راټولې کړې او پر مظفر خان باند ې چې د نواب مهابت خان پر ځاې ټاکل شوی و برید وکړ او نواب مهابت خان یې له بند ه و ژغوره او د نواب صاحب د خور خا وند شها مت خان بابي چې د شیخ میا یلاول سره بند ي و د د یوان جي په مر سته خو شي کړ.

نواب مهابت خان د خپلې نوابۍ په و خت کې ډیرې سیمې ونیولې چې د هغو د جملې نه د کو تیا نه تلاجـــه او د منګلور د کلاوو نیول د ي. همد اراز نواب مهابت خان هغه کسانو ته هم سزا ورکړه چې د مالیې د ور کو لو نه به یې سر غړ ونه کو له او د ها لار جهالا، اراود او د کچ د سیمو د خلکو شتمنۍ به یې لو ټولې. نواب مها بت خان د د یوان جي په مر سته د بابر پاواړ په نامه هغه لو ټمارې ډلې هم و ځپلي چې د نا ګهر، کا ټهیاوار او لا ونګ پر سیمو یې بر یـــد ونـــه کول.

نواب مهابت خان بابي د منګلور پر سیمې له د ې کبله برید وکړ چې د پټین د پر ګني خلکو د ه ته شکایت وکړ چې د سو ترا پالارا د سیمې جا ګیر د ار چاند پټني له لاسه پوزې ته راغلي د ي، نو هماغه و چې نواب مهابت خان امـــر وکړ چې د سو ترا پالارا کلا د ې فتحه شي او هما غه و چې د یوې میا شتې په تر ځ کې یې نو موړې کلا ونیـــوله، خـــو چاند پټني په عذر او زاریو لاس پورې کړ، وروسته یې نو موړې کلا ور خوشې کړه او چاند پټني د ګورکهه مد هـــي سیمې ته و تښتید.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

تر د ې سو بې وروسته نواب مهابت خان بابي د اولکه د وارکان د کلا د نیو لو هوډ وکـړ. د ا د اسـي کلکـه، پیاوړې او پخه کلاوه چې تر اوسه پورې یې څوک په نیو لو نه و بر یالي شوي.نواب مهابت خان بـابي د غـه کلا پـه ډیرې میړانې ونیوله او هغه شتمني او لوټ شوي ما لو نه چې د ځینو لوټمارانو له خوا د عر بو پـه سـمند رګـې اود مسقط په سواحلو کې د عر بو، سند هیانواو پر نګیانو نه لوټ شوي وو او په د ې کلا کې مو جو د وو د نواب صا حب لاس ته ورغلل.تر د غې سو بې ورو سته نواب مهابت خان په ۱۸۳۱ میلاد ي کال کې له د ې فاني نړۍ نه د تل لـه پـاره ستر ګې پټې کړې. لنډه د ا چې د نواب مهابت خان د خپلې سپیڅلتیا او زړورتوب په وجه د ټو لو خلکو په زړونو کې ځای د رلود.

24.1.3 نواب حامد خان بابي

نواب حامد خان بابي د نواب مها بت خان ځوی و.کله چې یې پلار وفات شو نو د ی په جو ناګړه کې نه و او کله چې د خپل پلار له مړ ینې خبر شو نو ډیر ژر یې ځان جو نا ګړ ه ته را ورساوه.د د ه مور سبحان کنور نو مید لــه او هغه وخت چې نو موړ ی د جو ناګړه د سیمې د نوبۍ پر ګد ۍ کېنیناست نو ا ته کلن و. په د غه وخت کې یو شمیر جـــا ګیرد ارانو لکه عبد ل خان بابي او مختارخان با بي د بغا وت جنډې پو رته کړې، خو وروسته نواب حامد خان بابي پــر هغوی پر ید وکړ او د بفتهلې پر کلا یې چې قبضه کړې وه هغه یې بیر ته ځینې ونیو له. په د غه وخت کې د پو نـــې د پیشوا یو تن صوبد ار چې امرت راؤ نو مید د مالیې د راټو لولو په پلمه د د وی پر سیمې یر غل وکړ، خو وروسته د د وی تر مینځ سوله وشوه او امرت راؤ احمد اباد ته لاړ څو په هما غه ځای کې د یوه عرب له لاسه ووژل شو.

تر هغه وروسته نواب حامد خان بابي د واګهر پر سیمې برید وکړ او د نسوه کلا یې ونیو له او د ډیرو سو غـــا تونو او غنیمتو نو سره جو نا ګړه ته ور ستون شو.همد اراز نو مو ړ ی د امریلي کلا هم ونیوله او جیو راجي سالم ته یې ما تې ور کړه او شیخ میا قا ضي نو مي چې د منګلور په سیمه کې یې د فساد اورونه بل کړي وو تنــبیه کـړ، خـو وروسته نواب د هغه ټو لې ګناوې وبخښلې. همد اراز د نواب حا مد خان بابي د نوابۍ په وخت کې د یوړه، خا ګیسري، د لواړهاو د اد نه پیاوړ ې کلا ګانې هم فتحه شوې.

نواب حامد خان بابی یو پراخ نظره انسان و. د ه د ټولو مذ هبو نو پیروانو او لارویانو ته د رناوی کـا وه او د هند وانو د هو لي او د یوالي په جشنونو کې به یې ګډون کاوه.

د نواب حامد خان بابي او د د ه د مخا لفینو تر مینځ ډیرې جګړې وشوې چې په د غو جګړو کې نواب حامد خان بابي ډیرې سوبې کړې د ي چې د د غو سو بو په لړ کې د لا ند نیو کلا ګا نو نیول شا مل د ي.

د سوترا پاراه، کیسوج، مالیه او کو تیانه د کلاوو فتحه.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

نواب حامد خان بابي په ۱۸٦۷ ميلادي کال کې وفات شو.ده ۳٦ کاله، د رې ميا شتي او پنځه ورځې نوابي وکړه.د ی یو غریب پا لونکی او د ښو کړو وړو څښتن و. د سیمي خلک پرې ډیر ګران وو او تل به یې د هغوی مر ستې تـــــه ور د انګل.

24.1.4 نواب بهاد ر خان بابی

نو موړی د نواب حامد خان بابي زوې واو په ۱۸۵۱ کال کې د کنور بائي له بطنه و زیږید.د ي اتلس کلنو چـې د جو ناګړه د سیمې د نوابۍ پر ګد ۍ کښیناست او د ا هغه وخت وچې انګر یزان د امر یلې او کو ړي نار ســیمې لانــد ې کړې وې.په ۱۸٦۹ میلادي کال کې په ګجرات کې کاختي راغله ځکه چې بارانونه نه وو اورید لي او ډیر خلک د لوږې له لاسه مړه شول.همد اراز په ۱۸۷۵ میلادي کال کې په ګجرات کې سخته زلزله وشوه چې ډیر خلک پکې سټ او تبا ه شول. له بلې خوا انګریزي پو ځونو خپل پر مختک ته اد ا مه ورکوله، څو په ۱۸۸٦ میلادي کال یې بیلسن نــومی انګریـــز د جونا ګړه د سیمې نا ظم وټاکه.

نواب بهاد ر خان بابي په ۱۸۹٦ میلادي کال کې د ٤٥ کلونو په عمر وفات شو.

تر نواب بهاد ر خان بابي وروسته نواب محمد رسول خان بابي ۱۸۹۲- ۱۹۱۱ او ورپسي نواب محمد محبـت خـــان ۱۹۱۱-۱۹٤۸ پورې د جو ناګړه د سیمي پښتانه نوابان وو، چې د هند تر خپلواکۍ وروسته ۱۹٤۷ م پورې د د غــې نــوابۍ ټغر هم مخ په ټو لید و شو.

24.2 با رکزي

با رکزي په اصل کې سړ بني پښتانه او د د رانیو د زیرک په څا نګې پورې تړ لي د ي.بارکزي، اڅکـــزي، پـــو پلزي او الکوزي سره ټولې وروڼه قبیلي د ي.بارکزي په نو رو ډیرو ښا خو نو او څا نګو ویشل شوي د ي چې په د ې ډول پیژ ند ل کیږي : باکل زي، ګورجي زي، خانچه زي، خواجک زي، ملک د ین زي، نسي زي، شـــیر زي، انګیـــزي، غیبي زي، نورالد ینزي، عبد الله زي، نصرت زي، مد ي زي، جنک زي، عمر خان زي، بیان زي، تاروزي، خونسي زي، اتما نزي، ولي زي، جمال زي، بورزي، خواجي زي، ابازي، این زي، شیخي زي، بایزي، سنجر زي، سلیمانزي، ســـوند رزي، موسي زي او محمد زي.

د حیات افغاني لیکوال ډېټي حیات خان د بارکزیو په اړوند د اسي کښلي د ي:"بارکزي د شمیر له مخي تــر پـــو پلزیو ډیر د ي او د وی د کند هار جنوب ته په ارغستان او د هیلمند د سیند ونو پر غا ړو پر وچ مید ان میشـــته د ي.د

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

بار کزیو هغه برخه چې کند هار ته نږد ې د ار غستان او هیلمند د سیند ونو پر غاړو میشته د ي د بنو ځمکو د د رلود لو په وجه په کر نې بو خت د ي، خو ځیني نور بې د وچ بیا بان په مینځ کې په ډیرې سختۍ او زحمت سره د کر کیلې په چارو بو خت د ي.د غه خلک ډیر زړور او جنګیا لي د ي.د وزیر فتح خان با رکزي له وخته د غه خلک ډیر مشهور شول، په تیره بیا کله چې امیر د وست محمد خان د کا بل د واکمنۍ پر ګد ۍ کېنینا ست، نو د هغه په سـبب د د وی پـه شهرت کې نور هم ډیر والی تر ستر ګو شو.." [18]

امیر د وست محمد خان په ۱۸۳۷ زیږ د یز کال کې په افغانستان کې د بارکزیود واکمنۍ بنسټ کیښود چې تر هغه وروسته د بارکزیو قبیلي نه لاند یني واکمنان په قد رت کې پا تي شوي د ي: امیر شیر علي خان، امیر محمـد ا فضـل خان، امیر محمد یعقوب خان، امیر عبد الر حمن خان، امیر حبیب اله خان، امیر امان الله خان، محمد ناد رشاه، محمد ظـاهر شاه او د افغانستان د جمهوریت مؤ سس شهید محمد د اؤد خان، چې په مجموع کې بار کز یـو پـر افغانسـتان ۱۴۱کلونه واکمني چلو لې د ه.

په او سني وخت کې بارکزي په افغانستان کې په لا ند ې ډول مېشته د ي:

1. د کند هار په ولایت کې: د کند هار بارکزي د کند هار ولایت په مرکز، د د امان، شـاه ولـي کـوټ، ار غنـد اب، پنجوایي، ار غستان او معروف په ولسو الیو کې مېشته د ي او د ۱۳۶۰ کال د سر شمیرنې له مخې په د غه ولایت کې د د وی شمیر تر سلو زرو تنو لوړ د ی

2. د هیلمند په ولایت کې: په د غه ولایت کې با رکزي د هلمند په مرکز لشکر ګـاه، د نـاد علـي، واشـیو، نـاوه بارکزایي، نو زاد او نهر سراج په ولسو الیو کې او سیږي او د ۱۳۶۰ لمر یز کال د سر شمیرنې لـه مخـې د بـا رکزیو مجمو عي شمیر ۱۸۰۰۰ تنه بنو د ل شوی د ی.

3. د نیمروز په ولایت کې: د د غه ولایت با رکزي د نو موړي ولایت په مرکز زرنج، او د کنګ او چار بر جک په ولسوالیو کې ا و سیږي چې ټول شمیر یې د ۱۲۰۰۰ تنو په شا او خواکې بنود ل شوی د ی

4. د فراه په ولایت کې: با رکزي د د غه ولایت په مرکز او د با لا بلوک او ګلستان په ولسو الیو کې میشـته د ي. د فراه په و لایت کې د د وی مجمو عي شمیر د ۱۳۰۰۰ تنو په شا او خو اکې بنو د ل شوي د ي.

5. د هرات په ولایت کې: بارکزي په هرات کې د د غه ولایت د انجیل، ګذرې، پښتون زر غون، ګلران، غو ریـان، زند ه جان او اد سکن په ولسو الیو کې میشته د ي چې د ۱۳۶۰ لمر یز کا ل د سر شمیرنې له مخې د د وی مجمـو

18 حیات افغاني، ۱۵۳ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

عي شمير ٦٧ـ تنه ښود ل شوي د ي.

6. د با د غيس په ولايت کې: د د غه ولايت با رکزي د مر غاب او غور ما چ په ولسو اليو کې ميشته د ي چې شمير يې د لسو زرو تنو په شا او خواکې ښو د ل شوي د ي.

24.3 بارکزي کو چيان

يوډير شمير با رکزي په کو چيا ني ډول ژوند کوي. د وی د ليږد يد و او کو چ له پاره بيلا بيلې لارې لـــري د بيلگي په تو گه يو شمير با رکزي کو چيان د د وبي په مو سم کې له خپلو رمو سره له هراته د غور د جنو بـــي ځنـــډو پورې ځي او خپل ما لونه لکه پسو نه او وزې په د غو ورشو گانو کې څر وي.د ويمه ډ له يې له با د غيس نـــه د غـــو رماچ په لاره د فارياب ولايت د قيصار او جلاير له لارې ځا نونه تير بند تر کستان ته رسوي.د د غو بارکز يو کو چيان د ختيز کند ز (نو اباد) نه د بغلان د شت بای سقال، پورتني اند راب، او خوست او فر نگ ته ځا نونه رسوي، په د اسي حال کې چې بله ډله يې ځا نو نه د بد خشان د شت سيوه ته رسوي.بايد ووايو چې د افغانستان په شمالي ولايتونو کـــې د بارکزيو کو چيانو مجمو عي شمير ٤.٢٢ کو رنۍ ښو د ل شوی د ی.

با رکز يان غير تمن، ميړني، ميلمه پالو نکي خلک د ي. د علم او پو هې سره زياته مينه لري.په د وی کـــې گـــڼ شمير عا لمان، ليکوال او شا عران تير شوي د ي او همد ا اوس هم شته. حنان بارکزی د پښتو ژبي مشهواو وتلی شـــاعر تير شوی د ی چې د با رکزيو له قبيلې سره يې تړاو د رلود.[20,19]

25 بړ يڅ

بړ يڅ د پښتنو يوه مشهوره قبيله د ه چې زموږ پښت پو هان (نسب پيژ ند ونکي) يې د ســـړ بـــن د تـــولنيز گروپ پورې تړي او په سړ بني پښتنو کې د ښر خبون په ښاخ ور گد يږي.

د هند په کيمبريج تا ريخ (Cambridge History of India) کې د لر غو ني ار يا يي کتاب رگ ويد ا په حواله د اسي ليکل شوي د ي:" د لسو ملکا نو (وا کمنا نو) جگړه د ويد ي زمانې مشهوره جگړه وه. په د ې جگړې کې لس اريا يې قبيلې ملگرې وې او د بها رتيه نو مې ار يا يي قبيلې د واکمن سو د اسه پر خلاف وجنگيد ل او په د غو لسو قـــبيلو

---

19 پښتني قبيلي ۳۸-۳۹مخو نه

20 Dictionary of Pathan Tribes-۳

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

کې یوه قبیله پکتهان نو میده چې او سنی پکتون=پختون=پښتون=پټهان ځینې مراد دی.

د د غه سو د اسه پلار یا نیکه(Devadasa) هم د خپلې قبیلې نا متو واکمن و.د ی د خپلې وا کمنۍ په ز ما نه کې له څو ار یا یي قبیلو سره جنګید لی چې په هغو کې یوه(Brisaya)د ه."

افغا ني مؤ رخینو لکه اروابناد استاد احمد علي کهزاد او ار وابناد علامه عبد الحی حبیبي د غــه پــه ویــد کــې راغلې"بر یسیه" قبیله بړیڅ بولي.

25.1 د بړ یڅو د قبیلې خیلونه

بړ یڅ په لو مړي سر کې په د وو پلارو ویشل کیږي چې یو یې "اوتغ " او بل یې" اوسین" د ی. اوتغ په لا نــد نیو خیلو نو ویشل شو ي د ي: د اؤد زي، چو پا ن زي، ملیزي، بد ل زي، ثا بت زي، شکرزي او بروکي زي. او ســین هم په لا ند نیو خیلو نو ویشل شوید ي : با رکزي، زکو زي، مند و زي، سبازي او راوزي.

حا فظ الملک حافظ رحمت خان بړ یڅی چې په ۱۱۴۸ هجري قمري کال کې یې د هند وستان د اتهرا پــراد یــش د ایالت په رو هیل کهنډ کې خلا صته الانساب لیکلې د ی هلته د اسې وایي: " اوس بړ یڅي په خپل اصلي وطن ښــو راوک کې یوازې پر د غو خیلو نو ویشل شوي د ي: بد ل زي، زکو زي، مد ي زي. چو پا ن زي او ملیزي د یوسفز یو سیمې ته را کو چید لي او ز یا تره بیا له هغه ځا یه هند وستان ته تللي د ي.د د غو د وو(زیو) خلک چې په ښو راوک کې پا تې د ي ځا نته خاني او د ځمکو ټا کلي جلا برخه لري. د شکر زیو، راوزیو او نورو(بارکزیو، ســبازیو، بروکــي زیــو) شمیر لږ وو.د وی هم په هغو د ر یو زیو کې مد غم شوي د ي.

د حا فظ ر حمت خان د غه لیکنه وروسته تر ۲۵. کلو نو هم اوس هم ربښتیا کیږي او د ښوراوک د کر نې ځمکې پر نو موړو د ریو زیو (بد ل زیو، زکو زیو.مند و زیو) با ند ې په د ې ډول ویشل شوي د ي:

1. د بد ل زیو برخه: د پښین خو اته له غل د رې نه تر باد وز یو پورې (د ښوراوک ختیځه سیمه).

2. د زکو زیو برخه:له پنج پایه د ریګ تر ولسوالۍ پورې.

3. د مند و زیو برخه: له کا ریزه نیولې د بلو څانو تر برید ه پورې (د ښوراوک لو ید یزه سیمه).

د لته د ا هم با ید و ویل شي چې د مند و زیو په برخه شیر اني هم اوس شر یک شــوي د ي او د بــړ یڅــو د

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ځلورم خیل په تو ګه پیژ ند ل کیږي. په خلا صته الا نساب کې بد ل زي پر د غو لا ند ې پنځو ښا خو نو با ند ې ویشــل شوي د ي: سا لارزي، بیسین زي، اد وړي زي، ملا خیل او د ولت خیل.

حا فظ رحمت خان د اهم زیا توي: او رید ل کیږي چې ملا خیل او د ولت خیل اوس په ښنو راوک کې نه د ي، پــا تي د یو سفز یو سیمې ته راغلي او زیا تره یې بیا له هغه ځا یه هند وستان ته را لیږ د ید لي د ي. په خلا صته الا نســاب کې د ا هم راغلي د ي چې مند وزي او زکو زي هم د بد ل زیو په څیر پر څو ښنو ویشلي د ي، خو د هغوی نو مو نــــه یې نه د ي راوړي.

25.2 د بړ یڅو ټا ټو بی

د بړ یڅو پخوانی ټا ټو بی د بست تا ریخي سیمه وه چې ښتانه یې کلا بس بولي چې اوس هم هلته بړیڅي یــا بړ یڅان استوګنه لري، د فتح خان او رابیا د نکل قهرمان (پتي خان) د کلا بس له بړ یڅو نه و. د تاریخ حیات افغاني پــه قول د پتي خان پلار اسلام خان نو مید ه [21]، پتي خا ن د کو مې خبرې په و جه له خپل پلاراو کو رنۍ نه خپه او خوا بد ی شو شواو د خپلو څو تنو ملګرو او د و ستانو سره چې د ښنتنو په نکلو نو کې یې شمیر شپیته بړ یڅي راغلي د ي د هند وستان خو اته لاړ. د ا هغه ز مانه وه چې پر هند وستان با ند ې مغولي واکمن نو رالد ین جها نګیر واکمني د رلود ه. ویل کیږي چې پتي خان د خپلو زړورو ملګرو سره د سیالکوټ په سیمه کې د د غه مغو لي واکمن د پو ځو نو ســره په ډیرې زړورتیا مقا بله وکړه چې د خپلو ټو لو ملګرو یا شپیتو بړ یڅوسره ووژل شو. خو ځر نګه چې د ی په مســا پرۍ او پر د یسی کې ووژل شو، نو ځکه په د غه کیسه کې له سوز او ګد ازه ډکې جملې راغلي د ي چې د امنظـــو مــه کیسه د ښنتنو په حجرو، محفلونو او مجلسو نو کې د ساز او سرود سره یو ځای ویله کیږي چې ښتانه یــې پــه ډیــر شوق او ذوق سره اوري.[22]

په د غه نکل کې د هلمند پر غاړو باند ې د بړ یڅو ګڼه اباد ي ښیي. کله چې په ۱۰۵۸هجري قمري کال پر کند هار با ند ې د ایران صفوي واکمن د ویم شاه عباس ۱۰۵۲-۱۰۷۷هجري.ق برید وکړ نو پرد ل خان بړ یڅي د خپــل قـــبیلوي لښکر سره د ایراني پو ځو نو په مقا بل کې پنځه پنځوس ورځې د کلا بس کلا بند ي وسا تله، د غه پیښه هـــم د اســي ښیي چې تر یوولسمې هجري سد ۍ پورې لا د هلمند پر غاړو په تیره بیا په کلای بس کې ډیر بړ یڅي میشته وو او د کلا بس پر شا او خوا بړ یڅو خپله خا ني د ر لود ه او خان یې او رنګ خان نو مید ه.

د هلمند پر کینه غاړه باند ې د ګر مسیر او سیستان تر مینځ په لنډي او پلالکه کې اوس د رې سوه کوره بړیــڅ

21 حیات افغاني، د ډپټي محمد حیات خان تالیف

22 د افغانستان جغر افیوي قا موس، ۱۳۳۸، کابل

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

میشته د ي او د غه برېښ د زکو زيو په ايسا زي پښتې پورې اړه لري. لنډی او پلالکه د وې ويالې د ي چې بړ يځو پخپله کيند لي د ي. لنډی وياله لو يد يزې او پلالکه وياله ختيزې خو اته پرته د ه چې د د واړو تر مينځ تقر يبا لس کيلو متره وا ټن شته.لنډی او پلالکه له اد اري پلوه د هلمند ولايت د د يشو په ولسوالۍ پو رې اړه لري. د د غې ولسوالۍ خـــتيز لورته د گر مسير ولسوالي پر ته د ه.

د کند هار په ښار کې هم د بړ يځانو ځو کوره شته، مگر د د وی د استو گنې تر ټولو لو يه سيمه ښوراوک د ی چې د لنډی او پلالکه ويالې يې شما ل لو يد يز ته پر تې د ي.

ډېټې حيات خان په حيات افغاني کې چې ۱٤۳ کلونه د مخه يې کښلی د ی ليکي چې اوس په ښوراوک کې تخمينا د رې زره کوره بړ يځ استوگنه لري. د حيات افغا ني په د غه شمير کې شيراني هم راځي. د ښوراوک د خلکو شـــمير د " اتلس قر يه های افغانستان" په ۱۳٤۹ مخ کې ليکلي د ي تقريبا يوولس زره تنه د ي چې په د غو کې تقر يبا د وه زره تنه بړ يځان د ي او د هغې سر شمير نې له مخې چې په ۱۳۵۳ لمر يز کال په کا بل کې خپره شوې د ه د ښوراوک د بړ يځـــو شمير پر ته له شير انيو نهو زرو تنو ته رسيږي.

د (Dictionary of the pathan Tribes) په ۲۱. مخ کې ليکل شوي د ي"څه بړيځي په کوټه، پښين او ځاگي کې او سيږي، د د غه قبيلې زياتره خلک د افغانستان په ښو راوک کې ميشته د ي."

د ولس مجلې د ۱۹٦۸ زيږد يز کال د اکتو بر په گڼه کې عا بد کښلي د ي:" بړيځي د کو يټې ډويژن په شـــرارود نو مي ځای کې له عيسی خيلو سنټيا کا کړو سره ميشته د ي او په کو يټه کې هم بړ يځ او سيږي."

د پټهان کتاب چې د انگر يزي مؤ رخ سر او لف کيرو له خوا ليکل شوی د ی په سلم مخ کې د اسې راغلي د ي:" د بړ يځو ځو کوره د کويټې د بو لان د حکو مت په ځا گي کې هم شته او څه بړ يځي په نو شکي کې هم اوسي. څه اکازي، اليک زي او وسمي زي بړيځي (چې له نسبي لحا ظه په مند و زيو ور گډ يږي) په بو لان کې له سنجر انيو بلو څو سر ه ميشته د ي او اوس يې خپله ژبه له لا سه ور کړې د ه. د د غو بړ يځو شمير سلو مړو ته رسيږي.

ملک صالح محمد لهړي د بلو چستان نو مې کتاب په ۵۵ مخ کې ليکلي د ي:" په ۱۹۵۱ ع کال کله چې په بلو چســـتان کې د نفو سو سر شمير نه وشوه د بلو چستان د بړ يځو شمير ٤۹٦۵ تنه و و. "

په صولت افغاني کې چې د زرد ار خان ناغر تا ليف د ی راغلي د ي:" بړ يځ په هند و ستان کې هـــم اوســـي او د جهجرو پر گنه د بړ يځا نو د ه. په ۱۸۵۷ کال کې چې هند وستانيان د انگر يزي ښکيلاکگرو نه د خپلواکۍ د تر لاسه کـــو لو له پاره را پورته شول د جهجر بړ يځی رئيس هم د د غو غا ز يا نو ملگری و، انگر يزانو چې بری وموند د غه بــــړ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

يځی رئيس يې هم پر د ار و ځړاوه."

د جهجر پر ګنه د ډهلي او عليګړ تر مينځ پر ته د ه، په اد اري لحاظ د اتهراپرد يش ايا لت د سکند ر اباد په ډسترکټ (ولسوالۍ) پورې اړه لري.سکند ر اباد د هند پښتون واکمن سلطان سکند ر لود ي(۸۹٤-۹۲۳هجري قمري) ته منسوب د ی.

همد اراز بړيځ د هند د اتهراپرد يش د ايالت د رو هيل کهنډ په ښا رونو کې هم شته په تيره بيا د بريلي سيمه د بړ يځو نه ډکه د ه.

د پټهان د کتاب په سلم مخ کې راغلي د ي چې د هند د مهارا شټرا په ايالت کې د بړوچ په نامه ښار هم بړ يځو ته منسوب د ی.

25.3 ښوراوک

د ښوراوک سيمه د اوسني کند هار په جنوب لو يد يزه څنډه کې پر ته د ه چې ځا نته جلا ولسوالي د ه، د ريګ په نامه يوه علا قه د اري هم په د غې ولسوالۍ پو رې تړ لې د ه. د ښوراوک د سيمې شمال لويد يز ته ريګ(ريګستان) پروت د ی. د غه ريګستان په شمال کې د سپين بو لد ک تر حد ود و او په لو يد يز افغانستان کې د غر بي پو لې پورې غځيد لی د ی.لمر خاته خو اته يې د خو اجه عمران غر د ی چې له پښينه ښوراوک جلا کوي. د جنوبي ډډې غر ونه يې د بر اهوي بلو څو تا ټو بی د ی چې په نو شکي پورې اړه لري. د ښوراوک ځمکه ښوی ډاګ د ی او د غه ډاګ په مينځ کې هيڅ غر نشته، ځمکه يې مښينه د ه. د ښوراوک د پر اخوالي په اړوند د صو لت افغاني د تاريخ په ۳٤۷ مخ کې راغلي د ي:" ښوراوک نسبتا مربع شکله پروت د ی چې هره ضلعه يې شپيته ميله او ږد والی لري." [23]

د صو لت افغا ني د غه ليکنه د حيات افغاني د ۱۵۳ مخ نقل د ی. د اتلس قر يه های افغانستان په ۱۳٤۹ مخ کې د ښوراوک د ټو لې ولسوالۍ پراخوالی ٤۹٦٤ مر بع کيلو متره راغلی د ی، خو اروابناد قا ضي عطاؤالله خان په خپل اثرچې د پښتنو تا ريخ نو ميږي د ښوراوک ټو له سيمه شپيته ميله ښو د لې د ه. د اروابناد قا ضي صاحب د غه ليکنه د اسې تو جيه کيد لای شي چې د ه به يو ازې د ښوراوک اباد ه ځمکه شپيته مر بع ميله بللې وه چې د بړ يځو کر وند ې او ټا ټو بی د ی او د نوي او زاړه ښو راوک په نامه ياد يږي.

په قا موس جغر افيايي افغانستان کې د ښوراوک کلي ۲۷ ښو د ل شوي د ي. په د غو کليو کې تر ټو لو لوی کلی

23 صو لت افغاني، د زرد ار خان ناغر تاليف

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د باد رزو د ی چې تقربیا ۱۲ـ پکې اوسي. په زیا تره کلیو کې د وه د رې کوره بر اهو یان هم شته چې نا رینه یې د کلي سا روانان او شپا نه د ي او ښځمنې یې کمبلې، جو الونه، خورجینونه او د ستر خو انونه اوبي.

25.4 کلي او کو رونه

د ښوراوک د بې یخو کور په یو ه ساد ه کو ډۍ(کو ډله) کې وي چې په بیضوي بڼه د غزو له پنډو لښـــتو نـــه جوړه شوې د ه چې څلور پنځه د انې یې یو ځای په ځمکه کې له یوې خوا او بلې خوا د نیمې د ایرې پـــه تـــوګه ســـره اینجتې کړي وي چې پر سر یې کیږه ور اچوي.کیږه د غزو له لښتو یاغوږګو او کړ کو نه د ټغر په بڼه جوړ شوې وي چې د خو نو په پو ښښ کې یې پر تیر انو اچوي. هغه کو ډۍ چې د ژمي له پاره وي پر کیږه سر بیره یې ا خیـــړوي. خو نې یې څلور د یوالونه لري او چت یې له یوه او ږد ه تیر او د غزه له لښتو نه د اسې جوړ کړی د ی لکه عصـــري څاد ر پو ښه کو رونه. د غه خونې او کو ډلې یوه د بلې اړخ ته په بیضوي یا مستطیله بڼه یو لړ پر له پسې پر تې وي. پر شا وخوا با ند ې د ښاري ډوله کو رو نو په څیر د یو الو نه لري او زیاتره کو ډلې بې د روازې وي، د ا ځکه چې په بې یخو کې مخ پټې او غلا نشته.

25.5 کښت او کر

د ښوراوک د وبی ډیر تود او ژمی یې معتد ل د ی. څه شمیر تره کي او خروټي کو چیان د ژمي په مو سم کې ځا نو نه ښوراوک ته رسوي. د ښو راوک کښت په باران د ی، یوازې یو کا ریز ګی پکې شته چې پر هغه هم د وه د رې کوره اباد د ي او نورې بها ند ې او به نه لري.غنم، اوربشي او با جرې په للمي ډول کرل کیږي.څه للمي پا لیزونه هـــم کري.

د ښو راوک د بې یخو سپین ږیري وایي زموږ نیکه ګانو چې په ښو راوک کې واړول کښت یې په با ران و او له لوړې نه یې ځمکې نه خړو بید لې.لوړه د یوه رود نوم د ی چې د تو بې له غره نه راوځي چې اوږد والی یـــې ۲۵ـ میله د ی، لوړه ژوره د ه او غاړو ته یې اوبه نه خیژي.

ستر ستانه حاجي محمد خیشکي د وی و هڅول چې ویالي وکاږي او له لوړې نه اوبه خپلـــو کـــر ونـــد و تـــه و خیژوي.بې یخو د حا جي نیکه خبره ومنله، لیځې یې را ونغښتلې او لو ړې ته یې او مه بند ونه وا چول.د وی لویې ویا لې ځینې وکښلې.یوه ویاله د بد ل زیواو زکو زیو وه او بله ویاله د مند وزیو وه چې شیر اني هم پکې شر یک شـــول، له د غو ویالو نه یې بیا کو چنۍ ویا لې جلا کړې چې په د غو کې شپږ ویالې یوازې د مند و زیو د ي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

وروسته د اوبو د هغه بند په اغیزه چې د پښین په ملوزو کې لوړې ته واچول شو، د لوړې اوبه ښوراوک تــه ونه رسیدې او ښوراوک یې په یوه بې او بو میره بد له کړه.اوس د ښوراوک د خلکو کښت وکر د باران په او بو د ی. څه اوبه په اوښا نو له شاه ګا نورا کا رې. شاه ګا نې یې شپیته اویا متره ژورې د ي. د شاه ګانو او به یې تروې د ي، نــو ځکه د وی ناوران(ځلیرونه) هم لري. په نا ورانو کې د باران او به زیر مه کوي. د شاه او ناور پــه اوبــو د ښــوراوک خلک خپلې اړتیاوې پوره کوي، ځینې یې اود سو نه تا زه کوي، لو ښې او کا لي پرې مینځي او څـا روي پــرې اوبــه کوي. د شاه ګانو او نا ورونو او به د و مره نه د ي چې د کښت او کر له پاره ځیني کار وا خلي. د ښوراوک ځمکه ډیره د ه او اوبه یې لږې د ي، ځکه نو ځینو ځمکو ته د کر هڅې وار پس له ځلورو پنځو کلو نو ور رسیږي، له د غه امله یې ځمکه خورا زوروره وي، ډیر حا صل ورکوي او سړي ته یې اړتیا نشته.

د ښوراوک ټول خلک په پښتو خبرې کوي او د خلکو په محا وره کې یې د ډیرو متلو نو د کارولو نه د اســـي څر ګند یږي چې د فو لکلوري اد ب خزانه یې ډیره بډایه د ه.

د بړ یڅو ډیر شمیر وګړي په هند وستان کې استوګنه لري او د ا هغه پښتا نه د ي چې د افغا ني فا تحینو ســـره هند ته تللي د ي اوس یې پاتي کسان ځا نونه هغو کسا نو ته منسوب ګڼي چې د هند وستان په تا ریخ کې نـــوم او نښـــان لري.

یو له د غو کو رنیو نه د حا فظ الملک رحمت خان بړیڅ کو رنۍ د ه چې په اصل کې د کند هــار د ښــوراوک و چې د هند وستان په رو هیل کهنډ کې حکمران و. حا فظ رحمت خان په هند کې د ابد الي احمد شاه د فتو حا تو او سو بو ملګری و او د د ه زامن او وریرونه د رو هیل کهنډ ډیر نا متو حکمرانان وو. پخپله حا فظ رحمت خان د افغا نـــي فـــر هنګ په بډاینه کې ډیره لو یه ونډه اخیستې وه او ځینې د اسي تا ریخي متون د د ه په پا ملرنه د ورکید و او هیرې نـــه ژغورل شوي د ي چې هغه نن د سترو علمي اسناد و په جمله کې ډیر هسک ځای لري.

تواریخ حا فظ رحمت خاني چې پیر معظم شاه ته منسوب د ی، اصلي متن یې د حا فظ رحمت خان په سپا رښـــت لیکل شوی د ی او د ا یو د اسي غنیمت اثر د ی چې د پښتني اقوامو او قبایلو د لیږ د ید نو او نورو ټولنیزي او ســـیا سي منا سبا تو ډیرې خبرې په کې پر تې د ي.

د ۱۸۵۷ع کال په ډسمبر کې انګرېزانو د ډیلي پر ښار یر غل وکړ. مغولي واکمن بها د ر شاه ظفر په ډ ار ســـره ځان انګر یز انو ته تسلیماوه، خو پښتون جنرال بخت خان هغه ته ډاډ ورکاوه چې د انګر یزانو مخه به ونیسي.جنـــرال بخت خان د انګریزانو په وړاند ې د و مره خنډونه را مینځ ته کړل چې د کشمیري د روازې او لال کلا تر مینځ واټـــن انګر یزان په پنځو ورځو کې وواهه.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د غه جنرال، پا چا د تسلیمید و نه ونه شو گرځولای، نو کله چې پا چا تسلیم شو، جنرال بخت خان له ډیلي نـــه لکهنو ته لاړ او له هغه ځا یه د هند وستان غر ونو ته وخوت او پسي ورک شو چې تر ننه یې بیا چا پته ونه مو ند له.

د ښوراوک خلک وايې کله چې د ډیورنډ کر ښه ټا کل کید له نوا نگر یزانو په خپلـه نقشـه کـې ښــوراوک د افغانستان نه ایستلی و، خو سمند رخان بړ یخ د خپلو سپرو سره پر کو يټې بر ید وکړ او د و مره لوی خطر ونه یـــې انگر یز انو ته متو جه کړل چې هغوی په د ې را ضي شول چې ښو راوک د ډیورنډ د کر ښې افغاني خواته وټاکي.

بړیخ قوي او پیا وړي خلک د ي. د وی د کار نه تر فا رغید و وروسته بیلا بیل سپور ټو نه لري چـې عمـد ه سپو ر ټو نه یې غیږ د ه. د میلو په ور ځو او ود ونو کې اتڼونه کوي او د بړ یځو اتڼ ځا نته نوم لري. د وی په اتـــڼ کې ټو پکونه خو ځوي او کله چې اتڼ تود شي نو په همد ې ټو پکو ډزې کوي. د سپوږمۍ په څو ار لسمه شپه د ســـپو ږمۍ په رڼا کې ځو انې ښځې او پیغلې اتڼونه کوي او سند رې وايې. د وی د زوی زیږید نه نیکمر غه بولي او په هغــه کورنۍ کې چې زوی وزیږي خیر اتو نه کوي او د هلک د نوم د ایښود لو پر وخت سند رې وايې او اتڼو نه کوي.

25.6 د بړیځو نامتو مشاهیر

1. شیخ بستان بړیخ مړ ۱ـ۲ هجري کال چې بستان الا ولیا د د ه تالیف د ی.

2. حا فظ الملک حا فظ ر حمت خان چې په ۱۱۴۸ هجري قمري کال یې په رو هیل کهنډ کې خلا صته الانساب لیکلــی د ی او په هند وستان کې د پر نگیانو سر سخته د ښمن و.

3. جنرال بخت خان بړیخ چې په هند کې د پر نگیانو پر خلا ف مبارزه کوله.

4. شیخ ثا بت بړیخ

5. ملا فا ضل بړیخ

6. فتح خان بړ یخ

7. پرد ل خان بړ یخ

8. نو رخان بړیخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

9. محبت خان بړيځ

10. سمند ر خان بړيځ

همد اراز پو هاند د کتور نور احمد بړ يځ چې د افغانستان د عامې رو غتيا وزير وا و يو پوه او تجربه لرونکی متخصص او علمي شخصيت و هم د بړ يځو له قبيلې نه و.

ماخوذونه د ه ([24]، [25]، [26]) نه.

26 بنګښ

که چيرې د بنګښو پښتنو د نسب شجره په ژوره تو ګه تر څيړ نې لا ند ې ونيسو، نوجو ته به شي چې بنګښ کرلاڼي پښتا نه د ي.

تاريخ حيات افغاني د بنګښو د لو مړ ني استو ګنځي په اړوند د اسي ليکي:" د د غې قبيلې لوی نيکه اسمعيل نو ميد ه چې د ګر د يز د سيمې په زرمت(زرمله) کې او سيد ه. وروسته بيا د د غې قبيلې د غړو تر مينځ کو رنۍ جګړې پيل شوې چې په نتيجه کې د وی پر د وو ګو ند ونو و ويشل شو ل چې يوه يې سمل او بله يې ګاړه نو ميږي. هغـــه و خت چې په زرمت کې د د غې قبيلې د خلکو شمير مخ پر ډير يد و شو او له بلې خو ا يې د غلجي قبيلې زور او ځواک وليد نو تقر يبا ٦٥. کلونه د مخه يې د غه سيمه پر ېښود له او وتلو ته اړ شول، چې وروسته بيا د وی په کورمې، پيواړ او شلوزان کې چې د سپين غره په سهيل کې مو قعيت لري خپله قبضه ټينګه کړه، خو د اورکزيو او د د وی تر مينـــــځ خوا بد ي پيد اشوه په هغه وخت کې خټکو هم د بنګښو سره مر سته وکړه او تر يوې سختې جګړې ورو سته يـــې د او رکز يو لاس له کو ها ټه لنډ کړ او خپلې واکې يې ور با ند ې ټينګې کړې، څو په پای کې د بنګښو او او رکزيو تر مينځ سر حد وټا کل شو. ميد ان او هغه د ره چې اوس بنګښ پکې استو ګن د ي د بنګښو او د شمال غر نيزه سيمه او رکـــزو ته ورسيد ه." [[27]، [28]، [29]]

---

24 د پښتنو تاريخ، د قا ضي عطاؤالله خان تاليف، د کا بل چاپ

25 Cambridge History of India

26 اتلس قريه های افغانستان، د کابل چاپ

27 حيات افغا ني، پښتو ژباړه، ٤٥٧، ٤٥٦، ٤٥٨ او ٧٤٣ مخونه، د پيښور چاپ

28 د پښتنو تا ريخ، لو مړی ټوک، د قا ضی عطاؤالله خان اثر، ٣٩ مخ، د کابل چاپ ١٣٥٦

29 پښتو نستان، عبد الرؤف بينوا، ٢٧ مخ، ١٣٣. کال، کابل

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د تا ريخي رو ايتو نو سره سم د اورکزيو سيمې ته د د وی راتګ په کال ۱۳۹۸ ع کال کې تر سره شـــوی د ی، چې بيا ورو سته يې د کو هاټ سيمه يې هم له هغو نه ونيوله. د يوه افسانوي ر وايت له مخې د د وی تـــر مينـــځ د غـــه شخړه د د ای په نامه يوه تن اواره کړه. په د ې تو ګه چې يو ځل د بنګښنو او اورکزيو ملکان د سيمو د ويش له پاره په د ر سمند نو مي ځای کې سره را غو نډ شوي وو او هرې يوې خوا غو ښتل چې زر خيزې سيمې تر لا سه کړي. له همد ې کبله د د وی تر مينځ سوله ونه شوه او نړ د ې و چې د د وی تر مينځ بيا جګړه ونښلي. په د غه وخت کې د د ای پـــه نامه يو سپور سړی له ليرې را ښکاره شو. ځر نګه چې د واړه قبيلي يعني او رکزي او بنګښ له شخړو او لا نجو نه په تنګ شوي وو، نو د وی په د غې خبرې سره اتفاق وکړ که چيرې د غه سپور راشي، نو د وی به ورتـــه د بنګښنـــو او اورکزيو د قبيلو تر مينځ د ځمکو او سيمو د ويش سؤ ال مطرح کړي او هر هغه نظر چې د ای ورکړ د واړه خـــو اوې به يې مني. په د غه وخت کې د ای نو مې سپور را ور سيد او د واړو غا ړو د د غې شخړې د اوار ولو په ســـر لـــه د ه سره خبرې وکړې، د ای په د اسې حال کې چې پر اس سپور و په پښتو ژبه يې د اسي وويل چې :

د ای خو د اسي وايي

چې سمه د بنګښ، غر د او رکزي

ويل کيږي چې له هما غې ور ځې د د ای ويش عملي شو چې تر او سه پو رې د چلند وړ د ی.[30]

26.1 د بنګښنو خيلونه

بنګښ په ډيرو خيلو نو ويشل شوي د ي چې د غه خيلو نه په لا ند ې ډول د ي:ميران زي، بايزي، ســـمل زي، باد ه خيل(بډه خيل)، حسن زي، عمر خيل، ايلم خيل، حسن خيل، لنډي خيل، مياوي، کا غذي، کمال خيل، مند و خيـــل، د اؤد خيل، شاد ي خيل، د ود ا خيل، او د اخيل، يو سف خيل، خا خيل، مير ا حمد خيل، علي شير زي، عليزي، خد ي زي، ورد ي خيل، ستوري زي، خواجه ا حمد خيل، بر ستوري زي، کوز ستوري زي، موزو خيل، نسيو خيل، تاتا خيل، کله سور خيل، وانک زي، لابي خيل، ازي خيل، شا هو خيل، لو د ي خيل، شني خيل، ګل خان خيل، عزت خيل، د ولت خيل، ګل شاه خيل، متو خيل، فتح خيل بلند خيل، لغماني، جمشيد ي او نور...

26.2 د بګښنو د سيمې مو قعيت

بنګښ په کو هاټ او هم په کو رمې ايجنسۍ کې استوګنه لري.

---

30 Selection from the poetry of the Afghan from the 16 to 19 century, by Henry George Raverty, 2008

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د بنګښنو سیمه د د رې په بنه د ه چې د ختیز نه لو یدیځ ته د غرو نو تر مینځ پر ته د ه چې لمر خاته او جنوب ختیز ته یې خټک، جنوب ته یې وزیر او لو ید یز ته یې تو رې او سیرې.د د وی مید اني یا اواره سیمه زر خیزه او بډایه د ه چې ورته کوز بنګښ وایي او غر نۍ سیمه یې د بر بنګښ په نامه یاد ېږي.

26.3 د بنګښنو د استو ګنې سیمې او ځا یو نه

بنګښ په کو هاټ، هنګو، ټل، کو رمې، پیواړ، شلوزان او پا ړه چنار کې استوګنه لري. هغه بنګښ چې په کو رمې ایجنسۍ کې او سیږي، نو د د وی سیمه د پیواړ او پاړه چنار په نامه یاد ېږي. همد اراز بلند خیل، یو سف خیل او ځا خیل بنګښ د ټل ښار ته نږد ې د وزیرو په ګا ونډ کې ا ستو ګنه لري. میر احمد خیل او علیشیر زي په هنګو او د هغه په شا او خواکې استوګنه لري.

د بنګښنو د مشهورو ځا یو نو او کلیو نو مو نه په د ې ډول د ي: نرۍ اوبه، ټل، د رسمند ، هنګو، اوسترزي، کسا ئي، تر غه، توره وړۍ، کځ او مد خوزه.

په پو ر تنیو سیمو بر سیره ډیر شمیر بنګښ په پیښور، کر ا چۍ او اسلا م اباد کې هم میشته د ي.

باید وویل شي چې د د وی پر سیمه تل بهر نیو یر غلګرو لکه مغولي تیمور، بابر، سکهانو او انګر یز انو بر ید ونه کړید ي، خو د د ې ځای غیر تي خلکو ور ته په میړاني غا ښ ما توونکي ځو ابونه ور کړي د ي.

26.4 په هند وستان کې میشته بنګښ

26.4.1 نواب غضنفر جنګ محمد خا ن بنګښ

بنګښنو د هند د اتهرا پر اد یش د ایا لت په فرخ اباد کې د پښتنو یو ځا نګړی ریاست د رلود ، چې بنسټ ا یښو د ونکی یې نواب غضنفر جنګ محمد خا ن بنګښ و. د ه په پیل کې د ډیلي په شا هي پو ځ کې یوه کو چنۍ پو ځي د ند ه د رلود ه، خو د شهزاد ه فرخ سیر په ملا تړ یې یو زریز منصب تر لا سه کړ، چې د خپلې پو هې او زړورتیا په وجه یې په کراره کراره اووه زریز منصب تر لا سه کړ چې په پای کې د ۵۲ زریز منصب خاوند او د هند و ستان په خلکو کې یې په (باون هزاري) سره مشهور شو.

کله چې ایراني نا د رشاه د هند وستان نه بیر ته خپل هیواد ته ستنید ه، نو یو شمیر یو سفزي پښتانه ور سره

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

بند يان وو، خو نواب غضنفر جنګ محمد خان بنګښ د خپلو پښتنو ورو ﻧﻬو د ژغو رنې او خلا صون له پاره ايراني نا د ر شاه ته د رې لکه رو پۍ ور ولېږ لې چې نو موړي يو سفزي خو شي کړي چې همد اسې هم وشول. نواب صا حب ډير با تد بيره، زړور او ښه اد اره چي و چې د د ه تر واکمنۍ لا ند ې خلک ور نه ډير خو شا له وو. د د ه تر مړ ينې وروسته يې زوی قا يم الد وله قا يم جنګ نواب قا يم خان د فر خ اباد د سيمې نواب شو. ([31])

26.4.2 نواب قا يم خان قا يم الد وله قا يم جنګ

نو موړی د ډيلي د واکمن له خوا د فرخ اباد د سيمې د نو ابۍ پر مسند و ټا کل شو، خو وروسته د نواب منصور علي خان صفد ر جنګ له خوا ووژل شو. نو موړي نواب د فر خ اباد د سيمې واګې په لاس کې و نيولې او خپل نا ئب رای نول ته يې د فر خ اباد سيمه وروسپا رله. په د غه و خت کې د نواب قا ئم خان مور خپل بل زوی نواب احمد خان چې د خپل ورور نه خپه شوی او په ډ هلي کې او سيد ه ور و غو ښت او نو موړې د مئو او نورو سيمو د ر ئيسا نو په ملا تړ رای نول وواژه او کله چې نواب صفد ر جنګ د ر ای نو ل له و ژلو خبر شو، نو د جګړې له پاره ور د مخه شو، خو نواب قا يم جنګ بنګښ هغه ته ما تې ور کړه. نواب صفد ر جنګ مجبور شو چې د بهر تپور د واکمن را جا سورج مل نه مر سته و غواړي او هغه هم په د ې شر ط چې نو موړي ته به د ورځې ۳۵ زره رو پۍ ورکوي، څو په فر خ اباد بر يد و کړي، خو په پای کې مر هټه وو د د وی تر مينځ سو له وکړه.

26.4.3 نواب تفضل حسين خان بنګښ

د نواب ا حمد خان تر مړ ينې ورو سته نواب تفضل حسين خان د فر خ اباد د سيمې نواب شو، خو په ۱۸۵۷ عيسوي کال کې هغه و خت چې د هند وستان ازاد ي غو ښتو نکو د انګريزي ير غلګرو پر خلاف عمو مي پا څون وکړ، نو پر نګيان د نواب تفضل حسين خان نه خپه شول. انګر يزانو د فرخ اباد ريا ست ضبط او نواب تفضل حسين خان بنګښ يې د خپل ريا ست او نو ابۍ نه بيو اکه کړ او مکې معظمې ته يې تبعيد کړ چې بيا هوري وفات شو.

علا مه رشا د بابا د حيات افغاني د پيښور چاپ په ۷۴۳ مخ کې د فرخ اباد د نوابانو په اړوند د اسي ليکلي د ي:"په شمالي هند وستان کې تر ټولولوی او مشهور سيند ګنګا د ی. د د غه سيند په لو يد يځه غاړه با ند ې د فرخ اباد نوابي واقع د ه. د فرخ اباد ښار په ۱۱۵۳هجري قمري کال غضنفر جنګ محمد خان بنګښ (مړ ۱۱۵۶)هجري قمري کال ود ان کړ او د وخت پا چا فرخ سير (۱۱۲٤-۱۱۳۱هجري قمري) په نسبت يې فرخ اباد نوم پرې کيښود . د فرخ اباد د نوابۍ لو مړی

---

31 د ميزان جريد ه، په هند کې افغا ني النسله نو ابان او د هغوی د واکمنۍ سيمې او ريا ستو نه، د ۲_۱ کال د جنوری مياشتې ٦٧ ګڼه، د هند چاپ. چې په هغې کې په هند و ستان کې د افغا ني قبيلو او د د وی د رياستونو او نو ابيو په اړوند زما له خوا معلو مات چمتو شوي وو او په پر له پسي ګڼو کې راغلي د ي

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

نواب غضنفر جنګ محمد خا ن بنګښ واو په ۱۱۲٦ هجري قمري کال يې د د غې نوابۍ بنسټ ايښی د ی.د ې نوابۍ تــــر ۱۲۷٤ هجري قمري کال پورې پا يښت وکړاو وروستی نواب يې تفضل حسين خان وچې د هند و ستان د ازاد ۍ پــه پــا څون (۱۸۵۷ عيسوي) کې د لاس لر لو په تور پر نګيا نو حجاز ته فرار کړ او هلته په ۱۲۸۸ هجري قمري کال مـــړ شـــو. نواب غضنفر جنګ محمد خان، د هغه زامن نواب قا يم خان او نواب احمد خان د د غې کو رنۍ مشهوره نوابان تير شوي د ي.

نواب احمد خان د پاني پت په مشهوره غزاکې ګډون د رلود او د لوی احمد شاه بابا له ټينګو ملګرو نه و.نـــواب احمد خان چې په ۱۱۸۵ هجري قمري کال کې مړ شو پر ځای يې زوی مظفر جنګ د لير همت خان د فرخ اباد نواب شـــو، شپږ ويشت کا له يې نو ابي وکړه او ۱۲۱۱ هجري کال مړ شو.

د ۱۸۵۷ ع کال پا څون چې د هند وستان د ازاد ۍ له پاره نا کام شو، د د غې بنګښې کو رنۍ څو تنه په د غــه پــا څون کې د لاس لر لو په جرم پر نګيا نو په د ار و ځړول."

په فرخ اباد سر بيره په قايم جنګ، شاه جهانپور او په ډهلي کې هم بنګښ او سيږي. په ډهلي کې د بنګښو محلــه مشهوره د ه.

همد اراز يو شمير بنګښ د ايران په ما زند ران او خر اسان په ايا لت کې هم ميشته د ي.

يو زيا ت شمير بنګښ په سعود ي عر بستان، کو يټ او د خليج په عر بي هيواد ونو لکه د وبـــی، قطـــر، ابـــو ظبي، عمان، مسقط او شا ر جه کې هم استوګنه لري چې اکثره يې په ټکسي چلولو او نورو خواريو او غر يبيو بو خت د ي.

26.5 د بنګښو نا متو شخصيتونه:

د بنګښو قبيله په خپله غيږ کې ډير پو هان، سياسي مشران، نوابان، ليکوالان، شا عران او هنر مند ان روزلي د ي چې د ځينو نومو نه يې د اد ي :نواب غضنفرجنګ محمد خان بنګښ، قايم ا لد وله قا يم جنګ نواب قايم خان بنګـــښ، نواب تفضل حسين خان، نواب احمد خان، مظفر جنګ د لير همت خان او نا صر جنګ امد اد حسين خـــان چـــې د هنـــد د اترپراد يش د فرخ اباد د سيمي بنګښ نوا بان وو.

د اورنګزيب عالمګير د زماني مشهور پښتو شا عرخواجه محمد هم د بنګښ په قبيلي پورې اړه د رلو د ه.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

په سیا سي مشرانو کې د مزد ور کسان پار ټۍ مشر افضل بنګښ چې په پښتونخواکې یــې د مــزد ورانــو او خواریکښانو د حقو قو له پاره مبارزې کړي د ي هم بنګښ پښتون و.

د هند د مو سیقي ستر استاد ښا غلی امجد علي خان چې د سرود استاد د ی او د هغه زامن ښا غلي امان او عیان هم بنګښ پښتا نه د ي.

په د وبۍ کې د بنګښ پرا پر تیز چیر مین ښا غلی عبد النبي بنګښ چې د پښتو ژبې او پښتنو سره ډیره مینه لري او په د وبۍ کې پښتانه پرې را ټول د ي او په د رنه ستر ګه ور ته ګوري هم پښتون بنګښ د ي.

26.6 د بنګښو مجمو عي شمیر

حیات افغاني ۱٤۱ کلونه و ړاند ې د بنګښو مجمو عي شمیر ۱۸ زره کور ه ښو د لی د ي.

خو هغه ورو ستۍ سر شمیرنې چې په د غه سیمه کې شوي د ي په مجمو عي تو ګه د ټو لو بنګښو شمیر که هغه په کور مه ایجنسۍ کې اوسي او که په کو هاټ کې د ۳. زرو تنو په شا او خواکې ښود ل شوي د ي.

27 بنوڅی

زموږ پښت پو هان (نسب پیژند ونکي) بنو څي د پښتنو د کرلاڼي ټولنیز ې ډلې نه شمیري. د تـا ریخـي رو ایتو نو له مخې د بنو څیو لوی نیکه شاه فر ید نو مید چې ورو سته په شیتک مشهو ر شو. د شیتک مور ککۍ نو مید ه چې د د ه د زیږ ید و په وخت کې په لنګوال مړه شوه. پلار یې پر د ه با ند ې د شاه فر ید نوم کیښود. د اسي روایتونه هم مو جود د ي چې شیتک د رې میر منې د ر لود ې، چې د لو مړۍ میر منې نه یې چې با نو نو مید ه د وه زامن چې کیوي او سو راڼي نو مید ل و زیږید ل چې د د وی د مور د نوم له کبله د وی ته با نوزي یا بنو زي ویل کید ل چــې د بنو د سیمي پښتانه یې بنو څي بولي او د بنو د سیمي د تسمیې وجه همد ا میر من د ه. د بلې میر منې او لا د ه یې تنې او د وړ د ي. د د ریمې میر من او لاد ه یې جیلم او هوید وو.

ډپټي محمد حیات خان په خپل مشهور اثر تاریخ حیات افغاني کې چې د د ه له خوا ۱٤۱ کلونه وړانــد ې پــه اردو ژبه کښل شوی و او بیا ورو سته په انګر یزي او پښتو ژبو ژبا ړل شوی د ی د د وی د پخو انۍ سیمي او د بنو سیمې ته د بنو څیو د راتلو په اړوند د اسي لیکلي د ي:" د بنو څیو د استو ګني اصلي ځای د سلیمان د غره یوه لړۍ یعنــي د

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

شوال غر و او د بنو ځیو تر راتګ د مخه په بنو کې د هني او منګلو قبيلي میشته وې، چې بيا ورو سته د د غو قـــبيلو پير شيخ شاه محمد رو حاني(رح) د د وی نه له د ې کبله خپه شو چې د غلو د انو عشر یا لسمه برخه يې چې هغه ته ور کو له ور باند ې بند ه کړه، چې له هما غه و خته نو موړي پير د شيتک له او لاد ې نه د کيوي او سوراڼي اولاد ه د خپل زوی شاه نيکبين سره يو ځای د شوال د غره نه د ې سيمي ته راو ليږل او اجازه يې ورکړه چې د وی بايـــد د هنـــي او منګلو قبيلي له د ې ځايه وباسي او د غه سيمه چې د بنو ځيو تر راتلو د مخه په ډنډ با ند ې مشهوره وه په خپـــل واک کې راولي. ځر نګه چې د شيتک اولاد ه د شوال په غره کې د وزيرو قبيلې د زور زياتي په وجه په تنګ شوي وو، نو د نو موړي پير د غه خبره يې غنيمت و ګڼله او د غې سيمې ته يې ډله ايزه ليږ د يد نه پيل کړه چې لو مړی د تو چـــي سين سهيل او د ګبر غره په شمالي لمنې ورغږ کې ميشته شول. بنو ځيو د خپل پير د زوی شاه نيکبين په غو ښـــتنه د رې کو ترې راوړې. د يوې کو ترې نه يې هيڅ ښکې ونه ايستلې، د د ويمې کو ترې نيما يې ښکې او د د ريمـــې كـــو ترې ټو لې ښې يې وايستلې او د رې واړه کو ترې يې د خپل يوه استازي په لاس د هني او منګلو قبيلو ته واستولي او د ا پيغام يې ور وليږه که چيرې هر هغه څوک چې خپل مالونه له ځا نه سره واخلي او له د ې ځايه و ليږد ي نو د وی به د هغې کو ترې په شان په امن کې وي چې ښکې يې نه د ي ايستل شوي او د وی ته به هيڅ ډول ځا ني او مالي زيـــان ور ونه رسيږي او هغه خلک چې په د ې کار کې ځنډ وکړي نود د وی سره به د هغې کو ترې په څير چلند وشي چې نيمـــا يي ښې يې ايستل شوي وي يعني د وی ته به ځا ني او ما لي تا وانونه ور ورسيږي او پښيما نه به شي او هغه څوک چې نه ځي مور به هغه د خپل پير په بر کت د هغې بې ښکو کو ترې په څير لوڅ کړو.کله چې هني او منګلو قـــبيلو د کـــو ترو د غه حال وليد او نو موړی پيغام يې واوريد ه نو په خپلو مينځو کې يې سره سلا او مشوره وکړه چې که چيرې له د وی سره جګړه وکړي نو د بر ياليتوب هيله نشته. همد اراز د وی د خپلې بې اتفا قۍ او د خپل پير د خپګان په وجـــه خو اشيني وو. له بلې خوا بنو ځيو د د وی کرنې او زراعت ته تا وانونه رسول، چې په پای کې هني او منګـــل قـــبيلې مجبوره شوې چې خپله سيمه پر يږد ي. د هني يو شمير خلک د هند وستان خو اته وليږ د يد ل او لږ شـــمير د منګلـــو سره د سپن غره په سهيلي برخه کې ميشته شول او په د ې تو ګه بنو ځيو پر د غې سيمې خپله واک ټينګ کـــړ او پـــه بشپړه تو ګه يې د غه سيمه په خپله ولکه کې راوسته. که څه هم د بنو ځيو له خوا د د غې سيمې د نيو لو نيټـــه نـــه د ه معلومه، خو د وی د شيخ شا ه محمد روحاني(رح) په وخت کې چې د شاه رکن عالم همعصره او مر يـــد و د لتـــه ميشـــته شوي د ي او شا ه رکن عالم د ۸۸ کلو نو په عمر په(۷۰۵لمريز) کال له د ې نړی نه ستر ګې پټې کړي د ي."

خو علامه استاد رشاد (رح) د حيات افغا ني د پښتو ژباړې، پيښور په ۵۱. مخ په پايليک(پاورقي)کې د شيخ رکن ا لعالم په باب د اسي کښلي د ي:" شيخ رکن العا لم د شيخ صد رالد ين عارف زوی او د شيخ بهاؤ الد ين زکر يا ملتا ني سهر ورد ي لمسی د ی، د د ه د مړ ينې کال په مقا ما ت ار شا د يه (۸۵) مخ کې، د خز ينته الا صفياپه ۲/۵۱ مخ، د او ليا ملتان په ۱۹۸ مخ او د اوليا هند و پاکستان په ۳۱۳ مخ کې ۷۳۵ هجري قمري ليکل شوي د ي."

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

27.1 د بنو ځیو تر مینځ په خپلو کې د سیمو ویش

د هني او منګلو تر وتلو وروسته د غو خلکو د خپل پیر پر لار ښوونه د بنو سیمه په خپلو مینځو کې پـه د ې ډول سره وویشله چې د کیوي د مشر ځوی او لا د ې ته یې سهیلي برخه، چې اوس په میر ي مشهوره د ه د ککـي تـر ختیزو بر خو پورې چې په هغه وخت کې ز یا ته ابا د ه وه ورکړه. د کیوي د ویم زوی سمي ته یې په مینځ کې تر نا ر پورې ځمکې او د سو راڼې او لاد ې ته د کو رمې د رود شمال ته تهل پورې سیمې ور کړل شوې.

په هغه وخت کې د سو را ڼیو برخه ځمکه زیا تره په ځنګلو نو پټه وه، خو اوس ډیره ښه او لو مـړۍ د رجـه ځمکه د ه.

د میري د اولاد ې برخه (شمال) ته: د با رکزیو د واړه تپې، د نورړ تپه، د مه خیل تپه او د ککي او بهر تهـــه د واړه تپي

د سو را ڼي د او لاد ې برخه (شمال او لو ید یز): د مند ا خیلو تپه چې په با زید هم مشهوره د ه. ولاد ین تپه چې په د هر مه خیل هم مشهوره د ه. د کو ټي تپه چې په حسین هم مشهوره د ه. د ولا خیلو تپه چې په خلعت هم مشهوره د ه.

د سمي د او لاد ې برخه (منځنۍ): د تپي د واړه تپې اود عیسکي او فا طمه خیلو تپي. همد اراز د سمي او لا د ې ته د د اؤد شاه، شمن خیلو او امند ي تپي په جهیز کې ورکړل شوي د ي.

27.2 د بنو په سیمه کې د پخو انیو او سید و نکو په اړوند لنډ معلو مات

د تا ریخي معتبرو منا بعو په حواله په پخوا نیو ز ما نو کې د لته د هند وان او یو نا نیا ن او سید ل، چې د پــو رتنیو خبرو ثبوت د هغو زړو او لر غو نو سکو او ود انیو نه ښکاري چې د لر غو ن پیژ ند ونکو د څیړ نو په نتیجه کې لاس ته ر اغلي د ي. د لته د پخو انیو زړو ود انیو کنډ والې، د یو الو نه، زړې کلا ګانې او نور تا ریخي ځا یو نــه او اثار شته او هغه سکي چې لر غون پو ها نو تر لا سه کړي د ي هغه ز یا تره د یو نا نیا نو او هند وانو له خوا ضـر ب شوي د ي.

د اسي تا ریخي رو ایتو نه هم مو جو د د ي چې په بنو کې د سبکتګین یا د غز نو ي سلطان محمود د واکمنــۍ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

تر پيله د بد نې په نوم يو قوم چې هند وانو ور ته مذ هبي عقيد ه د ر لو د ه او سيد ل، ځر نګه چې سلطان محمـــود د خپلو ير غلو نو په وختو نو کې چې پر هند وستان به يې کول ځيني و ختو نه له همد ې لارې تير يد ه، نو د مذ هـــبي تعصب او مخا لفت په وجه د د غه قو م او مشر انو سره چې د ار الر ياست يې د سترام يا او سنی اکرا ښار و وجنګيـــد ه او هغوی ته يې ما تې ور کړه. د سلطان محمود لښکرو د غې سيمې او خلکو ته د و مره تبا هي و اړوله چې ډيـــر يـــې ووژل شول او هغه لږ شمير خلک چې بچ پا تې شول نو هغوی د د غې سيمې پر يښو د لو ته اړ شول. تر هغې وروسته د غه سيمه ور انه پر ته او په ځنګله بد له شوه. څو د غوري شهاب الد ين د واکمنۍ په و خت کې د هني او منګلو قبيلې په د غه سيمه کې ميشته شوې.

بايد ووايو چې په هند کې د مغولي امپر اتور عالمګير په وخت کې د هغه زوی بها د ر شاه د غه سيمه ونيوله او سيد حسن نو مي يې د د غه ځای حا کم وټاکه. تر او رنګزيب ور وسته د ا سيمه خو د مختاره وه. د ابد الي احمد شـــاه د واکمنۍ په وخت کې د غه سيمه د د ه په قلمرو کې شا مله او د کال د ولس زره روپۍ ما ليه به يې تر ينه ا خيستله چـــې قلنګ بلل کيد له. د د ې سر بيره يې شپږ زره رو پۍ د سو رسات په نامه چې د پا چا هي لښکرو خر څ او اذوقـــه وه را ټو لولې چې مجمو عا اتلس زره رو پۍ کيد ې.

د سد وزي تيمو ر شاه په وخت کې په د غه ما ليه کې کو م بد لو ن رانغي، خو سد وزي زمـــان شـــاه د د وړود سيمي ما ليه چې د کا ل د و لس زره رو پۍ کيد ې د ککه پيير د غو ښتنې له مخې چې يو رو حا ني شخصيت و وبخښله او هما غه د و لس زره رو پۍ يې د بنو پر سيمه کيښود لې چې په مجمو عي تو ګه يې د بنو له سيمې په يو ه کال کې د ير ش زره رو پۍ ماليه يا قلنګ را ټو لو لې. د د ې قلنګ نه پر ته د د ې ځای د راني حا کما نو د هند وانو نه يـــو ډول ما ليه د جز يې په تو ګه تر لا سه کو له.

هغه وخت چې په ۱۸۸۔ بکر مي کا ل يا ۱۸۲۳ عيسوي کال کې ر نجيت سنګه د افغا نستا ن د واکمنۍ د کمزورۍ لـــه کبله د بنو سيمې ته راغی او د غه سيمه يې په خپل واک کې راوستله نو د ه هم پر د غو خلکو با ند ې د کال يو لک رو پۍ ما ليه وټا کله. چې د غه ماليه د سکها نو مختلفو حا کمانو لکه نو نهال سنګه، تا را چند او را جا سو چيت سنګه هم له د غې سيمې را ټو لو لې. هغه وخت چې فتح خان ټو انه د سکهانو له خوا پر د غه سيمې حا کم و ټا کل شو هغه د غه ما ليـــه يو نيم لکه رو پيو ته لو ړه کړه. د رې کا له ورو سته سکهانو جر نيل ګورد ت سنګه د غې سيمې ته د ما ليې د را ټو لو له پا ره ور وليږه چې هغه د غه ما ليه د وه نيمو لکو رو پيو ته لو ړه کړه او په د غه برخه کې يې د و مره زور زياتی پيل کړ چې زيا تره خلکو خپلې ځمکې پر يښود ې او تيښتي ته اړ شول.

په ۱۹۰۵ بکر ما جيتي کال چې ۱۸۴۸ عيسوي کال سره سمون خوري انګر يزي سر کار پر يو ه فصـــل بـــا نـــد ې ۲۴۲۸۲ روپۍ تر لا سه کړې چې بيا په ۱۸۵۲ عيسوي کال په منځني ډول تقر يبا د کال ۸۵ـــ زره رو پۍ ما ليه ر ا ټو ليد ه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

چې ا نګر یزان د غې ته د بنو په سیمه کې د ما لیې لو مړ نی انتظا م وایې. د ما لیې په د ویم انتظا م کې چې د میجر جنر ال نکلسن له خوا تر سره شو د غه ما لیه ۹٤٤٤٦ رو پیو ته لوړه شوه. د بنو د سیمې د مالیې په د ریم انتظام کې یې اند ازه لو مړی ۱ـ۷۱ـ۵ رو پیو او تر هغې ور و سته ۱۱۱ـ۵۸ ته لو ړه شوه.

27.3 د بنو د سیمې جغر افیوي مو قعیت

د بنو سیمي لو ید یز ته د وزیرو غر، ختیز ته یې شا ه پور د ضلعې پو له، د متهه ټو انه سیمه او د جیلم د ضلعې د تله کنګ تحصیل یوه برخه، سهیل ته یې د یره اسما عیل خان، شمال ته د لو ید یز نه نیولې د سند ه د ر یاب تر بنۍ غا ړې پورې کو هاټ او د خټکو غر نۍ سیمه پر ته د ه. بنو د کهرک، لکهي مروت او وزیر ستا ن سره هم پو له لري. بنو د پیښور جنوب په ۱۹۲ کیلو مترۍ کې مو قعیت لري.

اوږد وال یې له لو ید یز نه چې هلته د کو رمې سیند د غره نه اوارې سیمې ته راځي، ختیز خو اته د شا ه پور تر ضلعې پورې ۱ـ میله او منځنی پلنو الی له شماله تر جنو به تر ځلو یښتو میلو لړ زیا ت د ی.

بنو یو پراخ مید ان د ی چې د کو رمې په سیند سره خړوبیږي.په د وبي کې یې هوا تود ه او په ژمي کې د اسي سړه وي چې انسان یې زغملای نه شي.

27.4 حا صلات

شولې، غنم، جوار، ګني، تمباکو، کورکمن او اد رک (زنجبیل) د ي.

27.5 میوې

خټکي، تو تان، نارنج، لیمو، سنتره، چکو تره، کیله، ام، خرما، انګور، انځر، انار او بیري.

27.6 ګلان

ګلاب، چنبیل، رانبیل، د اود ي، لمر ګلی، عباسي، بند رابني، ګل خیرو، جعفري، ببري ګلی، پیغمبري ګل او د اسي نور.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

27.7 په بنو کې میشته نور قو مونه

په بنو کې پر بنو څیو سر بیره نو رقو مونه لکه خټک، مروت، وزیر، اپرید ي، اوان، هند وان، کشمیریان او لړ شمیر بهاریان هم استوګنه لري، خو خلک یې په سلو کې ۹۹ پښتا نه د ي.د خلکو ژبه یې پښتو د ه، خو اینکو یا هنـــد کو، پنجا بي او اردو هم پکې مروجه د ه.

27.8 د بنو څیو مشهور خیلونه

لکه چې د مخ مو وویل د شیتک لو مړی میر من بانو نو مید ه چې زامن یې کیوي او سو راڼي نو مید ل چې د وی د بنوزیو یا بنو څیو په نامه سره شهرت لري.د کیوي د ښاخ مشهورې څا نګې د اد ي: میري، سمي، بارکزي، ککی، بهر تهه، نورړ، د هر مه خیل، ممه خیل، احمد خیل، بر هیم خیل، عا لم ګل خیل، خد ر خان خیل، بورا خیل، مو سي خیل، سرکي خیل، نقره د ین، وله خیل، قلند ر خیل، برت خیل، میټا خیل، سکند رخیل، جهند وخیل، منــد ان، ســلیم خیـــل، بډاخیل، سیناور، اسما عیل خیل، او نور...

د سوراڼي مشهورې څانګې د اد ي:مند اخیل، ولاد ین، کوټي، ولا خیل، خوزک، کځ زي، هیبک، ملي زي او نور.

28 بېټنی

د د غې قبیلې خلک د خپل لوی نیکه بیټ یا بټن د نامه له کبله په بیټنو سره شهرت لري. د ا سړی په پښتنو کې ډیر مشهور نیکه تیر شوی د ی او له پخوا زمانې نه تا ریخ لیکو نکو د د ه نوم او حال لیکلی د ی.په پښتني عنعنه کې د ا سړی یو خورا لوی پښتون او مشهور نیکه ګڼل کیږي.

د د ې عنعني تصد یق په بهر نیو مؤ ر خینو کې ابو الفضل علامي (۱-٦ هجري) د هند د مغولي واکمن جلا ل الد ین محمد اکبر د د ربار مؤ رخ په د ې ډول کوي:

"په پښتنو کې د رې وروڼه بیټنی، غر غښت او سړ بن ډیر مشهور نیکو نه د ي". [32]

د بیټ نیکه نوم په تا ریخو نو کې بیټنی او بټن هم راغلی د ی او نعمت الله هروي چې پــه (۱-۱۸ هجـــري) کــې

---

32 ائین اکبري، لو مړی ټوک، ۱۹۱ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

مخزن افغا ني تا ليف کړی د ی هم د شيخ بيټني او د د ه د او لاد ې احوال په بشپړه تو ګه راوړی او ځينـــو نـــورو تـــا ريخو نو ته حواله ورکوي چې مجمع الا نساب ا، معد ن ا خبار احمد ي او تا ريخ ابرا هيم شا هي له هغو نه د ي او تر د ه د مخه ليکل شوي د ي. [33]

د رو ا يتو نو له مخې بټن د قيس عبد الر شيد زوی د ی. بيټ نيکه [34] د خپلو د وو ورو ڼو يعني غر غښـــت او سړ بن نه په عمر کو چنی و، خو د خپل نيک خوی، زهد او تقوی په وجه يې ډير شهرت تر لاسه کړ. په کو چنيوالي کې يې تر عر بستان او عر اق پورې سفر و نه وکړل چې د د ې سفر و نو په تر ځ کې يې د ډيرو خلکو سره ليد نـــې کتنې وکړې او د هغوی له صحبته يې فيض تر لا سه کړ. [35]

اخو ند د رويزه ننګر هاری چې تر (۱۰۴۸ هجري) پورې ژ وند ی و هم د شيخ بيټنـــي او د د ه د او لا د ې يـــا د ونه کوي او د پښتنو له نو ميا ليو او مشاهيرو نه يې ګڼي. خو تر د غو ټو لو پخو انی او زوړ کتاب چې د بيـــټ نيکـــه ذکر او د د ه اشعار پکې را غلي د ي د با رک خان د زوی سليمان ما کو تذ کر ت الا وليا د ی چې له(۲۱۲هجري) نـــه ورو سته ليکل شوی د ی. د د ې کتاب هغه يو ځو پا ڼې چې شته د شيخ بيټني ذکر د اسي کوي:" نقل کا ند ي هسي يا رانو چې په روزګار د شيخ بيټني د د ه ورور چې سړ بن نو ميد ه او پر شيخ بيټني هم خورا ګران و، سړبن نه د ر لود زامن او هر کله به يې ويل خپل ورور ته، بيټني خپل زوی اسما عيل ورکا او لوی شو د سړ بن په کا له، خد ای مهر بان د اســـما عيل په بر کت سړ بن ته نصيب کړل د و مره زامن چې اوس شو ګڼون د هغو..."[36]

لوی استاد علا مه عبد الحی حبيبي د پښتو اد بيا تو تا ريخ په د وهم ټوک کې د بيټ نيکه په اړوند د ا سي ليکلي د ي:" د بيټ نيکه نور ا حو ال مو ږ ته نه د ی معلوم او نه د د ه ژوند مؤ ر خانو تصر يح کړی د ی، فقط د پټې خز انې د ليکلو څخه ښکاري چې اسما عيل د بيټ نيکه زوی د ښر خبون معا صر او د غه سړ ی په کال(۴۱۱ هجري) کې مړ شوی د ی. نو چې د اسما عيل د ژوند وخت(۴۰۰هجري) حد ود وي ښا يي پلار او اکا يې هم د (۳۵۰ هجري) په حد ود و کـــې ژ وند ی وي." [37]

د تا ريخ حيا ت افغا ني د ليکوال ډيټي محمد حيات خان په حواله بيټ نيکه د سليمان په غر ه کې ميشـــته و، خـــو وروسته د غزني په شاوخو اکې ښخ شو.[38]

33 د پښتو اد بيا تو تا ريخ، د ريم ټوک، ۱۰۵ مخ
34 په سا نسکريت کې Bhutt د انشمند او فا ضل په معنی راځي
35 تو اريخ خورشيد جهان، د شير محمد ګنډ اپور تاليف، ۲۰۶ مخ
36 د پښتو اد بيا تو تاريخ، د ويم ټوک، ۱۰۶ مخ
37 نو موړی اثر، ۱۰۷ مخ
38 حيات افغاني، د پيښور چاپ، ۲٦٦ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

شیخ بیټني یو رو حاني شخصیت و . سلیمان ما کو په خپل کتاب تذ کرت الا ولیا کې د د ه یو منا جا ت راوړی د ی چې په لا ند ې ډول یې وړاند ې کوو "

لـــویه خـــد ایـــه لـــویه خـــد ایـــه ســـتا پـــه مینـــه پـــه هـــر ځـــایه
غـــر ولاړ د ی د رنـــاوي کـــی تـــوله ژوي پـــه زاري کښـــې
د لتـــــه د ي د غـــــرو لمنـــــې زموږ کېـږد ی د ي پکـــې پلنـــی

د ا وګړي ډېـــر کـــړې خـــد ایـــه
لـــویه خـــد ایـــه لـــویه خـــد ایـــه

د لتـــه لـــږ زمـــوږ اوربـــل د ی وړ کورګی د ی، وړ بورجـــل د ی
مینه ستا کـــې مـــوږ میشـــته یـــو بل د چـــا پـــه ملـــه تلـــه نـــه یـــو
هسک او مځکـــه نغښـــته ســـتا د ه د مـــــــړو ود ه لـــــــه تـــــا د ه

د ا پـــا لنـــه ســـتا د ه خـــد ایـــه
لویه خـــد ایـــه، لـــویه خـــد ایـــه!

شیخ بیټني د رې زامن د ر لو د ل چې اسما عیل، وړسبون او کجین نو مید ل او په د غو زامنو سر بیـــره یـــې یوه لور هم د ر لود ه چې بي بي متو نو مید ه او د شا ه حسین غوري میر من وه چې او لاد ه یې متو زي پښتا نه د ي. [39]

د بیټ نیکه په ز امنو کې د وړ سبون او کجین او لاد ې ته بیټني وایي.[40]

په پخوا و ختو نو کې د د غې قبیلې خلک د سلیمان غره په لو ید یزه خو اکې او سید ل، خو په هند و ستان کې د پښتون واکمن د سلطان بهلول لود ي د زوی سکند ر لو د ي د و ا کمنۍ په و خت کې د غلجیو د قبیلې د غلبې په وجه د خپل اصلي او پخو اني ټا ټو بي نه و کو چید ل او د سلیمان غره په لمر خا ته د ګو مل د سیند پر غاړه او په ټا نک کې میشته شول. وروسته بیا د د غې قبیلې زیا تره خلک د سو د اګرۍ او نورو د و لتي چارو د تر لا سه کو لو له پاره هند وستان ته ولاړل. د د ې له پاره چې په هغه و خت کې په هند و ستان کې پښتنو واکمنانو ځواک د رلود او ټول قد رت د

39 نوموړی اثر، ۲۶٦ مخ
40 ښتني قبیلې، زما اثر، د پیښور چاپ، ٦١ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د وی په لاس کې و، له همدې کبله د بیټني قبیلي ځیني کسان هم د لو یو ر تبو خا وند ان شول چې یو له هغو نــه فتــح خان بیټنی د بنګال د ګور د سیمې خود مختاره او مشهور صو بد ار او یا ګورنر و، چې تر هغه وروسته د غــه مقــام د کرلاڼي قبیلي لاس ته ورغی. [41]

هغه شمیر بیټني چې د ګو مل په د ره کې او سید ل، نو د هغوی په شمیر کې زیا تو الی راغی، چې د خپل ملک په لو یولو او نورو سیمو په نیو لو یې پیل وکړ، ان تر د ې چې (د وتو) چې کا نیګرام ته نږ د ې مؤ قعیت لــــري ور سید ل. د وی د لته د وزیرو او مسید و سره مخا مخ شول او په هغه جګړه کې چې د د وی تر مینځ پیښه شوه نو بیټنـــو ما تې وخوړه او شا ته تلو ته مجبور شول او د کر نګې له کلا نه هم په شا شول، چې اوس نو موړې کلا د مسید و قبیلې د بهلو ل زیو د ښاخ د شنګې ځا نګې په لا س کې د ه. کله چې وزیر او مسید د د وی د مقبو ضه ملک د نیو لو پر ته د هغوی پر سیمې باند ې هم تیری پیل کړ، نو په د غه وخت کې ځینې خلک له خپلو کو رو نو نه لاړل او چیر ته چـــې د وی ته پناه ور کړل شوه هلته میشته شول، خو د کجین د او لاد ې زیا تره برخه او د هغــې نــه د وړ ســبون او لا د ه د سلیمان د غره په ختیزه کې میشته د ي.

د اسي ویل کیږي چې په هغه وخت کې د ګبر غر چې د بنو جنوب او د ټانک شمال ته پروت د ی او د ورګا ړا یا او ګاري ښاخ د وړ سبون بیټنیو په قبضه کې و، چې ورو سته بیا په نو مو ړي ښا خ با ند ې د ګو ربزو قبیلې یر غــل وکړ او بې شمیره ورګاړي یې ووژل او د د وی سیمه یې و نیو له.

28.1 د بیټني قبیلې د استو ګنې سیمې

1. په پښتونخواکې: بیټني د جنو بي وزیر ستان په سهیل او د د یره اسما عیل خان د ضلعې په لو ید یځ کې ا ستو ګنه لري، چې د جغر ا فیوي پلوه په جنو بي و زیر ستان، خو په اد اري لحا ظ په د یره اسمعیل خــان کــې مــو قعیت لري.د د وی سیمه له ۱۲ نه تر ۱۵ میله پورې پلنوالی او تقر یبا ۵. میله او ږد والی لــري. د د وی اصـــلي مرکز د جنډ وله په نامه یاد یږي، چې په جنو بي و زیر ستان کې د ټا نک پورې اړوند ه سیمه د ه. همد اراز د د غې قبیلې خلک په بنو، لکهي مروت کې هم میشته د ي. په او سني و خت کې په بنو او د یره اسما عیل خان کې د د وی شمیر د ۲۵ــ زرو په شا او خواکې اټکل شوی د ی.سر بیره یو شمیر بیټني په پیښــور، کراچـــی او د پاکستان په نورو ښا رو نو کې هم استوګنه لري

2. په ا فغا نستان کې: په افغانستان کې د وی په پکتیکا، غزني او ننګر هار ولا یتو نو کې میشته د ي. د اســـي ویـــل کیږي چې په غزني کې د د وی څلور پنځه کلي شته. یو شمیر بیټني په نیمه کو چي ډول ژوند کوي چې د کابل

41 یاد شوی اثر، ٦١ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

او ننگر هار تر مینځ لیږد کوي. د ننګر هار ولایت د چپر هار د ولسوالۍ په ځینو کلیو کې هم یو شمیر بیټنـــي میشته د ي. د ا فغا نستان پښتانه بیټنیو ته د بیټ نیکه د رو حاني شخصیت له کبله د رنــاوی کــوي.پــه ټــول افغانستان کې د د وی شمیر د ٦ـــ تنو په شا او خواکې ښو د ل شوی د ی.

3. په هند وستان کې: لکه چې د مخه وویل شول یو شمیر بیټني په پخوا زمانو کې کله چې لود ي او سوري پښتنو پر هند وستان باند ې واکمني د رلود ه د غه هیواد ته ولیږ د یدل د د غو واکمنا نو تر حما یې او سیوري لانــد ې د غټو غټو منصبو نو خا وند ان شول، په تیره بیا په بنګال کې د وی ډیر پو ځي منصبو نه د ر لود ل. چــې همد ا اوس هم د هند په بنګال، بیهار، اوړیسا او اتهراپراد یش ایا لتو نوکې بیټني پښتا نه میشته د ي، خو ژبــه یې له لا سه ور کړې د ه.

28.2 د بیټني قبیلې ښا خو نه

لکه چې د مخه مو وویل د بیټ نیکه په زا منو کې د وړ سبون او کجین اولا د ې ته بیټني وایي چې په لا نـــد ې ډول به د د وی ښا خو نه د ر وپیژند ل شي:

1. د وړ سبون ښا خو نه

مزیاڼي، کزبوڼي، ورګاړي، غړون، فتح خیل، مند ي خیل، اد م خیل، سن خیل، ما ني خیل، رسول خیل، معروف خیل، خواجي خیل، چارګل خیل، رحیمد اد خیل، الفد ین خیل، جاني خیل، حسن خیل، لا لي خیل، سمر زي، د ري خیــل، ملا خیل، تا جو خیل، یو سف خیل، لښکري، عمر خیل، کلي خیل، سر مست خیل، اورک زي، زکني، غوري زیاو نور...

2. د کجین ښا خو نه

تتا، د نا، کټا، کوټي، رتنزي، بو یا یي، بو یک، توران خیل، کټه ګرام، مند انه، شــیخا یــي، تــر ایــي، څپلا ي، شهمیر، بالمیر، شنګر لا ني او نور...

بیټني زړور، میلمه پا لونکي، جنګیالي او د ښه مزاج خا وند ان د ي.د وی د ود اد د ستور وزیرو ته ورتــه د ی. د حیات افغا ني مؤ لف ډېټي حیا ت خان ۱۴۳ کلو نه وړاند ې د د وی د وسله والو جنګیا لیو شمیر ۳ـــ تنه ښو د لی د ي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

29 بابکر خیل

که چیرې د با بکرخیلو د نسب شجره وګورو نو د ا خبره به جو ته شي چې د وی په اصل کې غلجي پښتا نـــه د ي. د د وی یو شمیر د پکتیا ولایت د ځاځي مید ان او خو ست ولایت تر منځ د باک په ولسوالۍ کې استوګنه لري چې د د غې سیمې د او سید ونکو شمیر (۱ـــ) تنه ښود ل شوي د ي چې ډیره کي یې با بکر خیل د ي. د باک د سیمي با بکـــر خیل په یوه شنه او اوره سیمه کې ژوند کوي چې زیاتره یې د کر نې په چارو بو خت د ي.

د د لغمان ولایت په مرکز پورې تړ لو څو کلیو کې هم چې خان کلا، سه صد ه او هر مل نو میږي یو شمیر بـــا بکر خیل استوګنه لري. د لغمان د ولایت با بکر خیل د شمیر له مخې د ۱۵ــ تنو په شاا و خوا کې ښو د ل شوي د ي. یـــو شمیر با بکر خیل د کابل او ننګر هار تر مینځ د سرو بي و لسوالۍ په جګد لک او تیز ین کې هم استوګنه لـــري. د غـــه راز د کابل د خاک جبار د خورد کا بل په سیمه کې هم یو شمیر با بکر خیل میشته د ي چې د غه سیمه د اد اري پلوه د کا بل د بګر امیو په ولسوالۍ پورې اړوند ه سیمه د ه. په د ې سر بیره د کا بل د چهار اسیاب په ولسولۍ کې هم یو شمیر بابکر خیل استوګنه لري. د لو ګر ولایت په یو شمیر سیمو کې هم با بکر خیل ژوند کوي.

با بکر خیل زړور، جنګیالي، میلمه پال او په پښتو او پښتو نولۍ با ند ې ټینګ خلک د ي. د انګر یزانـــو پـــر خلاف یې ډیرې توري وهلي او ډیرې میړانې یې ښود لي د ي. د افغان او انګرېز تر مینځ په لو مړۍ جګړه کې غا زي محمد شا ه خا ن غلجی چې په اصل کې د لغمان د بد یع اباد د با بکر خیلو له مشر انو نه و د ۱۸٤۱ میلا د ي کال د نو امـــبر په ۲۸ مه نیټه چې د ۱۲۵۷ هجري کال د شوال د میا شتې د د یا رلسمې نیټې سره سمون خوري د غازي میر مسجد ي خان او غا زي سر د ار محمد اکبر خان په ملګر تیا د نورو ملي مبا رزینو په ګډون سره یو ځای شول، څو د انګر یز انو په مقا بل کې د ملي پا څون لیکي نورې هم پیاوړې کړي چې په پای کې د خلکو د پا څون په بر کت د انګر یز انو یر غلګر ځو اکو نه د ې ته اړ شول چې د ۱۸٤۲ کال د جنورۍ په ٦ مه نیټه کا بل خو شي کړي او وتښتي.

د روسي یر غلګرو ځواکو په وړاند ې هم د با بکر خیلو د شاه ځلمیو مبا رزې زمونږ د ویا ړلي هیواد ویـــاړلي افغانستان د تا ریخ زرین بابو نه جو ړوي.

30 بختیار

د بختیارو پښتنو په اړوند مؤ رخینو او تو کم پو هانو بیلا بیلې نظر یې راوړې د ي، د بیلګې په توګه ډېـــتې

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

محمد حيات خان په خپل مشهور اثر حيات افغا ني کې د نعمت الله هر وي د مخزن افغاني د کتاب پر بنسټ د اسي ليکلي د ي:" اسحق نو مى چې په اصل کې د يوه سيد زوى و په اوش(*) نو مي ځاى کې چې د بغد اد له تو ابعو نه د ى، د ژ وند انه د پيښو او ستو نزو له کبله د ې ته اړ شو چې په سفر لاس پورې کړي، نو هما غه و چې د سليمان غره تـــه د شـــير انيو سيمي ته راغى او له يوې نجلۍ سره يې چې شيخۍ نو ميد ه واد ه وکړ، چې د د غې مير منې نه يې يـــوازې يـــو زوى پيد ا شو چې ابو سعيد نوم يې ور با ند ې کيښود چې نو موړى ما شوم يې د د ه د ښو طا لعو او نيکمر غـــۍ پـــه وجه يې په بختور شهرت و مو ند چې د و خت په تير يد و سره په بختيار مشهور شـــو چـــې اوس د د ه او لاد ې تـــه بختيار وايي. محمد حيات خان د ا هم زياتوي:" ځيني خلک د وى سيد ا ن بولي. د ا خلک په اصل کې له ايرا نه راغلـــي د ي چې د د غې قبيلې يو شمير د ايران د اصفهان په لو يد يز او يو شمير يې په بخا را کې ژوند کوي ."

د اوش په اړوند کې چې ما د د ې مقالې ليکوال کومه څيړ نه وکړه هغه د بغد اد له تو ابعو نه نه و، بلکـــې اوش Osh د ما ورالنهر له ښا رونو نه شميرل کيد ه چې همد اوس د قر غيز ستان د ويم لوى ښارد ى چې د فر غا نې په واد ۍ کې مو قعيت لري. سر بيره پر د ې اوش د اسلامي علو مو لوى مرکز او ډير شمير اسلامي عا لمان يې په خپلې غيږ کې روزلي د ي.

شير محمد خان گنډا پور په خپل مشهور تا ريخي اثر توا ريخ خو ر شيد جهان کې چې په ۱۸۶۷ عيسوي کال کـــې په لا هور کې چا پ شوى د ى د محمد حيات خان هغه قول رد وي چې د مو نټ سټوارټ الفنستن پر استناد يې بختيـــا ر ايرا نيان بللي د ي. شير محمد خان گنډ ا پور بختيار پښتانه بللي اود اير اني بختياري قبيلې نه يې په بشپړه تو گه جلا گڼي، ځکه پښتا نه بختيارهيڅکله هم ځا نو نه د اير اني بختياري قبيلې سره يوډول نه گڼي او نه د د وى تر مينځ کو مې تا ريخي اړ يکې شته. د غسي روايتو نه ډير د ي چې ځيني تو کم پو ها ن کله د پښتنو يوه قبيله او کله هم بله په ســـيد انو يا نورو عر بي الا صله قبيلو پورې تړي چې په حقيقت کې افسا نو ي رنگ لري.

په او سني وخت کې بختيار د سليمان غره په شا او خوا، د راښ او مر غه کې استوگنه لري چې د حيات افغا نـــي مؤ لف ۱۴۳ کلو نه د مخه د د راښ په سيمه کې د د غې قبيلې شمير ۸۔ کو رنۍ او د مر غه په سيمه کې يې ۵۔ کو رنـــۍ ښو د لي د ي.د مخزن افغاني او د پښتنو نورو تو کم پو ها نو په يوه اتفاق د ا خبره تا ئيد وي هغه بختيار چې پـــه د را ښ کې او سيږي، نو د وى د ميا خيلو سره په گټه او تا وان کې شر يک د ي. د بختيار د قبيلې ځيني پووند ه سو د اگر د ډير کلک هوډ خا وند ان او د سو د اگرۍ په چاروکې رښتيني او اما نتد ار د ي.

بختيار په لا ند نيو قبيلو ويشل شوي د ي

- کو رتي

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

- اکو
- اتو
- پري
- توري
- سید محمد
- خواجه الیاس
- خواجه یحیي کبیر : چې او لاد ه يې د شیخ زي په نامه یاد یږي
- مر غچي: هغه بختیار د ي چې په مر غه کې د ا یمي استوګنه لري
- مقر زي: پووند ه بختیار د ي چې د خپل لو مړ ني استو ګنځي له کبله يې مقرزي بو لي
- نظر زي:د وی هم پووند ه سو د اګر او د بختیار قبیلې یو ښاخ د ی

د بختیار قبیلې یو ستا نه او ولي حضرت خو اجه قطب الد ین الد ین بختیار کاکي(٦ـهجري) و چې نعمت الله هروي په مخزن افغاني کې د ی اقطب افغان بولي او د د ه د قبیلې د نورو مشاهیرو ذکر کوي چې په هغو کې د خواجه یحیی بختیار، شیخ شهاب بختیاراوشاه ابو بکر بختیار نو مو نه یا د ولای شو.د د ه زیارت د ډیلي د ښار په مهرولي کې د ی چې خلک له لیري لیري ګو ټو نو نه د د ه مزار ته راځي او ډیر اراد ت ور ته لري.

پښتون مؤرخ سلیمان ما کو(٦١٢ هجري) په خپل کتاب تذ کر ت الا ولیا کې د د غه ستر ستا نه ذکر کوي او وایي:" بختیار په پښتو سند ري کړ ینه- اوښي تو یو ینه- خد ای ته نارې کړي غلبلي کړي-پاړکي لر ینه"- چې یو د اد ی:

ویر مې زړه سوری سوری کـړ راتـه وګـوره ملـو کـې!
پـه بیلتـون کـې د ې وبـا سـم لـه خـو ږمنـه زړګـي کـوکې

راتـه وګـوره ملـو کـې!
راتـه و ګـوره ملـو کـې!

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د بیلتـــون اورونــــه بـــل د ي   هر ګړۍ مــې زړګـی ســو ځــي
لیـــو نـــی یمــــه د مینـــي   ســر خـم زه لکــه پیلــو ځــی

راتـــه وګـــوره ملـــو کـــې!
راتـــه و ګـــوره ملـــو کـــې!

غـــــوړولی د ې وربـــــل د ی   اور زمــا پــه زړه کــې بــل د ی
زه بختیار خــاورې ایــرې ســوم   په اور ســوی مــې ګــو ګــل د ی

راتـــه وګـــوره ملـــو کـــې!
راتـــه و ګـــوره ملـــو کـــې!

31 ځمکني

ځمکني چې ځو کني یا چمکني یې هم بولي د پښتنو یوه مشهوره قبیله د ه چې زموږ پښت پو هان یې د پښتنو د سړ بن ټولنیزې ډلې نه شمیري چې بیا په سړ بني پښتنو کې د کند په بنا خ پو رې اړه لري۔ کند په خپل وار په د وو لو یو څا نګو ویشل شوی د ی:

1. غوري یا غو ریا خیل: چې مو مند ، د اؤد زي، زیړاني او ځمکني پکې راځي۔

2. خښي: چې یو سفزي، مند ړ او تر کلا نې پکې را ځي۔

د پښتو نا زکخیا ل شا عر حمید ما شو خیل د غه د وه څا نګې د ا سې یا د ې کړي د ي:

چـــې د ا ســـتا د نــا مــې بــوی اخلــي حمیــد ه!
څه به نه وي خـــوش د مـــا غـــه غـــوري، خښـــي

د ا سي روایتو نه شته د ي چې د غو ر یا خیلو او لاد ه په پیل کې د کند هار په ار غستان کې میشته وه، چـــې د

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

وخت په تیر ید و سره د غز ني لو ید یزو او سهیلي بر خو ته را غلل چې په اغلب ګو ما ن سره ۹۱ـ هجري کال او د بـــا بر د وا کمنۍ لو مړۍ شپې او ور ځې وې. ویل کیږي چې په هغه وخت کې د د غې قبیلې خلک پوونده او د ځږ او مـــا لد ارۍ په چارو بو خت وو. څر نګه چې ورو سته د د غې قبیلې د خلکو په شمیر کې ز یا تو الی راغی نو بیا د غز ني نه د کا بل پر لوري را و لیږ د ید ل ا و بیا له هغه ځا یه د ننګر هار خواته لاړل. کله چې غور یا خیل ننګر هار ته ورسید ل، نو ځمکنیو د سپین غره په لمنو کې استوګنه غوره کړه. تا ریخ حیات افغاني د افضل خان د تا ریخ مر صع په حو ا له د خپلو ورو نو نه د د ې قبیلې د بیلتون وجه خپګان بولي او ا خو ن د ر ویزه هم د نورو ورو نو نـــه د ځمکنـــي جلا والی مرور تو ب ښود لی د ی، خو ښا یې پو ر تنی ر وایت افسا نوي بڼه ولر ي.

د ځمکنیو د استو ګنې سیمې: ځمکني یا څو کني په لا ند نیو سیمو کې مېشته د ي

1. د پکتیا په ولا یت کې: د پکتیا ولایت ځمکني د د غه و لا یت د ځمکنیو په او لسو الۍ کې چې د د غې قبیلې پـــه نامه ور ته د ځمکني و لسو الي وا یي. ځمکني یوه ښکلي د ره د ه چې د پیواړ د غا ښې جنوب لو ید یز خو اته مو قعیت لري، شمال ته یې د منډ هیر مشهور ځنګل او لو ید یز خو اته یې د بکیاد غر ونه را څر خید لي د ي.

2. په تیرا ه کې: د ځمکنیو د قبیلې هغه شمیر خلک چې په تیراه کې میشته د ي د پړه ځمکني په نامه یې یـــا د وي چې د تیراه په ښکلو غر و نو کې استوګنه لري چې د سپین غره په سهیلي بر خو کې ژ وند کوي. ختیز ته یې اپر ید ي او او رکزي، لو ید یز ته یې توري، شمال ته یې سپین غر او د جنوب خو اته د تو ري او او ر کـــزي قبیلو سره ګډه پو له لري. پړه ځمکني د افغانستان نه د سپین غره په و ا سطه جلا شوي د ي او کله یې چې خلک افغانستان ته سفر کوي نو د اپرېد یو او کو رمې له لارې تګ او ر ا تګ کوي. د د وی سیمه د اد اري پلوه د کو رمې په ایجنسۍ پورې ا ړ ه لري او زیاتره د کړ مان په د ره کې ژ وند کوي.

پړه ځمکني خوار یکښ او جنګیالي خلک د ي. ښځې او نا ر ینه یې ټول په ګډه کار کوي. د د وی د سیمې زیـــا تره با راني او للمي د ي، خو د مو سم د سو ړ و الي په و جه د غنمو، جوارو او او ر بشو ډیره ښه کر نه پکـــې کیږي، خو د غه ځمکې د د وی ور ځنۍ اړ تیاوې نه پوره کوي. همد اراز د د وی په سیمه کې ډول ډول میـــوي لکه مڼې، زرد الو، انګور، شفتالو هم پکې پید ا کیږي. د غه خلک په خپلو منځو کې شخړې نه کوي او ډیر ســـو له خو ښو ونکي خلک د ي. د پړه ځمکنیو مشهورې څا نګې او ښا خو نه د اد ي: ازي خیل، خا ني خیل، خو اجه خیل، اسیا بي، غر بینه او ګا ند اره.

3. په پیښور کې : یو شمیر ځمکني د پیښور په ښېر میلۍ کې او سیږي چې د د وی کلی د ستر او لوی ســـتا نـــه حضرت میا عمر (ر حمته ا لله علیه) د مزار په و جه مشهور کلی د ی او د ځمکنیو په نامه یاد یږي. همـــد ا راز د ځمکنیو ختیز ته په اته کیلو مترۍ کې د ازي خیلو کلی پر وت د ی. ازي خیل د ځمکنیـــو یـــو ه ښـــه د ه. پـــه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

پیښور کې د ثمکنیو د نورو مشهورو محلو نو مو نه د اد ي:

a. قا د ر خیل، یا سین خیل، بهرام خیل، مصطفی خیل، خو ا جه خیل، چو غه خیل، با زار ګهـړي، د قصـا بانو محله، د مو چیانو محله، د قا ضیانو محله، خا لق اباد ، اول نمبر او د ویم نمبر کو ټهـی، سـید ان، مسکین اباد ، زرین اباد ، میا ګان، جمرود اباد ، جان خان ګهړی، حا جي اباد او بابا خیل.

31.1 د ثمکنیو د قبیلي ښا خو نه

1. ازي خیل: چې د د ر په خان خیل، د رې پلاره، ابراهیم خیل، خو تي زي، نصر خیل، حسین خیل، لشکري خیـل او قمر خیلو په څا نګو ویشل شوي د ي.

2. خاني خیل: چې د مموت خیل، مد ي خیل، ګو ر ګه خیل، مبارک خیل، سلطان خیل، مصطفی خیلو، تو له خیـل، جمال خیل او شیر خا ن خیل په څا نګو و یشل شوي د ي.

3. خو اجه خیل: چې په د ري خیل، میر زا خیل، ګل شیر خیل، جلال خیل، لنګر خیل، شوي خیل، حکیم خیل، ولي خیل او فتح خیل په څا نګو ویشل شوي د ي.

ویل کیږي چې د ثمکنیو د قبیلي مجمو عي شمیر که هغه په افغانستان کې د ي او که په پښتونخوا کې د ي د ٥.... زرو تنو په شا او خوا کې ښو د ل شوي د ي.

31.2 د ثمکنیو د قبیلي مشهور خلک

1. د ثمکنیو حضرت میا عمر [42] (رح) چې د ثمکنیو په میا عمر هم مشـهور د ی او مـزار یـې د پیښـور پـه ثمکنیوکې د خا صو او عا مو زیارت ځای د ی. د د غه ستر ستانه په اړوند په پښتو کې یوه د اسي لنډۍ شته:

په پیښور کې ولیان ډیر د ي
کرې جنډې په میا عمر ولاړې د ینه

د د غه ستر ستانه د د رناوي او ستر مقام له کبله د افغانستان د جلال اباد په ښار کې یو ښوونځی هم شته چې

42 رشاد ، عبد الشکور، د ثمکنیو میاعمر، د ا جتما عي علو مو مرکز، د ا فغا نستا ن د علو مو ا کا ډیمي، کابل، ١٣٦٥

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د میا عمر په ښوونځي سره یاد بږي.

2. حا جي د ر یا خان با با عبد ل خیل چې لوی علمي شخصیت و او په اسلا مي علو مو کې یې لوی لاس د رلـــود. ویل کیږي چې نو موړی د څمکنیو د میا عمر صا حب استا د هم و او مزار یې د پیښور په څمکنیو کې د ی.

3. ار وا ښاد هد ایت الله خا ن څمکنی چې د صو به سر حد د اسا مبلي سپیکر و.

4. حا جي محمد څمکنی چې یو وخت د افغانستان په و لسي جر گه کې د پکتیا ولایت د څمکنیو د ولسوالی منتخـــب استازی و او بیا په ۱۳٦۵ لمریز کا ل کې د یوې لنډې مو د ې له پاره د جمهوري ریا ست مؤ قتي سر پر ست پـــا تې شوی د ی.

5. اروا ښاد فضل ا لر حمن څمکنی په ولسي جر گه کې د پکتیا د خلکو منتخب استازی چې سږ کال د اپر یل په میـــا شت کې د مجا هد ینو د بر یا لیتوب د ورځې د لما نځلو په مر اسمو کې د ډزو په تر څ کې په شها د ت ور سید.

32 فر ملي

پر ملیان په پښتنو کې یوه ډیره لر غو نې قبیله د ه چې د غر غښت په ټولنیز ګروپ پورې اړه لري او ځا نــو نه د کا کړ و یو ه څا نګه بو لي. [43، 44]

د د وی د استو ګنې اصلي ټا ټو بی پر مل یا بر مل د ی چې د سلیمان د غرو نو لـــړۍ او د پکتیکـــاپه و لایـــت پورې یوه اړوند ه ولسوالي د ه.

ډیټي محمد حیات خان په خپل مشهور اثر تا ریخ حیات افغا ني کې د پر ملیا نو په اړ وند لیکي:" پر ملیـــان زیـــا تره په ارګون او د خرو ټو د سیمې په منځنۍ برخه کې او سیږي."

البیروني د قا نون مسعود ي په د ریم ټوک کې د پر ملیا نو د سیمي مو قعیت د غز ني او ملتان تر مینځ ښو د لی د ی. همد اراز د صو لت افغا ني د تاریخ مؤ لف زرد ار خان نا غر د پر ملیا نو د سیمې د مو قعیت په اړوند لیکلي د ي:" بر مل د غز ني په تو ابعو کې د یوې سیمې نوم د ی او هغه کسان چې د بر مل په سیمه کې اســـتو ګـــن د ي د پـــر

43 تا ریخ شا هي چې په تا ریخ سلا طین ا فا غنه سره هم یاد بږي، د احمد یاد ګار تا لیف، ۱۹۳۹، کلکته

44 د اؤد ي تا ریخ، د پیښور چاپ، کابل، ۲_۷ کال

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ملیانو په نامه یاد بړي."

د افغانستان نامتو او وتلی مؤرخ اروا ښاد استاد احمد علي کهزاد هم د پر ملیانو اصلي ټاټو بی اورګون ښـــو د لی چې پر ملیان پکې ژوند کوي.

که څه هم د پر ملیانو د توکمیزو (نژاد ي) اړیکو په اړوند بیلا بیلې نظر یې څر ګند ې شوي او د ځینو په اند د وی د یفتلي شهزاد ه ګانو او لاد ه د ه چې د عر بو د فتو حا تو او سو بو له و خته د غز نوي وا کمنۍ پورې تر اوسه په سلیمان او سپین غر کې مېشته د ي.

همد اراز د پر ملیانو په اړوند د ریم نظر د اد ی چې د وی غلجي پښتا نه د ي، خو د تا ریخي شـو اهــد و پـــر بنسټ د وی د پښتنو د غر غښت د ټولنیز ې ډلې پورې اړه لري.

هغه وخت چې المتو کل علی الرحمن پښتون واکمن بهلول لود ي د ډیلي سلطنت تر لا سه کړ نو د یوه فر مان له مخې یې پښتا نه قبا یل هند ته ور و بلل تر څو د خپلې وا کمنۍ ستنې پیا وړې او مضبو طې کړي او له بلې خوا پښتنو ته د خپلې وا کمنۍ په قلمرو کې جا ګیرونه او منصبو نه ور کړي. د بهلول لو د ي په د ې فر مان کې را غلي وو:" ما ته خد ای د هند وستان تخت راپه برخه کړ، خو د د ې تخت سا تنه هغه څوک کو لای شي چې د قوم او قبیلې خا ونـــد وي. نو پښتنو ته په کار د ي چې د د وی ډیر شمیر هند و ستان ته ر اشي او نه یو ازې د واکمنۍ په پیا وړ تیا کې برخـــه وا خلي، بلکې د غې وا کمنۍ ته پر ا ختیا ور کړي او جا ګیر ونه تر لا سه کړي. "

د د غه فر مان په ځواب کې ډیر پښتا نه قبا یل چې په هغه کې لو ا نیان، نیا زیان، لو د یـــان، ســـروانیان، پڼـــي، ترین، سړ بني، سو ریان، میا نه، کاکړ، کرلاڼي او پر ملیان (فر ملیان) هم شا مل وو له افغا نستا نه د هند لور ته لاړل چې ډیرو یې لوړ لوړ منصبو نه او جا ګیرونه تر لا سه کړل چې موږ کو لای شو د لو د ي او سوري د و اکمنا نو په وخت کې د ځینو مشهورو امر اوو نو مو نه وا خلو چې پر ملي پښتا نه وو.

32.1 خا نخا نان فر ملي

1. د سلطان بهلول لود ي د مشهورو امر اوو نه شمیرل کید ه چې د د ه د واکمنۍ په و خت کې د د ه د سو بو یـــو پیا وړی ملګری پا تې شو ی د ی. د ه د را جپو تا نه یا او سني را جستان په اود یپور کې د هند وانو د مشـــهور او پیا وړي را جپوت جنرال رانا خوریيي چتر سال ته ما تي ور کړې وه.

2. د ولت خان فر ملي: د بهلول لود ي د مشهورو امیرانو نه و.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

3. کالا پهاړ فر ملي: د لو د ي او سوري وا کمنانو د واکمنۍ په وختو نو یو ډیر مشهور امیر و.

4. شیخ سعید فر ملي: چې د سلطان سکند ر لود ي له امر اوو نه و.

32.2 د پر ملیانو د استو ګنې سیمې

په او سني وخت کې پر ملیان په افغانستان کې په لا ند نیو سیمو کې مېشته د ي:

1. زوړ ار ګون: چې د او سني اور ګون په شپږ کیلو مترۍ کې پروت د ی او ویل کیږي چې په د غه ځای کــې د پر ملیانو تقر یبا ځلور زره کو رنۍ ژوند کوي. د زاړه او رګون پر ملیان په د وو ښا خو نو ویشــل کیــږي: شرف او سپري. شرف بیا د با لشتي، سیل احمد او ملت کلان په څانګو او علي خیل او قره خیل د سپري په ښا خ پورې اړه لري.

2. د کابل د چها رد هي په ولسوالۍ کې: هغه پر ملیان چې د کا بل د چها رد هي په ولسوالۍ کې او سیږي نو د د وی د سیمو او محلو نو مو نه د اد ي:

a. کلای قاضي، کلای غیبي، اقا علي شمس، د ه مراد خان، چهلستون، سر اسیاب، مو سهي، پر ملیان، کلای کا شف، یو سف بنګي، بر پر ملي او کوز پر ملي چې د ګلبا غ په سیمې پورې اړه لري، کلای غیب اللهــ او کلای بهاد ر خان پر ملي.

همد اراز د کا بل د رخت شنګ ته نږ د ې په کوز پر ملي کې هم پر ملیان ژ وند کوي. یو شمیر پر ملیان د مزار شر یف په چار کنت ا ود لو ګر، غزني، هلمند او کند هار په و لایتو نو کې هم او سیږي. د پښتونخوا په صو بــې او د پاکستان په پنجاب کې هم یو شمیر پښتانه پر ملیان استوګنه لري.

32.3 د پر ملي قبیلي پورې اړوند مشهور خلک

1. د کتور محمد عثمان صد قي: چې تاریخپوه و او د کا بل د چهارد هي د کلای قا ضي پر ملي و.

2. ار وا ښاد معاون سر محقق محمد محسن فر ملي چې د افغانستان د علو مو غړی او د څه مود ې له پاره د نو مــو ړې ا کیډ یمۍ سر پر ست پا تې شوی او د اعلیحضرت محمد ظا هر شاه د واکمنۍ په وخت کې په ولسي جر ګــه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

کې د کا بل د چهارد هي و لسوالۍ د خلکو استا زی و.

33 پړ به

که چیري د پړ به قبیلې د نسب شجره په غور سره وڅېړو، نو څر ګند ه به شي چې پړ به په اصل کې کرلاڼـــي پښتا نه او بیا په کرلاڼیو کې د خو ږ یا نیو یا خو ګیا نیو د قبیلې یو ه څا نګه د ه، خو له ډیرې مو د ې را هیسي د خو ږ یا نیو له نو رو پا تې څا نګو او ښا خو نو نه د و مره لیرې ژ وند کوي چې د وی پخپله هم نه پو هیږي چې له خو ږ یا نیو سره کو مې اړ یکې لري او که نه؟ ځکه د خو ږیا نیو قبیله د ننګر هار ولایت د خو ږ یا نیو او پچیر او اګـام پـه و لسو الیو کې استوګنه لري، په د ا سې حال کې چې پړ به د خو ست په و لا یت کې ا ستو ګنه لري.

د اسې تا ریخي شو ا هد او اسناد مو جو د د ي چې په پیل کې د خو ست پر ټو لې سیمې باند ې د کرلاڼي پښتنو د خو ږیا نیو او نورو ښا خو نو واک د ر لود. د هند د مغو لي وا کمن نو ر ا لد ین جها نګیـــر (۱۰۱۴-۱۰۳۷هجـــري) د وا کمنۍ په و خت کې د غلجي پښتنو ځیني ښا خو نه او څا نګې د پکتیا د زر مت له سیمې نه چې زر مله یې هم بو لـــي را ووتل او د خو ست پر سیمه یې بر ید و کړ. په پا یله کې یو شمیر خو ږ یا نې له خو ست نه د ننګر هار و لا یـــت د ا و سني خو ږ یا نیو سیمې ته و لیږ د ید ل او ډیر کمزوري شول، خو د خو ږ یا نیو د پړ به څا نګه چیر ته ونه لیږ د ید له او په خو ست کې پا تې شوه.

سید بها د ر شاه ظفر کا کا خیل په خپل اثر ' پښتانه د تا ریخ په ر ڼا کې' د د وی د کمـــزورۍ بـــل علـــت د د وی خپلمنځۍ جګړ ې بولي او لیکي:" د مغو لي واکمن شهاب الد ین شا ه جهان (۱۰۳۷-۱۰۶۸هجري) د و اکمنۍ په و خت کې د د وی تر مینځ کو رنۍ جګړې پیل شوې او د وی په هغو جګړو کې ډیر کمزوري شول. "

د تا ریخ حیا ت افغا ني مؤ لف ډیټي محمد حیات خان چې خپل د غه مشهور اثر یې ۱۴۳ کلو نه وړاند ې لیکلـــی د ی د پړ به د و سله والو کسانو په اړ وند د اسي کښلي د ي:" په تیرو و ختو نو کې د پړ به قبیلې د وسله والو میړ ونو شمیر ۳ــ تنه وو، خو اوس د د وی د وسله والو کسا نو شمیر ۱ــ تنو ته ر سیږي." چې شیر ممحمد خان ګنډ ا پور پـــه خپل مشهور اثر (توا ریخ خو رشید جهان) کې هم د د وی د وسله والو کسا نو شمیر ۱ــ تنه ښو د لي د ي.

پړ به د کر کیلې په چا رو بو خت د ي، خو یو شمیر خلک یې سو د اګر بزي د ند ې هم سر ته رسوي. د د وی ټول رو اجو نه، د ود ونه، نر خو نه او څلي د خو ست د خلکو په څیر د ي. د وی میلمه پال، غیر تمن او پـــه پښـــتو او پښتو نو الې با ند ې ډیر ټینګ د ي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د پړ به قبیله په لا ند نیو ښا خو نو او څا نگو با ند ې ویشله شو ې د ه:

مرد ي خیل، میا خیل، بسي خیل، سر د ار خیل، محمو د خیل، نري زي، ملي زي، اشي زي، ډډه خیل او بو چي خیل۔

34 پړ انگیان

پړ انگیان د پښتنو یوه قبیله د ه چې په لود یا نو ور گډ یږي۔ د د غې قبیلې لوی نیکه ابر اهیم نو مید چې پـــه لود ي مشهور و۔ د تا ر یخي رو ایتو نو پر بنسټ بیټ نیکه چې د سړ بڼ او غر غښت وړور و خپله لور بي بي متـــو یې شا ه حسین غوري ته ور کړه چې له هغې نه د وه زا من پيد ا شول چې یو یې غلجی او د بل نو م ابر ا هیم و چې بیا ورو سته ابر ا هیم په لو د ي سره مشهور شو۔

تا ر یخ حیات ا فغا ني په لو د ي با ند ې د ابرا هیم د مشهور کید لو په اړ وند د اسي لیکلي د ي:" د اسي رو ایت د ی کله چې شیخ بیټنی له کلي نه بیر ته هغه غره ته ستون شو چې د د ه ا ستو گنځی و، نو خپلې میر منې تـــه یـــې و ویل چې بسم ا لله کړه اوپه پخو اني نغري ډو ډۍ پخه کړه او ما ته یې راوړه چې زه هغه ډو ډۍ پخپله وویشم او راتـــه څر گند ه شي چې ز ما په لمسیا نو کې کو م یو ډیر بختور د ی۔ کله یې چې میر منې ډوډۍ پخه کړه نو د بي بي متـــو کو چني زوی ابر ا هیم منډه کړه او هغه پخه شوې ډوډۍ یې خپل نیکه شیخ بیټني ته راوړه، بیټ نیکه ډیر خو شا لـــه شو او ویې ویل چې ابرا هیم لوی د ی چې له هما غې ورځې ابر ا هیم د لود ي په نامه شهرت ومو ند چې د د ه او لا د ه د لود ي او یا لو د یا نو په نامه یاد یږي۔"

لود ي په د ریو غټو قبیلو و یشل شوي د ي چې هغه سیا ڼي، د و تا ڼي یا د فتا ڼي او نیا زي د ي۔

پړ انگی د سیا ڼي زوی او د لود ي لمسی د ی۔ په پیل کې پړ ا نگیان په لو ید یز ا فغا نستان کې او سید ل، خوو رو سته له هغه ځا یه د سلیمان غره ختیزې خوا ته د د ا مان سیمې په ټاک او رو ړي کې میشته شول چې د ډېر ې مـــو د ې را هیسې د غه سیمه د د وی په واک کې وه، خو د هند د مغو لي وا کمن ظهیر الد ین محمد با بر د واکمنۍ په و خـــت کې د د ولت خیلو، میا خیلو، مر وتو او د لواڼي (نو حاني) او پړا نگیا نو نه د ا سیمه په زور و نیول شـــوه چـــې پـــه نتیجه کې ډیر شمیر پړ انگیان ووژل شول، هغه چې بچ پا تي شول خواره واره شول او د خپلې قبیلې له نو رو څا نگو سره د هند وستان خو اته لاړل او د هند وستان په بیلا بیلو بر خو کې میشته شول۔اوس په ا فغا نستان او پښتونخوا کې ان څوک د پړ ا نگیا نو له نامه سره اشنا یي نه لري، خو د هند و ستان په مختلفو ځا یو نو کې د وی خلک د لود ي افغا نا نو یا پټا نا نو په نامه پیژ ني۔ د هند و ستان د پنجاب ایا لت په رو پړ او لو د هیا نې کې هم د د غې قبیلې خلک میشته د

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ي۔ همد ا راز د هند و ستان په د کهن کې هم يو شمير پړ انګيان استوګنه لري۔

له د غه پړ انګي قبيلې نه په هند و ستان کې ډېرمشهور وا کمنان د ډيلي پر تخت نا ست و و چې په د وی کې د سلطان بهلول لو د ي، سلطان سکند ر لود ي او سلطان ابر ا هيم لود ي نو مو نه يا د و لای شو۔ د وی ډېر علـم پـا لــو نکوي وا کمنا ن و و او د هند و ستان په ود انو لو کې يې پيا وړې ونډه اخيستې د ه۔

همد اراز د لود ي او سو ري واکمنا نو په ز مانه کې د غه لا ند يني شخصيتونه چې پياوړي پو ځي د ند ې يې د ر لو د لې او د پړ انګي په قبيلې پورې اړه لري د يا د ونې وړ د ي: جلال خان، حسين خان، اعظم هما يون، سلطا ن شاه، ملک فيروز، ملک محمد ، خو اجه محمد ، ملک نا صر، ملک بهرام، ملک کا لا، بار بک شاه، مبارک شاه او مو سی خان۔

پړا نګيان په لا ند نيو ښا خو نو او څا نګو ويشل شوي د ي۔: ا ړند ، زيتو ن خيل، ريد ي، عمر خيل، اسحاق، شا هو خيل، يو سف خيل، يا سين خيل، احمد خيل، محمو د خيل، مر چي خيل، تاتار خيــل، د ولــت خيــل، رســتم خيــل، شموزي، اسحا قزي، شيخ زي، حسن زي، يو سف خيل، پيا را خيل، عمر زي، ا حمد خيل، مجيد خيل، ګــد ايــي خيــل، محمود زي، الف خيل او زکر يا خيل۔

35 پنړي

ز موږ تو کم پو هان (نسب پيژ ند و نکي) پنړي د پښتنو د غر غښت د ټولنيزې ډلي نه شميري چې په ســهيلي پښتونخوا، افغانستان، پاکستان، بنګله د يش او هند و ستان کې ميشته د ي۔

په پخوانيو تا ريخو نو کې چې د د غې قبيلې يا د ونه پکې شوې د ه هغه تا ريخ خا نجها ني يا مخزن افغا ني د ی چې مولف يې خواجه نعمت الله هروي نورزی و چې د هند د مغولي واکمن جلا ل الد ين محمد اکبر د د ربار مــؤ رخ و۔ همد اراز په انګر يزي مؤ رخينو کې ميجر را ور ټي، مو نت ستوارت الفنستن او د پټان د کتاب مؤلف سر اولف کيرو هم په خپلو ا ثا رو کې د پنړي قبيلې يا د ونه کړې د ه۔

د سهيلي پښتونخوا مشهور اد يب او تا ريخپوه پرو فيسر ولي محمد خان سيال کا کړ په خپل ر اثر[پښتـــو او پښتا نه په سهيلي پښتونخوا]کې د پنړي پښتنو په اړوند د اسي ليکلي د ي:" د پنړي قبيلې اصلي مرکز د کا کــړ ســتان د ژوب نا وه او د بوري تا ريخي سيمه د ه، خو بيا پنړيو خپله پلر نۍ سيمه پر يښې او د لو يې تا ر يخي پښتونخوا نورو سيمو ته لېږ د يد لي د ي۔ هغه وخت چې پنړيا نو خپل اصلي ټا ټو بی کا کړ ستان پر ښنود نو ځينې يې په پښــين کــې

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

میشته شول او ځیني یې د سیوۍ په تا ر یخي سیمه کې اباد شول."[45]

د پښتونخوا مشهور مؤ رخ سید بها د ر شاه ظفر کا کا خیل په خپل اثر[پښتا نه د تا ریخ په رڼا کې] لیکلي د ي:" پڼي هم د کا کړو په څیر مشهوره او پخوا نۍ قبیله د ه چې جر ړې یې تر وید ي زما نو پورې رسي، چې د د وۍ ځینې خلک په افغانستان او ځیني هم په د کن کې استوګنه لري."[46]

د تا ریخ حیات افغا ني مو لف ډپټي محمد حیات خان له نن نه ۱۴۳ کلو نه د مخه د پڼیو د قبیلې په اړوند د ا ســـي لیکلي د ي:" د د غې قبیلې د نسب له شجرې نه د د غې قبیلې د ښا خو نو او څا نګو ویش ډیر ښکاره او وا ضح د ی. د د غې قبیلې ښا خو نه هم په کا کړو ور ګډ یږي او د پڼي د قبیلې سیمه چې سیوۍ نو میږي د کا کړو په سیمه پورې اړه لري. کله چې یو مسا پر د ډاډر له سیمې نه په لو مړي مزل د شمال خو اته لاړ شي نو سیوۍ ته ر سیږي. د سیوۍ سیمه د کلکې خاورې نه جوړ شوي مید ان د ی، چې په ځینو ځا یو نو کې یې غر نۍ ویا لې را وځي چې د ځمکو په خړ وبو لو کې ور ځینې ګټه اخیستل کیږي. د سیوۍ او ډاډر نیل ډیر غوره جنسیت لري چې په کند هار او ایران کې د ملتان د نیل په پر تله زیات پیر ېد و نکي لري او د خیر پور د نیل سره بر ابر شمیرل کیږي. د د غې قبیلې د ایسوټ او مـــو سی خیلو ښا خو نه د کا کړو د سیمې ختیز خو اته په یوه غره او صحرا کې او سیږي او د مو سی خیلو له د وو څا نګو نه د بلیل د څا نګې نسل د شمیر له مخې زیات د ی چې زیا تره یې د کر نې په چا رو بو خت د ي او د ویمه څا نګه یـــې چې لهر زي نو میږي او شمیر یې د بلیل د څا نګې په پر تله لږ د ی، نو زیا تره خلک یې په ما لد ارۍ او د غو ا یا نـــو په سا تنه بو خت د ي. د پڼي قبیلې د لهون ښاخ د چخن او کند ر په سیمه کې او سیږي، چې د کا کړو د سیمې لو ید یـــز ته پر تې د ي او د د وۍ د استو ګنې له سیمې نه ما لګه د ځمکې د ښورې نه تر لا سه کیږي او د غه کسب خلک د ا ما لګه ټو لوي اوپه او ښا نو او غوا یا نو با ند ې یې کند هار او د کا کړو د مند و خیلو سیمې او نورو شا او خوا ســیمو تــه د خر څلاو له پاره وړي او په عمو مي تو ګه یې له غلې سره تبا د له کوي. ځینې وختو نه چې د غلې بیه لوړه وي نـــو د غلې سر ه یې په یوه وزن ور کوي او کله هم د وه چند ه اور ښي او جوار ور باند ې اخلي.

د پڼي ښاخ د خلکو د ود او د ستور کټ مټ کا کړو ته ورته د ی، خو د پڼیو یوه څا نګه چې امر زي نو میـــږي او د ستو ریا نیو د قبیلې لو ید یز ته پر اته د ي، نو د هغوی د ود او د ستور د شیر ا نیو د قبیلې خلکو ته ور ته والی لري.د پڼي د قبیلي ټول شمیر چې په خپلې پخو انۍ سیمه کې پر اته د ي ۸___زرو تنو ته ر سیږي."[47]

د راو لپنډۍ په چهچه او هم د هزاره په سیمه کې د پڼي په نامه یوه سیمه شته چې پڼي پکــې او ســیږي. د هنـــد وستان په د کن کې هم د پڼیو په نامه یوه سیمه شته چې تقر یبا ۲___ تنه پڼي پکې استوګنه لري.له د ې نه پر ته د هنـــد د

45 پښتو او پښتا نه په سهیلي پښتونخواکې، د پر و فیسر ولي محمد خان سیال کا کړ تالیف، ۹۴ مخ، کو یټه، ۱۹۷۶

46 پښتا نه د تاریخ په ر ڼا کې، د سید بهاد ر شاه ظفر کا کا خیل تالیف، پیښور یو نیور سټي بک ا یجنسي، ۱۳۲۹ مخ، د ۱۹۶۲ کال چاپ

47 پښتني قبیلي، د کتور لطیف یاد ، د پیښور چاپ، ۲_۷ کال، ۷_-۷۱ مخو نه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

هر يانا د ايا لت د رو هتک د ضلعې په کو ها نه کې هم پڼي استوګنه لري چې شمير يې تر ۵ـ تنو زيـات د ی. د هنـد د اتهرا پرا د يش د ايالت په خو رجه نو مې سيمه کې هم ډير شمير پڼي استوګنه لري. يو شمير کا کړ د هند د لو يد يـز بنګال په ايالت کې هم او سيږي. د هند د اند هرا پراد يش په ايالت کې هم پڼي ژو ند کوي.خو هند و ستا ني پڼپو خپلـه ژبه له لا سه ور کړي د ه. د هند و ستان په تا ريخ کې پڼيو ډير رول لو بولی د ی، په تيره بيا د اؤد خان پڼی چـې پـه ۱۷۱۳ ميلاد ي کال کې د هند د مها شترا د ايالت د خا ند يش د سيمي تا متو صو به د ار تير شوي د ي.[48]

35.1 د پڼي قبيلې ښا خو نه

د پښتني شجرو سره سم پڼي د د اني زوی او د غر غښت لمسی د ی. لا ند يني ښا خونه د پڼي او لا د ه د ه: ختا ني، مر غزايي، سيڼ، مر غستن، قا سم، سا هنګ، زمری يا مزری، با بکر زي، خو ژک، ايسوټ، شکوڼ، لهون، سا مـی، وهپال، اتما نخيل، شد ي خيل، موسی خيل، علي خيل، بلبل، لهر زي، حمزه خيل، ملهي زي، عمر خيل، ممي زي، مرد و خيل، نصر زي، انځر زي، حسن زي، مولي زي، با بړ زي، اعزز خيل، هيبت خيل، د رې پلاري، سين زي، مغد ود زي، کما ل زي، جلال زي، خد وزي، احمد زي، اد ين زي، ملي زي، شها لم زي، عمر ګټ زي، کر مو زي، شـاد ي زي، تـو لا زي، کرم زي، طو طي زي، د اروزي، اد ينه زي، خاتوزي، کا نوزي، خو اجک زي، با زي، مر سينزي، کا بل زي، بهـر زي، با ئيزي، بهد ين زي، هر زان خيل، مکي زي، خان زي، خو يد اد خيل، زرو خيل، هلال زي، ګهد ازي او نور.

36 پو پلزي

ز موږ پښت پو هان (نسب پيژ ند ونکي) پو پلزي د سړ بڼي پښتنو په ډله کې شميري چې د د را نيو پښتـنو يوه څا نګه د ه. د را نيان په د وو سترو ښا خو نو ويشل شوي د ي چې يو يې ځيرک او بل يې پنج پای نو ميږي، چې بيا ځيرک د با رکز يو، اڅکز يو، الکو زيو او پو پلز يو په څا نګو او پنج پای د نو ر زيو، سا کزيـو (اسـحق زيـو)، اليزيو، اد وزيو او ما کو په څا نګو ويشل شوي د ي.

36.1 د پو پلزيو د قبيلې ښا خو نه او څا نګې

حبيبزي، ايوب زي، بارو زي، اسما عيل زي، حسن زي، قلند ر زي، با ميزي، بهلولزي، سد وزي او نور...

48 تاريخ حيات افغا ني، د ډيټي محمد حيات خان تا ليف، د پيښور چاپ، ۲ـ۷کال، ۲۵۸-۲۵۹ مخو نه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د پو پلز یو مشهور او نا متو خلک چې د ځینو په نو مو نو د د غې قبیلې بنا خونه نو مول شوي د ي:

ایوب، بارو، حبیب، حسن، اسما عیل، با می، نصرت، غني، معروف خان، عمر خان، ملک سد و، خو اجـه شـیر، اسد الله خان، خضر خان، مست خان، د ولت خان، رستم خان، محمد زمان خان، نظر محمد خان، خد اد ا سـلطان، حسـین خان، زعفران خان، کامران خان، یحیي خان، مو سی خان، هارون خان، فتح الله خان، رحمت الله خان، بها د ر خـان، اسـما عیل خان، کمال خان، محبت خان، علي خان، جعفر خان، غازي خان، با رخان، نواب محمد خان، خد ا یار خان، مؤ من خان، عظمت خان، حلیم خان، ملک صا لح، اد م خان، بهلول خان، علي خان، شا هیا، مستی.

همد ا راز پو پلزي د نورو د ر انیا نو د ځا نگې په پر تله ځکه مشهوره د ه چې د افغانستان بنسټ ایښو د ونکی ابد الي احمد شاه بابا او د د ه اولاد ه په همد ې ځا نگې پورې اړه لري. د افغانستان ولسمشر حامد کرزی چې په اصل کې د کند هار او سید و نکی د ی د پو پلزیو قبیلې ته منسوب د ی.

36.2 د پو پلز یو د قبیلې د استو گنې سیمې

پو پلزي د نورو پښتني قبیلو په پر تله د شمیر له مخې خور ا ډیر د ي. د وی زیا تره د کر نې په چـارو بـو خت د ي، خو یو شمیر یې د سو د اگرۍ په چارو او د و لتي ملا زمتو نو بو خت د ي. د وی زړه ور، هیواد پا لو نکي، جنگیالي، میلمه پال او علم خو ښوونکي خلک د ي. اوس د افغانستان په بیلا بیلو ولا یتو نو کې د د وی د اســتو گنــي سیمي او شمیر په اړ وند معلو مات وړاند ې کوو.

1. د کند هار په ولایت کې: هغه شمیر پو پلزي چې د کند هار په ولایت کې استوگنه لري زیا تره یــې د کنــد هــار ولایت په مرکز، د شاه ولي کوټ، د امان، ارغند اب، خاکریز، پنجو ایي او ار غستان په ولسوالیو او د غورک په علا قد ارۍ کې استوگنه لري، چې د کند ها ر په ولایت کې د د وی د مجمو عي شمیر د څه د پا سه ۱ــــ سلو زرو تنو په شا او خوا کې ښود ل شوی د ی.

2. د هرات په و لایت کې: پو پلزي د هرات ولایت د انجیل، گذرې، پښتون زرغون، غوریان، زند ه جان، اوبــې او کرخ په ولسو الیو کې میشته د ي چې د هرات په ولایت کې د وی ټول شمیر د ۳. زرو تنو په شا او خــوا کــې ښود ل شوی د ی.

3. د هلمند په ولایت کې: د هلمند ولایت پو پلزي د د غه ولایت د ناوه بارکزایي، نوزاد او د واشیو پــه علا قــه د ارۍ کې استوگنه لري، چې ټول شمیر یې د ۲. زرو تنو په شا او خوا کې اټکل شوی د ی.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

4. د زابل په ولایت کې: د زابل ولایت پو پلزي د د غه ولایت د ترنک او جلد ک په ولسوالیو او همد اراز د میزان په علا قد ارۍ کې استوګنه لري، چې په نو موړي ولایت کې یې مجمو عي شمیر د ۱۔ زرو تنو په شا او خـــواکې اټکل شوی د ی۔

5. د ارزګان په ولایت کې: په د غه ولا یت کې پو پلزي د د غه ولایت په مرکز تیر ین کوټ او د خـــا ص ارزګـــان، ګیزاب، د هراود او د شهید حساس (بنا یې اوس یې نوم بد ل شوی وي) په او لسو الیو کې استوګنه لري چې په د غه و لایت کې د د وی شمیر د ٤۔ زرو تنو په شا او خواکې بنود ل شوی د ی۔

6. د باد غیس په ولایت کې: یو شمیر پو پلزي د باد غیس ولایت د مر غاب او غور ماچ په او لسوا لیـــو کـــې هـــم میشته د ي چې شمېر د ۳۔۔ تنو په شا او خواکې ښود ل شوید ی۔

په د ې سر بیره یو شمیر پو پلزي په کابل او د هیواد په شمالي ولا یتو نو لکه بلخ، فاریاب، سر پل، جوزجـــان، کند ز او بغلان کې هم میشته د ي۔

یو شمیر پو پلزي د سهیلي پښتونخوا په کو ئیټه، چمن او نورو سیمو کې هم ژوند کوي۔ د پاکستان د ملتان او کر اچۍ په ښا رو نو کې هم پو پلزي شته۔

با ید زیا ته کړو چې یو شمیر پو پلزي کو چیا نی ژوند لري او له یوې سیمې نه بلې ته لیږد ي، خو شمیر یې زیات نه د ی۔

ماخوذ د [49، 50] نه .

37 تر کا نې (تر کلا نې)

تر کا نې (تر کلا نې) د پښتنو یوه ډیره مشهوره قبیله د ه چې د سړ بن په ټولنیز ګروپ پورې تـــړ لـــې د ه۔ ترکا نې د پښتنو د نورو قبیلو په لړ کې یوسفزیو، مند ړو او ګګیا نیو ته ډیر نږد ې او د غه د رې واړه قبیلې د تر کا نیو په ګډون د ښا خي خیلو یا خو ښې خیلو په نامه سره یاد یږي۔

49 معلو مات مختصر د ر باره اقوام و قبایل سر حد ي کشور، ۹۷-۹۸ مخونه، د کا بل چاپ

50 د کا بل سلطنت بیان، د ویم ټوک، ۸۷ مخ، د کا بل چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د غه قبیله په پخوا نیو متو نو کې او له هغې جملې نه د اخوند د رویزه په" تذ کرت الابرار والا شرار" کـــې د تر کلا نې په نامه یا د ه شوې د ه، خو اوس معمو لا د تر کا نې په لیکد ود لیکله کیږي.

یو سفزي، مند ړ، ګګیا نې او تر کا نې چې په مجمو عي ډول د بنا خي خیلو په نامه یاد یږي د د وی اصلي او لو مړ نی ټا ټو بی د کند هار د ار غستان د سیمې په حد ود و کې د غو نډان او سره غره په شا او خواکې هغه ځمکه د ه چې د غوړې مر غۍ په نامه یاد یږي. د وی چې د تر ینو پښتنو په ګا ونډ کې او سید ل د تر ینو د فشار له کبله یـــې خپلـــه سیمه پر یښود ه او د غو ریا خیلو له خوا د مقر په کڅۍ کې په ور کړل شوې ځمکه با ند ې د څه وخت له پاره میشــــته شول، خو له غوریا خیلو هم خو ابد ي شول او هغه ځمکه یې هم پر یښود ه چې په نتیجه کې د کابل خواته را و خو ځید ل.کا بل. د راتګ په وخت کې اتما نخیل هم ورسره ملګري شو ل اوبیا د کا بل په شا او خوا ورشو ګا نو کې میشته شول.

په هغه وخت کې په کا بل کې د تیموري کو رنۍ مرزا ابو سعید واکمن و چې ور پسې یې زوی مرزا الغ بیګ د همد غو پښتنو په مر سته په کا بل او غزني کې په ۱٤٦۹ میلاد ي کال کې واکمن شو. له د غه ځا یه د د ې خبرې اټکل کیـــد ای شي چې بنا یي بنا خي خیل پښتا نه به د کا بل ور شو ګا نو ته د پنځلسمې عیسوي پیړۍد لو مړۍ نیما یي پـــــه ورو ستیوکلونو کې را غلي وي.

مرزا الغ بیګ چې تر څو پورې کمزوری و د همد غو پښتنو نه یې مر سته غو ښته او په همد غو پښتنو به یې ځان سا ته، خو کله چې په خپلو پښو ود رید اوپیاوړی شو د پښتنو سره یې په مخا لفت لاس پورې کړ. په پای کې الــــغ بیګ وپتیبله او هوډ یې وکړ چې د د وی پیاوړی ځواک مات کړي. هما غه و چې د بنا خي خیلو پښتنو مشرانو ته یې د وکه ورکړه او هغه د ا چې د بنا خي خیلو پښتنو مشرانو ته یې یوه میلمستیا جوړه کړه او په ډیر چل ول ســـره یـــې هغوی د ۹ــ تنو په شا او خو اکې یې په یوه شپه له تیغه تیر کړل چې اد یره یې د کابل د مر نجان د غو نډۍ د سیاه سنګ د غره په لمنه کې پر ته د ه. د ا پیښه په غالب ګو مان د ۱٤۸ــ۱٤۹ــ عیسوي کلو نو تر مینځ رامینځ ته شوې د ه.

ترد ې خو نړۍ او خو اشینوونکې پیښې نه ورو سته بنا خي خیل پښتا نه د کا بل نه د ننګر هار خو اته ولیږ د ید ل، خو ترکا نیو په لغمان کې واړول. یو سفزي، ګګیانې او اتما نخیل په ننګر هار کې او سید ل چې بیا نـــو مـــوړې د رې قبیلې په سوات کې میشته شوې، خو تر کا نې چې په لغمان کې استو ګن شوي وو د لغمان خلکو د د وی له لا سه پـــه کا بل کې مغو لي واکمن ته د د وی له لا سه شکایت وکړ چې بیا د مغو لي پو ځو نو د فشار په و جه د ې تـــه اړ ایســـتل شول چې د لغمان سیمه پر یږد ي او با جوړ ته لاړ شي چې له هما غه و خته د با جوړ په سیمه کې استوګنه لري چـــې د افغانستان د کو نړ ولایت سره ګډه پو له لري.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

37.1 قبیلوي جوړښت

تر کاڼي په لاندنیو ښاخونو باندې ویشل شوي دي: سالار زي، ماموند ، ابراهیم زي، اسوزي، او اسماعیل زي۔

1. سالارزي: چې د باجوړ په لرامدک، برامدک، لرسدین، برسدین، ښار، ناوه ګۍ، کوټکی، الیکی، چارمنګ، بابو قره اورود کې میشته دي۔ په سالارزیو کې د برم او لاده برم خیل او هلال خیل د د انګام او اسمار د تاریخ سره نه شلید ونکي تړاو لري۔په باجوړ سربیره د افغانستان د کونړ ولا یت کې هم ډیـــر شـــمیر ســـا لارزي استوګنه لري اود دوی د استوګنې ځایونه په لاندې ډول دي:

a. د انګام، شونکړۍ، اغزباغ، اسمار، ساوخوړ، ناړۍ، څوکی، بارګام، ازیرګل، بـــر یکـــوټ، ډمـــبرو، حصاره، کراړه، دم کلي، نرنګ، کنجګل، دونایي او ټانکو دره کې میشته دي

2. ماموند : ماموند په دوو مهمو ښاخونو ویشل شوي دي۔ لوی ماموند چې کاکازي هم ورته وایي او واړه مـــا موند۔

د ماموند لوی اکثریت په باجوړ کې او سیږي۔ د دوی ختیز ته سالارزي، شمال ته یې د انګام، شمال لویدیز ته یې شوړتن او د مروړې دړې، لویدیز ته یې چارمنګ او سهیل ته یې د ښار ریاست پروت دی۔ لوی مامـــو ند د ماموند و په شمال او لویدیز کې میشته دي۔ په ختیز کې د لویو ماموندو او سالارزو ترمینځ برید (حد) د ملا سید غر دی او د لویو او وړو ماموندو ترمینځ برید لوی خوړ دی۔ د لویو ماموندو د څانګو او خیلونو نومونه دادي: مسعود خیل، عمر خیل، یوسف خیل، سلیمان خیل او خلوزي۔ د وړو مامونـــــد و خیلونه بړوزي، اوریازي او برم کازي دي۔

د لویو ماموند و کلي دادي: غاښی، شبنتر، ذکي کوټ، ګیري، زري او ترخو۔ د وړ ماموند و کلـــي دادي: څپري، موضی، کګی، وړوکی خرکی، باندډه، شاهي تنګی، لوی خرکی، بدان، ډمه ډوله او ډبر۔

3. ابراهیم خیل: په ټوله ترکاڼي قبیله کې ابراهیم خیل د مشرتوب او اعتبار څښتن دي۔ د وی په اصل کې په ســـا لارزیو ورګډ یږي، خو له کومه وخته چې ابراهیم نومی د باجوړ د سالارزیو مشر د خپلې سیمې د ازادۍ له پاره د مغولو د امپراتورۍ سره ډیرې جګړې وکړې او د باجوړ د سیمې خپلواکي یې په ډیرې میړانې ســره وساتله، نو د هغه ځای د پښتنو له خوا ده ته د خان لقب ورکړ چې د غه مشري تر ډیرې مودې له پـــاره د ده په کورنۍ کې پاتې شوه او لاده یې د ابراهیم خیلو په نامه سره یاده شوه۔

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

4. اسوزي: په ميد ان او براول کې استوګنه لري.

5. اسما عيل زي: چې په ميد ان او براول کې استوګنه لري.

د باجوړ نه بر سيره تر کاڼي په د ير او د افغانستان د کو نړ په ولايت کې هم استوګنه لري چې پــه د يــر کــې ميشته تر کا ڼي په براول، ميد ان او جند ول کې استوګنه لري.

ترکاڼي زړور، ميلمه پا لو نکي او غير تي خلک د ي. په با جوړ کې د تر کا ڼيو شمير د ۱۸___تنو په شا او خــو اکې ښود ل

شوي د ي، همد اراز په د ير کې ۸___ تنه او د افغانستان د کو نړ په ولايت کې د تر کا ڼيو شمير د ٤٥___ تنو په شا او خواکې ښود ل شوي د ي.

ماخوذ د [51، 52، 53، 54، 55] نه .

38 تره خيل

تره خيل په اصل کې غلجي پښتا نه او د احمد زيوقبيلې پورې تړلی ښا خ د ی چې د کابل ولايــت د د د ه ســبز ولسوالۍ په تره خيلو کې، د لغمان ولايت د تبۍ کو نج او تره خيلو په سيمو او يو شمير هم په کو هد امن کې ميشـــته د ي.

د د ه سبز ولسوالي چې د کابل په شمال ختيز اته کيلو مترۍ کې پر ته د د ه د خلکو مجموعي شمير يـــې (۱_۱۳٦ تنه د ی چې په سلو کې ۷_ خلک يې پښتا نه او زيا تره تره خيل د ي.

د د ه سبز ولسوالي د شکر د رې، مير بچه کوټ، کلکا نو او د قره باغ سره ګډه پو له لري. د د ه سبز ولسوالي مرکز د تره خيلو په پل سنګي کې مو قعيت لري. د د ه سبز ولسوالي د لا ند نيوکليو او با نډو نه جوړه شوې د ه : تره

51 د پښتنو ټولنيز-اقتصاد ي جوړښت، د پښتو څيړنو بين المللي مرکز، د افغانستان د علومو اکا ډمي، ۱۳٦_ کال

52 پير معظم شاه، تواريخ حا فظ رحمت خاني، پيښور، پښتو اکيډ يمي، ۱۹۷۱ کال

53 تذکرت الا برار والاشرار، د اخوند د ر ويزه تاليف، اد اره اشاعت سر حد ، پيښور، ۱۹٦_ کال

54 تا ريخ حيات افغا ني پښتو ژباړه، د محمد حيات خان تاليف، د پيښور چاپ، ۲۳٤ مخ

55 پښتني قبيلي، د کتور لطيف ياد ، د پيښور چاپ ۷۵- ۷٦-۷۷او ۷۸ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

خیل، د ه یحیی، بختیاران، خواجه چا شت، د پای منار پا چا صا حب، خاص د ه سبز، اب د ره، قلعه شاه محمد ، کټه خیـــل، نوار، سورخي، ابد ره بالا، جارو اود ه سبز بالا. په افغانستان با ند ې د رو سانو د یـــر غـــل پـــه د وران کـــې د د غـــې ولسوالۍ زیا تره خلک اوله هغې جملې نه تر ه خیل له خپلې سیمې نه مها جرت ته اړ شول او پیښور ته ولیږ د ید ل او زیاتره یې د اکوړې او زا خیلو په کیمپو نو کې او سید ل. د اسې ویل کیږي چې د تپل شوې جګړې په تر څ کې د د وی په سلو کې ۸. کورونه ویجاړ او د کر نې ځمکې یې شاړې شوې.

تره خیل زیا تره د کر کیلې اوباغو نو په چا رو بو خت د ي. د کر نې محصو لات یې غنم، جوار، ختکې او هند وانې د ي.د وی په خپلو بڼو نو کې د توت، زرد الو، انګوراو باد امو ونې لري، خو د پنبه ګل په نـــامه د تـــاکونو نـــا روغې د د وی د انګورو حا صلاتو ته ډیرتا وان رسوي.په پخوا وختو نو کې د د وی ځمکې د کابل د ســـیند او هـــم د کاریزونو په ذریعه خړوبید لې، خو د د یرش کلن تباه کوونکې جګړې په تر څ کې د د وی د اوبو لګـــو لـــو سیســـتم بیخي ویجاړ شو، په تیره بیا پر له پسې وچکا لیو د د وی کرنې او ونو بو ټو ته ډیر زیات ز یا نو نه واړول اواوس د ژورو څا ه ګا نو په ذریعه خپل د کر کیلې چارې پر مخ بیا یي، خو اوس یې هم ډیرې ځمکې د اوبو د نشتوالي له کبلـــه شاړې پر تې د ي.حیوانات یې پسونه، وزې او غواګانې د ي.

تره خیل زیا تره د کر کیلې اوبا غد ارۍ په چارو بو خت د ي، خو لږ شمیر یې د بیلا بیلو کارونو د تر ســـره کو لو له پاره کا بل ته ځي. د د ه سبز ولسولې په عمو مي ډول او په تیره بیا د تره خیلو سیمه په ځا نګړي تو ګه کـــوم رو غتون نلري، خو یوازې د وه رو غتیا یي کلینیکونه لري چې د ډاکټرانو او نر سا نو مجمو عي شمیر یې ۸ تنو تـــه ر سیږي چې د د وی د سیمې له پاره کفا یت نه کوي. د د ه سبز ولسوالي په مجمو عي تو ګه ۲ لیسې او د ګـــو تـــو پـــه شمیر لو مړ ني ښوونځي لري.

تره خیل غیر تي، میلمه پا لو نکي، نرم مزاجه او د ښو اخلاقو او کړو وړو څښتنان د ي. د روسي یر غلګرو په وړاند ې ښه په میړانه جنګید لي او خپل هیواد نی رسالت یې تر سره کړی د ی. د وی د علم او ښوونې او روزنې لـــه چارو سره هم ځانګړې مینه لري.د د وی قو مي مشران او سپن ږیري هم ډیر د رانه خلک د ي.

د تره خیلوخلک د سپورټ سره هم ځا نګړې مینه لري لکه غیږه نیونه، تیږه اچول اوپه ځا نګړي تو ګه تـــوره وهل یا شمشیر بازي پکې زیات رواج لري چې د لوبې په وخت کې د مخصو صو ډلو نو نه پکې کار اخلـــي او پـــه د ې کار کې خورا مهارت لري.

په او سني وخت کې لا ند یني بهر نۍ مو سسې د ه سبز ولسوالۍ د بیا ود انولو په چارو کې مر سته کوي:

1. UNOPS- د د ه سبز د د ه یحې د لیسې او د سړ کو نو د جوړو لو په برخه کې مر سته کوي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

2. KOHINOOR- چې د کا ریزو نو په برخه کې مر سته کوي.

3. CARE-چې د روغتیایي چارو او پو هنې په برخه کې مر سته کوي.

4. UNICEF-د پوهني او ښوونې او روزنې په برخه کې.

5. DACAAR- د اوبو او پاکوالي په برخه کې.

6. IAM-د خوړو او روغتیا په برخه کې.

7. SCA- د روغتیا او ټولنیزې سو کالۍ په برخه کې.

8. WFP- د خوړو په برخه کې.

9. PAYANA- د تره خیلو د ښوونځي په برخه کې.

10. ARKAR- د کاریزو نو په برخه کې.

11. ICRC-د پا یپونو په برخه کې.

په د ې ورو ستیو وختو نو کې د افغانستان د بیا رغا ونې وزارت پتیپلې د ه چې په د ه سبز کې به یو ښار ګو ټې چې د ښار جوړولو په نړ یوالو معیارونو سره به برابر او د ۲ـ زره تنو له پاره به کورونه ولري جوړ کړي چې د ا په خپل ذات کې د د ه سبز د ولسوالۍ په غوړید و اد پر مختګ کې ستر رول لو بولای شي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

39 تر کی

د پښتنود عنعنوي شجرو له مخې تره کي د غلجيو په ټولنيز ګروپ پورې اړه لري. تره کی د موسی زوی د ابر اهيم لمسی او د غلجي کړ وسی د ی. تر ه کي زياتره د غزني ولايت د مقر، نا وې، ګيلان او اب بند په ولسواليو کې ميشته د ي چې ۲پر ۳ برخه خلک يې په کليو او با نډو کې او يوه برخه خلک يې په پو وند ه او کو چيا ني ډول ژوند کوي چې د د وی د شمير په تنا سب د هغوی سيمه وړه او کو چنۍ د ه. د د ې په وجه چې د مقر د سيمې زيا ته برخه د علي خيلو او خد و زيو (خد رزيو) په لاس کې د ه نو ځکه د ځمکې د لږ والي له کبله يې يو پر ۳ برخې خلک په شپو نتوب او د پسونو، ميږو، وزو او غواګانو په روزنه او پا لنه ژوند کوي.

د تره کي قبيلې جنوب او جنوب ختيز ته د سليمان خيلو او تو خي قبيلې، ختيز ته يې سليما ن خيل، شمال ته يې علي خيل، اند ړ او هزاره او جنوب ته يې سيمه د ډيورنډ پر کر ښه د کا کړو پښتنو سره نښتي د ه.

د تا ريخ حيات افغا ني مؤ لف ډپټي محمد حيات خان په خپل د غه تا ريخي اثر کې چې ۱٤٤ کلو نه د مخه يې کښلی د ی د تر ه کو پښتنو په اړ وند د اسې ليکلي د ي : " په افغانستان کې د تره کو د قبيلې شمېر پنځلس زره کو رنيو ته رسيږي چې له ۲ پر د ريو نه زيات خلک يې د ايمي استو ګنځي لري او يوه د ريمه برخه خلک يې په پووند ه او کو چي ډول ژوند کوي. د د وی اصلي ټا ټو بی د مقر او ناوې سيمه د ه چې د د وی د سيمې په پر تله د هغوی سيمه وړه د ه. د د غې قبيلې خلک د مني مو سم په پيل کې د ژمي د تير ولو له پاره کند هار ته ځي او په پسر لي کې بير ته د مقر سيمې ته را ستنيږي چې د د وی د د ې تګ راتګ په اړوند د پښتو يو مشهور متل د ی چې د اسې وايې:

[چې چو نګښې وايې قر، تره کي وايې مقر چې چو نګښې وايې غار، تره کي وايې کند هار]

د د ې متل مقصد د اد ی چې کله د ګر مۍ د مو سم په پيليد و سره چو نګښې د قر غړ پو رته کوي، نو په د غه وخت کې تره کو کو چيانو ته خپل وطن او ټا ټو بی ور په ياد شي، نو د د وبې د تير ولو له پاره بير ته مقر ته راځي، خو کله چې چو نګښې د يخنۍ د رار سيد لو له کبله د غار نارې وهي نو تر ه کي د ژمي د تير ولو له پاره کند هار ته ځي چې د غه متل ډير شهرت لري.

د تره کي قبيلې ښا خو نه

د تره کي قبيله په لاند نيو ښا خو نو ويشله شوې د ه:

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

با د ین خیل، ناخیل، ساک خیل، تسویل خیل، ګر بز خیل، با رک خیل، مصري خیل، حسن خیل، حا تم خیل، لالو خیل، جما ل خیل، ګربز خیل، حریف خیل، ګلان خیل، شباب خیل، تراب خیل، سلیم خیل، کنجو خیل، میري خیل، کلــــو خیل، نوروز خیل، تا جو خیل، اناري خیل، صا بر خیل، نازک خیل، د لد ار خیل، شیکي، المري، قد رت خیــــل، د وران خیل، خجل خیل، شاګل خیل، شیرین خیل، سد و خیل، شیخ نور خیل، نور خا ن خیل، سد و خیل، خیرو خیـــل، کـــبیر خیل، سالي خیل، قتال خیل، اکبر خیل، زرین خیل، تري خیل، بستام خیل، لا جمیر خیل، شهباز خیل، قباد خیل، ســـــیني زي، نورزي، ملک د ین خیل، مو سی خیل، ګران خیل، بر ا هم خیل، زلو خیل، خان خیل، صا حبد اد خیل، فراق خیـــل، بیګو خیل، شاه عبد ال خیل.

39.1 د تره کي قبیلې د استو ګني سیمې

1. د غزني په ولایت کې : لکه چې په پیل کې مو یا د ونه وکړه چې د د غې قبیلې اصلي ټاټوبی د غزني ولایت د مقر، ناوې، ګیلان او اب بند ولسوالۍ د ي. په تیره بیاپه مقر او ناوه کې زیات شمیر تر ه کي ژوند کوي.

2. د زابل په ولایت کې : تره کي د زابل ولایت په مرکز کلات او هم د شاه جوی په ولسوالۍ کې ژوند کوي.

3. د کند هار په ولا یت کې: د د غې قبیلې کو چیان په عمو مي تو ګه په ژمي کې د کند هار ولایت د ریګ ا و اڅکز یو په سیمو کې او همد ا راز د کند هار په نورو بر خو کې لید ل کیږي، د د وی یو شمیر د ډیو رنځ له کر ښې تیر یږي او د کا کړو د قبیلې سیمې ته لیږد ي او تر پشینه پورې ځي.

4. د هلمند په و لا یت کې: د تر ه کیو د قبیلي یو شمیر خلک د د غه و لایت د ناد علي او ګر مسیر په ولسو الیـــو کې هم ژو ند کوي.

5. د باد غیس په ولا یت کې : د با د غیس په ولایت کې تره کي د د غه ولایت د مر غاب ولسوالۍ د بو کن په کلــي کې چې مشر یې ملک عبد الر حمن خان د ی استوګنه لري. پرد ې بر سیره د نو موړي ولا یت د غو ر مـــا چ د ولسو الۍ په څو کلیو کې هم تره کي ا ستو ګنه لري.

6. د فاریاب په ولایت کې : د د غه ولایت د قیصار او پښتون کوټ په ولسو الیو کې هم تره کي شته، چې یو شمیر یې کو چیاني ژوند لري.

7. د سر پل په ولایت کې: د د غه ولایت په ځینو کلیو کې هم تره کي استوګنه لري.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

8. د کند ز په ولایت کې : د د غه و لایت په ځینو ولسوالیو کې هم تره کي استوګنه لري.

9. د ننګر هار په ولایت کې: د د غه و لایت د چپر هار د ولسوالۍ د تره کو په کلي کې هم زیات شمیر تره کي استوګنه لري چې شمیر یې ۳ــ تنو ته رسیږي.

10. په سهیلي پښتونخوا کې: د سهیلي پښتونخوا په کو ئیټه، پشین، ژوب، سیوۍ او کچلاغ کې هم یو شمیر تره کي استوګنه لري، چې په سهیلي پښتونخوا کې د د وی ځیني نا متومشران د اد ي: تاد ین خان تره کی، چار ګل خان تره کی، الحاج شیر محمد خان تره کی، حاجي عبد الغفور تر ه کی، محمد یو سف خا ن تر ه کی او حا جي ګلاب خا ن تر ه کی.

39.2 د تره کو د قبیلې نومیالي او مشران

د تاریخ حیات افغا نې په قول ۱٤٤ کلو نه وړاند ې په مقر او نا وه کې د د وی مشران او نو میالي خان تر ه کی، محمود خان تر ه کی، زمان خان تر ه کی، هارون خان تر ه کی، مر تضی خان تر ه کی او میر احمد خان تر ه کی ول.

د افغانستان د خلک ډیمو کر اتیک ګو ند مشر او د انقلابي شورا رئیس نور محمد تره کي چې د ۱۹۷۸ کال د ثور د کو د تا په نتیجه کې یې ځواک تر لا سه کړ هم د غزني د مقر ولسوالۍ د سور کلي تره کی و.

سر بیره پرد ې عبد القد یر تره کی د افغانستان د ستړې محکمې لو مړنی رئیس و، چې د اعلیحضرت محمد ظا هر شاه له خوا پر د غه د نده ګو مارل شوی و.

د کابل پو هنتون د حقو قو د پو هنځي پخوانی استاد او سیا ستپوه ښاغلی د کتور رو ستار تر ه کی هم د تره کی قبیلې ته منسوب د ی.

تره کي غیر تي، میلمه پا له، هیواد پا لو نکي او په پښتني ننګ او پښتنواله با ند ې ټینګ خلک د ي. د انګریزي یر غلګرو سره په د ري ګو نو جګړو کې یې ښې توري و هلي د ي چې ښه بیلګه یې د ستر غازي صاحب خان په مشرۍ د د وی د غه و یا ړلې مبا رزې وې چې زموږ د ګران هیواد افغانستان په ویا ړلي تا ریخ کې ثبت د ي.

د روسي یر غلګرو او د د وی د لاسپو څو پر خلاف هم د تره کو د قبیلې مبارزې د ستا ینې او شا بسي وړ د ي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

40 ترین

ترین په سړ بني پښتنو کې یوه مشهوره قبیله د ه چې په افغانستان، سهیلي پښتونخوا، پښتونخوا او په پاکستان کې استوګنه لري. د پښتني روایاتو او د نسب د شجرو نه جو تیږي چې ترین د شر خبون زوی او د سړ بن لمســـي د رې زامن د ر لود ل چې ابد ال، سپین او تور نو مید ل چې د سپین او تور اولا د ه د خپل پلار په نامه په تر یـــن ســـره مشهور شول. د ترین هغه زوی چې تور وزمه و هغه په تور تر ین او هغه بل زوی یې چې سپن رنګی و په سپین تـــر ین مشهور شو چې د د وی د هر یوه او لاد ه د سپینو او تورو تر ینو په نامه یاد یږي.

40.1 بنابنونه

د حیات افغاني مؤ لف ډپټي محمد حیات خان د تور ترین او سپین تر ین په اړه د اسي لیکلي د ي:

40.1.1 تور تر ین

تور تر ین د د رانیو د ملک سهیل ته په پشین کې او سیږي چې لو ید یځ ته یې د شوراوک سیمه چې د بړ یڅو قبیلې ټا ټو بی د ی او سهیل ته یې د شال سیمه چې د تکتو غر د د غو سیمو تر مینځ پو له جوړوي. د پشین سیمه تقر یبا ۸. میله او بر د والی لري او د غه او بر د والی د شمال ختیز نه د تو بې ختیز خو اته غز ید لی د ی، چـــې تـــر ټولـــو سورور ځای یې ٤. میله پلنوالی لري.

د پشین سیمه د بړ یڅو د سیمې یعنې شو راوک نه لوړه د ه او سطحه یې هم د شوراوک نه ډیر لوړ والـــی او ژور والی لري، خو د شوراوک په پر تله ډیره اباد ه او شنه د ه. د لته د ځمکې یوې کو لو له پاره د او بنا نو په پر تله له غوا یا نو نه زیات کار اخیستل کیږي، که څه هم په یوې کو لو کې کله نا کله د او بنا نو نه هم ګټه اخلي، نو ځکه د د وی په سیمه کې او بنان هم روزل کیږي. که څه هم تو رترین ز یا تره په کر نې او ما لد اري با ند ې خپله ګو زاره کوي، خو یو زیات شمیر یې د سند ه اوکند هار تر مینځ په سو د اګرۍ بو خت د ي. د د غې قبیلې ځیني د ود ونه او روا جو نه د ر انیا نو ته ورته د ي او د د وی خان د د رانیو د خان سره یو شان حیثیت لري.

د کابل امیر او د کند هار حا کم پخوا د د غو خا نا نو په چارو کې لاسو هنه نه کوله، خو د غو خا نا نو په ټا کلـــي شمیر سپاره د کابل د امیر د ربار چو پړ ته استول، چې د غه کار به د قلنګ په بد ل کې تر سره کید ه او کله کله به هم د د وی خا نان د ربار ته ور غو ښتل کید ل.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د پښنين د ټولو او سيد ونکو شمير تخمينا کور نی ۱۔ کو رنی شميرل شويد ي، چې په د غه سيمه کې سيد ان هم او سيږي، چې په د غو سيد انو کې ډير تکړه سو د ا ګران هم شته د ي۔ د تور تر ينو شمير تقر يبا ٦۔۔ کورنی ښود ل شوی د ی۔

40.1.2 سپين تر ين

د غه قبيله په شمير کې له تورو تر ينو نه لږ د ي، د وی په څلورو ښا خو نو بيل شوي د ي او د ژوره په نامه واد ي کې چې د ټل او چو ټيالې په ميد اني برخه کې پر ته د ه او سيږي۔ د د وی او تورو تر ينو تر مينځ يــو څـــه د کاکړو ملک پروت د ی، خو د وی په د ود او د ستور کې له تورو تر ينو سره يو والی لري۔ د وی قوي او مټور خلک د ي۔ د د واړو تر ينو يعني هم د تورو تر ينو او هم د سپينو تر ينو مشري او ريا ست سره له د ې چې سره ليرې پر اته د ي د يوه خان په لاس کې د ه او د پښته پښته مشري او خاني د تورو تر ينو د بټي زي په ښا خ پورې اړه لري۔ د د ې خبرې د ثبوت له پاره د غه لا ند ينی متل مشهورد ی :

خاني د ه په د وه کوره--- په تر ين کې په بټي د ه--- په لو حاڼي کې پر کټي د ه

د د ې متل مقصد د اد ی چې خاني په د ووکو رنيو پورې اړه لري، د لو د يا نو په لو حا ڼي قبيلې کې د کـــټي زيو په ښاخ کې او بل د تر ين د قبيلې د بټي زي په ښا خ، چې د ا خبره پوره ثا بته د ه چې په د واړو تر ينو کې يـــو خان د ی او نو موړی هر کال د سپينو تر ينو سيمې ته د قلنګ د را ټو لو لو له پاره ځي او که څوک ونه غـــواړي نـــو کري وکړي، نوله هغه نه د د غه کار په بد ل کې پيسې اخلي، کله چې د کابل په د ر بار کې بې نظمي را مينځ ته شي، نو پر د وی هم د غه بې نظمۍ او فسا د ونه تاثير کوي او خپلسري کيږي۔ اوس د کند هار حا کم د پشين له سيمې نه په ټـــا کلې اند ازه نغد ې روپۍ اخلي.

د سپينو تر ينو د ږې واړه سيمې سره نښتې د ي۔ ژوره چې د واد ی نه په پورتنۍ سيمه کې د څپر د غره له نږد ې سيمو نه بيليږي، د غرونو په مينځ کې تنګه، خو کوزې خواته پر اخه د ه، ترد ې ځا يه چې اباد ي هم پکې د ه او د وه لوی کلي هم پکې شته۔ ټل بيا د د غه ځای په پر تله لږ څه پر اخه د ی او د بوري او چو تيالي ميد ا نو نـــه هـــم ور سره يو ځای کيږي۔ د ټل او چو ټيالی سيمه د سيوۍ له سيمې سره پرتله کيد ای شي، خو هو ا يې له سيوۍ نه يوه انـــد ازه ښه د ه۔

د او د ترين د قبيلي په اړوند د ډيټي محمد حيات خان ليکنه چې ۱٤٤ کلونه ترې تير يږي او په ښکاره تـــو ګـــه معلو ميږي چې په هغه وخت کې د ترين سيمه او پشين د افغانستان د خاورې يوه برخه وه چې د کابل امير او د کند هار حاکم پرې تسلط د رلود۔

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

40.1.3 نور ښابښونه

د تر ينو د قبيلې ښا خو نه د اد ي: وزير، جم، سليمان، او مچي، با بو، ملمو ني، مند يـــزي، منگـــل زي، نيـــک ختاني، بټي زي، تورل زي، ها رون زي، سيکمي، ملکيار، اسما عيل زي، باروزي، حيد ر زي، يعقـــوب زي، احمـــد زي، هيکل زي، خانخيل، ترينزي، بد لزي، فيروززي، لا لا زي، مليزي، شاد ي زي، سخي زي، بلوزي، اغا خيل او نور...

40.2 د تر ين د قبيلې د استو گنې او سنی سيمې

1. په سهيلي پښتونخواکې

ترين د سهيلي پښتونخوا په پشين، ژوب، کو ئيټه، کلای عبد الله، زيارت، هر نايي، سنځاوي، لور لايي، گلستان، سيوی، شراگه، خو ست، د وکي، اوستا محمد ، جهل مگسي، گند اوه، مستو نگ، کلات او کزد ار کـــې اســـتوگنه لـــري. د لورلايي او زيارت اکثره پښتانه ترين د ي.

2. په افغانستان کې

يو شمير ترين په کند هار، هلمند او اوروزگان په ولا يتو نو کې ميشته د ي. د اسي ويل کيږي چـــې د ارزگـــان ولايت مرکز تيرين کوټ د تر ينانو په وجه په تير ينکوټ با ند ې ياد ېږي.

3. په پښتونخوا کې

د پيښور د پچگي په کلي کې هم گڼ شمير تر ين او سيږي چې ويل کيږي د پشين نه د لته را ليږ د يد لـــي د ي. په د ې بر سيره په هر يپور او هزاره ډويژن کې هم زيا ت شمير تر ين او سيږي. د اسي و يل کيږي چـــې د هـــزاره د ضلعې تر ينان د کند هار او ژوب له سيمي نه هزاره ته ليږ د يد لي د ي. هغه وخت چې لوی احمد شاه بابا پر هند با ند ې بريد کاوه نو د هزاره د سيمي تر ين مشر انو لکه نجيب ا لله خان تر ين، سعاد ت خان اوز بر د ست خان د د ه په په پوځ کې لوړې پو ځي د ند ې د ر لود ې. همد ارز د سکهانو سره په جگړه کې د هزاره د سيمي مشر انو لکه محمد خان تر ين او بو ستان خان تر ين د ميړانې ډېرې کا ر نا مې له ځا نه پر يښي د ي. په او سني وخت کې د هزاره ســـيمي پـــه تـــر ينوکې عبد الر حمن خان ترين او د هغه زوی جها نگير خان د ي چې سياسي او د يپلو ما تيکي د ند ي لري.

د پاکستان پخوانی جمهور رئيس فيلډ ما رشال ايوب خان ۱۹-۷-۱۹۷۴، د د ه زوی گو هر ايوب خان او لمسی يـــې عمر ايوب خان د هر يپور بټي زي ترين پښتا نه د ي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ماخوذ د ([56]، [57]، [58]، [59]، [60]، [61]، [62]) نه

41 تنړي

که چیري د تنړیو پښتنو د نسب شجره په غور سره و څیړل شي نو جو ته به شي چې د وی په اصل کې کرلاڼي پښتا نه د ي. تنړی د شیتک زوی د ی او د غه قبیله په د ریو عمد ه څا نگو و یشلې شوې د ه یعني ار یوزي، مر یخیل او سینکي.

تنړي په عمو مي ډول د افغانستان د خو ست و لایت د تنړیو په ولسوالۍ کې چې د خو ست جنوب ته مـو قعیـت لري استوگنه لري. د تنړیو سهیل ته گوربز او مد ه خیل وزیر پر اته د ي چې د ډیو رنډ کر ښه مد ه خیل او تنړي سـره جلا کوي، لو ید یز ته یې ځد راڼ، شمال ته یې د شمل سیند او اسما عیل خیل او ختیزې بر خې ته یې هم گو ر بز پر اته د ي.

د تنړیو قبیله پر ۱۱۲ سترو او کو چنیو کلیو و یشلې شوې د ه. د د وی لو ید یز خواته غر ډیر ابـاد او زیـاتره خلک یې په غر ونو کې او سیږي.

د حیات افغا ني د تا ریخ مؤ لف ډېټي محمد حیات خان په خپل د غه مشهور اثر کې چې ۱٤٤ کلو نـه د مخـه یـې کښلی د ی د تنړیو په اړوند د اسي لیکلي د ي [63]:

تنړي د خو ست په لو ید یز او جنوب کې میشته او زیا تره په غر ونو کې او سیږي، خو ځیني خلک یې د غـر ونو په لمنو کې هم استوگنه لري. د د وی لوی کلی د د رگي په مید ان کې د ی چې ۵ـ کوره لري. ویل کیږي چـې د د وی د وسله والو کسا نو شمیر ۱ـ تنو ته رسیږي. د د رگي پر ته چې د د وی د سیمې خورا لوی کلـی د ی د ا لا نـد ې کلي هم مشهور د ي.: حصارک، گو خه، نر خی او اتمان. تنړي په مسقفو یا چت لرونکو کورونو کې ژ وند کوي. د د وی

56 پښتني قبیلي، د د کتور لطیف یاد اثر، ۸۱-۸۲-۱۵۹۱او ۱٦. مخونه، د پښیور چاپ

57 د پښتنو قبیلو شجرې او مینې، د پو هنوال محمد عمر روند میا خیل تا لیف، ۲ـ مخ د کا بل چاپ

58 http://www.khyber.org/pashtotribes/t/tarin.shtml

59 تا ریخ حیات افغا ني، د ډېټي محمد حیات خان تالیف، ۱۷ـ ۱۷۱- ۱۷۲ مخونه، د پیښور چاپ

60 د کا بل سلطنت بیان، د مونټ سټوارټ الفنسټن تالیف، پښتو ژباړه، ۱۲۱ او ۱۲۲ مخونه، د کا بل چاپ

61 تواریخ خو رشید جهان، د شیر محمد خان گنډ اپور تالیف، ٤.۲ مخ

62 http://en.wikipedia.org/wiki/Tareen

63 حیات افغا ني، پښتو ژباړه، د پیښور چاپ، ٤۳۳ او ٤۳٤ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

لو يد يز غر ښه شين د ی، ګڼ سيوری لري او د لته ډير ښکاري با زان هم شته. د تڼيو ټول شـمير ۱۲ـ زره تنــه د ي، چې له د غه شمير نه يې ۳ــ تنه و سله وال د ي. د د وی د ټو پکو شمير د د وی وسله والو کسا نو په پر تله ٤/۱ لږ د ي. د د وی ۳ــ تنه تورې لري. په تڼيو کې هغه خلک چې ټو پک نه لري، نو تورې او سپر ونه ضرور له ځا نه سره ساتي. تڼي ډير زړور او جنګيالي سر تيري د ي. د خوست د سيمي په ګوند يو کې د وی په سپين ګو ند ی کې شـا مــل د ي. تڼي زياتره د کر کيلې په چا رو بو خت د ي، ځمکې يې للمي، خو يوه اند ازه يې د اوبو په ذريعه خړو بيــږي. د د وی ځيني خلک د بنو تر سيمې پورې د تنبا کو او نورو شيا نو سو د اګري کوي، خو له خپلې سيمې نه يې بهر زيــا تــره تګ راتګ نه خو ښيږي، که څه هم د وی د خو ست د سيمې د حا کم رعيت بلل کيږي او د کال ۱ــ روپۍ ما ليه ور کوي. سره له د ې چې د ومره لږه ما ليه ورکوي، خو بيا هم د خپل غر ور، زړور تيا او سختو غر ونو د شته والي له کبله کله نا کله د خو ست د حا کم نه يا غي کيږي. که څه هم د تڼيو تر مينځ کو رنۍ د ښمنۍ نشته، خود د غې قبيلې ښا خو نه په د وو ګو ند ونو ويشل شوي د ي چې ار يوزي او سينکي يې په يوه ګو ند او مر يخيل يې په بل ګو ند پورې اړه لري چې د شمير له مخې د مريخيلو او بيا په مر يخيلو کې د اتي خيلو شمير زيات د ی. په مري خيلو کې د رې نا مې په يوه خوا او خيبي خيل، اتما نزي او خبر زي په بله خوا د ي. ګل خان او ګل هيبت د د رې نا مې په ښاخ، اسما عيل او د اد ګل د خيبي خيلو په څا نګې او خان، فقير، شير احمد او د لواز د تڼيو د قبيلې ملکان د ي

په او سني وخت کې د تڼيو ستر کلي د اد ي: حصارک، ګو خه، نر خی، ايتمان، کو چون، ډبر، وريځــی، د يــر ملکه، سنګړای، تور خيل او ور ژله.

تڼي په عمو مي تو ګه لوړې ونې، غنم رنګه او ښا يسته څيري لري. د وی زړور او جنګيالي خلک د ي. د هيواد د خپلو اکۍ په د ر يو جګړو کې چې د انګر يزي ښکيلا ګګرو پر خلا ف شوې د ه د تڼيو ونــډه ډيــره د ر نـــه د ه. د روسي ير غلګرو په وړاند ې هم د وی د مقا ومت سنګر ونه تا ود ه سا تلي وو.

41.1 د تڼيو د قبيلې ښا خو نه

لکه چې د د ې مقالې په لو مړ نۍ برخه کې وويل شول چې تڼي کرلاڼي پښتا نه د ي او په د ر يو عمد ه ښا خـــو نو ويشل شوي د ي، د د وی د پا تي ښا خو نو نو مو نه په لا ند ې ډول د ي : د رې نــومي، ار يـــو زي، مــر يخيـــل، سينکي، ګد يو خيل، جنګي خيل، تر خيل، عبد الخيل، اتي خيل، نو کو ر خيل، عيس خيل، زند ه خيل، شبو خيـــل، حـــا جي خيل، سره، بند ه خيل، کول کهول، خند ګي، منتګ، رو شا نه، د ک خيل، خيد ود خيل، پيزن خيل، ميد ود ، ډبري، وتک خيل، اتو نزي، ميمي خيل، سيټ خيل، ګو يد ا خيل، مينه خيل، خبر زي، تور خيل، ايد ل خيل، بر يم خيل، ار ګند خيل، حصا رکي، سپير کي، چيچکي، کا مل خيل، لجي خيل، ميران، زرک، شهد اد خيل، لا جمير خيل، انډي خيل، شارزي خيل، پا يک خيل، ار شه خيل، بکر خيل، خو جي خيل، تر ين خيل، ر شيد خيل، ابر اهيم خيل او نور...

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

41.2 د تڼيو د قبيلې شمير

لکه چې د مخه مو ولو ستل د حيات افغا ني مؤ لف ۱٤٤ کلو نه د مخه د تڼيومجمو عي شمير ۱۲ــزره تنه ښو د لي وو، خو د ورو ستيو د سر شمير نو او سر وي ګا نو له مخې د د وی او سنی شمير تر ۳ـ زرو تنو زيات ښو د ل شوی د ی.

41.3 د تڼيو د قبيلي مشهور کسان

تڼي په مجمو عي تو ګه د علم او پو هې سره ز يا ته مينه لري چې د علم او پو هې په ډګر کې د يو شمير کسا نو نو مو نه اخيستلای شو.

1. استاد حکيم تڼيوال

چې په يو وخت کې د کا بل پو هنتون ا ستاد و. د د ه د پښتنو او پښتنو د ټو لني په ا ړوند زياتې مقالې ليکلي او يو اثر يې چې د ښا غلي پو هاند ر سول امين په ملګر تيا ليکلی و د " پښتنو ټولنيز - اقتصاد ي جـو ړښـت " نـو ميږي چې په ۱۳٦٥ لمريز کال د افغانستان د علو مو اکا ډمۍ د پښتو څيړ نو د نړ يوال مرکز له خوا د ښـا غلـي د سـر محقق د مر ستيال جلات خان حکمتي په سر يزې او اډيټ خپور شوی د ی چې د پښتنو د قبيلوي جوړښت په اړوند يو ګټور کتاب د ی. استاد حکيم تڼيوال د پکتيا د و الي په تو ګه هم د ند ه سر ته رسوله، چې بيا ورو سته پـه شـهاد ت ور سيد.

2. استاد ګلد اد

په پيل کې د ننګر هار د طب په پو هنځي استاد و چې خپلې زد ه کړې يې په شوروي اتحاد کې سر ته رسولې وي، ور وسته د لوړو زد ه کړو وزير او بياد افغانستان د علو مو اکا ډمۍ د ر ئيس په تو ګه يې هم د ند ه سـر تـه ر سوله.

3. استاد وزير تڼيوال

د هند په عليګړ ه پو هنتون کې يې د ژ بپو هنې په برخه کې خپله ما ستري ا خيستې وه، د کا بل پو هنتـون د ژبو اواد بياتو د پو هنځي د پښتو ډيپار تمنټ استاد واو ورو سته د افغانستان د علو مو په ا کا ډمۍ کې د خپر ونو مـد

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

یرو، څه مو د ه یې د المان د بر لین په پو هنتون کې د پښتو ژبې استا د هم پا تې شوی و، چې د ژبپو هنې په برخه کې یې زیا تې مقا لې لیکلي د ي.

4. د سر محقق مر ستیال مو لا جان ټنیوال

د کا بل په پو هنتون کې یې د لیسا نس او المان کې یې د ما ستر‌ۍ تر کچې پورې زد ه کړې کړي د ي. د ی همد اوس هم د افغانستان د علو مو اکا ډمۍ د ژبو اواد بیاتو په مرکز کې علمي غړی د ی او د پښتو د گر امر او ژبپو هنې په اړوند په ښېړنو بو خت د ی او په ژبپو هنه کې یې ډیرې مقالې لیکلي د ي.

5. احمد جان ټنی

د کا بل پو هنتون د فلسفې د څا نگې فا رغ د ی، وروسته یې د ژو رنا لیزم سره مینه پید اشوه، د ملي د فـــاع وزارت په نشر اتي بر خو او هم د با ختر اژانس کې یې خپلې د ند ې تر سره کړي د ي. د هیواد په ډیرو ور ځپا ڼو او مجلو کې یې گڼ شمیر مقا لې خپرې شوي د ي.

6. شهنواز ټنی

د افغانستان د اردو صا حب منصب و، په شوروي اتحاد کې یې زد ه کړې کړې د ي، ورو ســته یــې د ډ اکټر نجیب الله په و خت کې د افغانستان د د فاع د وز یر په تو گه د ند ه سر ته رسوله.

ماخوذ د ه [64، 65، 66] نه.

42 توخي

تو خي د غلجیو پښتنو په ټولنیز گروپ کې یوه مشهوره قبیله د ه. د پښتني روایاتو او شجرو پر بنسټ تـــو خی د هو تک بابا(٦٦١-٧٤. هجري قمري) ورور، د بارو زوی، د تو لر لمسی او د غلجي کړ وسی د ی، چې د تـــو خـــي قبیله د د ه په نامه مشهوره د ه. [67]

64 معلومات مختصر د ر باره اقوام و قبائل سر حد ي کشور، د شیر رحمن د وړ تالیف، ٦٧ مخ، کابل

65 پښتانه د تا ریخ په رڼا کې، د سید بهاد ر شاه ظفر کا کا خیل تا لیف، پیښور.١٣٩٦ مخ

66 پښتني قبیلې، د کتور لطیف یاد ، ٨٣-٨٤ او ٨٥ مخو نه، د پیښور چاپ

67 پټه خزانه، محمد هوتک بن د اؤد ، ٩ مخ، د ١٣٣٩ کال چا پ، کا بل

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د تو خو قبیلې د هو تکو تر عروج وړاند ې د غلجیو پښتنو په ټولنیز ګروپ کې لو مړ نی مقام او ځـــای د ر لود او سلطان ملخی تو خی چې د هند د مغو لي امپر اتور اورنګزیب عا لمګیر (1068-1118هجري) معا صر و، د تو خو د قبیلې ډیر مشهور مشر او سرد ار تیر شوی د ی. [68] نو موړی د میر ویس خان بابا د مور نازو انا پلارو.

د تو خو سیمه د کند هار ولایت لمر خا ته ته په ۸۵ میله وا ټن کې مو قعیت لري چې په کلات غلجـا یـي سـره مشهوره د ه او د تو خو صد ر مقا م ګڼل کیږي. تو خي د تر نک د رود پر څنډو د پل سنګي نه نیـولې تـر شـیباره پورې استوګنه لري [69]

مشهور انګریز مؤرخ مو نټ ستوارټ الفنسټن په خپل کتـاب (An Account of The kingdom of Caubul) کې چې د افغانستان د علو مو اکا ډمۍ د پښتو ځیړ نو د نړ یوال مرکز له خوا د کابل ســلطنت د بیـان تـر عنوان لاند ې په پښتو ژبه تر جمه شوی د ی:

په هغه و خت کې د تو خو د قبیلې شمیر ۱۲ زره کو رنۍ ښو د لي د ي، په د ا سي حال کې چې د حیات افغاني د تا ریخ لیکوال ډپټي محمد حیات خان ۱٤٤ کلونه وړاند ې د تو خو شمیر ۱۵ زره کو رنۍ ښو د لي د ي [70]

د زابل ولایت د ار غند اب د واد ۍ په شمالي برخه کې چې د هزاره ګا نو د سیمې تر څنګ پر تـه د ه او هـم د میزان سیمه د تو خو په ولکه کې د ه. همد اراز یو شمیر تو خي د ناوې د واد ۍ په جنو بـي او ښـکتنۍ برخـه کـې استوګنه لري، پاتي یې په شیبار، هلتاغ، ار غند اب، باغر، د ای چو پان، جلد ک، کاکړ، نو بهار، کلات، شاه جوی، شملزي او شینکي کې میشته د ي.

42.1 د تو خو د قبیلې ښا خو نه

د تو خو قبیله په لا ند نیو ښا خو نو ویشلې شوې د ه: ر همند ، ایوبزي، حسن زي، رستم خیل، پو پـل خیـل، مغد ود خیل، یو نس خیل، با ټا خیل، بسو خیل، بامیو خیل، اکازي، محمد زي، شملزي، جلالزي، با بکر زي، میرا نـزي، جعفر زي، پیروزي، پیر خیل، کشیا نې، نتوزي، مو سی خیل، حسن خیل، عا شو زي، سوري زي، سید خیل، عر اقـي، برانخیل، خو ید اد خیل، نظر خیل، شکي خیل، ما مي خیل، علیشیر زي، انه زي، مټه خانخیل، کا لو خیـل، فقیـر زي، ببري، مو سی زي، شاه حسن خیل، سیکاک، اد م زي، هو تکزي، اقر بي زي، پیرکزي، عیسی زي، بر هان خیل، پـا تـو

68 تاریخ حیات افغاني، ۲۸۵ مخ، د پیښور چاپ، ۱۳۸٦ کال

69 هو تکي ها، عبد الرؤف بینوا، ۵-٦ مخونه، کابل ۱۳۳۵ کال

70 مونټ ستوارټ الفنسټن، د کابل سلطنت بیان، ۱۲٤-۱۲۵ مخونه، د کا بل چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

زي، کر مو نخیل، پیروي خیل، حسن خیل، خان خیل، بارکزي، عمر خیل، الي زي، مین خیل، مغلزي، نو ر الد ین زي، هوازي، ختي زي، فیروز خیل، د عوت خیل، بهرام خیل، سیان زي، ناز خیل، بهلول خیل او نا جو خیل

42.2 د استوګنې سیمې

په بیلا بیلو ولا یتو نو کې د د وی د استو ګنې سیمې او شمیر په لا ند ې ډول د ی :

1. د زابل په ولایت کې :

a. د د غه ولایت په مرکز کې ۲ـ زر ه تنه

b. د شاه جوی په و لسوالۍ کې ۳ـ تنه

c. د ار غند اب په ولسوالۍ کې ۲۲ زره تنه

d. د شینکۍ په ولسوالۍ کې ٦ نیم زره تنه

e. د شملز یو په و لسوالۍ کې ۳۲ زره تنه

f. د میزان په و لسوالۍ کې ۵ـــ زره تنه

2. د کند هار په ولا یت کې

a. د کند هار ولایت په مرکز کې ۱۱ زره تنه

b. د شاه ولي کو ټ په ولسو الۍ کې ۷ زره تنه

c. د ار غند اب په ولسوالۍ کې ۵ـــ زره تنه

3. د ارز ګان په و لایت کې

په د غه و لایت کې هم ډیر شمیر تو خي استوګنه لري، خو د شمیر په اړوند مې کو م معلو مات ر لا سه نه کړل

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

4. نیمروز په ولایت کې

د د غه ولایت د کنګ په ولسوالۍ کې کې هم یو شمیر تو خي استوګنه لري چې شمیر یې د ۳ــ زره تنو په شــا او خوا کې ښو د ل شوي د ي.

د هرات ولایت په بیلا بیلو ولسوالیو کې هم یو شمیر تو خي استوګنه لري

د حیات افغاني د مؤ لف په قول د تو خو یوه محله د کابل په د ه افغا نا نو کې هم شته.

د امیر عبد الر حمن خان د واکمنۍ په وخت کې تو خو ډیره شد ید ه ضر به ولید ه او یو شــمیر یــې د خپلــې سیمې نه د افغانستان نورو بر خو ته تبعید شول.

تو خو د تا ریخ په او ږد و کې د ښکیلاکګرو ځو اکو نو پر خلاف له ویا ړه ډکې مبا رزې کړي د ي. د مغو لــي تیري کوونکو، صفوي یر غلګرو، انګر یزي ښکیلاکګرو او روسي ناتار پر خلاف د د وی د ویاړه ډکې مبا رزې ز مو ږ د هیواد د تا ریخ ځلاند ه با بو نه د ي چې موږ پرې ویاړو.

42.3 د تو خو د قبیلې نو میالي

1. سلطان ملخی تو خی

سلطان ملخی تو خی د هند د مغولي واکمن عالمګیر اورنګزیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ هجري) معا صر و. نو موړی د میــــر ویس خان هو تکي د مور نازو انا پلار و. د ه ته د غلزیو د قبیلې مشري ور په غاړه وه. د ه د جلد ک په حد ود و کې د ګرم اب واد ي او ځمکي د ابد الي قبا یلو د مشر خد اد اد سلطان سره د غلز یو او ابد الیو تر منځ پو له وټا کلــه او نــو موړې ځمکې یې د د واړو اړ خو نو تر منځ وویشلي چې تر او سه هم د غه ویش معتبر د ی. سلطان ملخی تو خی پــه هغه جګړې کې چې د انځر ګي او سر خ سنګ تر منځ وشوه ووژل شو او د د ه تر مړ ینې ورو سته د د ه زوی حاجي عاد ل او د هغه زوی بابي خان د قبیلې مشري کو له او پر کلات او ملحقا تو یې واک ټینګ و. د وی د کلات او چغتران په کلاوو کې چې د تر نک پر غا ړه ول او سید ل، چې ور وسته با ئي خان هم ووژل شو. تر هغه وروســته د علــي خــان زوی شاه عالم خان چې د سلطان ملخی وراره و او د هغه زوی خو شال خان هم تر یوې مود ې پورې د تو خیو د قبیلې مشري کوله، چې د د ې کو رنۍ ور وستي کسان اشرف خان او الهیار خان د ي چې د خو شال خان زامن ول چې اشــرف خان د لوی احمد شا ه بابا له خوا د کلات نه د غز ني تر سیمو پورې حکمران ټا کل شوی و او پر هند با ند ې د برید پر وخت هم د احمد شا ه با با ملګری و. د تیمور شاه په وخت کې د اشرف خان زوی امو خان د غلجیو حکمران و.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

2. ملا باز تو خی

د پټې خز انې د مؤلف محمد هو تک په قول ملا باز تو خی د اتغر د سیمې او سید ونکی و چې د غـــه ســـیمه د زابل ولایت د مرکز کلات جنوب ختیزې بر خې ته پر ته د ه. نو موړی په شعر کې استاد و او غزلې او ربا عی لــــري. محمد هو تک نو موړی خپل همراز بللی د ی. نو موړې خپلې زد ه کړې په هند وستان کې کړې وې او په فقه، منطق او حکمت کې تکړه و او خپلو شا گر د انو ته به یې د ر سو نه ورکول.

3. نور محمد غلجی

د ی په اصل کې غلجی او په غلجیوکې تو خی و. پلار یې ملا یار محمد نو مید ه. د پټې خزانې د مؤ لف په قول د ی په عمر پوخ او اتیا کلن و او په پنجو ایي کې او سید. د میر ویس نیکه میر منې او کو چنیانو ته یې د ینې تد رېس کاوه. د ی شا عر هم و او د نا فع المسلمین په نامه یې یو کتاب هم کښلی و چې شر عي احکام پکې بیان شوي وو او د فقه او اخلا قو د معتبرو کتا بو نو نه ګټل کید ه. د ه په پنجوایي کې خپلو شا ګر د انو ته مشکات شر یف، بخاري شر یف، هد ایه، کنز، طر یقه محمد یه او نور کتا بو نه تد ریس کول. د د ه د شعر یوه نمو نه چې مخمس د ی په د ې ډول د ه :

نه مؤ من ژوند ی په د ین یې زما یـــــاره   نه فر یاد ژړا کوه پـــه شـــو کـــو کـــاره
اســـتغفار تـــو بـــه کـــوه د خـــا د پـــاره   ته هم ځان سا ته پنـــاه غـــواړه لـــه نـــاره

بید اري کړه پـــه ســـهار کـــې زمـــا د لـــد
اره.________________

4. نازو انا

نازو انا د میر ویس نیکه مور او د سلطان ملخی تو خي لوروه چې په ۱۰۶۱ هجري کال په تازي نو مي ځای کـــې زیږ ید لې د ه. پلار یې سلطان ملخی تو خی په هغه وخت کې د غزني تر جلد که د غلز یو د قبیلو مشرو. نازو انا په کو چنیوالي کې د علم او پو هې سره مینه د ر لود ه. نازو انا په کو چنیوالي د پښتنو میر منو او عالمانو نه لو ســـت زد ه کړ. کله یې چې پلار د سور غره په جګړه کې ومړ او ورور یې عاد ل خان د خپل پلار د انتقام له پاره جنـــګ تـــه روان شو، نو نازو توره تر ملا وتړله او د نورو جنګیالیو سره یې د کور او کلا سا تنه کو له. نازو انا ډیره میلمه پاله پښتنه وه او هر کله به چې د مسا پرو قا فلې د وی سیمې ته راغلې نو د د وی د ډوډۍ بند و بست به یې کاوه او چا بـــه چـــې کالي نه د ر لود ل کالي او جا مي به یې ور کولې. نازو انا د ښالم خان هوتک میرمن وه چې نو موړی د کرم خـــان زوی و. نازو ا نا څلور ز امن د رلود ل چې عبارت و له حاجي میر خانه (میر ویس نیکه)، عبد العزیز خان، یحیي خان او عبد

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

القاد ر خان. نازو انا عابد ه او صا لحه میر من وه او ټول عمر یې خپلو او لا د ونو ته په او د اسه شید ې ورکړې. هغــه وخت چې میر ویس نیکه و زیږید نو یوه شپه د پښتنو ستر ستانه بیټ نیکه یې په خوب کې ولید چې ورته وایې :

د ا زوی ښه تر بیت کا، چې لوی شي ستر کا رونه به وکا او په حج د بیتالله به مشرف شي او له نسله به یې پید ا شي پا د شا هان چې د ین به رو ښان کا

په ربښتیا هم چې نازو انا د اسي زوی ور وزه چې د ښمنان د وطن یې ورک کړل او د د ه له نسله واکمنان پید ا شول چې پر اصفهان با ند ې یې واکمني کوله. نازو انا شا عره او د د یوان خا وند ه وه. د یوان یې د وه زره بیتو نــه د ر لود ل. د نازو انا د شعر بیلګه په لاند ې ډول د ه :

ســحرګه وه، د نــر ګــس لیمــه لا نــد ه   څاڅکی څا څکی یې لــه ســتر ګــو څڅیــد ه
ما ویــل څــه د ي ښــکله ګلــه ولــې ژاړې؟   د ه ویل ژوند مې د ی یوه خوله خنــد یــد ه

همد اراز د تو خیو نور نو میالي چې د هیواد او د ملي نو امیسو په سا تنه کې یې سر ښند نې کړي د ي نو مو نه یې د اد ي: شهاب الد ین خان تو خی، عبد الر حمن خان، سلطا نمحمد خان، د و ست محمد خان، صمد خان، ګــل محمــد خان، میر علم خان، مهتر مو سی خان، ، عز یز خان، محمد شر یف خان او نور..

نور ماخوذ د [71] نه.

43 توري

توري د پښتنو یوه لر غو نې قبیله د ه چې د کرلاڼي په ټولنیز ګروپ پورې اړه لري. توري پــه کــو رمــې ایجنسۍ کې ژوند کوي چې مسا حت یې ۳۳۱ کیلو متر مر بع د ی او ۱۹۹۸ زیږ د یز کال د سر شمیر نې له مخې د د غې ایجنسۍ د وګړو شمیر ٤٤٨٣١ تنه ښود ل شوي د ي.

کور مه تر ۱۸۷۹ زیږ د یز کال پورې د افغانستان د خا ورې یوه برخه وه، خو ورو سته پر نګیانو جبرا له افغــا نستا نه جلا کړه.

د د وی د سیمې شما لي بر خې ته سپین غر، لو ید یز ته یې د پکتیا ولایت، جنوب ته یــې ټــل او بنګــښ او د

71 شیر رحمن د وړ، معلومات مختصر د رباره اقوام وقبایل ولایات سر حد ي کشور، ۸۸ مخ، کابل

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ختیز خواته د اورکز یو د قبیلې سره ګډه پو له لري. د کو رمې ایجنسۍ په د ر یو بر خو ویشلې شوې د ه یعنې پو ر تنۍ کور مه، ښکتنۍ کو رمه او منځنۍ کو رمه. پاړه چنار د کو ر مې ایجنسۍ هیڅ کوار ټر یعني مرکز د ی. د کــورمې ایجنسۍ مشهور ښا رونه سد ه، علم شیر، باګن، تالو کنج او با ګز ایي د ي.

په لر غو نو تا ریخي متو نو له هغې جملې نه په ریګو ید ا کې د کورمې د سیمې او د کو رمې د سیند یاد ونــه شوې د ه. د هند مغولي واکمنۍ بنسټ ایښو د و نکي ظهیر الد ین محمد با بر هم د ۱۵۰۵ زیږ د یز کال په پیښنو کې د کــو ر مې د سیمې او د توري قبیلې یا د ونه کړې د ه.

د تار یخ حیات افغا ني لیکوال ۱٤٤ کلو نه وړاند ې د تو ریو په اړوند د اسې لیکلي د ي :[تــوري د خوســت د سیمې شمال او د سپین غره په جنوب کې د کورمې سیند په د واړو غاړو او د کو رمې په نامه سیمه کې او سیږي. د غه سیمه د مخه د بنګښو د قبیلې په لاس کې وه، خو ورو سته د وی د غه سیمه له د وی نه ونیو له. د توریو قبیله په پنځو ښا خو نو ویشلې شوې د ه چې د هغوی نو مو نه، د وسله والو کسا نو شمیر او د هرښاخ د ملکانو نومو نه په لا نــــد ې ډول د ي :

1. حمزه خیل چې د ړې زره تنه وسله وال جنګیالي لري او ملک یې او مک نو میږي.
2. مستو خیل چې د وسله والو جنګیا لیو شمیر یې د وه زره تنه د ي او فقیر علي او شنبک یې ملکا ن د ي
3. د وپر زي د ړې زره تنه جنګیالي میړ ونه لر.ي او د اروابناد محمد علي خان ورور غلام د د وی ملک د ی.
4. علي زي چې د و سله والو کسانو شمیر یې د وه زره تنه او د وست محمد او زید علي یې ملکان د ي.
5. غو نډي خیل د وه زره تنه جنګیالي لري او د ملکانو نو مو نه یې نور علي او الله نور د ي.

د توریو د وسله والو کسانو مجمو عي شمیر ۱۲ زره تنه ښود ل شوي د ي. د وی د کر نې په چا رو بو خــت د ي، خو ځیني د میوو په خر څولو او نورو شیا نو سو د اګري هم کوي. د تو ریو په سیمه کې وریجې، جوار، غنـــم او اور بشي ډیرې پید ا کیږي، خو مڼې او نورې ډول ډول میوې هم پکې شته.

د حمزه خیلو د ښاخ د وه سوه کو رنۍ په کو چیا نې ډول ژوند کوي چې د ژمي په مو سم کې بلند خیلو او ټل ته خپل ما لو نه د خر څلاو له پا ره بیا یي او د تود و خې په مو سم کې سپین غره ته ځي. د کورمې په سیمه کې د کا بل واکمن یوه کلا جوړه کړې د ه او یو شمیر پو ځیان پکې شته، نو ځکه توري د کابل د واکمن رعیت ګڼل کیږي او د وی ته په هر جر یب ځمکې د کابل یوه نیمه رو پۍ ما لیه ورکوي. همد اراز د کا بل واکمن د تو ري قبیلې نه د هر کور پـــه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

سر د لو ګي په نامه يوه رو پې ما ليه اخلي. د توريو د کر نې ټو لې نهري ځمکې د کو رمې له سيند ه خړو بيـــږي، د وی شيعه مذ هبه د ي او په ميلمه پا لنه او پښتني ننګ او د ود او د ستور ټينګ خلک د ي. د د وی په سيمه کې کو مې بد رګې ته اړتيا نشته او د وی له سيمې نه کا روا نو نه پر ته له کوم خطره تير يږي.]

لکه چې وړاند ې وويل شول توري شيعه مذ هبه د ي او د مذ هبي احکامو په تر سره کو لو کې ډير ټينــګ د ي. د وی د خپل قبيلوي د ود او د ستور له مخې د سيد انو ډير د رناوی کوي او هر يو تن يې د سيد انو مر يـــد ان د ي. د غې قبيلې سيد ان په څلورو ډلو ويشل شوي د ي چې د وی ورته ډير معتقد د ي د غه سيد ان عبارت د ي د تيراه ســيد ان، احمد زي سيد ان، د کړ مان سيد ان او د ماوره سيد ان .

هغه تو ريان چې د تيراه په سيد انو پورې اړه لري د ميا مر يد په ټينګ وانډي او پا تي نور يې د سست وا نډي په نامه ياد يږي چې د رې وانډي د ميا مر يد په مقابل کې سره يو د ي. شهيد علا مه عارف حسين الحسيني په کو ر مـــې ايجنسۍ کې ستر مذ هبي لار ښود و چې د ۱۹۸۸ زيږ د يز کال د اګست د ميا شتې په ۵ نيټه د نا معلو مو کسا نو له خـــوا شهيد شو.

په د ې برسېره تور يان په سپين ګو ند ي پورې اړه لري. لنډه د ا چې توري د پښتنو زړوره، غير تي او پـــه پښتو او پښتو نواله با ند ې ټينګ خلک د ي

44 جبار خېل

جبار خيل په غلجيو پښتنو کې يوه مشهوره قبيله د ه چې د ننګر هار ولايت د سره رود او حصا رک غلجا يـــي په ولسواليو، د لغمان ولايت د کڅ عزيز خان په سيمه، لو ګر او د کابل او جلال اباد تر مينځ سيمو لکه ګند مک، جګد لک، تيزين او د کابل ولايت په خاک جبار کې چې د جګد لک او خورد کا بل تر مينځ مو قعيت لري ميشته د ي.

که د جبار خيلو د نسب شجره په غور سره وګورو نو د وی د احمد زيو غلجيو يوه ښبه د ه، چې د خپل نيکــه جبار بابا د نامه په وجه په جبار خيلو ياد يږي. د جبار بابا مزار د کا بل د خاک جبار په و لسوالۍ کې د ی، له همد ې کبله د غه ولسوالي د خاک جبار په نامه سره ياد يږي چې د جګد لک او خورد کا بل تر مينځ مو قعيت لري.

د لوی احمد شاه با با د واکمنۍ په وخت کې د حصارک غلجا يي د جبار خيلو مشر لنګر خان نو ميـد چـې نـــو موړی د جبار خيلو د قبيلې نا متو مشر تير شوی د ی. د امير د وست محمد خان د واکمنۍ په وخت کې د جبار خيلو د قبيلې مشران د احمد خان زوی عزيز خان و چې د جبار خيلو د مر يم خيلو په څا نګې پورې يې اړه د ر لود ه. د عزيز

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

خان پلار احمد خان د ډيرې مود ې له پاره د امير د و ست محمد خان د مشر ورور فتح خان د نږد ې مقر بينو نه و چې هغه ور ته د لغمان د کڅ په سيمه کې ډير جا ګيرونه ور کړل چې بيا ورو سته نو موړې سيمه د هغه د زوی عزيز خان د نامه له کبله تراو سه پورې د عز يز خان د کڅ په نامه سره ياد ېږي چې د ننګر هار د د رونټې سيمې ته نږد ې پر ته د ه او د پښتو د ژبې د مشهور ليکوال او شا عر اروابناد استاد ګل پا چا الفت مزار هم د کڅ عز يز خان په سيمه کې د ی.

له بلې خوا د امير د و ست محمد خان او عز يز خان جبار خيل تر مينځ خپلوي هم مو جو د ه وه، هغه د ا چـې د عزيز خان خور د امير د و ست محمد خان مير من وه. د افغان- انګر يز په لو مړی جګړه کې عز يز خان، امير د وست محمد خان ته وفا د اره پاتې شو، خو ورو سته په ۱۸٤. او ۱۸٤۱ ميلاد ي کلو نو کې نو موړی د محمد شاه خان با بکر خيل سره چې هغه هم د انګر يزي ښکيلاکګرو سر سخته د ښمن و و يو ځای شو او د انګرېزانو پر خلاف د هغه په ملګر تيـــا په ډيرې زړورتيا او ميړانې و جنګيد. کله چې امير د و ست محمد خان د د ويم ځل له پاره د افغانستان واکمن شـو نـو عزيز خان د حج د مبا رکې فر يضې د اد ا کو لو له پاره مکې معظمې ته لاړ او د حج تر مر اسمو ورو سته د هغې نا رو غی له کبله چې ور پيښه شوې وه په ۱۸۵۵ ميلاد ي کال کې هورې وفات او ښخ شو.

د عزيز خان تر مړ يني ورو سته د هغه ورور کريم خان جبا رخيل د امير د و ست محمد خان پر خلاف پو رته شو، نو موړي د غازي محمد شاه خا ن با بکر خيل په ملګر تيا پر چا ر باغ بر يد وکړ او د کابل- جلال اباد لاره يې بند ه کړه. په د غه وخت کې د د وی د مبارزې مرکز اوزبين و.

د امير شير علي خان د واکمنۍ په وخت کې د عزيز خان جبار خيل زوی غازي عصمت الله خان جبـــار خيـــل د جبار خيلو غلجيو مشر و. هغه ته د امير شير علي خان له خوا د حشمت الملک لقب ور کړل شو او په د ربار کې يـــې د وزير معاد ل صلا حيتونه د ر لود ل او د کابل او د کابل د شا او خوا د سيمو د امنيت مسئول و. په د غه وخت کې ا مير شير علي خان د جبار خيلو د قبيلې يو بل تن مشر د محبت خان زوی ار سلا خان جبا ر خيل خپل سلا کار او د بهر نيو چارو وزير وټا که او د زرمت، خو ست او کټواز د سيمو د چارو مسئو ليت يې د هغه زوی معز الله خان ته و ســپاره. د عصمت الله خان جبا ر خيل په ځير ار سلا خان د امير شير علي خان په د ر بار کې د ډير ځواک او نفوذ خا ونـــد و، لــه همد ې کبله وه چې امير شير علي خان د حصارک غلجا يي سيمه د ما ليې د ور کو لو نه معا فه کړه.

جبار خيل په پښتني ننګ او غيرت ټينګ، زړور، ميلمه پاله، هيوا د پا لو نکي او په علم او پو هې مين خلـــک د ي. هما غسې چې د انګريزي استعمار او ښکيلاک پر خلاف يې زړورې مبا رزې کړي او توري يې وهلي د ي او د بــــر ايډن لښکرې يې ما تې کړي د ي، د روسي سور استبد اد ي ښا مار پر خلاف هم په ميړ انه جنګيد لي د ي.

په حصارک غلجا يي کې د جبا رخيلو مشهور کلي د اد ي: اب زنګياني، غوربېزه، ناد ر، ګلا خيل، حليم خيل، ظر يف خيل، سياب، چار توت، سروند ، بر جنه، خنجر او کڅي. مشهور خيلو نه يې مر يم خيل، نو ګيا نې خيل او نـــور د

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ي.

جبار خيل زيا تره د کر کيلي په چا رو بو خت د ي، غنم، جوار او نور حبو بات پکې کر ل کيږي. د حصـــارک غلجايي د جبار خيلو شمير د ۲. زرو تنو په شا او خواکې اټکل شوی د ی.

44.1 د جبار خيلو نا متو مشران

1. جبار خان با با چې د جبار خيلو مشر نيکه و او مزار يې د کا بل د خا ک جبار په ولسوالۍ کې د ی او د ه د نامه له کبله د غه ولسوالي په خاک جبار سره ياد ېږي
2. لنګر خان چې د احمد شا ه با با د واکمنۍ په وخت کې د حصارک غلجا يي د جبار خيلو مشر تير شوی د ی.
3. احمد خا ن جبار خيل د جبار خيلو مشر او د عزيز خان جبا ر خيل پلارو.
4. عزيز خان جبار خيل چې د لغمان د کڅ سيمه د د ه په نامه سره مشهوره د ه
5. کريم خان جبار خيل چې د خپل ورور عزيز خان جبار خيل تر مړ ينې ورو سته د جبار خيلو مشر و.
6. ملي مبارز او د انګر يزي استعمار پياوړی د ښمن غازي عصمت ا لله خان جبار خيل چې د غازي محمـــد شاه خان با بکر خيل په ملګر تيا يې د انګر يزانو سره ډيرې جګړې کړي د ي او د ملي مبا رزينو مشر و.
7. محبت خان جبار خيل چې د حصارک غلجا يي د جبار خيلو غلجيو مشرو.
8. ارسلا خان جبار خيل چې د امير شير علي خان په د ر بار کې د لوړ مو قف خا وند او د انګر يزانو سر سخته د ښمن و.
9. معزالله خان جبار خيل چې د ار سلا خان زوی او امير شير علي خان د زرمت، خوست او کټواز د سيمو مسئول ټا کلی و.
10. اروابناد عبد المجيد خان حکمران چې د اعليحضرت محمد ظا هر شاه په وخت کې د کا پيسا حکمران و.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

11. اروا ښاد وکیل عبد الو هاب خان چې د ملي شورا وکیل و.

12. اروابناد عبد الله مشهور په لعل اغا چې په سره رود کې او سید او حاکم او ورو سته د سره رود د خلکو وکیل و.

13. شیرین جان اغا چې د لعل اغا ورور و.

14. د کا بل پو هنتون پخوانی رئیس او استاد پو هاند طا هر عنا یت.

ماخوذ د [72، 73] نه

45 جد ون

جد ون چې د گد ون په نامه سره هم یاد ېږي د پښتنوپه غرغښتي ټـولنیز گـروپ پـورې اړه لـري چـې د پښتونخوا په جنوب صوابۍ، ایبټ اباد ، هزاره او هر بیپور کې کې چې د مها بڼ د غرونو جنو بي لـړۍ د ه اسـتوگنه لري. د تا ریخي روایاتو سره سم د ا خلک له پیل نه د خا ښي خیلو په گو ند ی کې شا مل شوي او د قبایلي لیږد په زمـا نه کې د یو سفز یو مند ړو سره د ې سیمې ته را غلي د ي [74]

د مغولي واکمن نو ر الد ین جهانگیر د د ربار مؤ رخ خوا جه نعمت الله هروي په خپل مشهور اثر تا ریخ خانجها ني و مخزن افغا ني کې چې په ۱۶۱۲ میلا د ي کال یې کښلی د ی جد ون غر غښتي پښتا نه او په غر غښتیو کې د پنـــي او لاد ه بولي.

سر اولف کیرو په خپل مشهور اثر The Pathan کې جد ون غر غښتي پښتانه او د پڼي پښتنو یو ښاخ گڼلی د ی [75]

د تا ریخ حیات افغا ني لیکوال ډېټي محمد حیات خان ۱٤٤ کلونه وړاند ې د جد ون قبیلې په اړوند د اسې لیکلي د ي :

---

72 State and Tribe in Nineteenth-century Afghanistan, by Christine Noelle, Christine Noelle-Karimi

73 د ارو ا ښاد لعل اغا سره زماا (د د ې مقالې لیکوال) هغه مر که چې په ۱۳۶۷ لمریزکا ل کې مې په کابل کې کړې وه

74 پښتانه د تاریخ په ر ڼا کې، د سید بهاد ر شاه ظفر کا کا خیل لیکنه، یو نیور سټي بک ایجنسي، ۱۹۶۲ کال

75 تا ریخ حیات افغا ني، د ډېټي محمد حیات خان تالیف، پښتو ژبا ړه، د پیښور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د ا ثر گند ه خبره د ه چې د غه خلک خپله قبیله د کا کړو یو ښا خ بو لي، د وی په پیل کې په د وو لو یو ښا خو نو چې د منصور او سا لار په نامه یاد ېږي ویشل شوي د ي چې بیا د غه ښا خو نه په نورو څا نګو ویشلي شوي د ي.

1. د سالار ښاخ څا نګې په د ې ډول د ي : مست خوازي، اتو زي، سلیمان زي، عیسی خیل، عبد الر حیم زي، محمد خیل، علیشیر خیل، قلند ر خیل، علي خیل، د ولت خیل ا واد و خیل.

2. د منصور د ښاخ څا نګې د اد ي : متي زي، د وله زي، خد رزي، عمرزي، ګو ا خیل، یعقوب خیل، عیسی خیل، کرم خیل، قمبر خیل، باره خیل، ولي خیل، قا سم خیل، شا هي خیل، الهد اد خیل، خوا جــه رســتم کور، اد یزي، شا ئب زي، ماماړي، خلیل زي، امرازي، یعقوب زي، شا مان زي، حسن زي، بهلـــول زي، عید و خیل، توره خیل، زکریا خیل او عباس خیل

تاریخ حیات افغا ني زیا توي

ز یاتره جد ون په ځا نګړي ډول سالار د هزاره غرونو د د وړ په نامه ویالې پــه د واړو غــاړو د اورش تــر سیمې پورې میشته د ي.د هزاره سیمې د جد و نو ښکتنۍ برخه ډېره ښه شنه او زر خیزه سیمه د ه. د مغــولي واکمــن جها نګیر په و خت کې کله چې د د لا زاک قبیله لوټ او تباه شوه، نو د غه سیمه په تد ریجي تو ګه د جد ونو لاس ته ور غله، خو د لته هغه جد ون تر زیا ته حد ه د یا د ونې وړ د ي چې د ابا سین په لو ید یز او د مها بڼ غره په سهیلي بر خو کې میشته د ي. مها بڼ یوه لر غو ني هند ي کلمه د ه چې ریښه یې سنسکریټ ته ر سیږي. په سنسکر یټ کې مها= لــوی او بڼ= ځنګل د ی یعني لوی ځنګل او د د ې غره د تسمیې وجه بیخي صحیح د ه. د جد ون د قبیلې د واړه ښــا خــونه یعني منصور او سا لار د د ې غره له ځو کې نه تر کښتنیو بر خو پورې قبضه لري. که څه هم د د وی د کو چنیــو بــا نډو شمیر تقر یبا شلو ته رسیږي، خو د رې لوی کلي لري. په ګند پ کې تقر یبا له شپږ سوو زیات کو رونه د ي چې د غه ځای د سالار ښاخ لوی او مشهور کلی د ی او د اتو زیو تقر یبا ټو لې څا نګې پکې میشته د ي. د غه ښاخ په د وو لــو یو کلیو ګند پ او د الوړې باند ې واک لري، چې اوس میر باز عیسی خیل، جها نګیر علیشیر خیل، نواب قلند ر خیــل، خانی محمد خیل او طو طي علي خیل د د غه ځای مشران او ملکان د ي.

د سالار د ښاخ د مست خوازي څا نګه په با ښیني نو مي ځای کې چې د انګر یزي سر کار په سیمه کې مؤ قعیــت لري او سیږي. د سالار ښاخ د سلیما ن زیو څا نګې خلک په پاد ه، شني، ، کو لا کر او پو لا اچپلي کې چې کو چني کلي د ي او د مها بڼ په سیمه کې پر تې د ي استوګنه لري.

د منصور د ښاخ لوی کلی بیسک د ی چې تقر یبا د رې سوه کوره خلک پکې میشته د ي. د بیسک مشهور ملک عیسی خان ولي خیل د ی چې جر ګو او نورو معا ملو ته خلک له هغه نه مر سته غواړي او د جر ګو او مر کو په کــا رو

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

نو کې ډېر مها رت لري. همد اراز ها شم علي قا سم خیل، قا بل خان شا هي خیل، میر خان الله د اد خیل، غلام شاه او صحبت د د غې څا نګې ملکان د ي. فتح خان د وله زی هم یو معتبر ملک د ی. خد رزي په ملکا ګړی کې او سیبزې چې زنګی او هوس د د ې څا نګې ملکان د ي.

د ګند پ او بیسک زیاتره د کر نې وړ ځمکې د انګر یزي سر کار د مید ان په سیمه کې پرتې د ي. ګند پ، بیسک او ملکا ګړی د غره په لمنه کې د مید ان د علا قې تر څنګ مؤ قعیت لري. د د غو کلیو زیاتره ځمکي للمي د ي، خو هغه ځمکې چې د غرونو په د ننه کې پر تې د ي هغه زیا تره شنې، ابي او حا صلخیزه د ي.

په مها بن کې غنم، جوار او وریجي ډېرې پید ا کیږي. د جد ون قبیلې زیا تره خلک د کر نې او ما لد ارۍ په چا رو بو خت د ي. د مهابن میښې مشهورې او پیبورې د ي. د د وی د وسله والو کسانو شمیر اتلس زره تنه ښود ل شوي د ي [76]

پته د ې نه وي چې یو شمیرجد ون په کشمیر او د کیمبل پور په سیمه کې هم میشته د ي.

جد ون په پښتني ننګ او غیرت ټینګ خلک د ي. د میلمنو عزت او د ر ناوی کوي. همد اراز د وی په خپلواکۍ مین خلک د ي. کله چې په ۱۸عیسوي پیړۍ کې سکهانو د وی پر سیمه بر ید وکړ نو د وی په ډېر میړانه ور سره و جنګید ل، په د غه وخت کې د جد ونو مشر سخي جان جد ون و چې د خپلې سیمې نه یې په میړ انه د فاع وکړه او بیا د سکها نو له لا سه شهید شو. همد ارا د انګر یزي ښکیلاکګرو په وړاند ې هم د د وی مبا رزې د پښتنو د تا ریخ ویا ړلي او د قد ر وړ بابونه د ي.

په او سني وخت کې د جد ون د قبیلي مشهور کسان عنا یت الله خان جد ون، ا ما ن الله خان جد ون او سلطان خان جد ون د ی. سلطان خان جد ون په ۲_۱ کال کې د جد ون قبیلې په اړوند یو کتاب هم په انګر یزي ژبې کښلی د ی.

46 جلال زي

که چیري د غلجیو پښتنو د نسب شجره په غور سره و څیړو، نو د ا به تر ې جو ته شي چې جلا لزي د اند ړو یو ښاخ شمیرل کیږي.جلالزي د غزني ولایت د اند ړ او شلګر په و لسوالیو او واغز نو مي سیمه کې میشته د ي. همد ا راز د پکتیا ولایت د زرمت په ولسوالۍ چې د زر ملې په نامه سره هم یاد ېږي یو شمیر جلالزي استوګنه لري. د پکتیکا و لا یت په کټواز سیمه کې هم جلالزي میشته د ي.

76 http://en.wikipedia.org/wiki/Jadoon

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

جلالزي ډیر غیرتمن او په پښتو او پښتو نولۍ با ند ي ټینګ ولاړ خلک د ي۔ همد اراز د وی د علم او پو هـــي سره ډیره مینه لري۔ د د وی حجرې تل د میلمنو پر مخ خلاصي وي۔

جلا لز یو تل د خپلو نورو پښتنو په څیر په هیواد او خپلو اکۍ مین خلک د ي، همد ا و جه د ه چې د انګر یزي ښکیلا کګرو پر خلاف د افغان- انګر یز په د ري ګو نو جګړو کې یې د وی ته خو له ما توو نکي ګو زارونه ور کړي د ي . همد اراز د سره ښکیلا کګرو یعني د روسي استعما ر او د د وی د یر غلګر پو ځ په وړانــد ې د د وی مبــا رزي ز موږ د ګران هیواد افغانستان د ویا ړلي تا ریخ زرین با بو نه د ي چې موږ تل پري و یا ړو او د د رناوي سر ونـــه ور ته ټیټوو۔

جلالزي زیا تره د کر کیلي او با غد ارۍ په چارو بو خت د ي۔ د کر نې محصو لات یې غنم، جوار او همد اراز د بڼونو محصو لات یې انګور، مڼې، زرد الو او نورې میوي د ي چې زیاتره د کا ریزونو د اوبو په ذریعه خړو بیږي۔

46.1 د جلالز یو د قبیلي خیلونه

لکه د نورو پښتني قبیلو په څیر جلالزي هم په بیلا بیلو ښا خونو، څانګو او خیلو نو ویشل شوي د ي چـــې د ځینو نو مو نه یې په لا ند ې ډول وړاند ي کیږي:

سلیما نزي، خیرو خیل، امران خیل، شایب خیل، عید و خیل، حید ر خیل او، شالي خیل۔

هغه جلا لزي چې د غز ني و لا یت په واغز کې میشته د ي د د وی خیلو نه په لا ند ې ډول د ي :

الله یار، خا ني خیل او مسري خیل۔

47 جلوانې

که چیري د جلو ا نیو د نسب ونه یا شجره په غور سره و څیړو نو څر ګند ه به شي چې د وی سړبني پښـــتانه او د شیرانیو پښتنو له نسله د ي۔ جلوانی د شیرا نې زوی د شرخبون لمسی او د سړبن کړوسی د ی۔ که څه هم د غـــــه قبیله د شیرانیو اولاد ه د ه، خو نن د یوې جلا قبیلې په نامه سره یاد یږي۔

جلوانې په افغانستان، پښتونخوا او هند وستان کې میشته د ي۔ په افغانستان کې که څه هم د د وی شمیر زیات نه د

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ی، خو د د وی یو شمیر د کند هار، غزني، زابل او پکتیکا په و لا یتو نو کې میشته د ي. جلوانېي د شیر انېو په غر نیو سیمو کې پر اته د ي، د سلیمان غرد د وی په سیمه کې مؤ قعیت لري. د د وی د سیمې شمال ته د گو مل د ره او د وزیرو او مسید و سیمې، جنوب ته یې ستور یاني او زمري قبیلې او لو ید یز ته یې هر بیپال، کاکړا و د مند وخیلو پښتني قبیلې پر تې د ي.

جلوانېي منځنۍ ونې، ډنگر، غښتلي غیر تمن، سخت سرې اوتکړه او فعا له خلک د ي. که څه هم کر وند ې یې لرې د ي، خو د د وی په ځمکو کې غنم، جوار، اوربشي، وریجي او تماکو کرل کیږي. هغه جلوانېي چې په غرونو کې استوگنه لري د غو ایانو نه سر بیره د پسو نو او وزو رمې ساتي.

د د وی رواجو نه او د ود ونه کټ مټ د شیر ا نېو په څیر د ي.جلو انېي د نورو پښتنو په څیر د خپلو کلیو مشر ته په د رنه ستر گه گوري او د کلي مشر د د وی شخړې او لا نجې په ښه ډول حل او فصل کوي، چې د د غو مشرانو فیصلې د واړو خواووته د منلو وړوي او د احترام او د رناوي په ستر گه ور ته گوري. جلوانېان په خپلو منځو کې د و مره شخړې او لا نجې سر ه نه کوي.

جلوانېي مذهبي لار ښود ونکو، د یني عا لمانو او ملا یا نو ته په د رنه ستر گه گوري، د هغوی عـزت او د رنـا وی کوي او هم د خپلوکر نیزو محصو لا تو عشر یا لسمه برخه د غو ملا یا نو ته ور کوي. ملا یان د جو مات د اما مت نه پر ته نکا ح گانې تړي، هلکانو ته لمو نځ او نور مذ هبي فر ایض ور ښیي او مړو ته غسل ور کول د ملا او د هغه د میر منې د ند ه شمیر له کیږي.

جلوانېي د شیر ا نېو په څیر د قر ان کر یم تلاوت کوي، خو ملا یان یې په پښتو ژبه خلکو ته هغه کتا بو نـه ور زد ه کوي چې په مذ هبي مسا یلو پورې اړه لري. خلک یې په عمومي ډول لمو نځ او روژه نه قضا کوي او په مذ هبي چارو کې ډېر ټینگ خلک د ي.

یو شمیر جلوانېي د لود ي او سوري پښتني واکمنانو په وخت کې چې په هند و ستان یې واکمني چلو لـه لـه افغانستان او پښتونخوا نه هند و ستان ته تللي او د د وی یو زیات شمیر د لود ي او سوري پښتني واکمنا نو په د ر بـا رونو کې لوړ پو ځي منصبونه او د ند ې د ر لود ې.

با ید وویل شي چې هند وستان ته د لیږد په وخت کې د وی د شیر انېو سره یو ځای هلته لیږ د ید لي چې تـر او سه هم د هند په بنگال، بیهار، اترپراد یش، راجستهان او گجرات کې ډېر شمیر جلو انېي د شیر ا نېو سره یـو ځـای استوگنه لري، چې موږ یې د لته په ځینو ایا لتو نو کې د استو گنې سیمې د ر پیژ نو :

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

1. د راجستهان د ناګور په سیمه کې د بر نیل، بهینیاد ، د انته، حمید پور او د و نګاری په کلیو کې د نورو شــیر ا ڼیو سره میشته د ي.

2. د هند د ګجرات د واد نګر او شیمبیر واد ا په سیمه کې.

همد اراز ویل کیږي چې د هند مغولي واکمن نصیر الد ین هما یون او جلا الد ین محمد اکبر د جلو ا ڼیو او شیر ا ڼیو پښتنود تو ر زنو په زور او مټو د ود یا را جپو تو ته د راجستهان او ګو جرات پو لو ته نږد ې سخته ما تــــې ور کړې وه.

47.1 د جلواڼیو د قبیلې ښا خو نه

هغه جلو اڼي چې د شیر ا ڼیو د سیمې په غر نیو بر خو کې استوګنه لري نو د د وی مشهورې څا نګې او خیلو نه په لا ند ې ډول د ي :

سالار خیل، مروت خیل، سپند زي، کو نکړي، نیکي خیل او مهار .

ماخوذ د ه [77، 78] نه

48 جمریاڼي

په کا سیو پښتنو کې یوه ښنه د جمر یا ڼي په نامه یاد ېږي چې په زیاترو تا ریخي کتا بو نو کې د زمر یاڼي او ژمر یاڼي په بڼه هم راغلی د ی. کا سي پښتا نه د سړ بن په ټولنیزې ډلې کې راځي او د ښر خبون په ښا خ ور ګډ یږي. د حیات افغاني لیکوال ډیټي محمد حیات خان او د تواریخ خور شید جهان مؤ لف شیر محمد خان ګنډا پور له نن نـــــه ۱٤٤ کلو نه د مخه په افغانستان کې د جمر یا ڼیو شمیر تقر یبا یو زر کوره ښود لی او د ا یې هم زیا ته کړې د ه چې جمر یـــا ڼي د تو خو (تو خیو) ستا نه د ي.

د د غې قبیلې خلک د تو خو په سیمه کې میشته د ي، خو له کا بله تر کند هاره پورې په زیا تره کلیو کې یو یا د وه کوره استوګنه لري. د د وی ځیني خلک د کر نې په چا رو او ځینې یې هم په سو د اګرۍ او نورو چارو بو خــــت د

77 http://encyclopedia.jrank.org/SHA_SIV/SHERANI_or_SHIRANI.html

78 http://en.wikipedia.org/wiki/Shirani

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ي۔ د تاریخ حیات افغا ني په قول د وی د سو د اګرۍ په چارو کې پر مختګ کړی او د ښو شتو خا وند ان د ي۔

ار وابناد علا مه اكاد مسين عبد الشكور رشاد د افغان ياد د مقا لو د مجمو عې په ۱۵ مخ كې په خپلې هغه مقا له كې چې جمر يا ښی افغان نو ميرږي او د اروابناد مولوي غلا م محي الد ين افغا ن په اړه يې چې د افغانستان د لو مړ نيو مشرو طه غو ښتو نكو له ډلې و او د د ه د قبيلي يعني جمر يا ښيو په با ب د اسي كښلي د ي :

په جمريانيو كې حسين خيل ستا نه د ي۔ په حسين خيلو جمر يا ښيو كې په اوو مه هجري سد ۍ كې د شعيب جمر يا ښي زوی حسين لوی بزرګ او ستا نه تير شوی د ی۔ د ی په تو رانو غلجيو (هو تک، تو خي) كې ميشت و۔ د شـــيخ متي خليل رحمته الله عليه(٦٢٣-٦٨٨هجري قمري) د زوی يو سف ظا هر بين سره يې مكا بره پيښنه شوې د ه او للی تره كی د د ه له خليفه ګا نو نه و۔ للي زي تره كي د هم د غه للي نيكه او لاد ه ګڼل كيږي۔

د حسين نيكه زيارت په كو ند ر كې د ی۔ كو ند ر د وازې خوا په ختيز كې د وزيرو او مند و خيلو پښتنو تـــر مينځ پروت د ی۔ كله چې د كند هار كو چيان د يره اسما عيل خان ته ځي له ګو متو چې بار شي په كو ند ر كـــې اړوي او له كو ند ره چې بار شي په چچند ي كې اړوي۔ د غه كو چيان د د ه د اروا د خو ښۍ له پاره قر با ني كوي او خپل د رانه وري (بارونه) هم په د غه زيارت كې پريږد ي۔ په زيارت كې د غه ما لو نو ته هيڅوک هم لاس نه شـــي ور وړای او د خپلو خا وند ا نو تر راتګه پورې اما نت پر اته وي۔ د اسي ويل كيږي چې د شيخ حسين نيكه له زيارت نه څوک لښـــته هم نه پرې كوي۔

لكه چې د مخه هم وويل شول د د غه حسين نيكه او لاد ه د حسين خيلو جمر يا ښيو په نامه شهرت لري۔ همد اراز د لو ګر د مو سهي فيض محمد اخو نزاد ه(۱۳۱۹مړهجري قمري) هم حسين خيل جمر يا ښی و او د د ه او لاد ه چې په هغه كلی كې او سي نو هغه كلی حسين خيل په نامه سره ياد يږي۔

په حسين خيلو جمر يا ښيو كې زموږ د هيواد يو ستر شخصيت، اد يب، عالم او د لو مړ ني مشرو طيت د غړو نه يو هم مولوي غلا م محي الد ين افغان و چې د ی هم حسين خيل جمر يا ښی و۔

د علامه استاد رشاد په قول نو موړی په ۱۲۷۹ هجري قمري كال د كند هار په احمد شا هي ښار كې وزيږيد ه۔ د ی لا كو چنی و چې پلار يې وفات شو او د د ه رو زنه او پا لنه د د ه د تره له خوا كيد ه۔ د د ه اكا ورو سته د د ميوند د نا متو اتل سرد ار محمد ايوب خان په د ر بار كې پيشخد مت و۔ وروسته چې غازي محمد ايو بخان مجبور شو چې ايـــران ته لاړشي نو مولوي محي الد ين افغان او تره يې هم ور سره يو ځای ايران ته لاړل او پوره اووه كلو نه هلتـــه پـــا تـــې شول۔ په پای كې د انګر يزانو د فشار په وجه هغوی له بغد اد پر لارې هند وستان ته وليږل شول۔ افغان د هند و ستان په كا لجو نو كې خپلې زد ه كړې وكړې۔د امير حبيب الله خان د واكمنۍ په وخت كې غلا م محي الد ين تر ۲۵ كلو نو تبعيد

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ورو سته بیر ته خپل هیواد ته ستون شو. هیواد ته تر راستنید و وروسته په حبیبیه د ارالعلوم کې د ښونکي په تو گه و ټاکل شو. د ی په پښتو، فارسي، عربي، سانسکریت، اردو، هند ي او گور مکهي ژبو پو هید ه. د د ه پښتو او فارسي مقالي په سرا ج الا فغان کې چا پید لې.

غلا م محي الد ین افغان وروسته د کاکا سید احمد خان لود ي، مولوي محمد سرور خان واصف الکوزي، میر سید قاسم خان لغماني، محمد ظفر خان مروت بنو ځي، مولوي محمد حسین خان اورمړ جا لند هري، ډاکټر غني پنجا بي او د د ه د و ه وروڼو نجفعلي او چراغعلي غو ند ې خلکو سره چې د مشر وطیت د غو ر ځنگ د نا متو لار ښو د و نکو نــه وتېنگې اړیکي لرلې.

غلا م محي الد ین افغان د ۱۳۳۹ هجري قمري کال د زمري د میا شتې په ۱۲ نیټه په کا بل کې وفات او په شهد ای صا لحین کې خاوروته وسپارل شو.

ماخوذ د ه [79، 80، 81] نه

49 ځاځي

که چیرې د ځا ځیو پښتنو د نسب شجره په غور سره وڅیړو نو جو ته به شي چې د وی د پښــتنو د کرلانــي پښتنو په ډله کې راځي. د پښتنو ستر اتل او د تورې او قلم خا وند خو شال خان خټک په خپل بیاض کې د توري او ځــا ځي ښنا خو نه د کر لاڼ له نسله گڼلي د ي.

ځا ځیان د پکتیا ولایت له مهمو قبیلو نه شمیرل کیږي. شمال خوا ته یې غلجیان، د لو گر د ازرې او د ننگر هار د حصارک ولسوالۍ او لږ څه د خو ږ یا ڼیو قبیله، لو ید یځ ته یې احمد زي، جنوب ته یې مقبل، څمکني، منگل او تو تا خیل او ختیز ته یې د ډیورنډ کر ښه پر ته د ه چې د کو رمې ایجنسۍ سره پو له لري اود پیواړ مشهورا و تا ریخي کو تل د د غې قبیلې په سیمه کې مو قعیت لري.

ځا ځیان په پکتیا کې په اریوب، د ځا ځیو په ولسوالۍ، د خوست ولایت په ځا ځــي میــد ان اود څمکنیــو پــه ولسوالۍ کې او هم په ډنډ پټان کې ا ستو گنه لري. یو شمیر ځا ځیان د کابل په شاه شهید ، نوې کارتې، رحمن مینــې او

79 د افغان یاد ، د مقالو مجمو عه، د کا بل پو هنتون د ژبو اواد بیاتو پو هنځی ۱۳۶۱ کال، ۱۵-۲۵ مخونه
80 تواریخ خو رشید جهان، د شیر محمد خان گنډاپور تالیف، د لاهور چاپ، ۱۸۶۷ ع. ۲۲۲ مخ
81 جنبش مشرو طیت د ر افغانستان، د علامه عبد الحی حبیبي اثر ، ۳. ۳۱، ۳۲ او ۳۳ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

سمټ خانې او د ه خد اید اد په سیمو کې هم استوګنه لري. د کند ز او بغلان په و لایتو نو کې هم یو شمیر ځا ځي میشته د ي. د پښتونخوا د کورمې او اور کز یو په ایجنسیو او په تیره بیا په پاړه چنار، کو هاټ، هنګو، د ر سمند او پیښـــور کې هم ځا ځیان استوګنه لري. د تا ریخ حیات افغا ني لیکوال محمد حیات خان له نن نه ۱٤٤ کلو نه وړاند ې د ځا ځیـــو د و سله والو کسا نو شمیر ٥ـــ زره تنه ښو د لي وو.[82]

49.1 د ځا ځیو د قبیلې خیلونه

احمد خیل، حسن خیل، ها شم خیل، علي خیل، هد ه خیل، لیو ني، بیا ن خیل، ډبزي، تعد ي خیل، سکند ر خیل، با د ین خیل، ماما خیل، کو ټکي، خا ن خیل، میر خیل، خوازي خیل، غو نځي احمد خیل، مصري خیل، کټه خیل، شو خیل، همزه خیل، مري خیل، سا تي خیل، ند و خیل، خر منه.

د ځا ځیو د قبیلې خلک په عمو مي ډول د کر نې په چارو بوخت د ي، خو یو شمیر یې پـــه ســـو د اګـــر بـــزو کارونو او په تیره بیا د تر انسپورتي کارونو په سبب خپله ګو زاره کوي. د منډ هیر مشهور ځنګل هم د د وی په سیمه کې مو قعیت لري. ځا ځي میلمه پال، غیر تمن، هیواد پا لو نکي او په علم او پو هې با ند ې مین خلک د ي. د انګر یـــزي ښکیلا ککرو پر خلاف یې ډیرې تورې وهلي د ي او هر ځلې یې د خپلو نورو هیواد پا لو نکو په څیر خپله میړ انه او زړر تیا ثا بته کړې د ه. د روسي بلو سګرو او تیري کوونکو ځو اکو نو په وړاند ې یې هم خپله ملي او اسلامي د ند ه په ښه تو ګه تر سره کړې د ه او د وی ته یې خو له ما توونکي ګو زارونه ور کړي د ي.

49.2 د ځا ځیو ځیني علمي او ملي څیرې

ځا ځي سر بیره پر د ې چې د تورې په ډګر کې یې له ځا نه ډیرې میړ انې ښو د لې د ي د علم او پو هې په ډګر کې یې هم یو شمیر کسان ټو لنې ته وړاند ې کړي د ي چې د ا نه یوازې د ځا ځیو د قبیلې له پاره د ویاړه ډک کســـان د ي، بلکې مو ږ ټول افغانان پرې ویاړو. زه به په د ې لړ کې د لته د یو شمیر کسا نو نو مو نه یاد کړم :

1. د کتورانجنیر جمعه محمد محمد ي

خد ای بخښلی د کتور انجنیر جمعه محمد محمد ي د پکتیا ولایت د ځا ځیو ولسوالۍ د شاه محمد په کلي کې نړۍ ته ستر ګې پر انیستلې. لو مړنۍ زد ه کړې یې د خپلې ولسوالۍ په یوه ښوونځي کې تر سره کړې او بیا وروسته پـــه کا بل کې د رحمن بابا په لیسه کې شا مل شو. د رحمن بابا په لیسې کې د زد ه کړو تر پا یته رسو لو ورو سته د یوه سکا

82 تاریخ حیات افغا ني، پښتو ژ با ړه، د پیښور چاپ، ۳٥٤ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

لر شیپ په اخیستلو سره چې د د ه د ښه استعد اد په وجه د ه ته ور کړل شوی و، لند ن تــه لاړ او خپلــه BSC یــې د London School Of Economics نه تر لا سه کړه. ور پسې خپله Ph.D د Sussex د پو هنتون نه وا خیسته. کله چې افغانستان کې جمهوري نظام را مینځ ته شو نو انجنیر جمعه محمد محمد ي د شهید د اود خان په کا بینه کې د اوبو او بر ښنا وزیر په تو ګه وټا کل شو. کله چې د غو يي کو د تا وشوه نو خد ای بخښلی محمد ي د څه مود ې له پــاره زنــد اني و. د حامد کرزي په و خت کې نو موړی د افغانستان د کا نو او صنا یعو د وزیر په تو ګه و ټا کل شو، خو د ۲_۳ کال د فبر ورۍ د میا شتې په ۲٤ نیټه په یوه هو ایې پیښه کې د د ه الو تکه را و غور ځید ه او د ه له د ې فا نې نړۍ نه ستر ګې پټې کړې. خد ای بخښلی یو هیواد پال، با تقواو په هیواد او خلکو با ند ې مین شخصیت و.

2. د کتور نبي مصد اق [83]

په خټه د پکتیا ځا ځی د ی. خپلې زد ه کړې یې د کابل د رحمن بابا په لیسه کې سر ته رسولي د ي. ورو ســته د یوه سکا لر شیپ په تر لا سه کو لو سر ه لند ن ته لاړ او Bs.C Hon یې London School of Languge کې تر سر ه کړې او خپله Ph.D یې د Sussex د پو هنتون نه تر لا سه کړه. وروسته یې په اتیا یمو کلو نو کې BBC را ډیو تــه لاره و مو ند له او د ی په BBc را ډیو کې د پښتو څا نګه تا سیس کړه. د ه پر افغانستان با ند ې د رو سانو د تیر ي په اړوند کتا بو نه هم کښلي د ي. نوموړی په ۲_۱ کال کې امر یکي ته لاړ او د George Minson په پو هنتون کې یې د پښتو ژبه تد ریس کو له. د ی اوس په ویر جینیا کې د پښتو ژبې د نصــاب پــه اړونــد د Diplpmatic languge School سره په کار بو خت د ی.

همد اراز د افغانستان د علو مو اکا ډمۍ د فلسفې څا نګې غړي ښا غلی سر محقق د کتور خو اجه الد ین صد یقي او د همد ې اکا ډمۍد ژبو اواد بیاتو د انستیوت غړي ښا غلی سر محقق نو رالله ولسپال او ښا غلي ســر محقــق محمــد عارف غر وال چې د پښتو ژبې خوږ ژبی شا عر هم د ی د ځا ځي قبیلې ته منسوب خلک د ي چې هر یو یــې د پښــتو ژبې او اد ب ته د قد ر وړ خد متو نه کړي د ي. د همد ې قبیلې ته یو بل منسوب شخص ښا غلی تور یالی تور ځا ځی د ی چې د ی هم په پښتو ژبې او اد ب مین سړی د ی او د ه د هیواد په مطبو عا تو کې خپلې ژبې ته د ستا ینــې وړ خــد متو نه کړي د ي.

ماخوذ د ه [84، 85] نه

---

83 http://en.wikipedia.org/wiki/Nabi_Misdaq

84 http://en.wikipedia.org/wiki/Zazi

85 معلومات مختصر د ر باره اقوام و قبا یل و لایا ت سر حد ي کشور، ٤٥مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

50 ځدران

ځدراڼ د پښتنو يوه مشهوره او نوميالۍ قبيله ده چې ز موږ پښت پوهان د وی د پښتنو د کرلاڼي په ټولنيز ګروپ کې شميري. ځدراڼ د پکتيا، خوست او پکتيکا په ولا يتونو کې استوګنه لري. د پکتيا ولايت ځدراڼ په وزه ځدراڼ او زرمت په ولسواليو، د خوست ځدراڼ د دغه ولايت د سپيره او تڼي په ولسواليو او د دغه ولايت په مرکــز کې اود پکتيکا ولايت ځدراڼ د دغه ولايت د ارګون، ګيان، زيړوک او نکه په ولسواليو کې ميشته دي.

د ځدراڼو شمال ته منګل، احمد زي، ګردېز او زرمت مؤقعيت لري، لويديز ته يې زرمت او د خروټـــو قبيله، جنوب ته يې پير ګوتي او يوه برخه يې د ډيورنډ د کرښې سره د مده خيلو وزيرو سره پوله لري.همداراز ختيز لوري ته د خوست، تڼيو او منګلو سره پوله لري.

د تاريخ حيات افغانی ليکوال ډپټي محمد حيات خان له نن نه ۱٤٤ کلونه وړاندې د ځدراڼو د قبيلې په اړوند داسې کښلي دي :[86]' د ځدراڼو د قبيلې د استوګنې سيمه د خوست لويديز او د زرمت ختيز ته يوه شنه غرنـــۍ سيمه ده. د دوی په دغه شنه غرنۍ سيمه کې رڼې اوبه، شنه وابنه، د نګې د نګې ونې، د مرغانو اوازونه او ســـړه هوا انسان ته خوښي او خوشالي ور بخښي، خو سره د دې ښې اب و هوا د کرنې وړ ځمکه پکې لـــږه ده او د غـــه ځمکو کموالی تر دې اندازې پکې محسوس دی چې خلک تيرې په ځانګري ډول اواروي او خاورې ور بـــا نـــدې اچوي او د کرنې له پاره يې چمتو کوي. له همدې کبله ده چې د دغې سيمې پيداوار د نومونړې قبيلې د خلکو له پـــا ره بسنه نه کوي او د وی د مزد و ريو له پاره ګاونډيو سيمو ته ځي. ځدران د ځاه ګانو په کيندلـــو او ژوررولـــو او همداراز د خټينو ديوالونو په جوړولو کې ځانګړی مهارت لري.

ځدراڼ په خوړو کې د غنمو، جوارو او وريجو نه ګټه اخلي او خپلې خوراکي اړتياوي د ګردېز او خوست د ښارونو نه لاس ته راوړي. د دوی په غرنيو سيمو کې ډول ډول ميوې لکه منې، مندتې، غوزان (چارمغز)، بادام او ځنغوزي پيدا کيږي. چې ځنغوزي د دغه ځای له غوره پيداوارو نه ګڼل کيږي. په دوی کی مالداري هـــم شـــته او وزي، پسونه او غوايي ساتي.

مشهور انګريزي تاريخپوه مونټ سټوارټ الفنسټن په خپل مشهور اثر An Account of The kingdom of Cabul کې د ځدراڼو د قبيلې د خلکو په اړوند داسې ليکلي دي : [87] ' د دوی جامې د وزيرو د قبيلې د خلکو

86 تاريخ حيات افغاني، پښتو ژباړه د پيښور چاپ ۳٤۸-۳٤۹ مخونه

87 د کابل سلطنت بيان، د کابل چاپ، ۷٤ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

په ځير د ي او د خر و ټو په لور د ځنغو زيو ډکو ځنګلو نو په مينځ کې د رومي. "

50.1 د ځد ر انو د قبيلې بنا خو نه، څا نګې او خيلو نه

که چيري د ځد را نو د قبيلي د شجرې په اړوند ځيړ نه و کړو نو لکه چې د مخه وويل شـــو ل د وی کرلانـــي پښتا نه د ي. په پښتني عنعنوي شجرو کې ځد راڼ د بر هان زوی، د ککي لمسی او د کر لا ڼ کړ وسی د ی، نن ورځ د د غې قبيلې خلک د ځد راڼ د نامه په وجه په ځد رانو سره شهرت لري. د ځد را نو د پا تي بناخونو، څا نګو او خيلو نـــو نو مو نه په لا ند ې تو ګه د ر پيژند ل کيږي :

تولا خيل، احمد خيل، شير خيل، زنګي خيل، سوري خيل، بر اهم خيل، پيرو خيل، با زيد خيل، ســـلطا نخيـــل، بهيکار خيل، ايسپ خيل، ا ختون خيل، ابو خيل، الله خيل، با زکي، ويد ي خيل، د يري خيل، هوس خيل، خوی خيل، مو سم خيل، بيبه خيل، زني خيل، غرزي، سپيره کي، مد ه خيل، شاه خاني، يحيي خيل، غيبت خيل، ميزايي، باروم خيـــل، شريک خيل، پړانګي، خان خيل، جنيا ت خيل، توري خيل، مر شن خيل، هوني خيل، خوز خيل، زود ين، ملک د ين او نور خو په عمو مي تو ګه په ځد را نو کې د غه لا ند ينۍ بنا خو نه او څا نګې مشهور د ي : پير د اد خيل، زنـــي خيـــل، ختين خيل، بيبه خيل، علي محمد خيل، سپا هي خيل، زني خيل، ګر مو بني، سپر غه خيل، د ري خيل او ميـــر زايـــي. د ۱۳۵٤ کال د مرکزي احصائيې د سر شميرنې له مخې د پکتيا او پکتيکا په ولا يتو نو کې د ځد ر ا نو د قـــبيلي د خلکـــو مجمو عي شمير ۱۵٤۱۲۲ تنه ښود ل شوي وو چې ښا يې د ا شمير به اوس ډير شوی وي.

ځد راڼ غير تمن، په هيواد او خپلو اکۍ مين، جنګيالي، ميلمه پال، د يند اره او په پښتو او پښتو نو لۍ با نـــد ې مين خلک د ي. د تاريخ حيات افغاني د ليکوال په قول د وی ډير جنګيالي خلک او تقر يبا هر با لغ تن يې په خپل کـــور کې وسله لري، څو د بهر ني ير غل په وخت کې د خپلې قبيلې د خلکو او سيمې نه سا تنه او د فا ع و کـــړي.نومـــوړي مؤرخ ۱٤٤ کلو نه وړاند ې د د وی د وسله والو جنګيا ليو شمير له ۱۵ زرو تنو نه زيات ښو د لی د ی. په ر ښتيا هم چې د وی د هر تيري کو ونکي ځواک په وړاند ې په ډير ميړ نتوب سره جنګيد لي او سترې حما سې يې زيږ ولـــي د ي. د افغان – انګر يز په د ري ګو نو جګړو کې د نورو افغا ني شاه زلميانو تر څنګ يې په ډيره ميړانه توري وهلـــي د ي، چې د بيلګې په تو ګه د غازي ببرک خان ځد ر اڼ نوم يا د ولای شو چې د افغانستان د حما سو تا ريخ د د ه په ويا ړلـــي نوم فخر کوي.

د روسي ير غلګرو په وړاند ې هم ځد رانو د ملي مقا ومت سنګر ونه تا ود ه سا تلي وواو د هغوی په وړاند ې په ميړانه جنګيد لي د ي چې په د غو جنګيا ليو کې د مو لانا جلال الد ين حقاني او ګل زرک ځد راڼ نو مو نه د يا د ونې وړ د ي.د ځد رانو بل قو مي مشر با چا خان ځد راڼ د ی چې د ځد رانو په قبيله کې ډير نفوذ لري. نو مـــوړی اوس د

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

افغانستان په پا رلمان کې د خپلې سيمې منتخب استا زی د ی.

همد ارازيو شمير ځد رانو د شهيد د اؤد خان په رژيم او د ثور تر کو د تا ورو سته رژيم کې پو ځي د ند ې د ر لود ې چې په هغوکې د پا چا ګل وفاد اراو سيد محمد ګلابزوی نو مو نه يا د و لای شو. پا چا ګل و فاد ار د د اؤد خـــان په وخت کې د سر حد و نو چارو وزير او د ثور تر کو د تا وروسته په هند کې افغا نې سفير و. همد اراز سيد محمد ګلا بزوی د کارمل په رژيم کې د کو ر نيو چا رو وزير او اوس د افغانستان د پا رلمان او ملي جبهې غړی د ی.

50.2 د ځد را نو د قبيلې علمي او اکا ډميکې ځيرې

1. پو هنوال ډاکترنظر محمد سلطا نزی ځد ران

نو موړی هستوي فز يکپوه او د افغانستان د اتو مي انر ژۍ د سازمان AAEC پخو انی مسئول مشـــر و. د د ه ډير اثار او مقا لې خپرې شوي د ي چې ز ه يې د لته د ځينو مقالو نو مو نه وړاند ې کوم : د اتوم انرژۍ بنســـتيز فـــو رمول، د چر نو بيل د پيښې شل کلن تاريخ، د ګا ونډيو هيواد ونو هستوي از مو ينې، اتو مي بمو نه او مذ هبي نو مو نه، د مسلمان پښتون او د اتو م بم د کار پوه عبد القد ير لنډه پيژ ند نه، د ويني د سر طان نار وغي، پيژند نه، د ر ملنه او مخنيوی، په هيواد کې د اتو مي پا تي شو نو خبر تيا، د سر طا نې نا رو غيو کلينيکي فورمول TNM او نور...

2. پو ها ند د کتور الف شاه ځد ران

د کابل پو هنتو ن د پولنيزو چارو استاد او څه مود ه د کا بل پو هنتو ن د علمي چارو د مر ستيال په تو ګه يې د ند ه د ر لود ه. نو موړی د يو شمير ز يا تو علمي اثارو خا وند د ی.

3. سر محقق عبد الر حيم ځد ران

د ی د افغانستان د علو مو اکا ډمۍ يو تکړه محقق د ی. د د ه زيا ت شمير مقالې د کا بل په مجلـــه، د زيـــري پـــه جريد ې او د هيواد په نورو معتبرو مجلو او جر يد و کې خپرې شوي د ي. د د ه يو مهم اثر د رو هيله پښتانه په نـــامه سره ياد ېږي چې په هند او په تيره بيا د رو هيلکهنډ د سيمې پښتا نه نو ابا ن پکې معر في شوي د ي.

4. سراج الحق ببرکزی ځد ر ان

حقو قپوه او قا نو نپوه د ی. د ی يو شمير اثار او مقالې لري چې د ځينو مقالو نو مو نه يې د اد ي : افغانســـتان

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

او نړ يو اله جز ايي محکمه، يو نسکو، د بشر حقوق او مو رنۍ ژ به، د عر بو سيا سي نظا مونو سيستم او په افغانستان کې د ژبو سيا ست او ملي تر مينا لو جي نو ميږي.

5. عبد القاد ر ځد راڼ

د ښا غلي ځد راڼ مقالي او ژ با ړې د هيواد په مطبو عا تو کې خپرې شوي د ي چې ما د د ه مقالې د کا بـــل پـــه مجلې او په زيري کې لو ستې وي. ښا غلی ځد راڼ په جر مني ژبه کې وارد د ی.

ماخوذ د ه [88، 89، 90] نه

50.3 ځمند

د پښتني عنعنوي او د ود يزو رواياتو له مخې د سړبن زوی خر ښبون د ړي زامن د ر لود ل. يو يې کند نـــو ميد ه چې د د ه د ريم زوی غرى يا غو ريا نو ميد ه او او لاد ه يې د غو ر يا خيلو په نامه سره ياد ېږي چې د مو مند و، خليلو، د اؤد زو، ز يړ انو او څو کنو قبيلې د د وی او لاد ه ګڼله کيږي. د خر ښبون د ويم زوی ځمند يا جمند و چې د د ه د او لاد ې نه خيشکي، کتاني، اومهمنزي ډير مشهور د ي. همد اراز د خر ښبون د ريم زوی کاسی يا کا نسي و چې د غه قبيله به په خپل ځای کې ورو سته و ځيړ له شي

د ځمند د قبيلې سيمه په پيل کې د کند هار په شا او خوا د ارغستان د غوړې مر غۍ سيمې ته نږد ې پر ته وه او د (۸ـ-۹ـ هجري) کلو نو تر مينځ د وی د پشين سيمه چې په هغه و خت کې د پشنګ په نامه يا د يد له هم تر لا سه کـــړه. ورو سته ځمند يا جمند چې ستر ښاخ يې خيشکی و په د غه ځای کې ډير په تنګ شول. د ځمند د قبيلې نه ځيني خلـــک ملتان ته لاړل او هوري ميشته شول او د خيشکي ښاخ خلک د غز ني له لارې کا بل ته او د کا بل له لارې د غوربند د رې ته لاړل او د غه ځای يې د او سيد لو له پاره غوره کړ چې تر او سه پورې يو زيات شمير ځمند او خيشکي هلته مېشته د ي.

په هغه وخت کې چې مغو لي ظهير الد ين محمد بابر کا بل ونيوه او څه موده ورو سته يې پر هند با ند ې د ير غل تکل وکړ، نو ځينې خيشکو او ځمند و چې په غور بند کې او سيد ل ورته ګران ښکاره شول د هند و ستان خـــواته رهي شول اوډير شمير خيشکي او ځمند د خپلو کو رنيو سره د پيښور له لارې هند و ستان ته ولېږ د يد ل چې په د غه

88 http://www.khyber.org/pashtotribes/trees/zadran.shtml

89 http://benawa.com/kandahar/ariki

90 معلومات مختصر د ر باره اقوام و قبا يل سر حد ي کشور، ۴۹ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

وخت کې سلیم خان ځمند د د غې قبیلې مشر او سرد ارو۔ [91]

د وی د لا هورجنوب ختیز ته په هغه ځای کې میشته شول چې نن د قصور ښار پروت د ی او د وی نـــن ورځ د قصوریه پټها نا نو په نامه سره یاد ېږي۔ په د غه و خت کې له بد ه مر غه د وی د سلیم خان ځمند تر مشـــریۍ لا نـــد ې د بابر پا چا په لښکرو کې د ند ې د ر لود ې او په هغه جګړه کې چې د هند و ستان د پښتون واکمن سلطان ابر اهیم لود ي او مغولي با بر شاه تر مینځ په پاني پت کې وشوه په هغه وخت کې د ځمند د قبیلې (۷_) تنه ځمند چې د با بر شـــاه پـــه پوځ کې یې د ند ې د ر لود ې ووژل شول۔ له همد ې کبله و چې بابر او هما یون پر د وی ډیره مهر با نې کو لــه۔ هغــه وخت چې خیشکي او ځمند په قصور کې میشته شول، نو د سپره په نوم یو تن بلو څ د خپلې قبیلې له یوې ډلې سره د د وی سیمې ته راته او په لوټ او تا لان به یې لاس پورې کاوه چې د د غو بر ید و نو د مخنیوي له پـــاره د ښټـــک زي، عارف زي، حسن زي، شا ښزي، کرلاڼي او سلمهاک چې د د غې قبیلې ښا خو نه د ي په بر کلي کې میشته شول اود د ې له پاره چې سپره به له د غې لارې پر د وی یر غلو نه کول نو د غه لاره یې بند ه کړه او بیا سپره له د غې لارې نـــور لوټ او تالان نه شو کو لای۔ همد اراز د د غې قبیلې د عزیز زي، جنوزي او ابر اهیم زیو ښا خو نه په لر یا ښکتني کلي کې میشته شول او پا تې ځمند په مطلق ډول د شمال خو اته پر یو تل۔ تر هغه ورو سته ابر ا هیم زي د جنوزي د ښـــاخ سره د د ښمنۍ له کبله له د غه ځایه ولیږ د ید ل او د هند و ستان د اتر ا پراد یش د ایالت د خور جې په باره بستي کـــې میشته شول چې نن د خو رجه ښار د پټها نا نو ښارد ی۔ همد اراز زیاتره سلمها کو چې د امچو زیو او حسین زیو ســـره یې د مقا بلې توان نه د رلود د ټاند ه سیمې ته لاړل او یو شمیر یې په قصور کې پا تې شول او د ښټک زیو یو شـــمیر هم د کو ر نیو شخړو له کبله په هیرو وال کې میشته شول۔

د جمند د قبیلې خلک د کند هار په ار غند اب کې چې هلته یو کلی هم د خیشکو په نامه شته، پشین، د پروان ولا یت د غو ربند ولسوالۍ د تیخان، یخد رې اود سید انوپه د رو، پیښور، اشنغر، نو ښار، چا رسد ه، ، مو مند و ایجنسۍ، د خیبر د تا ریخي د رې تر مینځ، د پاکستان د پنجاب په په قصور، ټاند ه اوهیر و وال او د هند و ستان د اتر ا پراد یش د ایالت په خور جه کې استوګنه لري۔

50.4 ښاښونه او څانګې

د ځمند د قبیلې ښا خو نه او څا نګې په لا ند ې ډول د ي

خیشکي، مهمن زي، عزیزي، ښټک زي، سلمهاک، امچوزي، کرلاڼي، زیراني، عمرزي، غیـــبي زي، نکـــبي زي، زیمل، باجوزي، جمیل زي، منصورزي، امچي زي، ښټي زي، شور یاني، خلفزي، و ټوزي، جنوزي، شبن زي، عـــارف

91 پښتنا نه د تاریخ په رڼا کې، د سید بهاد ر شاه ظفر کا کا خیل، یو نیور سټې بک ایجنسي، پیښور، ۱۳۲۶ مخ، ۱۹۶۲ ع کال

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

زي، ابراهیمزي، اشوزي، شموزي، عمر زي، ملازي، الازي، عیسی زي اونور...

د غوربند ولایت د څمند د قبیلي د خیشکو ښاخو نه د اد ي :

شا هي خیل، ملي خیل، علم خیل، بار خیل، سلیمان خیل، خلیل خیل او یاروم خیل.

ماخوذ د ه [92، 93، 94] نه

51 څولیزي

که چیري د څو لیز یو د نسب شجره په غور سره و څیړو نو څو لیزي د غلجیو په ټولنیز ګروپ پوري یوه تړ لې قبیله د ه چې زیا تره یې کو چیا ني ژوند پر مخ بیا یې، خو د څو لیزیو د قبیلې نه یو شمیر یې کلیوالي ژو ند هم غوره کړی د ی.

څو لیزي چې په سلیمان خیلو غلجیو ور ګډیږي ډیر شمیر خلک یې د ننګر هار ولایت د چپر هار و لسوالۍ د څو لیز یو په کلي کې ا ستو ګنه لري، چې د غه کلی د د وی د استو ګنې په و جه د څو لیز یو د کلی په نامه سره مشهور شوی د ی. د ننګر هار په و لایت کې میشته څو لیزي د کر نې او ما لد ارۍ په چارو بو خت د ي. که څه هم د د وی د استو ګنې سیمه و چه او په پوره او کا في اند ازه او به نه لري، خو د وی میږې، پسونه، وزي او او ښان هم سا تي. ځیني خلک یې د سو د اګر یو په چارو هم خپلې شپې او ورځې تیروي.

څو لیزي د ېند اره، غیرتي او په هیواد او خپلو اکۍ مین خلک د ي. د رو سانو د یر غل په وخت کې د روسي تیري کوونکو سره په نره جنګید لي او د وی ته یې خو له ما توونکي ګو زارونه ور کړي د ي.

د څو لیزیو د قبیلې یو شمیر خلک د کابل د بګر امیو په سیمه کې هم استوګنه لري. د د غې قبیلې په مشر انو کې اروابناد ملک نور جان مشهور سړی تیر شوی د ی. د ننګر هار ولایت د څو لیزیو مجموعي شمیر د ٤... تنو په شا او خواکې ښود ل شوید ي

92 http://en.wikipedia.org/wiki/Kasur

93 http://www.khyber.org/pashtotribes/k/kheshki.shtml

94 حیات افغا ني، د ډپټي محمد حیات خان اثر، پښتو ژباړه ۲٤٥- ۲٤٦ او ۲٤۷ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

52 څېنزي

څېنزي د غلجيو پښتنو په مينځ کې يوه مشهوره قبيله ده. دې قبيلې زياتره شمير د ننګرهار ولايت په حصارک غلجايي ولسوالۍ کې مېشته دي چې د دوی مجموعي شمير د ۱۰ زرو په شا او خوا کې ښودل شوي دي. همدارنګه د څېنزيو د قبيلې يو شمير خلک د لغمان ولايت د قرغيو په ولسوالۍ او د عزيز خان کڅ په سيمه کې هم استوګنه لري.

څېنزي زياتره د کرکيلې او سوداګرۍ په چارو بوخت دي. دوی د ښو کړووړو څښتنان دي. په دوی کې ميلمه پالنه ډيره ده او د پښتني عنعنو او دودونو ته ډير درناوی لري. څېنزيو هم د خپلو نورو پښتني قبيلو په څير خپلو اکي غو ښتو نکي خلک دي. دوی د انګريزي ښکيلاګرو سره د افغان- انګريز په درو ګونو جګړو کې په ميړنتوب سره جنګيدلي او خپل هيواد نې رسالت يې په ښه توګه سرته رسولی دی. د روسي يرغلګرو په وړاندې هم د څېنزيو د قبيلې شاه زلميو خپله پښتو نواله او افغانيت په ښه توګه ثابته کړې ده.

پاتې دې نه وي چې يو شمير څېنزي په ټول افغانستان او په تيره بيا د غلجيو پښتنو په سيمه کې په خواره واره ډول ژوند کوي.

53 حسين خېل

حسين خيل په غلجيو پښتنو کې يوه نامتو قبيله ده. د دې قبيلې خلک د لغمان ولايت مرکز مهترلام ته نږدې په يو شمير کليو په تيره بيا د ده زيارت په کلي او يو شمير يې د کابل د بګرامي د ولسوالۍ د شيوه کي په شا او خوا سيمه کې ژوند کوي. د پروان ولايت په يو شمير ولسواليو په تيره بيا په قره باغ او مير بچه کوټ کې هم يو شمير حسين خيل اوسيږي. همدارنګه د ميدان او وردګو ولايت مرکز ته نږدې او هم د نرخ په ولسوالۍ کې يو شمير حسين خيل غلجي ميشته دي. د ننګرهار ولايت د چپرهار ولسوالۍ د مامو په کلي کې هم يوڅو کوره حسين خيل شته چې ويل کيږي د ميدان ولايت نه ډيره موده پخوا د غې سيمې ته ليږد يدلي دي. پاتې حسين خيل د افغانستان په بيلا بيلو برخو کې په خواره واره ډول استوګنه لري.

حسين خيل ميلمه پالو نکي، په علم او پوهې مين خلک، پر مختګ غو ښتو نکي، غيرتي اوپه هيواد او خپلو اکۍ مين خلک دي. دوی زياتره د کرکيلې او سوداګرۍ په چارو بوخت دي. يو شمير خلک يې دوکانونه لري،

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ځينې حسين خيل د ولتي د ند ې هم لري.

54 خښي، ښنخي، خوخي، خاښي خېل، ښاخي خېل

د پښتنو په عنعنوي او د ود يزو شجروکې راغلي د ي چې سړ بن نيکه د وه زامن د ر لود ل يو يې شر خبون او بل يې خر شبون نو ميد ل. خر شبون د رې زامن د رلود ل چې کاسي، کند او ځمند نو ميد ل. کند د وه زامن د رلود ل چې يو يې ښنخی يا خو خی نو ميد چې او لاد ه يې د خا ښي خيلو په نامه سره ياد ېږي او د ويم زوی يې ابر اهيم نـــو ميد چې غري يا غو ريا نو ميد او لاد ه يې د غو ر يا خيلو په نامه سره شهرت و مو ند.

د پښتو نازکخيال شا عر حميد ما شو خيل د پښتنو د د غو د واړو قبيلو په اړوند د خپل شعر په يوه بيت کې د اسي وايي :

چې د ا ستا د نامې بوی اخلي حميد ه ! څه به نه وي خوش د ما غه غوري، خښي

يو سفزي، مند ړ، ګګيانې او تر کلانې چې په مجمو عي تو ګه د خاښي خيلو په نامه ياد ېږي د د وی اصـــلي ټـــا ټوبی د کند هار د ار غستان په حد ود و کې د غو نډان اوسره غره په شا او خوا هغه ځمکه د ه چې د غوړې مر غۍ پـــه نامه ياد ېږي. خا ښي خيل چې د تر ينو د قبيلې په ګا ونډ کې او سيد ل د تر ينو د فشار او زور زياتۍ په وجـــه د نـــو موړې سيمې پر ېښود لو ته اړ شول او د غو ريا خيلو له خوا د غزني د مقر په کڅۍ کې په ور کړل ځمکې او ور شو با ند ې د يو څه وخت له پاره ميشته شول، خو ورو سته بيا له غوريا خيلو نه خو ابد ي او خپه شول، نو هما غه و چې نو موړې سيمه يې هم پر ېښود ه او د کابل خو اته راوليږ د يد ل. د راتګ په وخت کې اتمان خيل هم ور سره ملګري شول او د کابل په شا او خوا ور شو ګانو کې ميشته شول.

په همد ې وخت کې د سلطان ابو سعيد زوی ميرزا الغ بيګ چې کو چنی و د ماوراالنهر نه کا بل ته راغلی و، نو د خا ښي خيلو د قبيلې مشري ملک سليمان شاه ته ور په غاړه وه چې د ملک تا ج الد ين زوی او د ملک رځړ لمســـی و. ملک سليمان شاه د کو چني الغ بيګ سره ډيره مينه کوله.يوه ورځ ميرزا الغ بيګ د سليمان شاه په غيږ کې نا ست و، قد وه المکا شفين شيخ عثمان د موتي مليزي زوی چې د هغې زمانې د وليا نو نه و او د يو سفز يو خلک د د ه معتقد يـــــن وو پرې ورغی. شيخ عثمان قد س سره چې کو چنی مرزا الغ بيګ د ملک سليمان شاه په غيږ کې نا ست وليد ورته يې وويل چې ملکه ! د ا څه کړې ؟ ملک سليمان شاه ور ته وويل چې د ا شهزاد ه د ی لو يوم يې که پا چا شي نو سلطنت بـــه يې زما شي او قوم به مې پرې عزيز او د روند شي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

شیخ عثمان ور ته و فر ما یل چې :" د د ې ما شوم ستر ګې لکه یزید هسي د ي چې صحابه (رض) يې قتل کـــړي او هلاک کړي وو د غسي به ستا قوم هم هلاک کا "

ملک سلیمان ورته وویل چې :

' شیخه د اسي مه وایه تا ته د اسي نه ښایي، چیرې نه چې په د ې خبره بل څوک خبر شي، خو پا چا یـــان د چـــا احسان نه ورکوي. د ی شهزاد ه د ی چې لوی شي پا چا به شي قام به مې پرې محترم شي "

شیخ عثمان ورته وویل چې ښه ملکه! خبر مې کړې، بیا به وایې چې ما ته د ې نه و ویلي، نورد ې اختیار خپل د ی '

همد ا خا ښي خیل وو چې د مرزا الغ بیګ سره یې د کا بل د تخت په نیولو کې ډیره ډیره مر سته وکړه او هغه يې د کابل واکمن کړ. میرزا الغ بیګ تر هغه پورې چې کمزوری و ، په همد غو پښتنو به یې ځان سا ته، خو کله چې پـــه خپلو پښو ود رید او پیا وړی شو ، نو د پښتنو پر خلاف یې په مخا لفت لاس پورې کړ. الغ بیګ د یو سفز یو او ګګیـــا نیو تر مینځ بې اتفا قي وا چو له. ورو سته بیا یې د خا ښي خیلو پښتنو مشر انو ته یوه میلمستیا جوړه کړه چې ۹۔ تنو پکې ګډون کړی وو ، بیا یې د میلمستیا او ډوډۍ خوړلو په وخت کې په نا څوانمر د انه توګه یې د غه ۹۔ تنه له تیغه تیر کړل چې هد یره یې د کا بل په سیاه سنګ کې مؤ قعیت لري. د ا پیښنه د ۱۴۸۔ او ۱۴۹۔ عیسوي کلو نو په شا او خوا کې پیښنه شوې د ه.

تر د ې خونړۍ او خوا شینوونکې پیښې ور وسته خا ښي خیل پښتا نه د کا بل نه د ننګرهـــار پـــر خـــوا روان شول، تر کلا نیو په لغمان کې واړول او یو سفزي، ګګیانې او اتمان خیل په ننګر هار کې او سید ل چـــې وروســـته نـــو موږې د رې قبیلې په سوات، د یر او با جوړ کې میشته شوې. ورو سته تر کلانې هم د لغمان د خلکو د شکا یت له کبلـــه چې د الغ بیګ د ر بار ته یې کړې و د لغمان نه با جوړ ته ولیږ د ید ل چې تر او سه پورې هما غلته میشته د ي.

د خاښي خیلو د تر کلانې د قبیلي ښا خو نه د اد ي.: سالا رزي، ما موند ، ابراهیم خیل، اسوزي او سمیل زي.

د خاښي خیلو د مند ړ د قبیلي ښا خو نه د اد ي : ابا خیل، عمر خیل، بهزاد خیل، خد و خیـــل، رځـــړ، اکـــوزي، خضر زي، محمود زي، ما نوزي،

د خا ښي خیلو د یو سفز یو د قبیلې ښا خونه د اد ي : حسنزي، مد ا خیل، اکازي، چغـــر زي، نـــورزي، اکـــزي، خواجوزي، با چي زي، رانیزي، مالیزي، سلطانخیل، نصرالد ین خیل او پا یند ه خیل.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ماخوذ د ه [95، 96، 97] نه

55 خاکواني

خا کو انړي چې د خا وګا ني او خا ګو انړي په بڼو هم را غلی د ی د پښتنو د سړ بن د ټولنیزې ډلې او د پنج پـــای په بنا خ پورې یوه تړ لې قبیله د ه او با ید د ا قبیله د هغو خو ګیا نیو سره چې د ننګر هار ولا یت په خـــو ږ یـــا نیـــو ولسوالۍ کې استوګنه لري او په اصل کې کرلاڼي پښتا نه د ي اشتباه نه شي او یو ونه ګڼل شي۔

د د غې قبیلې د وګړو شمیر ډیر لږ د ی، خو د قبیلوي پلوه په د وو بر خو ویشل شوي د ي چې یوه برخه یې سترخاکو ا نړي او بله برخه یې کو چني خا کو ا نړي د ي چې په کند هار او د نو ر زیو د قبیلې په سیمو کې میشته د ي۔

همد اراز یو شمیر خا کو انړي په هرات او د هرات په بیلا بیلو ولسو الیو کې میشته د ي۔د غز ني په ولا یت او د غه ولایت په بیلا بیلو ولسو الیو کې هم د خا کو انیو د قبیلې خلک استوګنه لري او د اسي ویل کیږي چې د د وی څـــو کلي د ما کو د کلیو تر څنګ پر ا ته د ي چې خلک د وی د خا کو ا نیو ماکو انو په نامه سره یاد وي۔

خا کو انړي زیار کښه او ر ښتیني خلک د ي۔ د وی په میلمه پا لنه او پښتني ننګ او غیر ت با ند ې ولا ړ خلک د ي۔ په ټول افغانستان کې د د وی شمیر د لسو زرو تنو په شا او خوا کې ښو د ل شوي د ي۔

تا ریخ حیات افغاني چې له نن ورځې نه ۱۴۴ کلونه وړ اند ې لیکل شوی او مؤ لف یې ډپټي محمد حیات خان د ی په د یره اسماعیل خا ن کې د خا کو ا نیو د مشر انو په اړ وند د اسي لیکي: [98]

د خکو ا نړي په قبیله کې غلام سرور خان خا کو ا نړی چې د د یره اسما عیل خا ن او سید ونکی د ی د خلکو پـــه مینځ کې د ډیر قد ر وړ او په د ر نه ستر ګه ور ته کتل کیږي۔ د د ه زوی عطا محمد خان هم ډیر ښه او بختور ســړی د ی۔ حیا ت افغا ني په د یره اسما عیل خان کې د خا کو ا نیو شمیر په هغه وخت کې اتیا کو رنۍ ښو د لي د ي۔

په اتلسمه عیسوي پیړۍ کې خا کوا نیو پر ملتان با ند ې حکم چلو لی د ی او نوابي یې د ر لود ه چې په د غـــو

---

95 پښتني قبیلې، د کتور لطیف یاد ، د پیښور چاپ، ۱۰۷-۱۰۸ او ۱۰۹ مخو نه

96 تاریخ حیات افغاني، ۲۴۷ مخ

97 تواریخ حا فظ رحمت خاني، د پیر معظم شاه تالیف، پښتو اکیډیمي، پیښور ۱۹۷۱ کال، ٦-٧ مخونه

98 تا ریخ حیا ت افغا ني، د پیښور چاپ ۱٦۹ - ۱۷۰ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

نو ابا نو کې يو هم نواب علي محمد خان خا کو انړی و چې د ملتان د سيمي مقتد ر گورنر او نواب و چې افغـا نسـتا ن د ستر ټو لواک احمد شاه با با د فر مان له مخې د ملتان گورنر ټا کل شوی و. د د ه د نوا بۍ او گور نرۍ په وخـت کـې ملتان د کرنې او زراعت په برخه کې ډيره ود ه و کړه او د هغه ځای خلک په ډير امن، خو شالۍ او سو کا لۍ کې شـپې او ور ځې تير ولې. همد اراز نو موړي په کال ۱۷۵۷ ع کال کې په ملتان کې يو ستر جو ما ت هم و د ان کړ چې تر ننـــه پورې د غه جو ما ت شته.

د ملتان د خا کو انړيو د د قيق شمير په اړوند مې معلو ما ت تر لا سه نه کړ ای شول، خو په او سني و خت کې د ملتان د خا کو ا نړيو نه د د وو مشهورو کسا نو نو مو نه د يا د ونې وړد ي. يوهم مشهور و کيل او قا نو نپوه محمد نــد يم خان خا کو انړی او بل هم د کر نې د چارو ما هر او متخصص محمد سهيل خان خا کو انړي د ي.[99، 100، 101]

56 ختټک

ختټک د پښتنو يوه مشهوره او لر غو نې قبيله د ه چې د کرلانيو پښتنو پورې اړه لري، چې د خپل لوی نيکــه لقمان په و جه چې په ختټک سره مشهورشو اونن ورځ د ختټکو په نامه سره يا د يږي.

د تا ر يخي رو ايتو نو له مخې په پيل کې ختټک د جنو بي و زير ستان د شوال په غره کې چې د سليمان د غره شما ل لو يد يځه لړۍ د ه استوگنه د ر لود ه. د شوال واد ي د بنو په لو يد يز کې پر ته د ه چې او ږد والی يې شپا ړس ميله او پلن والی يې ۸ ميله د ی. د اسي ويل کيږي چې د وی ٦ــ کلو نه وړاند ې له هغه ځا يه د پښتونخوا د بنو ســـيمې ته راغلل او هلته يې د هني او منگلو د قبيلوسره چې د د وی په څير کرلانې پښتا نه وو استوگنه غوره کړه. څه مود ه ورو سته د کرلانيو يوه بله قبيله چې شيتک نو ميد ه او اوس د بنو څيو په نامه سره ياد يږي د شوال خوا ته وليـــږ د يد ل او له هغه ځا يه يې د هني او منگل قبيلې و شړلې او پخپله په هما غه سيمې کې ميشته شول. په د غه وخت کې ختټک هم له د وی سره استو گن شول چې د سد راوڼ نهر او د هغه د شا او خوا سيمې د ختټکو په لاس کې وې، خو تر څه مود ې ورو سته ختټک د شيتکو سره د د ښمنۍ په و جه له هغه ځا يه وليږ د يد ل او د کو هاټ په شمال ختيزوبر خــو کــې ميشته شول. د کو هاټ د غه بر خې د چو ترې، ټيرې، لاچي، کر بو غې، شکرد رې، چراټ او نورو واد يو او سيمو نه عبارت د ي. چو تره د او سني کو هاټ د غره (چې په کو ها ټ کې د مالگې د غره جنوب لو يد يزه لړۍ د ه) او د لو اغر په مينځ کې يوه زر خيزه واد ی د ه. د د غې واد ۍ مشهور ځای او د مالگې منډ يي کرک نو ميږي.ټيرې د کو هاټ لــــه

99 http://www.answers.com/topic/multan
100 http://en.wikipedia.org/wiki/Multan
101 http://encyclopedia.stateuniversity.com/pages/15513/Multan.html

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

بناره د ۳٦ میلو په واټن د جنوب خو اته یو مشهور ځای د ی او د کو هاټ د ټیرې تحصیل د همد ې کبله په د غه نوم بـــا ند ې مشهور شوی د ی. لا چي د کو هاټ له بنار ه د ۱۷ میلو په واټن د جنوب خو اته د سړک پر غاړه پروت د ی.

کر بو غه د ټیرې د سیمې په شمال لو ید یز او د ټیرې د قصبې په لو ید یز کې لږ څه د شمال خو اته یوه واد ي د ه، چې په د غه ځای کې په همد ې نامه سره یو کلی هم شته، د غه ټولې سیمې د کو هاټ د ضلعې د ټیرې پـــه تحصـــیل پورې اړه لري او د د ې ضلعې په سهیل او سهیل لو ید یزو بر خو کې مو قعیت لري. د شکرد رې په سیمه کې په همد ې نامه یو کلی هم شته چې نو مو ړ ې سیمه د کو ها ټ د ضلعې په جنوب ختیزې بر خې با ند ې مشتمله د ه. په هغه وخـــت کې کله چې خټکو پر پو رتنۍ سیمې قبضه وکړه او په هغې کې یې استوګنه غوره کړه، نو د کوهاټ د او سنۍ ضـــلعې ځمکې چې د غه ځای شمال ختیزې بر خې هم پکې شا ملې وې د اورکز یو پښتنو په لاس کې وې چې هغوی هم کرلانـــي پښتنا نه شمیرل کیږي.

د ګوډ تیمور تر یر غل ۱۳۹۸ ع ورو سته په اغلب ګو مان د پنځلسمې پیړۍ په پیل کې د پښتنو یوې بلې قبیلې یعني بنګښ چې هغوی هم کرلانې پښتنا نه د ي د کورمې له واد ۍ نه چې د کو هاټ په شمال لو ید یز کې پـــروت د ی د کو هاټ لوري ته په لیږد پیل وکړ او د د غې ضلعې د لو ید یزو پو لو نه تیر شول او د د غې قبیلې خلکو کو هاټ تـــه تګ راتګ پیل کړ. څه مود ه خو په خیر او خیر یت سره تیره شوه، خو په پای کې د بنګښو او اورکزو تر مینځ شخړې را مینځ ته شوې چې په د غو جګړوکې خټک د بنګښو ملګر تیا وکړه چې په د غو جګړو کې محمد زیو او تپې ته نـــږد ې د وه فیصله کوونکې جګړې پیښې شوې چې په د غو جګړو کې بنګښ او د د وی ملګري خټک بر یا لـــي شـــول او اورکزي د کو هاټ شما لي غر ونو ته پر شا وتمبول شول چې تر او سه پورې هم هلته استوګنه لري. د د غو جګړو پـــه نتیجه کې چې اورکز یو کو مې سیمې له لا سه ور کړې وې یوه هم د ریسي سیمه وه چې خټکو پرې قبضه وکړه. د غه ځای د کو هاټ په شمال ختیزه برخه کې مو قعیت لري. خټکو پر د غو ټو لو سیمو با ند ې د ۱۵ پیړۍ په پـــای یـــا د ۱٦ پیړۍ په لو مړ یو وختو نو کې تسلط ومو ند چې په د غو سیمو کې پنیاله، زیړي، توره خیړۍ هم شا ملـــې وې. همـــد اراز خټکو پر شمال ختیزې بر خې باند ې خپله پر ا ختیا جاري و سا تله او د زیړه پر ټو لې واد ۍ او د خـــوړه نیلاب پر واد ۍ یې هم خپله قبضه ټینګه کړه چې د نیلاب واد ۍ یوه برخه په کو ها ټ او لږه برخه یې په پیښور کې پرتـــه د ه. د غه واد ي د چراټ د غره د لړۍ او د نیلاب د غره تر مینځ مو قعیت لري. د نیلاب غر د اپر ید یو له سیمې نه پیـــل کیږي او د ختیز خو اته د سند د د ریاب تر پورې غاړې پورې رسیږي. نیلاب په عمو مي تو ګه د کو هاټ په ضلعه کې شا مل د ی. د خوړه شما لي برخه د پیښور په ضلعې او جنو بي برخه یې د کو هاټ په ضلعه کې شا مل د ي.

تر هغه ورو سته کله چې د خټکو قبیلې په شمیر کې زیا توالی راغی نو په هما غه تنا سب یې خپلو مقبـــو ضـــه سیمو ته پر اختیا ور کړه او اوس هغه پراخه سیمه د د وی په لاس کې د ه چې د یوسفزیو د سیمې او د کا بل یا لنـــډي سیند له شمالي څنډو نیولې تر کا لا باغ، عیسی خیلو، مر وتو، بنو، وزیرو او د سند د د ریاب تر لو ید یـــزو څنـــډو

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

پورې غځيد لې د ه.

د خټکو شمال ته يو سفزي، لمر پر يو تو ته يې خليل، اپريد ي او بنګښ، جنوب ته يې د بنو سيمه او ختيز ته يې ابا سين مو قعيت لري.

د خټکو د سيمې اوږد والی شاوخوا سلو ميلو او پلن والی يې پنځوس ميلو ته رسيږي. د خټکو سيمه پر د وو بر خو ويشلې شوې د ه چې يو يې شما لي خټک او بل يې جنو بي خټک د ي. د جنو بي خټکو په سيمه کې د ما لګې کـــا نو نه شته. د د ې سيمې ځمکه ميد انې او شګلنه د ه. غرونه يې شنه او اباد نه د ي. ټيري، لاچي، کرک او شکر د ره د د ې سيمې مشهور ځا يو نه د ي.

د شما لي خټکو سيمه هم غر نۍ د ه چې د د ې غرونو نه کو مه استفاد ه نه شي کيد لای. اکوړې، شـــيد و، نظـــام پور، امير او امير کلان د د ې سيمې مشهور او لوی کلي د ي.

د خټکو د سيمې په لوړو بر خو کې ځينې وړې وړې او سمسورې د رې هم شته چې په ځينو بـــر خـــو کـــې د بنونو ځنګلي ونې شته. د خټکو په سيمه کې د بهاد ر خيلو د ما لګې کان يا د رنګ ډير مشهورد ی چې د د غه کان د عـــا يد اتو په وجه ډيرې پيسي لاس ته راځي.

56.1 د خټکو مشهور ښا خونه

هغه خټک چې د کو هاټ په شمال ختيز کې اباد د ي او د کابل د سيند ه پورې استوګنه لري د اکوړه خټکو په نامه سره ياد يږي.اکوړي د پيښور او نو ښارنه ختيزې لور ته د کا بل سيند په جنو بي څنډو کې مو قعيت لري.خټـــک پـــه اصل کې په د وولو يو ښا خونو يعني تري او بو لاق ويشل شوي د ي. د هند پر نيمې وچې با ند ې د انګـــر يزانـــو د واکمنۍ نه وروسته خټک په د ريو نو مو نو اکوړه، ټيرې او سا غري سره ياد يږي. ساغري خټک بولاق د ي، خو ملک اکوړي چې ذکر به يې وشي تري خټک و.

د پښتونخوا مشهور ليکوال اروابناد قا ضي احمد جان د پښتو په مجلې (ستړي مشي) کې په ۱۹۳۲ ع کـــال کـــې د خټکو د قبيلې د ښا خو نوپه باب د اسې ليکلي د ي :

"د خټکو د وه لوی لوی ښاخونه د ي. يو د ټيري خټک او بل د اکوړي خټک. د ټيري خټک د کوهاټ په ضـــلع، او په بنو، او پنډۍ کې آباد د ي. او د وی اووه قامونه د ي: خورم، سيني، ټيري، بارک، ساغري، بنګي خيل، نصروټي. د اکوړي خټک د پيښور ضلع کې سهيل اړخ ته او د کوهاټ ضلع کې لمر پرېواتۀ ته آبـــاد د ي. د اکـــوړي خټـــک ټـــول

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

سرونه خريږي. بې د هغو نه چه د کوهاټ په ضلع کې د ي.

د 1931ء په مرد م شماري کې د د ې د واړه شاخونو د نارينه ؤ شمېر .... وۀ.

په د ې خټکو کښې د رې قسم خلق د نورو نه زيات معتبر د ي.

1. خان خيل

په د ې نامه د خټکو او د ټيري د د واړه ټبرو خانان ياد ېږي. او د وی د سپاهيگرت د صفتونو او د ملک د انتظام د قابليتونو نه ډک د ي. په سول کې ډير په لويو لويو عهد و باند ې مقرر د ي او ډير په رسالو پټړو کې سرد اران د ي.

2. کاکا خيل

د وی د خټکو د زيړي کاکا يعني د شيخ رحمکار صاحب اولاد د ي. د هغه زيارت نوښهر ته نزد ې د ې او د زيارت کاکا صاحب په نوم باند ې مشهور د ې. د کاکا خيلو مياگانو په ټولو پښتنو باند ې که په رعيت کې د ي او که په غيرو علاقو کې ډير لوی عزت او زور د ي. او د پښتنو لويه ستانه د ه او وله خلق ډيري ډيري شکرانې او منوتئې ورکوي.

3. فقير خيل

د ا د خوشحال خان خټک د مشر ورور اولاد د ي. خلق ورته د بزر گی په سترگه گوري او ډير تعظيم يې کوي.

خټک خلق عام د پولې پټي کار (زميند اري) کوي او گډې ږيرې وغيره ډيرې ساتي ليکن اکثرپکې چې زمکې يې خرابې او غير آباد ې وي نو د مالگې کريي يعني چلن کوي او سود اگري پسې لرې لرې ځي او په پوځ کې بهرتي کېږي. د ا وخت هم په پوځ او مليشه کې د د ريو زرو نه زيات نوکران د ي او په سود اگري او نوکري کې د وی اکثر مسافري کړې وي نو ځکه يې د نورو نه خوی خصلت او سړيتوب ښۀ وي. د وی ډير سخت خواري کښې او چست چابک او خند ه روی خلق د ي. د وی د سند رو او د نڅاډير شوقيان د ي او د خټکو د بنگړي او د بلبلې نوم خو هر چا اورېد لې د ي. د پټنړي سپاهيان يوه تيله د اره کلاه او زري واسکټ واغوند ي.

د خټکو نور ښا خو نه د اد ي:

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

امند ي، ند اخيل، بليل خيل، بشبلي خيل، د رغانخيل، گنډ ا خيل، سمند ر خيل، بهرام، خواجه خيل، نصـــر تـــي، لګاړي، عبد لي، لو ګر خيل، بد ين خيل، كشيد خيل، ګل د ين خيل، چر ګي خيل، علي خان خيل، عالم خان خيـــل، لشـــكر خيل، مير ګل خيل، الله د اد خيل، اشرف خيل، د اور خيل، كامل خيل، حسن خيل، محمود خيل، باد ين خيل، شـــيخ علـــي خيل، اتمان خيل، د ر پي خيل، بارك خيل، انو خيل، امير جان خيل، تاتار خيل، د وران خيل، او نور. د خټكو يو ښاخ د ا با سين نه بله خوا په مكود كې استوګنه لري.

د خټكو اكثره ځمكې د بنجر والي له كبله د كر نې وړ نه د ي. د خټكو په سيمه كې غنم، با جـــرې، چنـــي او بـــا جرې كرل كيږي. همد اراز د وی د نا رنجو، ليمو ګانو او انګورو با غو نه هم لري.

د خټكو د سيمي معد نې پيد اوار مالګه، پټكرۍ او د ډبرو سكاره د ي.

خټک د نورو پښتنو په څير غير تي، زړور، ننګيالي، ميلمه پال او د علم او زد ه كړې سره زيا ته مينه لـــري، همد ا سبب د ی چې زيا تره خلک يې با سواد ه او ښه تكړه ډاكتران، د پو هنتون استاد ان، انجنيران او د كمپيو ټر مـــا هر ين لري. په پوځ كې هم ډير خټک په د ند و بو خت د ي.

د خټكو د قبيلې يوه ښه ځا نګر تيا د اد ه چې لا نجمنې مسالې د جر ګو او ننواتو له لارې اواروي او په عمومي تو ګه د جر ګو د فيصلو او پر ېكړو ډير د رنا وی كوي.

خټک په عمو مي ډول د شعر او شا عرۍ او مو سيقۍ سره ډير ه مينه لري، همد اوجه د ه چې د او چتې پا يې شا عران او د مو سيقۍ فنكاران پكې ډير د ی. د وی د مو سيقۍ په الا تو كې رباب، هار مو نيم، طبله او د مو سيقۍ نـــور الات استعما لوي. په پښتنو كې د خټكو اتڼ ډير مشهور د ی. په او سني وخت كې ښا غلی بختيار خټک د خټكو د قـــبيلې نه د پښتو ژبې تكړه سند ر غاړی د ی.

د پښتونخوا د ايالت د كو هاټ نه سر بيره ډير شمير خټک د انګلستان په پلا زمينې لند ن، بر مينګهم، مانچستر او ايلسبري كې او سيږي. همد اراز يو شمير خټک د خليج په عر بي هيواد ونو لكه د وبی، قطر او همد اراز په مليشـــيا كې استوګنه لري.

د ۱۹٦۱ع كال د سر شمير نې له مخې د د وی شمير د ۳۷۸۳ـ٤ تنو په شا او خواكې ښود ل شوی و چې ښا يـــې د ا شمير به اوس ډير زيات وي چې ا كثره يې په كو هاټ كې او سيږي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

56.2 نو ميالي خلک

د خټکو مشهور او نو ميالي خلک د ا د ي

1. ملک اکوړي

د خو شال خان غور نيکه د هند د مغو لي واکمن جلال الد ين محمد اکبر ١/ ٩٦٣ـ١٢ ع معا صر چې د مغولي د ر بار له خوا د خير اباد قصبه او تر نو ښاره پورې سېمې د ه ته د جا ګير په توګه ور کړل شوې وې. د ه د لو يې پا چا هـــي لارې سا تنه کوله. سرای اکوړه چې د اکوړه خټکو صد ر مقام د ی هم د ملک اکوړي له خوا ود ا ن شوی د ی.

2. يحيي خان

د ملک اکوړي مشر زوی چې د خپل پلار تر وفات ورو سته د هغه پر ځای د خټکو د قبيلې مشر و.

3. شهباز خان د خو شال خان خټک پلار

4. خان عليين مکان ستر خو شال بابا چې د تورې او قلم خا وند و. د مغولو پر خلاف يې ډيرې مبارزې کړي د ي

د د يوان خاوند واو ډير کتابو نه يې کښلي د ي. مشهور اثار يې د خو شال کليات، د خو شال خان د يوان، ســـو اتنامه، طب نامه، با زنامه، د ستار نامه، فراقنامه، فضل نامه، هد ا يه، ائينه، صحت البد ن، بياض، زنځيری او نـــور د ي. [102]

5. اشرف خان هجري

چې مغولي واکمن او رنګزيب بند ي کړ او د هند د بيجا پور په زند ان کې تر ١٤ کلونو زند ان ورو سته وفا ت شو. د ی شاعرو او د د يوان خا وند هم و.

6. افضل خان خټک

د اشرف خان هجري زوی او د خو شال خان خټک لمسی و د تاريخ مر صع ليکوال چې د افغا نانو تاريخ او انساب

---

102 خو شال خان خټک په اردو ژبه د د وست محمد خان کامل اثر، پښتو ژباړه د د کتور لطيف ياد ، د پيښور چاپ ٣٩- ٥١ مخونه، ٢ـ٦ کال

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

پکې راغلي د ي.

7. عبد ا لقاد ر خان خټک چې د د یوان خا وند د ی

8. مشهور مبارز اود پښتو ژبې تکړه او وتلی شا عر ښا غلی اجمل خټک

چې مشهور پښتو اثاریې د غیرت چیغه، باتور، گل پر هر، تکلونه، د ازه پاګل وم، ژوند او فن، کچکول، د افغان ننګ، د وخت چیغه، د ژوند چیغه، کیسه زما د ابد ي ژوند ا و په اردو کې جلا وطني کې شا عري د ي.[103]

9. مشهور لیکوال او محقق اروابناد پریشان خټک.

57 خد وزي

د نو لسمي عیسوي پیړۍ مشهورومؤ ر خینو هر یوه ډ پټې محمد حیات خان په خپل مشهور ا ثر تار یخ حیـــات افغا ني او د تواریخ خور شید جهان مؤرخ شیر محمد خان گنډ ا پور چې د واړه نسلا پښتا نه د ي د خـــد وزي د قـــبیلي ذکر او یا د ونه کړې د ه. خد وزي په اصل کې غلجي پښتا نه د ي چې زیات شمیر خلک یې د غز ني و لا یت د مقر پـــه سیمه کې د علي خیلو غلجیو سره یو ځای پر اته د ي او په د غه سیمه کې د ملکیت او ځمکو خا وند ان د ي. د کند هـــار ولایت مرکز ته نږ د ي په د ه خو ا جه نو مي کلي کې هم خد وزي استوګنه لري چې د تا ریخ حیات افغا ني د لیکنې سره سم ۱٤٤ کلو نه وړ اند ې د د وی شمیر په نو موړي ځای کې ۲ـ کو ر نیو ته ر سید ه.

د تواریخ خو رشید جهان او حیات افغاني په حواله د وی خپل نسب کله سید انو او کله هم د ر انیو پو پلز یو ته منسو بوي، خو په اصل کې د وی غلجي پښتا نه د ي.

د تاریخ حیات افغاني په قول ۱٤٤ کلو نه وړ اند ې په ټول افغانستان کې د خد و زیو پښتنو مجمو عي شـــمیر ۲ــ کوره ښود ل شوی و چې زیا تره خلک یې د کر نې او ما لد ارۍ په چا رو بو خت د ي

(ماخذونو په حقله د خرڅنو برخه ولټوئې)

103 http://en.wikipedia.org/wiki/Ajmal_Khattak

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

58 خد وزي و خرڅين

خر څين يوه کو چنۍ قبيله د ه چې په اصل کې کرلاڼې پښتا نه او د شمالي و زير ستان د د وړو د سيمې د زا نګيټي او وژګي په کليو کې استوګنه لري چې په زانګيټي کې يې شمېر ٦ـ کو ر نيو او په و ژګي کې ١٦ کو ر نيو ته ر سيږي. د د وی يو کلی د مد ه خيلو د تنګي او پيپلي تر مينځ پروت د ی چې خر څين نو ميږي.

خر څين په قبيلوي اتحاد کې پخوا د د وړو سره متحد وو، خو نن ورځ د مد ه خيلو وزيرو سره په يوه اتحاد کې شا مل د ي.

د د وی رواجونه او د ود ونه کټ مټ د د وی د ګا ونډيو د وړو او وزيرو په څير د ي. خر څين زړور او جنګيالي د ي او په پښتني ننګ او غيرت ټينګ خلک د ي.

د خر څين د قبيلي ځيني ښا خو نه او څا نګې په لا ند ې ډول د ر پيژ نو :

تير سم خيل، ليو ني، لا د و د خيل، مليا ګي، سيره خيل او سنګر خيل.

د خد وزو و خرڅنو په حقله ماخذونه: [104، 105، 106، 107، 108]

59 خروټي

زموږ پښت پو هان او تو کم پيژ ند ونکي خروټي د پښتنو د غلجي د ټولنيزې ډلې پورې اړوند ه قبيله ګڼي چې ډيره مشهوره او هم د شمير له مخې يوه پياوړې قبيله شمير له کيږي چې د افغانستان په بيلا بيلو ولا يتونو لکه پکتيکا، پکتيا، غزني، ميد ان او ورد ګو، زابل، کند هار، هيلمند ، هرات، کند ز، بغلان، مزار شريف، پروان، کا پيسا، کابل، لوګر اولغمان کې استوګنه لري.

---

104 د پښتنو قبيلو شجرې او مېنې، د پو هنوال محمد عمر روند ميا خيل تا ليف، ميوند خپر وند و يه ټو لنه، ٢٥٦ مخ، ١٣٨٣ کال

105 تاريخ حيات افغا ني، د محمد حيات خان تا ليف، پښتو ژباړه د محقق فر هاد ظر يفي او د کتور لطيف ياد ، ٣ـ مخ، د پيښور چاپ، ٢ـ٧ کال

106 تو ار يخ خو ر شيد جهان، د شير محمد خان ګنډا پور تا ليف، ٢٢٢ مخ، ١٨٦٧ عيسوي کال، د لا هور چاپ

107 پښتني قبيلې، د د کتور لطيف ياد تا ليف، ١١٧ مخ، د پيښور چاپ، ٢ـ٧کال

108 اضلاع، ا يجنسيها و قبايل ايا لت پښتو نستان، د قو مو نو او قبا يلو چارو وزارت، ١١١ مخ، ١٣٦٤ کال، د کا بل چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د خرو ټو اصلي ځای ځا یګی او ټا ټوبی د ګو مل سیمه د ه چې له اد اري پلوه د پکتیکا ولایت پورې یوه اړوند ه ولسوالي د ه. همد اراز د د غه ولایت په سروبي، اورګون او سر رو ضه کې هم خر وټي استوګنه لري.

ډیټي محمد حیات خان په خپل مشهور اثر تاریخ حیات افغاني کې چې له نن نه یې ۱٤٤ کلو نه وړاند ې کښلی د ی د خرو ټو د سیمې په اړوند د اسي لیکلي د ي : " خرو ټي په هغو غرو نو کې او سیږي چې د کټواز په ختیز د سلیمان د غره د اړوند و سیمو نه تر بر مل پورې پر اته د ي. د خرو ټو د سیمې یوه برخه د ار ګون سیمه د ه چې په هغې کې د پر ملیانو قبیلې خلک هم استوګنه لري. خرو ټي په ځینو هغو تنګو مید اني سیمو باند ې هم ولکه لري چې په مینځ کې یې د نګ د نګ غر ونه پر اته د ي. د وی ځلور کلي لري چې په د غو کلیو کې سر رو ضه لو مړنی مقام لري" [109]

د خرو ټو د قبیلې لوید یز، شمال لو ید یز او جنوب لو ید یز ته سلیمان خیل استوګنه لري، شمال ته یې د زرمت سیمه او ختیز ته د وزیرو د قبیلې سره پو له لري.

خروټي د کر نې او ما لد ارۍ په چارو بو خت د ي، خو ځیني یې په پووند ه ډول هم ژوند کوي یعني کو چیا نی ژو ند لري. د خرو ټو پووند ه اوس هم د شلګر او وانې په سیمه کې د کال نیمه برخه تیروي. د تل په کو چیا نو کې د خرو ټو مشهور مشر ملک محمد کر یم خان را جي و چې د اعلیحضرت محمد ظا هر شاه د وا کمنۍ په وخت کې یې اعزازي معاش او رتبه هم لر له. د بنو او د یرې په خر وټو کو چیا نو کې مشهور کسان امیر خان یحیي خیل، سلطان محمد ، روزي خان، مو سی خان اد ي خیل او اصحابي امند خیل وو. یو شمیر خر وټي په سو د ا ګر یزو چارو هم بو خت د ي چې په هند و ستان، کر اچۍ، د وبۍ، اروپا او امر یکې کې بیلا بیل سو د اګریز کا رونه سر ته رسوي. په کر اچۍ کې د وی یوه کمیټه هم لري چې د سر رو ضې د کمیټې په نامه یاد یږي او حا جي امیر ګل خر وټی یې مشري کوي. همد اراز په کر اچۍ کې د خر و ټو د قبیلې یو بل مشر حا جي جمعه خان خر وټی د ی چې په افغانستان کې د خپلې قبیلې د بیو زله خلکو سره مالي مر ستې هم کوي.

په ګو مله کې له پخوا نه د خر وټو د وې ډلې مشهورې وې چې یوه ډله یې پا سني یا کا بلي خر وټي بلل کید ل چې لوی مشر یې خوا جه ګی نو مید ، بله ډله ښکتني خرو ټي وو چې مشر یې مخا مد نو مید چې لوی خان یا شیر خان د قطغن نا ئب الحکو مه هم له د غې د و یمې ډلې نه و. د اسي و یل کیږي هغه وخت چې ناد ر شاه افشار د غلجیوځواک مات کړ نو ډیر شمیر خروټي یې ایران ته فراره کړل، خو کله چې بیا شیر خان د قطغن نا ئب الحکو مه شو د وی ته یې د زابل په شاه جوی، هیلمند او کند زکې ځمکې او جا ید اد ونه ور کړل.

هغه خرو ټي چې په کا بل کې استوګنه لري نو د د وی یو شمیر په پغمان، خاک جبار او خورد کا بل کې استوګنه لري. د لغمان ولایت خر وټي د د غه ولا یت په مرکز او د قر غیو په او لسوالۍ کې ژوند کوي. همد اراز د پروان ولایت

109 تا ریخ حیات ا فغاني، پښتو تر جمه، د پیښور چاپ، ۲۹۷-۲۹۹ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

خر وټي په با ګرام کې هو ایي ډګر ته څیر مه استوګنه لري.

خروټي غیر تمن، علم خو ښونکي، میلمه پال او د یند اره خلک د ي. د انګر یز انو سر ه یې په د ر یو تا ریخي جګړو کې ډېرې توري وهلي او هم د رو سي سور ښنامار په ګو نډو کو لو کې یې هم خپل تا ریخي رسا لت په ښه تو ګه سر ته رر سولی د ی. په او سني وخت کې په ټول افغانستان کې د خر وټو مجمو عي شمیر د یو ملیون تنو پـــه شـــا او خواکې ښو د ل شوي د ي.

59.1 د خرو ټو د قبیلې ښا خو نه او څا نګې

خروټي د نورو پښتني قبیلو په څیر په لا ند نیو ښا خو نو او څا نګو با ند ې ویشل شوي د ي :

زکو خیل، یا خیل، اد یخیل، امند خیل، شمو خیل، سلیما نزي، الو خیل، اد و خیل، مد و خیل، سند و خیل، علـــي خیل، غوري خیل، علي زي، خد ر خیل، باند زي، کند اخیل، یحیي خیل، کا کل زي، جمال خیل، مالي خیل، للي خیل، خر منځي، مارزک، زوبي خیل، عباس خیل، شهباز خیل، از غر خیل، بهاد ر خیل، نوروز خیل، اشرف خیل، عیسی خیـــل، سلطا نخیل، بهرام خیل، عصمت خیل او نور---

59.2 د خر و ټو د قبیلي مشهور کسان

1. د لوی احمد شاه با با په وخت کې د خر وټو د قبیلي لوی ملک او مشر ملک شمس ا لد ین نو مید ه چـــې ځیني و ختونه یې د وزیرو، ځد راڼو او پر ملیا نو د قبیلو سره د مخا لفتو نو په وجه کو چنۍ لا نجې او شخړې هم را مینځ ته شوي د ي

2. د امیر د و ست محمد خان په وخت کې د خرو ټو مشران ملک ښاد ي خان او سرور خان نو مید ل چې د خر وټو د قبیلي ټولې لا نجې او شخړې د همد وی له خوا حل او فصل کید لې.

3. د امیر عبد الر حمن خان د واکمنۍ په وخت کې ملک نظر شاه، عمر خان، کر یم خان، احمد خان، سر ور خان، خو اجه ګی، ملا ګل خان، ملک سمند راو ملک روزي خان د خر وټو د قبیلې ملکـــان او قـــو مـــي مشران وو چې ورو سته ملک سمند ر د امیر عبد الر حمن خان له خوا اعد ام کړل شو.

4. د اعلیحضرت الغازي امیر اما ن الله خان په وخت کې د خرو ټو د قبیلې یو جید عالم ملا ګل خان خر وټی

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

وچې د امیر اما ن ا الله خان د سپا ر ښتني له مخې یې د کا بل د عبد ا لر حمن خان په سرای کې یوه د ارا لو کا له هم لر له او مفتي هم و.چې بیا د د ه تر مړ یني وروسته د ه زوی عنا یت الله مفـــتي زاد ه خـــر وټي چې د کا بل پو هنتون د شر عیا تو په پو هنځي کې یې زد ه کړې کړې وي د نو موړي د د ار الو کالې چا رې پر مخ بیولې چې بیا نو موړی د روس د گو ډا گیا نو له خوا په شهاد ت ورسید.

همد اراز د اعلیحضرت امیر اما ن الله خان د و اکمنۍ په وخت کې د هغو خرو ټو غا ز یا نو نو مو نه چې د خپلو اکۍ په سپیڅلې جگړه کې د انگر یزي ښکیلاکگرو او بلو سگرو په وړ اند ې جنگید لي د ي د اد ي :

1. غازي اصحا بي خان امند خیل
2. غازي ملک روزي خان امند خیل
3. غازي ملک مشتاق با ند زی
4. غازي ملک کند ا خیل
5. غازي ملک شیر محمد اد یخیل
6. غازي ملک امیر خان یحیي خیل
7. غازي ملک شیر جان کا کل زی

همد ا راز په معا صره د وره کې د خر وټو د قبیلې د نا متو کسانو، قو مي مشر انـــو او علمـــي او فـــر هنگـــي شخصیتو نو او د یني عا لما نو نو مو نه چې ځینویې له د ې فا ني نړۍ نه ستر گي پټې کړي او ځیني یې لا ژوند ي د ي په لاند ې ډول د ي :

1. د غازي ملک روزي خان لمسی او د حا جي د راني خان زوی حاجي صفر محمد خـــا د م، لـــوی خـــان او مخور ملي شخصیت.
2. د ملک نور محمد خان زامن ملک جلا لزی او ملک جما لزی.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

3. د ملا محمد انور زوی ملا عبد الحی مطمئن

4. د قر یشي جان خان زوی حا جي وکیل محمد معصو م خان د قوم مشر او ټولنیز شخصیت

5. د زابل په و لا یت کېد حا جي مراد خان زوی حا جي عبد الر شید مشهور په سید جلال چې سیا ســـي او علمي شخصیت د ی.

6. د قره باغ په ولسوالۍ کې حا جي احمد خان

7. د پکتیکا په اورګون کې ملک اغا محمد ما رزک

8. د کند هار د ولایت ملي سو د اګرد حا جي عمر خان زوی حا جي محمد ایوب خان

9. د پکتیکا ولا یت د یني عالم او ملي شخصیت د حا جي محمد اعظم خا ن زوی مو لوی عبد الر حیم

10. پخوانی صد راعظم او د افغانستان د اسلامي ګو ند مشرانجنیر ګلبد ین حکمتیار

11. د هرات په ولایت کې ځوان مخور او ملي شخصیت نصیر احمد خان با نزی

12. په کر اچۍ کې قو مي او ملي شخصیت نصر الله خان خر وټی

13. په کر اچۍ کې قو مي مشر حا جي امیر ګل خر وټی

14. په کر اچۍ کې قو مي مشر حا جي جمعه خان خر وټی

15. د شهزاد خان امند خیل زوی قاري عطاالله

16. د مو لوي محمد رفیق خان زوی مو لوي محمد نور

17. د مو لوي محمد نور زوی فیض الله نوري

18. د ملا عبد الر حمن زوی ملا ګل باران

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

19. علمي او ټولنيز شخصيت عبد الر حمن حميد ي

20.سند رغاړې رحمان خروټي

21. د افغانستان د خلک د يمو کر اتيک گو ند عمو منشي او جمهور رئيس حفيظ الله امين چې د رو سا نو له خوا ووژل شو

22.د اتحاد اسلا مي مشر استاد عبد الرب رسول سياف

23.مولوي ار سلا رحماني رو حا ني شخصيت

24.شير خان خرو ټی چې په لوی خان سر ه هم شهرت لري او د اعليحضرت محمد ظا هر شاه د واکمنۍ په د وره کې د قطغن نا ئب الحکو مه و چې د شېر خان بند ر د همد ه په نامه د ی

25.غلام سر ورنا شر چې په کند ز کې د خرو ټو مشر او د سپين زر د فا بر يکې رئيس و.

26.د الحا ج غلام جيلاني نا شر زوی حا جي احمد جان

27.د الحاج مفتي ملا گل خان خر وټي زوی حيا ت الله مفتي زاد ه خر وټی

28.د پکتيکا د ولايت نه سنا تور شهنواز خان

29.د غز ني ولا يت نه د پا رلمان و کيل خالد فا روقي

30.د خر وټي د قوم د سراسري شورا بنسټ ا يښود و نکی او مؤ سس انجنير مطيع الله مطيع چې ليکـــوال هم د ی.

31. د وانه د انگور هډې نه د حا جي محمد کر يم زوی حا جي د رگی

32.د لغمان ولا يت نه قو مي مخور ملک سيد ملا خر وټی

33.انجنير نجيب الله راعي

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

34.ثا ر نپوه محب الله خر وټی

35.پو هیالۍ نور ضیا د رابعه خر وټۍ د بنیاد مشره

36.د افغانستان د نړ یوالو څیړ نو او ستر ا تیژۍ د مرکز رئیس صد یق ا لله سا هل

37.د پکتیکا د سر رو ضې نه اکبر جان

38.ر ئیس محمد صد یق خان خروټی خورد کا بلی

39.د پروان د ولا یت نه الحاج غلام نبي خر وټی

40.د لغمان د ولا یت نه د کتور احمد الد ین خروټی

41. د پکتیکا د ولا یت نه د سید جان خان زوی الحاج محمد ایوب خان خر وټی

42.پکتیکا د ولا یت نه د ملک اغا محمد زوی حا جي خا ګی

43.د پکتیکا د ولا یت نه د حا جي محمد غني خر وټی زوی ملا سپین

44.د کند ز ولایت نه سید محمود ها شمي

45.د کند ز ولا یت نه د حا جي جمعه خان زوی رئیس محمد ګل

46.د کتور نسیم خر وټی

47.مو لوي عبد الر حمن

48.نا جیه سا حل خر وټي

49.انګیزه خر وټي

50.جنرال جسیم خان

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

51. پخوانی عد لیه وزیر معراج الد ین خان خر وټی

52.الا هه خر وټي

53.مد یر سید رحمن

54.حا جي حارث خان

ماخوذ د [110] نه

60 خلیل

زه عا شق یم سروکار مې د ی له عشقه
نه خلیل، نه د اؤد زی یم نه مو مند (رحمن با با)

که چیرې د خلیلو د قبیلې د نسب شجره په غور سره تر څیړ نې لا ند ې و نیسو نو جو ته به شي چــې د غــه قبیله د سړ بني پښتنو د ټولنیز ګروپ پورې اړه لري او د غو ر یا خیلو له پښته را وتلې د ه او د د وی لـــوی نیکـــه غری یا غو ریا نو میدـ غوریا څلور زامن د رلود ل . لو مړی د ولت یار چې د هغه او لا د ه مو مند او د اؤد زي د ي، د ویم خلیل، د ریم څمکنی او څلورم ز یړان چې ز یړ اني یې هم بو لي۔

غو ر یا خیل په مجمو ع کې د خپلوپو ر تنیو ښا خو نو په ګډون په لو مړي سر کې د کند هار په شا او خوا کې مېشته وو۔ بیا ورو سته د ١٤٥۔ میلا د ي کال په شا او خوا کې د غز ني لو ید یز ته د تر نک سیند په خو ا کې یې ا ســـتو ګنه د ر لو د ه۔په هند کې د مغو لي و اکمنۍ بنسټ ا یښو د و نکي ظهیر الد ین محمد با بر په خپل مشهور اثر توزک بـــا بري کې په مجمو ع کې د غو ر یا خیلو د او سید و ځای د مشد او سمګا نه سیمو په شا او خو ا کې ښو د لی د ی چـــې د ا سیمې د غز ني په جنو بي برخه کې پر تې د ي.

کله چې د غو ر یا خیلو په شمیر کې ډیر والی راغی نو د وی له غز ني نه کا بل او بیا ننګر هار ته لا ړل او لـــه ننګر هاره د خیبر د تا ریخي د رې له لارې پیښور ته و لیږ د ید ل۔

110 د خرو ټي قبیله، د انجنیر مطیع الله خر وټي مقا له، د خا وران ویب پا ڼه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د تا ریخ حیات ا فغا ني مؤ لف د پټې محمد حیات خان له نن نه ۱٤٤کلو نه و ړاند ې د خلیلو د قبیلې په اړ ونـــد د اسي لیکلي د ي :

" د د غې قبیلې شمېر ٦ــ کوره او د وسله والو کسا نو شمېر یې ۱۲ــ تنه ښود ل شوي د ي. د وی د پیښور پــه مید اني برخه کې استوګنه لري. د د غې قبیلې څوکوره د مو مند و د قبیلې او همد اراز د برو د رانیو له نورو څو کو رو نو سره یو ځای په کند هار کې او سېږي او د لته یوازې د وی د برو د ر انیا نو په نامه یا د وي او غا لبا بــه د وی د رانې ا حمد شاه په و خت کې هلته میشت شوي وي. د کند هار په ښار کې یوه بیله محله د برو د ر انیو له پاره مو جود ه د ه"

ار وا ښاد علا مه عبد ا لشکور ر شاد هم د حیات افغاني د کتاب د پښتو ژباړې په ۲٤۲ مخ کې د خلیلو د قبیلې پــه لمن لیک کې د برو د ر انیو په باب لیکلي د ي : د کند هار په احمد شا هي ښار کې یو با زار او یوه د روازه د بــرو پــه نامه نو مو لې شوې د ه چې برو د برو د ر انیو مخفف د ی.

د پښتونخوا مشهور لیکوال اروا ښاد قا ضي احد جان د پښتو مجلې (ستړي مشي) کې چې په ۱۹۳۲ میلاد ي کال کې خپره شوېد ه د خلیلو د قبیلې په اړوند د اسي لیکلي د ي : د د وی د سیمې ځمکې د کا بل او باړې په ســیند ونــوخړو بیېږي. د د ې قبیلې معتبر خلک ا ر با ب ن د ي چې د متا خیلو په ښا خ پورې اړه لري. ویل کیږي چې د ا خطــاب شــا ه جهان پا چاد وی ته ور کړی د ی. د وی غښتلي او پیا وړي خلک د ي او زیا تره په پوځ او ملیشا کې د ند ې تــر ســره کوي، ځکه چې د وی د خپلو پیاوړو او غښتلو اند ا مو نو له وجې د پو ځي چا رو له پا ره مو زون د ي. د د ې قـــبیلې زیا تره خلک د پیښور ښار او چو نۍ ته نږد ې او سیږي.

خلیل په پیښور کې د د اؤد زیو د قبیلې لو ید یز او جنوب لو ید یز ته پر اته د ي. د د وی سیمه شل میلـــه او بږد والی او لس میله پلن والی لري چې بر تهکال، کوز تهکال، سپینه وړی او لنډی د د وی مشهور کلي د ي چې د باړې په ښۍ غاړه مؤ قعیت لري.

خلیل زړور، جنګیالي، علم خو ښوونکي، میلمه پا لو نکي او په پښتو او پښتو نولۍ با ند ې ولاړ خلک د ي.

د د ې قبیلې ځینې ښا خو نه او څا نګې په لا ند ې ډول د ي : متا خیل، باروزي، ا سحاکزي، تلزرزي، ســالارزي، افوزي، نورزي، متي زي اواکازي او لکه چې د مخه وویل شول د خلیلو مشران د ار با نو په نامه یاد ېږي.

د خلیلو په نا متو کسا نو کې یو هم د پښتو ژبې مشهور لیکوال، محقق او شا عر ښا غلی همیش خلیل د ی چې د ډیر شمیر علمي اثارو خا وند د ی. همد اراز د د ې قبیلې یو بل تن ارباب فتح محمد خان چې د پیښور یو نیو رسټۍ د

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

تا ریخ د څا نګې مشر و. د پیښور په پو هنتون کې د Area study center کې غړی عبد الله جان خلیل هم د یا د ونې وړ علمي شخصیت د ی.

د سیا ست په ډګر کې هم د خلیلو قبیلې ځیني سیا سي شخصیتو نه د یا د ونې وړ د ي چې په د غو نو مو نو کې د بنا غلی ار باب جها نګیر خان خلیل نو م یا د و لای شو چې د پښتونخوا د صو بې وزیر اعلی هم و. همد اراز د خلیلو د قبیلې بل شخصیت ارباب عا لمګیر خان خلیل و چې د مخا بر اتوفد رال وزیر د ی. د خلیلو د قبیلې د ځینې نـــور و هغو ار با بو نو په جمله کې چې ځینو یې د و لتي د ند ې هم د ر لو د لي د ي د لا ند نیو کسانو نو مو نه د یا د ونې وړ د ي :

ارباب ولي محمد خان، ار باب نور محمد خان، ار باب ظا هر خان، ارباب امد اد خان، ار باب محمد فر یـــد ، ار بـــا بزاد ه حبیب الله، ارباب هد ایت الله، ار باب سید احمد ، ارباب اسلا م زیب خان، ار باب محمد صفد ر حیات، اربا بزاد ه عطا ؤالله، ارباب اسفند یار خان او ارباب احمد علي جان.

ماخوذ د [111، 112] نه

61 خوږیاني

خوږیا نې د پښتنو یوه مشهوره قبیله د ه چې د کرلاڼې پښتنو په ټولنیز ګروپ کې شـا ملـه د ه. د پښـتنو د عنعنوي شجرو له مخې خوږیانی د ککي زوی او د کر لاڼ لمسی د ی.د تاریخي رو ایتو نو له مخې په پیل کې د خو ږیا نیو د قبیلې خلکو په خو ست کې استوګنه د ر لود ه، چې د هند د مغو لي واکمن نو رالد ین جها نګیـــر ۱۵۶۹-۱۶۲۷ میلاد ي د واکمنۍ په وخت کې د زرمت د سیمې ځینو غلجیو قبیلو پر د وی یر غل وکړ او د وی له د غې سیمې نه خپـــل او ســــنې ټـــا ټـــو بــــې تـــه چـــې پکـــې مـــې شــــته د ي ولیـــږ د یـــد ل.

خوږیانې په عمو مي تو ګه د ننګر هار ولایت د خوږیانیو، شېرزاد او پچیر او اګام په ولسوالیو کې اســـتوګنه لري.د خو ږیا نیو د قبیلې لوېد یز ته د حصا رک غلجي ولسوالي، جنوب ته یې د کورمې ایجنسي او د ډیورنډ کر ښه، ختېز ته یې د شینوارو قبېله او شمال ته د ننګر هار د سره رود ولسوالۍ سره ګډه پو له لري.

د خوږیا نیو په ولسوالۍ کې د د وی شمېر ۱۴۷ــ تنه ښود ل شوي د ي. په د غې ولسوالۍ کې د د وی مشـــهور

---

111 http://www.khyber.org/pashtotribes/k/khalil.shtml

112 پښتا نه د تا ریخ په رڼا کې، د سید بهاد ر شاه ظفر کا کا خیل تا لیف، پېښور یو یو ر سټي بک ایجنسي، ۱۳۲۵ مخ، د ۱۹۶۲ میلاد ي کال چاپ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ځا يونه وزېر، زاوه، کيلغو، ماما خيل او بيهار د ي. په تېره بيا د وزېرو سېمه ډېره شنه او ښه اب او هوالري.د خوږيا نيو په ولسوالۍ کې ډول ډول مېوې پيد ا کيږي چې مشهورې مېوې يې انار، انځر، تو تان، اوانګورد ي.

د ننګر هار بله ولسوالي د شېرزاد و ولسوالي د ه چې په د غې ولسوالۍ کې د خوږ يا نيو د قبيلې ټول شمېر ۶۶۳۹۲ تنو ته رسيږي او اشپان پکې مشهوره سېمه د ه.

د ننګر هار د ريمه ولسوالي چې خوږيانيي پکې مېشته د ي هغه د پچير او اګام ولسوالي د ه چې هلته د خوږ يا نيو شمېر ۳۹۲۸ تنو ته رسيږي. د ګيري خيلو او توري بورې سېمې هم د پچير او اګام په ولسوالۍ کې پر تې د ي.د شجرو له مخې خوږيانيي د وې مير منې د رلود ې او زامن يې خر بون، شېرزاد او وزېر ول چې د شېرزاد او لاد ه د شمېر له مخې د نورو خو ږيا نيو په پر تله زيا ته د ه. د خو ږيا نيو د قبيلې نور ښا خو نه په لاند ې ډول د ي :خربوني، وزېر، شېرزاد ، پړبه، خد ر خيل، پراخي خيل، احمد خيل، ذخه خيل، ابراهيم خيل، کود لي، مرکي خيل، لقمان خيل، شيرزاخيل، شيخان، ګلي خيل، ملي خيل، مېر ګټ خيل، شمن خيل، پيرالي خيل، هلال خيل، ښاد ي خيل، عيسى خيل، علي خيل، بارک، عبد الرحمن، مند وزي، ګير يخيل، يحيي خيل، سليما نخيل، لنډه خيل او با مه خي.

د د غې قبيلې په اړ وند بيلا بيلو مؤ رخينو ډېر څه ليکلي د ي چې په د غوکتا بو نو کې د لا ند نيوتاريخي کتا بو نو نو مو نه يا د ولاى شو: د ډيټي محمد حيات خان تا ريخ حيات افغا ني چې له نن نه ۱۴۴ کلو نه وړاند ې ليکل شوى د ى.د زرد ار خان ناغر تا ريخ ,صو لت افغاني او تواريخ خور شيد جهان د شير محمد خان ګنډاپور اثر.انګرېزي مؤرخ مونټ سټوارټ الفنسټن هم په خپل اثر د کا بل سلطنت بيان An Account of Kingdom Of Cabul او نورو ګڼ شمېر افغاني مؤ رخينو لکه ارواښاد علا مه استا د حبيبي او استاد احمد علي کهزاد هم د د غې قبيلې ذکر او ياد ونه کړې د ه.لکه څنګه چې د مخه وويل شول چې د خو ږيا نيو د قبيلې په اړوند ډېرې تا ريخي ليکنې شوي د ي چې په د غو ليکنو کې چې د د غې قبيلې په اړوند شوي د ي يوه هم د ډيټي محمد حيات خان ليکنه د ه. د ى په خپل تا ريخي اثر کې چې ۱۴۴ کلو نه يې وړاند ې يې په اردو ژبه ليکلى او بيا د اردو نه په انګر يزي او وروسته د افغانستان د علو مو د اکيډ يمي له خوا په پښتو هم ژباړل شوى د ى د خو ږيا نيو د قبيلې په اړوند د اسې ليکلي د ي:

خوږيانيي د ننګر هار په لو يد ېزاو د سپين غره په شمال کې استوګنه لري چې په د وى کې د شېر زاد د اولاد ې شمېر زيا ت د ى.د هند د مغولي واکمن شاه جهان ۱۵۹۲-۱۶۶۶ ميلاد ي د تخت کينا ستلو په لو مړي کال د ښاد ي خيلو او د بارک د اولاد ې لقمان تر مينځ يو لړ شخړې او لانجې را مينځ ته شوې چې په د غو شخړو او لا نجو کې د لقمان ښاخ د خد ر خيلو په مر سته ښاد ي خيل وځپل چې ښاد ي خيلو بيا د غلجيو پښتنو سيمو ته پناه يووړه او له هغوى نه يې مر سته وغو ښته. غلجيو د د وى مر ستې ته ملا وتړله او د کابل د مغو لي صو به د ار سيد خان په ملګر تيا يې د د وى د مخا لفينو سره سختې جګړې وکړې چې په د غو جګړو کې د بارک د اولاد ې نه ۹__ زره تنه ووژل شول.

پاتې د ې نه وي چې د خوږيا نيو د قبيلې ځينې ښا خو نه د خو ست په ولايت کې هم استوګنه لري چې په د غو قبيلو کې د پړ به او مند وزي قبيلو نو مو نه د ياد ونې وړ د ى، خو اوس پړ به او مند وزي له پا تې خو ږيا نيو نه د

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

و مره لېږې د ي چې د وی پخپله هم په د ې نه پو هيږي چې د خوږيا ڼيو سره کومې قبيلوي اړيکي لري که نــه. يــو شمېر خو ږيا ڼي د ننګر هار د ولايت په مرکز جلال اباد ، کا بل اوکند ز کې هم استوګنه لري.

خو ږ يا ڼي په عمو مي تو ګه د کر نې او مالد اری په چارو بو خت د ي. د د وی په ځمکو کې غنم، جـــوار او د کر نې نور محصو لات تو ليد يږي. په د وبې کې يې هوا معتد له، خو په ژمي کې سړه او واوره پکې اوري. د ميلـــې مشـــهور او تـــا ريخـــي بـــڼ هـــم د خـــو ږ يـــا ڼيـــو پـــه ولســـوالۍ کـــې مـــو قعيـــت لـــري. خو ږيا ڼي زړور، غير تمن، جنګيالي، په هېواد مين او ميلمه پا لو نکي خلک د ي. د انګر يزي ير غلګرو سره په د رې ګو نو جګړو کې يې ډېرې توري وهلي او د روسي ير غلګرو په وړاند ې هم په نره جنګيد لي د ي او خپل هيواد نـــی رسالت يې په ښه تو ګه سر ته رسولی د ی.

61.1 نامتو خلق

د خوږ يا ڼيو په مشهورو کسا نو کې چې د انګرېزانوا و رو سا نو پر خلاف جنګيد لي د ي د غه کسان مشهور د ي:

1. ملک قيس چې د خپلواکۍ په جګړو کې د انګرېز انو سر ه جنګيد لی و.
2. د روسي ير غلګرو په وړاند ې د مبارزې يو مشهور مشر مولوي محمد يو نس خا لص
3. قو ماند ان زمان

د خو ږيا ڼيو مشهور پيژ ند ل شوي سيا سي شخصيتونه، ليکوالان او شا عران د اد ي :

1. اروابناد يو سف ميړنی د افغان ملت د ګو ند د رهبرۍ هيات غړی چې د روس د مز د ورانو لـــه خـــوا شهيد شو.
2. ښا غلی فاروق ميړنی په پا رلمان کې د خلکو استازی.
3. اروابناد والی حا جي محمد اصف خان چې د هېواد د پو هنې او معارف په برخه کې يې هم د قد ر وړ خد متو نه تر سره کړي وو.
4. ښا غلی عبد الرؤف قتيل خو ږيا ڼی مشهور ليکوال، ژور نا ليست او شا عر.
5. ښا غلی استاد غلام د ستګير ړنګ چې د پو هنې په برخه کې يې د قد ر وړ خد متو نه کړي د ي.
6. ښا غلی عبد اللطيف منت بار خو ږيانۍ د پښتو ژبې شا عر
7. ښا غلی اقا محمد ګړ ند ی شا عر او د پو هنې د ډګر يوتکړه خد متګار

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

8. د پښتو ژبې شا عره او ليکواله کبرا مظهري
9. د پښو ژبې شاعره او ليکواله بلقيس مکېز
10. ښا غلی متين خو ږيانۍ شاعر او ليکوال
11. ښاغلی قتيلزوی
12. ښا غلی اروابناد سنا تور محمد امين خو ږيا نۍ چې د هېواد تکړه ليکوال او محقق.
13. د هېواد سيا سي شخصيت ښا غلی عبد الصمد حا مد چې د محمد ظا هر شاه د واکمنۍ په وخت کې د صد ارت مر ستيال و.

ماخوذ د ([113]، [114]، [115]، [116]، [117])

62 خوندي

ز موږ پښت پو هان او نسب پېژ ند ونکي خو ند ي د غر غښتي پښتنو د ټو لنېز ګروپ پورې اړوند ه قـــبېله بولي او د اسې ويل کيږي چې د وی د د اوي قبېلې يوه وصلي څا نګه د ه. د خو ند ي په اړوند د اسې روايتونه هم شته چې د د اني زوی د اوي چې د غرغښت لمسی و د يوې سيد ې کو نږې سره نکاح وتړله چې د خپـــل زوی او ځلـــورو لمسيو سره يو ځای د خجند نه ملتان ته د خپلې خور د لېد لو له پاره په سفر راوتلې وه. د غې ښځې د خپـــل پخـــواني مېړه نه چې کوم زوی د ر لود د هغه نوم سيد حسين و، چې سيد حسين بيا د بليل، سکند ر، موسی او علي په نو مو نو ځلور زامن د ر لود ل چې د وی په وصلي ډول د د اوي په قبيله کې شا مل شول. د د ې له پاره چې د غه ښځه، زوی او لمسيان يې له د ې سره يو ځای د خجند له سېمې نه را غلي ول نو پښتنو ورته خجند يان ويل چې د وخت په تېرېـــد و سره د وی د خجند نوم په خپلې ور ځنۍ محاوره کې په خو ند ي بد ل کړ، نو ځکه يې خو ند ي بولي.

خوند ي تر يوې مود ې پورې د د اوي د قبېلې او نورو غر غښتيا نو سره په ګډه او تا وان کې شـــر يـــک ول، خو د شمېر د ډېر والي له کبله يوه جلا قبېله ترې جوړه شوه چې اوس يې خو ند ي بولي. خوند ي زياتره د کند هـــار په شا او خوا سېمو کې استوګنه لري، خو شمېر يې د و مره ډېر نه د ې.

113 تاريخ حيات افغاني، د محمد حيات خان ليکنه، پښتو ژباړه، ۳۵۲ مخ، د پېښور چاپ
114 پښتني قبېلې، د دکتور لطيف ياد اثر، ۱۲۱-۱۲۳ مخونه، د پېښور چاپ
115 پښتانه د تاريخ په رڼا کې، د سيد بهاد ر شاه ظفر کاکا خيا تاليف، ۱۳۸۸- ۱۳۸۹ مخونه
116 معلومات مختصر د ر باره اقوام وقبا ئل ولا يات سر حد ي کشور، ۳۹ مخ
117 د پښتنو قبيلو شجرې او مېنې، د پو هنوال محمد عمر روند ميا خيل اثر، ۳٦-۳٦۱ مخونه، ميوند خپر ند ويه ټو لنه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ماخوذ د ه ([118]، [119]، [120]) نه.

63 خیسوري

خیسور په اصل کې متوزي پښتانه د ي چې په غلجیو پښتنو ور ګډیږي او ځا نو نه د لود ي او لاد ه ګڼي. تاریخ حیات افغاني او تواریخ خور شید جهان د خیسور د قبیلې په اړوند متفق الرایه د ي او ګډ لید لري او وایې چې د خیسور قبیلې خلک ځا نونه د لود ي د لمسي پړ انګي او لاد ه بو لي. خیسور د عمر خیلو په نامه سره هم مشهور د ي.

د خیسور قبیلې سېمه د سند د د ریاب لو ید بز ته پر ته د ه. د د وی د سیمې شمال ته د عیسی خېلو سېمه، لـــو بد بز ته یې یو کو چنی غر چې پنیاله او یا پلیا نه نو میږي او د مر وتو سېمه پر ته د ه. د د ې ځای د خلکو ونې ټیټې، غنم رنګه او ډنګر د ي. د تا ریخ حیات افغاني چې له نن نه ۱٤٤ کلو نه وړاند ې لیکل شوی د ی د د وی شـــمېر پــــه هغــــه وخت کې د ۳ــ کو رنیو په شا او خوا کې ښو د لی د ی. د د وی په سېمه کې د خر ما ډېرې ونې شته.

ماخوذ د ه ([121]، [122]، [123]) نه.

64 خېشکي

خیشکي یا خویشکي په پښتنو کې یوه مشهوره قبیله د ه. که چېرې د د غې قبیلې د نسب ونه (شجره) په غـــور سره وګورو، نو جو ته به شي چې د وی د پښتنو د سړبن په ټو لنیز ګروپ او ډلې پورې اړه لري او په همـــد ې ټـــو لنیز ګروپ کې د ځمند اولا د ه د ه.

تاریخ حیات افغاني د خیشکو د قبیلې په اړ وند د اسې لیکلي د ي ([124]):

"د ځمند قبیله په پیل کې د کند هار په شا او خوا ارغستان ته نږد ې مېشته وه او د ۸ــ-۹ــ هجري کلو نـــو تـــر

118 تاریخ حیات افغاني، د ډيټي محمد حیات خان اثر، پښتو ژباړه، ۳۱۵، ٤٥۳ او ٤٥٤ مخونه، د د انش چاپ، پېښور، ۲ــ۷ میلاد ي کال

119 پښـــتني قـــبیلې، د د کتـــور لطیـــف یـــاد تـــا لیـــف، د ویـــم چـــاپ، ۱۲٤، ۱۲۷ او ۱۲۸ مخـــونه، د پیښـــور د د انـــش د مطبعـــې چـــاپ ۲ــ۷ میلاد ي کال

120 تواریخ خور شید جهان، د شیر محمد خان ګنډ ا پور لیکنه، ۲۲۹ مخ، ۱۸٦۷ کال، لا هور

121 تاریخ حیات افغاني، د ډيټي محمد حیات خان اثر، پښتو ژباړه، ۳۱۵، ٤٥۳ او ٤٥٤ مخونه، د د انش چاپ، پېښور، ۲ــ۷ میلاد ي کال

122 پښـــتني قـــبیلې، د د کتـــور لطیـــف یـــاد تـــا لیـــف، د ویـــم چـــاپ، ۱۲٤، ۱۲۷ او ۱۲۸ مخـــونه، د پیښـــور د د انـــش د مطبعـــې چـــاپ ۲ــ۷ میلاد ي کال

123 تواریخ خور شید جهان، د شیر محمد خان ګنډ ا پور لیکنه، ۲۲۹ مخ، ۱۸٦۷ کال، لا هور

124 تاریخ حیا ت افغا ني، پښتو ژباړه د محقق ظر یفي او د کتور لطیف یاد ، پیښور، د د انش چاپ، ۲٤۵- ۲٤٦ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

مینځ د پښین یا پشین سیمه چې پشنګ هم بلل کید له د همد ې قبیلې په لاس کې وه، چې روسته بیا د پښتنو یــوې بلــې قبیلې ترین د غه سېمه په زور له د وی نه ونیو له او د وی یې له د غې سېمې نه بېواکه کړل. په د غه وخت کې د ځمند و او لاد ه خیشکي هم چې د لته او سېد ل کډوالۍ او مهاجرت ته اړ ویستل شول. په د غه وخت کې د خېشکو د قبیلې یو شمېرخلک د پشین نه ملتان ته لاړل او هغه ځای یې د خپلې استو ګنې له پاره غوره کړ، خو یو شمېر نور خیشکي غــز ني او بیا پر هغې لار کا بل ته را غلل او له د غه ځا یه بیا د غو ر بند د رې ته ولېږ د بد ل او د غه سېمه یې د خپلې استو ګنې له پاره غوره کړه چې تر اوسه پورې هم ډېر شمېر خیشکي د پروان ولایت د غو ربند د ولسوالۍ پـــه بېلا بېلا د رو کې مېشته د ي."

هغه وخت چې د هند مغو لي واکمن ظهیر الد ین محمد با بر ۹۳۲- ۹۳۷ هجري کا بل ونېو او تر څه مــود ې ورو سته یې پر هند با ند ې د یر غل تکل وکړ، یو شمېر هغو خیشکو ته چې په غور بند کې ور ته او سېد ل ګـران ښـکاره شول نو د خپل یو پییر په لا رښوونه د هند وستان خواته رهي شول. د افسا نوي روایتو نو له مخې د د وی پیــر د وی ته د او سپنې یو میخ ور کړ او ورته یې وویل په هغه ځمکه کې چې د غه میخ ننوزي، نو هغه به ستا سو سېمه او ملــک وي. کله چې زیا تره خیشکي او ځمند په ډله ایزه تو ګه له کا بله پېښور او له هغه ځا یه هند و ستان ته روان شول، نو په د غه وخت کې د د وی د قبیلې مشر سلیم خان ځمند نو مید او په هغه وخت کې چې بابر د هند و ستان د لود ي پښـــتني واکمنۍ د وروستي واکمن سلطان ابر اهیم لود ي سره په پا ني پت کې په جګړه بو خت و، نو د غو خیشکو د سلیم خان ځمند تر مشرۍ لا ند ې د بابر په پلوۍ جګړه کو له چې ویل کیږي چې په د غو جګړو کې د د وی ۷_ تنه ووژل شول، همد اوجه وه چې بابر او د هغه زوی هما یون پر د وی ډېره لو رېښنه د رلو د له. د وی بیا په هغه ځای کې مېشته شــول چې نن ورځ د قصور ښار پروت د ی او د لا هور ختېزې بر خې ته مؤ قعیت لري او نن ورځ یې د خلکو شمېر ۲۳۷۶___ تنو ته رسیږي چې زیا تره یې خیشکي پښتا نه د ي.

د غه خیشکې چې په قصور کې او سیږي نو د وی ته افاغنه قصوریان یا د قصور پټانان وایي چې د تــاریخي روایتونو سره سم د وی د ۱۵۲۶ میلاد ي کال راهیسي په د غه سېمه کې او سیږي چې د د وی د ســېمې رقبه ۱۸۹۱ کیلــو متر مر بع ښود ل شوې د ه. د غو خیشکو یا قصوریه پټانانو تر ۱۸_۷ میلاد ي کا له پورې پر د غې ســېمې واکمنــي او راج کاوه چې شهنواز خان خیشکی د مغو لو په پوځ کې ستر جنرال تېر شوی د ی.بیا وروسته کله چې رنجیت سنګ د قصور سېمه ونیوله نود وی ته وویل شول چې د ستلج د سیند کېڼه برخه پریږد ي.

هغه وخت چې خیشکي او ځمند په قصور کې مېشته ول، نو د سپره په نامه یو تن بلوڅ د خپل قوم له یوې ډلې سره د د وی سېمې ته راته او د د وی په سېمه کې به یې لو ټماري کو له، د د غې لو ټماریو د مخنیوي له پــاره د د وی ځینې څا نګې او خیلو نه لکه بټک زي، شها بن زي، سلماک او کز لا ني د قصور د سېمې لو ید ېز ته مېشته شــول او د وی د د غه لو ټمار د برېد ونو مخه ونېوله چې ورو سته یې د وی ته د بر یا پور تني کلي استو ګن ویل.

خیشکي زړور، جنګیالي، میلمه پال او په علم او پو هې با ند ې مین خلک د ي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

64.1 د خیشکو د استو ګنې سیمې

په او سني وخت کې خیشکي په لا ند نیو سیمو کې استوګنه لري :

1. د افغانستان د پروان ولایت د غوربند په ولسوالۍ کې

په د غه ولسوالۍ کې خیشکي د تیخان، یخد رې او سید انو په د رو کې استوګنه لـري چــې پــه د غــه ولسوالۍ کې د خیشکو شمېر د ۲۵۰۰۰ تنو په شا او خو اکې ښو د ل شوي د ي. خلک یې اکثره د کر کیلې په چا رو بو خت د ی او د با د امو، منو، زرد الو، توتانو، ګیلا سو او الو با لو با غو نه لري.

2. په غور بند کې د خیشکو ښا خو نه:

شا هي خیل، ملي خیل، علم خیل چې بیا علم خیل د بارخیل، سلیمان خیل، خلیل خیل او یا روم خیل په څا نګو ویشل شوي د ي.

3. په کند هار او پښین کې:

که څه هم په نو موړو ځا یو نو کې د د وی شمېر زیا ت نه د ی، خو د وی هلته زیا تره د سو د اګرۍ په چا رو بو خت د ي. د کند هار ولا یت د ار غند اب ولسوالۍ په پو رتنۍ برخه کې د خیشکو په نامه یــو کلی شته چې د مشهور ستانه با با ولي صا حب د مزار نه چې د خا صو و عا مو ز یا رتځــی د ی څلــور کیلو متره واټن لري چې تقر یبا د لسو کو رنیو په شا او خواکې خیشکي هلته مېشته د ي.

4. په پښتونخوا کې :

خیشکي د پښتونخوا په لا ند نیو ځا یو نو کې استوګنه لري:

1. د پیښور په ګینټه ګهر کې چې هلته د خیشکو په نامه یو ه محله شته.
2. په چا رسد ه کې هم د خیشکو څو کو رنۍ شته.
3. په هزاره کې هم د خیشکویو شمېر کو رنۍ مېشته د ي.
4. په خیشکي پایان او خیشکي بالا کې.
5. د نوشهره کلان په شمال کې د لنډي د سیند پر غاړه د خیشکي په نامه کلی شته.
6. په اشنغر کې هم د د وی یو کلی شته چې د شجا عت خان شموزي له خوا اباد شوی د ي.
7. د کابل سیند شمال ته د مومند و په غر نیو سیمو کې هم یو شمېر خیشکي مېشته د ي.
8. د خیبر د تا ریخي د رې په مینځ کې هم یو شمېر خیشکي استوګنه لري.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

9. په د ېره اسما عيل خان کې.

10. په بنو کې.

11. په لکي مروت کې.

5. په پنجاب کې:

1. خيشکي د لا هور په قصور کې مېشته د ي چې هلته ورته قصوريه افغانان يا پټانـــان وايــې چــې د پاکستان يو پخوانی د بهر نيو چارو وزير خو رشيد احمد خان قصوري هــم د همــد ې قصـــوريه پټانانو ځيني يو پښتون د ی چې د خيشکي په قبيلې پورې اړه لري.

2. په ملتان کې.

3. په هيرو وال کې.

4. په تاند ه کې.

6. په هند و ستان کې

يو شمير خيشکي هند و ستان کې هم ژوند کوي چې سيمې يې په لا ند ې ډول د ي :

1. په خو رجه کې چې د هند د اترا پراد يش په ايالت کې مو قعيت لري.

64.2 د خيشکو مشهور نو ميا لي

جنرال محمود خان، جنرال شاه نظر خان او شهنواز خان خيشکي د مغو لو په پوځ کې مشهور جنرالان تېر شوي د ي. همد راز سليم خان ځمند هم د قصوري خيشکو مشر ؤو.

64.3 د خيشکوستر عارفان او صو فيان

عبد الله خيشکی قصوري چشتي چې عبد ي تخلص يې کاوه او د زوکړې نېټه يې ۱۰۴۲ لمريز کال د ی. د ی د خپل وخت ستر عارف، صو في او ستا نه تير شوی د ی. د ه د ۷۰ په شا او خوکې کتا بو نه کښلي وو. د د ه د مهمو اثارو نـــه يو هم (اخبار الا وليا من لسان الا صفيا) نو مېږي چې د ۱۶۳ تنو خيشکي صو فيا نو تذ کره د ه.

د خيشکو نو ر صو فيان د اد ي: حاجي ګګن شوريا نی خيشکی، شيخ يحيی، مو لا نا احمد ، خواجه اويس، شـــيخ محمد ، عبد الله، شيخ نبو کی، حا جي ميا، شيخ متو، شيخ د رانی، شيخ الله د اد ، شيخ با يزيد ، ابر اهيم، شيخ سد و، حاجي محمد چو لي، شيخ مبارک، شيخ پا يند ه، شير خان، پير رحمت، محمد خان، پير رحيمد اد خان، پير اد م حســين، شـــيخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ملهي، شیخ حره، شیخ احمد اتوزی، شیخ وتو خیشکی، نتمو، اخوند سعید ، میان الحق، حا جي رحیمد اد ، عبد الخالق، حا جي میر، شیخ عالم، شیخ با بر، شیخ بو چه، شیخ هناک، شیخ صا حب، شیخ رکن الد ین، شیخ یو سف، شیخ شمس الد ین، شیخ خالو، شیخ حسن، حا جي احمد ، شیخ لا لو، شیخ عیسی، شیخ ضحاک، معري خان، شیخ حلو، محمد خـــان، شـــیخ بـــا یزید ، شیخ میرک، شیخ جهان، شیخ اسما عیل، شیخ سنګو، شیخ عمر، شیخ ابر اهیم، محمد خان، یار محمد ، عا لـــم خـــان، شیخ مرد ان، شیخ جا نو، مو لا نا خواجه شیخ محمد ، شیخ د اؤد ، مو لا نا عبد الو احد او شیخ ډانګ مار.

د پښتو ژبې مشهور شا عر او صوفي او د د یوان خا وند ارزاني چې د با یز ید انصاري (پیر روښان) همعصره و هم د خیشکو د عزیززي د څا نګې پورې یې اړه د ر لود ه.

د کا بل پو هنتون د ژبو او اد بیا تو د پو هنځي د پښتو څا نګې استاد ښا غلی محمد صا بر خیشکی چې یو وخت د افغانستان د علو مو اکا ډمی علمي غړی او د کا بل د مجلې مسئول مد یرو هم د غور بند د ســیمې خیشــکی د ی چــې پښتو ژبې، اد ب، ګر امر او ژبپو هنې ته یې د قد ر وړ علمي خد متو نه کړي د ي.

ماخوذ د ([125]، [126]، [127]، [128]، [129]، [130]، [131]) نه.

65 د اؤد زي

زه عا شق یم سروکار مې د ی له عشقه

نه خلیل، نه د اود زی یم، نه مو مند

(رحمان بابا)

زموږ پښت پو هان (نسب پیژ ند ونکي) د اود زي د سړ بني پښتنود ټولنیز ګروپ پورې یوه اړ وند ه قبیله ګڼي چې له اره غوریا خیل د ي. د نسب د شجرې سره سم غوریا څلور زامن د رلود ل چې د ولت یار، خلیل، څمکني او زیړ اني نو مید ل. د ولت یار د وه زامن د ر لود ل چې یو یې مو مند او بل یې د اود نو مېد ل چې بیا د د اود او لاد ه پـــه د اود زیـــو ســـره مشـــهوره او تـــر نـــنه پـــورې پـــه همـــد ې نـــامه ســـره یـــاد بـــږي.

125پښتنې قبیلې، د د کتور لطیف یاد تا لیف، د پېښور چاپ، ۱۲٤، ۱۲۵، ۱۲٦، ۱۲۷ او ۱۲۸ مخونه

126تواریخ خورشید جهان، د شیر محمد خان ګنډا پور لیکنه، د لا هور چاپ

127د غوربند د سیمې یو تن تکړه ژورنالیست ښا غلی محمد الد ین خیشکي نه تر لا سه شوي معلومات

128khyber.org

129trekearth.com/gallery/Asia/Pakistan/West/North-West_Frontier/Kheshki_Payan/photo825542.htm

130پښتانه د تا ریخ په رڼا کې، ۱۳۲۵- ۱۳۲٦ مخو نه

131 http://en.wikipedia.org/wiki/Kasur_District

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د پښتانه د تاريخ په رڼا کې د کتاب ښاغلی مؤلف سيد بهاد رشاه ظفر کا کا خيل د د اود زيو پښتنو په اړوند د اسې ليکلي دي:

" د اود زي هم سړ بني پښتانه دي او د غو ر يا خيلو پښتنو له ډلې شمېرل کيږي. د اود زي د پيښور په ميـــد اني برخه او د کابل سيند په سهيلي برخه کې مېشته دي. شمال ته يې مهمنزي او جنوب لويد ېز ته يې خليل پر اته دي. د غور يا خيلو د مها جرت په وخت کې د د وی کرد ار واضح نه د ی. ويل کيږي چې د وی د خان ګجو ([132]) مر سته حـــا صله کړې وه او د هغه په بر کت د سېمې په علا قه کې د کلپا نې پر غاړه استو ګن شوي دي، خو پـــه پـــای کـــې د وی د پېښور په قطبي علا قه کې د کا بل سيند د ښا خونو په مېنځ کې اباد شول چې د د وی د غه سېمه ډېره زر خېزه د ه.([133])

65.1 د د اود زيو د قبيلې ښا خو نه او څا نګې

د د اود زيو قبيله په لو مړي سر کې په د ريو ښا خو نو با ند ې ويشلې شوې د ه چې لو مړی يې مند يـــا منـــد کی، د ويم يې مامور او د ريیم يې يو سف د ي. د مند او لاد ه د بابوزي، حسين زي او نيکوزي په څا نګو ويشلې شوې د ه. همد اراز د ما مور او لاد ه د تا جو خيلو، محمد خېلو، سيد خيلو، يو نس خېلو، با زيد خيلو، علي زيـــو، بـــي بـــي زيواو پيا ګلزيو په څا نګو وېشلې شوې د ه. د يو سف اولاد ه هم د مند ر، وفا خېلو او صفا زي په څا نګو وېشلې شوې د ه.

تا ريخ حيات افغا ني د د اود زيو په اړوند د اسې ليکلي د ي ([134]) :

"د اسي ر وايت مو جود د ی چې د د اود لومړني زوی مند د وې ميرمنې د رلود لې چې د لو مړنۍ مېرمنـــې نه يې د حسين او له د ويمې مېرمنې نه يې د نيکو او با بو په نامه زامن د رلود ل او کله چې مند له د ې فا ني نړۍ نـــه

132کجو خان رانيزی د پښتنو يو خورا نو ميالی مشروچې د علم او پو هې څښتن و چې نا متو انګر ېزي ختيز پېژ ند ونکي راورټي د د ه يو کتاب چې د پښتنو تا ريخ نو ميږي او په ۱۴۹۴ ميلاد ي ياپه ۹ــ هجري کال کې ليکل شوی د ی ليد لی و چې له بد ه مر غـــه اوس ورک د ی او ښا يې چې د برېتا نيې په کوم ميو زيم کې به خو ند ي وي، ځکه د لوی استاد اروابناد علا مه حبيبي په قول د راورټي ټول کړي کتا بو نه د د ه تر مړينې ورو سته نه د ي ضا يع شوي او زيا تره د لند ن په ميو زيمو نو کې خو ند ي د ي. د اسي ويل کيږي چې خان ګجو په خپـــل عصر کې تر ټو لو لوی مقتد ر او غښتلی ملک و. تا رخ حيات افغا ني ګجو خان رانيزی د هند د ستر پښتون ټولواک سوري شير شاه معـــا صر بولي او هغه جګړه چې په شيخ تپور (زاړه نو ښار) کې پېښه شوې د ه خان کجو يې قائد و. خان کجو د ټو لـــو خښـــي، محمـــد زيـــو، اتمانخيلو، ګد ون او تر کلا ڼيو قبيلو مشر و او د شيخ تپور په جګړه کې چې په کال ۹۵۷ هجري کې وشوه د سلو زرو تنو ځوانا نـــو يـــو غښتلی پو ځ يې جوړ کړی و او د با جوړ او د يو سفز يو اوسنۍ ټو له سېمه يې نېولې او د د لا زاکو قبېله يې له د غو سېمو نه بې واکـــه کړې وه او د شيخ ملي قو انين يې د ځمکو په ويش کې جاري کړي وو. د استاد علامه حبيبي په قول (د پښتواد بياتو تاريخ لـــو مـــړی او د ويم ټوک ۶۳۷– ۶۳۸– ۶۳۹ مخو نه د پېښور چاپ) د خان ګجو قبر اوس هم د سوابۍ او مرد ان تر مينځ پر يوې لو يې غو نډۍ با ند ې د ی چې خلک يې د د ګجو غو نډۍ بولي او د شا ه منصور نه شپږ ميله واټن لري. د د ه او لاد ه تر او سه هم د کلا بټ په سېمه کې شته

133پښتانه د تاريخ په رڼا کې، ۱۳۲۴– ۱۳۲۵ مخو نه

134حيات افغا ني، پښتو ژباړه ۲۴۱– ۲۴۲ مخو نه، د پېښور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ستر ګې پټې کړې، نو لومړني زوی حسین ته یې د پلار میراث لاس ته ورغی، له همدې کبله نیکو او بابو د خپل وروړ حسین د و ژلو نیت وکړ، خو په خپل دې نیت کې بر یالي نه شول چې په پای کې د نیکو او لاده په هند و ستان کې مېشته شوه او د بابو او لاده د تیراه په شااو خواکې په خواره واره ډول ژوند کوي او د حسین او لاده په هغه سېمه کې ځای پر ځای پاتې شوه چې همدا اوس هم پکې استوګنه لري."

د اود زي زړور، مېلمه پالونکي او په پښتو او پښتنو اله بانډې مین خلک دي.

یو شمېر د اود زي د افغانستان د ننګر هار ولا یت د چپر هار ولسوالۍ د اود زیو په کلي کې چې د هغه ځای خلک ور ته د اوزيي وايې مېشته دي. د کا بل ولا یت د قره باغ په ولسوالۍ کې هم یو ډېر شمېر د اود زي مېشته دي.(135)

د افغانستان د ټولواک اعلیحضرت المتوکل علی الله محمد ظاهر شاه د واکمنۍ په وخت کې د افغانستان د سترې محکمې غړی او د تمیز د عالي د یوان رئیس اروابناد مولوي عبد البصیر خان چې د هېواد یو جید عالم اوپاک نفسه قاضي وهم د اود زی پښتون و چې د د کابل ولایت د قره باغ د ولسوالۍ او سید ونکی و.

حیات افغاني له نن نه ۱۴۴ کلو نه وړاندې په پښتونخوا کې د د اود زیوشمېر د لس زره کو رنیو په شا او خوا کې ښو د لي دي.

66 داوي

زموږ پښت پو هان (تو کم پېژند ونکي) د اوي د غر غښتي پښتنو په ټولنیز ګروپ پورې اړوند ه قبیله ګڼي. د وی په اصل کې د کاکړو پښتنو یوه پښه ګڼل کیږي چې په کند هار او د سهیلي پښتونخوا په ژوب، کوئیټه، چمن او د پشین د سیمې په اجیرم او کر بلا نو مي سېمو کې مېشته دي. همد اراز د پښتونخوا د ایا لت په ځینو سیمو لکه کټلانګ، د هېرې لیکپاني، بابو زايي، سوال د هیر او مرد ان کې هم استوګنه لري.

د تا ریخي رو ایتونو له مخې د د اوي پلار د اني نو مېد ه او د د اوي قبیله په د ربو څانګو وېشلې شوې د ه چې د مړ، همړ او خوند ي نو میږي چې خو ند ي د د اوي وصلي زوی و.د خو ند ي په اړوند د اسې روایتو نه هم شته چې د د اني زوی د اوي چې د غر غښت لمسی و د یوې سید ې کو نډې سره نکا ح وتړ له چې د خپل زوی سره یو ځای د خجند نه ملتان ته د خپلې خور د لېد لو له پاره په سفر راوتلې وه.د غې ښځې د خپل پخواني مېړه نه چې کوم زوی د ر لود د هغه نوم سید حسین و، چې نو موړی سید حسین بیا په وصلي ډول د د اوي په قبیله کې شا مل شو. د دې له پاره چې د غه ښځه او زوی یې د خجند له سېمې نه را غلي ول نو پښتنو ورته خجند یان ویل چې د وخت په تېرېد و سره د وی د خجند نوم په خپلې ور ځنۍ محاوره کې په خو ند ي بد ل کړ، نو ځکه یې خو ند ي بولي. خوند ي تر یوې

135پښتني قبیلې، د د کتور لطیف یاد تالیف، ۱۲۹- ۱۳. مخو نه، د پېښور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

مود ې پورې د د اوي د قبیلې او نورو غر غښتیا نو سره په ګټه او تا وان کې شر یک ول، خو د شمېر د ډېر والي لـه کبله یوه جلا قبېله ترې جوړه شوه چې اوس یې خو ند ي بولي. خوند ي زیاتره د کند هار په شا او خـوا سـېمو کـې استوګنه لري، خو شمېر یې د و مره ډېر نه د ی.

همد اراز تا ریخ حیات افغا ني د د اوي د قبیلې په اړوند د اسي لیکلي د ي ([136]) :

د د اوي قبېله په د ریو څا نګو ویشلې شوې د ه چې د همړ، د مړ او خو ند ي په نامه یاد ېږي. د د اوي د قبیلې د ریم ښاخ چې خوند ي نو میږي د مخزن افغا ني په روایت د د اوي له اصلي نسبه نــه د ي، بلکــې هغــه پــه د ې ډول ورسره یو ځای شوي د ی چې د د اني زوی د اوي د خپل پلار په ژوند انه کې د اسو نو د سود اګرۍ لپاره پــه سـفر تللی و. په د غه سفر کې د د اوي سره یوه ښکلې ښځه چې د سید حسن په نامه یو زوی ورسره و یو ځای شــوه. د اوي له نوموړې ښځې نه د هغې د اصلي ځاي ځایګي او ټا ټو بي په اړوند پو ښتنه وکړه. هغې ښځې د اوي ته په ځواب کــې وویل چې له خجند ه راغلې د ه او د ا هلک د سید زوی د ی. هغې همد اراز وویل چې په خجند کې کــا خــتي (قحطــي) راغلې وه او زه غواړم چې د خپلې مشرې خور سره ملتان ته لاړه شم. د اوي هغوی ملتان ته ورسول او نو موړې ښځې په ملتان کې د خپلې خور په سلا او مشوره د د اوي سره نکاح وتړ له. د اوي له نو موړې ښځې نه څلور زامن د رلود ل او څر نګه چې حسن خجند ي ورسره و نو پښتنو په خپلو ور ځنیو خبرو اترو کې خجند ي په خوند ي بد ل کړ چې د ی په خوند ي سره مشهور شو. با ید ز یا ته کړو چې خوند ي د بلیل، سکند ر، موسی او علي په نــامه څلــور زامــن د رلود ل.

د اوي زیاتره د سو د اګرۍ په چارو بو خت د ي. د وی میلمه پالو نکي او په پښتو او پښتونوالي با ند ې خورا ټینګ خلک د ي.

د د اوي د قبیلې نه سترعالمان او په پو هې مین شخصیتو نه را وتلي د ي. په د غو شخصیتو نو کې یو هم ستر مشر وطه غو ښتو نکی، لیکوال او شاعر اروانباد عبد الهاد ي د اوي د ی چې پر یشان تخلص یې هم کاوه. نو مــوړی د اروانباد عبد الاحد اخونزاد ه طبیب کند هاری زوی د ی چې ۱۲۷٤ش کال کې د کابل په باغ علیمرد ان کې یې نــړۍ تــه ستر ګې پر انیستلې د ي. نو موړي د حبیبیې په لېسه کې د رشد یې تر د رجې پورې زد ه کړې وکړې او د پښتو او د ري ژبو شاعر او لیکوال و. په اردو، عربي، تر کي او انګرېزي ژبو هم پو هېد ه. نو موړی د پریشان په تخلص ســره په سراج الاخبار کې ډیر ې ټو لنېزي، سیاسي او انتبا هي مقا لې او مضا مین ولیکل او د مشر وطیت د غو رځنګ د نــا متو مشر انو عبد الر حمن لو د ین، مو لوی غلام محي الد ین افغان او مو لوي عبد الرب نږد ې ملګری و. د افغانستان د خپلواکۍ اتل غازي امان الله خان او محمود طر زي نو موړی له نږد ې پېژاند ه له همد ې کبله و چې نو موړی ته د امان افغان د جریدې مسئول مد یریت هم ور سپارل شوی و. نو موړی په ۱۹۲۰ع کال کې د امــاني د ولــت لخــوا د هنــد د میسوري په کنفر انس کې هم د افغاني هیئات غړ یتوب د رلود. د ه د سفیر، مستشار، مختار وزیر، د خلکو د استازي او

136تاریخ حیات افغاني، د پیښنور چاپ، ۲۵۹- ۲٦. مخو نه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د مشرا نو د جر ګې د رئیس په تو ګه لوړې د ند ې سر ته رسولې د ي. د ه ۱۳ کلونه زند انو نه هم ګاللي د ي او په پای کې د ۱۹۸۲زېږد ېز کال کې چې د ۱۳۶۱ لمرېز کال د زمري د میا شتې د ۲۷نېټې سره سمو ن خوري په کابل کې د ۸۸کلو نـــــــو پـــــــه عمــــــــــر وفـــــــــات شـــــــــو.
د اروابناد عبد الها د ي د اوي پښتو اود ري اثار د اد ي : زما رسول پاک، تجارت ما با روسیه، غیا صـــه، لالـــي ربختـــه، نغمات، ګلخانه، رجال وطن او زیست نامه. ([137])

نور ماخوذونه د ([138]، [139]) نه.

67 د رمان

د وئي د افغانستان د خوست په ولا یت کې استوګنه لري و په کرلانیو پښتنو پورې تړ لې قبېله د ه. د رمـــان د عبد الر حمن د قبیلې د نوم لنډه بڼه د ه.

د پښتنو د عنعنوي او د ود بېزې شجرې یا د نسب د ونې سره سم د رمان یا عبد الر حمن قبېله کر لانې پښـــتانه او د خوږیانیو قبېلې چې یاد ونه یې د همد ې قبیلو د پېژ ند لو په لړ کې د مخه شوې د ه یو بناخ شمېرل کیږي.

پښتانه د تاریخ په رڼا کې د د رمان د قبیلې په اړوند د اسي لیکلي د ي ([140]):

د شجرې مطابق د وی کر لانې پښتانه او د خو ږیا نیو د قبېلې یو بناخ شمېرل کیږي او حاجي خان خیل، ســـو د ي خیل، اصلي احمد خیل، مد ي خیل، کو نډي او منګس یې بنا خو نه د ي چې د غو شپږو بنا خونو ته مموزي هم وایي او د متون په نامه سره هم شهرت لري.

متون په اصل کې د خوست ولایت یوه ولسوالي د ه چې د خوست ختیزې بر خې ته پرته د ه چې په لوید ېـــزه خواکې د مند و زیو او د ناد رشاه کوټ د و لسوالیو، په شمال لوید ېز کې د موسی خېلو د ولسو الۍ سره، شمال خواته د سبر یو د و لسوالۍ سره، په شمال ختېز کې د تیري زیو د ولسوالۍاو پاکستان د هېواد سره او په جنوب لوید ېز کې د ګر بزو د و لسو الیو سره ګډې پو لې لري او په ۲_۶ زېږ د ېز کال کې یې د ټو لو وګړو شـــمېر ۱۶_۲۱٤ تنـــه بنـــود ل شوی د ی. ([141])

د تاریخ حیات افغا ني مؤ لف ډ پټي محمد حیات خان ۱٤۵ کلونه وړاند ې د د رمان د قبېلې په اړوند د اسي لیکلي

137جنبش مشرو طیت د ر افغانستان، د علا مه عبد الحی حبیبي تالیف، د ویم چاپ، ۱۲۸-۱۳۲ مخونه، کابل، ۱۳۶۳

138پښتني قبیلې، د کتور لطیف یاد ، ۱۲۸-۱۲۹ مخونه

http://en.wikipedia.org/wiki/Davi_tribe139

140ظفر کاکا خیل، سید بهاد رشاه، پښتانه د تاریخ په رڼا کې، پېښور یو نېور سټي بک ایجنسي، ۱۳۸۹ مخ، ۱۹۶۲ ع

http://en.wikipedia.org/wiki/Khost_(Matun)_District 141

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د ي ([142]) :

متون په اصل کې د خوست د يوې سېمې نوم د ی چې د د غه ځای او سید ونکو ته متون یا متو ني وايي. حيات افغاني په هغه وخت کې د د وی مجمو عي شمېر ۱... تنه ښو د لي ووچې د کر کيلې په چارو بو خت د ي.

متون زړور، ميلمه پالو نکي او په پښتو او پښتو نواله با ند ې مين خلک د ي.

68 د رې کوټي

د وئي د افغانستان د خوست په ولا يت کې استوګنه لري و په غلجيو پورې تړ لې قبېله د ه.

د تاريخ حيات افغاني د مؤلف د لیکنې پر بنسټ چې د پښتنو قبيلو په اړوند يې هر اړ خېز معلو مات د ر لود ل د د رې کو ټي قبېلې وګړي هم د افغانستان د خوست په ولا يت کې استوګنه لري او په سليمان خيلو غلجيو ور ګډيږي. د همد ې مولف په روايت د سليمان د ويم ورور علي نو ميد چې او لاد ه يې علي خيل د ي چې بيا د علي خيلــو د منــد وزي د ښاخ يوه ځا نګه اسما عيل زي د ي چې د وې کو چنۍ ځا نګې يې بد ا خيل او چند ن خيل د ي چې د د رې کو ټي په نامه سره ياد يږي. ([143])

تاريخ حيات افغاني له نن نه ۱٤٥کلو نه وړاند ې د د وی شمېر ٤... کورنۍ ښود لی د ی چې ښا يــې اوس بــه د د وی ټول شمېر تر د ې هم لا ډېر زيات وي.

69 د له زاک

د پښتنو د عنعنوي او د ود يزې شجرې له مخې د لازاک د پښتنو د کرلاڼي پښتنو په ټو لنېزې ډلې کې شمير ل کيږي، خو د تا ريخي پلوه د وی د ساکي پښتنو يوه ځا نګه د ه چې د سليمان د غرو نو د لړۍ نه د خپلې استو ګنــې او سنۍ سېمې ته لیږ د يد لي د ي.

د تاريخي رواياتو سره سم د لازاک لو مړني پښتانه د ي چې د پېښور په واد ۍ کې د ابا سين تر غاړو پـــورې استو ګن شوي وو او د اسي ويل کيږي ې د وی پر د غه سېمې با ند ې د هند و شا ها نو په وخت کې قبضه کـــړې وه. د لازاک د غزنوي سلطان محمود ۹۹۷-۱.۳.۱ ع د واکمنۍ په وخت کې د هغه سره د هند په بر يد ونو کې ملګري او د خپـــل يوه مشر ملک يحيي په مشر تا به د سو منات په حمله کې يې ګډون د رلود. ([144])

142تاريخ حيات افغاني، د محقق فر هاد ظر يفي او د کتور لطيف ياد ژباړه، د پېښور د د انش چاپ، ۳٥٥ مخ

143پښتني قبيلې، د کتور لطيف ياد ، د د انش چاپ، پېښور، ۱۳۳- ۱۳٤ مخونه

144پښتا نه د تاريخ په رڼا کې، ۳۷٥ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د اسي رو ايتو نه هم شته چې د لازاکو د لا هور د راجا د کمزورتيا په وجه د خيبر د تا ريخي د رې له لارې پر پېښور باند ې چې په هغه وخت کې بګرام ورته ويل کېد ه ([145]) ير غل وکړ او د تورې په زور يې د غه سيمه په خپلــه ولکه کې راوسته، ان چې د سند لويد يزې بر خې يې هم تر ليرې ليرې ځايو نو کې په خپلې قبضې کـــې راوســـتې او خپل تسلط يې وربا ند ې ټينګ کړ.

تاريخ حيات افغا ني چې له نن نه ١٤٥ کلو نه وړاند ې ليکل شوی د ی د د لازاکو پښتنو په اړوند د اسي کښلـــي د ي :

د د غې قبيلې ځيني سپين ږيري د خپلو پلرو نو او نيکو نو په اړوند د اسي روايت کوي کله چې په پيل کې د د لازاک قبيله د افغانستان ختيځو بر خو ته د اخله شوه، نو تر د ې وړاند ې په پېښور او د سند د رياب په لو يد ېزو او ختيزو غاړو کې سره کافر او سيد ل او هغو خلکو ته يې سره کا فر ويل چې د ګر يک او بکټرين له نسله وو. په پيل کې د يګان او د اصلي سو اتيو نيکو نه هم د پېښور، راولپينډۍ او د جلال اباد تر حد ود و مېشته وو چې بيا د د لا زاکـــو د قبيلې خلکو په تد ريجي تو ګه د غه خلک پر شا وتمبول او خپله قبضه يې پرې ټينګه کړه. لنډه د ا چې د غـــه قـــبيله د کابل د واکمن مرزا الغ بيګ تر وخته ډېره مشهوره وه، خوکله چې د وی خپل زور او ځواک با ند ې مغروره شول، نو لو مړی د خليلو او مو مند و له خوا چې پېښور ته راتلل مات او د پېښور پرېښود لو ته اړ شول. ه په هغه وخـــت کـــې پېښور، د و ابه، با جوړ، ننګرهار، کلپا نه او د هزاره تر سېمې پورې ټو لې سېمې د د لازاکو وې. په د غه وخت کې يو سفزي هم په کا بل کې د مرزا الغ بيګ له خوا ټکول شوي وو او پېښور ته راغلي وو. ([146])

د يو سفز يو مشر ملک احمد د د لا زاکو نه د يو سفز يو لپاره د يوې سېمې غو ښتنه وکړه، هما غه و چـــې د لا زاکو د يو سفز يو سېمه د وی ته ورکړه. ورو سته بيا يو سفز يو د د لازاکو نه د نورو سيمو غو ښتنه وکړه او ورته يې وويل چې يوازې د و ابه لږه د ه په هغې سېمې مو ګو زاره نه کيږي، چې بيا د لا زاکو ورته د د انشکول، عنبر او د با جوړ سېمې هم ورکړي او د لا زاکو ته يې وويل چې اشنغر هم په د وابه پورې د ی که څه زور او قـــوت مـــو وشـــي اشنغر هم په خپله توره له شلما نيو نه واخلئ .([147])

وروسته بيا د يوسفزيو او د لازاکو تر مينځ د ځمکو په نيولو سختې او خو نړۍ جګړې وشوې چې له د واړو خواوو ډېر کسان ووژل شول. په پای کې د يو سفزو د مشر ملک احمد او د د لا زاکو د قبيلې د مشر ملک محمد خان د لا زاک تر مينځ سو له وشوه.

د د لا زاکو يو شمېر کو رنۍ د مغو لي واکمن جهانګير د و اکمنۍ په وخت کې د هند بيلا بيلو بر خو ته وليږل شوې چې زيات شمېر د لازاک لا تر او سه هم هلته مېشته د ي.

145تاريخ حيات افغاني، د د انش چاپ، پېښور، ٣٢٣ مخ

146نو موړی اثر ٣٢٣ مخ

147تواريخ حا فظ رحمت خاني، د پير معظم شاه اثر، پېښور، ٣-٣١ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

69.1 د لازاکو قبیلې ښاخونه

د د لا زاکو د قبیلې مشهور ښا خو نه د اد ي : لوري خیل، یعقوب خیل، احمد خیل، وتک زي، عمر خیل، یحیـــي زي، زکر یا خیل، سمرزي، شمشیر خاني، نصرت خیل، عنا یت خیل او نور...

69.2 د لازاک په پښتونخواکې

د لازاک د پښتونخوا په چارسد ې، مرد ان، سوات، او همد اراز په حسن ابد ال، ټکسیلا، راولپنډۍ، هرېپور، چچ، هزاره، اټک او ایبټ اباد کې مېشته د ي.

د هر یپور د سیمې د لازاک په لا ند نیو کلیو او با نډو کې مېشته د ي:

سرای صالح، شاه محمد ، لبن با نډې، مراد اباد ، مونن، غیبه، بګرا، شاه مقصود ، چور، پورانا باکه، هرې، اخون با نډې، تېر، تالوکیر، بهیرا، کو لیان، کلنوان او چمبه کې اوسیږي.

همد اراز د اټک د سیمې د لا زاک د د غې سېمې په لا ند یو کلیو او با نډو کې ژوند کوي:

د اټک په کلی، د ولیا په کلي، د فور ملي په کلی، د حمید په کلي او غورغشتي کلي کې ژوند کوي. (148)

69.3 په هند وستان کې

د هند و ستان د اتراپراد یش د ایالت د میرټ د ولسوالۍ (د سټر کټ)کې هم ډېر شـــمېر د لازاک پښـــتا نـــه او سیږي چې تر او سه پورې د د غې قبیلې ځیني خلک په پښتو ژبې خبرې کوي.

د شا هجهانپور د سیمي یو مشهور پښتون لیکوال چې د د لا زاک په قبیلې پورې اړه لري ښا غلی مر غوب احمد خان د ی چې د د لا زاکو د قبیلې په اړوند یې پر اخه څیړ نې کړې د ي چې د سرخ مناري، شـــیوګۍ، مصـــري خیلـــو، جلالپور، رسولپو ر د سیمو د لازاک یې چې د میرټ د د سټر کټ د شاهجهانپور په سیمې پورې اړه لري مـــوږ تـــه را پیژ ند لي او همد اراز یې په د غه سیمه کې د د لازاک د قبېلې ځیني تا ریخي شخصیتو نه یې مو ږته رامعر في کړي د ي چې په د غو کسانو کې یو هم محمد عباس خان د لازاک و چې د مغولي واکمن جها نګیر په وخت کې د خپلو پنځه زره پو ځو نو سره هند وستان ته راغلی او بیاد شاهجهان د و اکمنۍ په وخت کې همد لته مېشته شوی و او د شا هجهـــان لـــه خواورته شا هي منصب هم ور کړل شوی و.

د وهم نا متو پښتو ن چې د د لازاک په قبیلې پورې یې اړه د رلود ه هغه محمد خان و چې د مغولي واکمنۍ لـــه

---

148 http://dilazak.blogspot.com

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

خوا ورته د اوړیسه د سیمې صو بد اري ورکړل شوې وه ا و د هو ګلي، بنګا پور او د بیهار پر سیمو یې راج کاوه چې د د ه او لاد ه په هو ګلي کې استوګنه لري، خود د ه مزار د شا هجهانپور د سیمې په شهید والا باغ کې د ی او د اسي ویل کیږي چې په کو مې جګړې کې شهید شوی و.

همد اراز بل نا متو پښتون چې د شاهجهانپور په سېمه کې مېشته شوی و د ولت خان و چې د د لازاک ه قـــبیلې پورې یې اړه د رلود ه د لازاک پښتون و چې د د ه او لاد ه اوس هم د شاهجهانپور په سیمه کې استوګنه لري.

جنید خان بل پښتون د لازاک و چې د رسولپور سیمې ته را لیږ د ید لی و او اوس د غه ځای د ننپور په نــــامه یاد یږي چې د ا سېمه هم په شاهجهانپور پورې یوه تړ لې سېمه د ه.

بل پښتون د لازاک د لاور خان و چې هغه هم د ې سېمې ته رالیږ د ید لی و او د شاهجها نپور په د لازاک محلـــه یاجلا لپور کې یې استوګنه غوره کړې وه.

همد اراز د او رنګزیب په وخت کې د د لا زاکو د قبیلې یو شمیر مشهور شخصیتو نه چې سر کاري پـــو ځـــي منصبو نه یې د رلود ل په هغو کې مصري خان، عنا یت خان او نهر خان مشهور د ي. ([149])

پا تي د ې نه وي چې د هند په بنګال، د اند راپراد یش په باري، د پنجاب په جلند ر، د راجســـتان پـــه د لازي او ځینو نورو سیمو کې هم د لازاک پښتانه استوګنه لري.([150])

د د لا زاکو د قبیلې یوه مشهوره اتله شاه بورۍ نو مید ه چې د عبد الر حمن عمر خیل د لازاک لور وه چې د نو موړې د اتلوالۍ کا رنا مې د پښتو ژبې په کیسو کې شته. ([151])

70 د ستو خېل

د ستو خیل په اصل کې غلجي پښتانه د ي او په سلیما نخیلو پښتنو ورګډیږي. د وی په پخوا وختو نو کې کـــو چیاني ژوند د رلود او د وزو، پسونو، میږو او اوښانور مې او ګلې یې د رلود لې، خود ډیرې مود ې را پد یخـــوایې کلیو الي ژوند غوره کړی د ی. د د غې قبیلې زیا تره خلک د ننګر هار ولا یت د سره رود د و لسوالۍ په پـــو رتنـــۍ برخه کښکک او خیر اباد کې ژوند کوي او هلته ډیرې ځمکې او بر جورې کلاګانې هم لري. د سره رود د ولسوالۍ نـــه سر بېره د ننګر هار ولایت په مرکز جلال اباد ، پېښور اود کابل په ششد رک او بینې حصار کې هم ډیر شمېر د ســـتو خیل استوګنه لري.

---

149 http://en.wikipedia.org/wiki/Dilazak

150 http://www.freewebs.com/ishaat/detail.htm

151 http://pukhtunwomen.org/node/308

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د ستو خيل زيا تره د سو د اگرۍ په چا رو بو خت د ي او د چايو، ټو کر انو، صا بونو، غوړيو او نورو ډول ډول شيا نو سو د اگري کوي. د وی د ځينو هيواد ونو لکه جاپان، چين، هند و ستان، د وبی، ما ليزيا، تا يوان، کوريا، تا يلينډ، انگلستان او ځينو نورو هيواد ونو سره د سود اگرۍ اړيکي لري. ځيني ځو انان يې په لند ن کې هم ژوند کوي.

د ستو خيل ميلمه پا لو نکي او په پښتو او پښتو نواله با ند ې مين خلک د ي. د وی خپلو پخوانيو د ود ونو او رواجو نو ته چې د پلرو نو او نيکو نو نه ورته په ميراث پا تي د ي اوس هم ټينگ د ي.

د د ستو خيلو د قبيلې يو مشهور مشر اروابناد حاجي الله نظر خان د ستو خيل و چې د المتو کل على الله محمــد ظا هر شاه د واکمنۍ په د وره کې د ولسي جر گې په د و لسمه د وره کې د ننگر هار ولايت د کــو چيــا نــو وکيــل او استازی و. د ی خورا حليم، زړه سواند ، ميلمه پال او په پښتو او پښتو نو الې با ند ې ټينگ پښتون او يو منلی مشــر و چې د محمد د اود خان د و اکمنۍ په وخت کې سياسي بند ي و. د د ستو خيلو د قبيلې ټولې لانجې او شخړې به د د ه له خوا حل کيد ې او د يوه محترم قو مي مشر په تو گه د د ه پريکړې او فيصلې ټولو خلکو ته منظورې وې. د غه مشري اوس د د ه په کو رنۍ کې د د ه زامنو خد ای نظر او مو لا نظر ته پا تې د ه.

د د ستو خيلو د قبيلي د نورو مشهورو کسانو نه د حاجي جا نباز، حا جي امير زاد ه، حا جي گلـــزاد ه، حـــاجي چنار، حاجي انار او ځينو نورو نو مو نه يا د ولای شو.

د يوې احصا ئيې له مخې د د ستو خيلو د قبيلې د خلکو مجمو عي شمير د ٥ـــ تنو په شا وخواکې اټکل شوی د ی

ماخوذونه د ه ([152]، [153]، [154]) نه.

71 د وتاني

که چيرې د پښتنو د نسب عنعنوي او د ود يزه شجره وگورو نو جو ته به شي چې د وتاڼي يا د فتا ڼي د متـــو زيوپښتنو په ټو لنيز گروپ کې د لود ي اولاد ه د ه. ابراهيم چې په لود ي سره يې شهرت د ر لود د رې زامن د رلود ل چې سياڼی، نيازی او د وتا ڼي نو ميد ل. د د وتاڼيو د قبيلې زياتره خلک پووند ه يعني د مالونو او رمو څښتـــنان او کو چيان د ي. ځيني خلک يې د سو د اگرۍپه چارو بو خت د ي او د وی په د ې برخه کې ډير زيار گا لو نکي د ي. پـــه پخو انيو وختو نو کې به د د وی هغه شمير خلک چې د سو د اگرۍ په چارو بو خت ول د سو د اگرۍ له پاره تر بخارا پورې تلل. همد ا وجه وه چې د وی د نورو پووند ه وو تر مينځ ډير شهرت د رلود.

152پښتني قبيلې، د کتور لطيف ياد ، د د انش چاپ، پيښور، ١٤ـ مخ

153معلو مات مختصر د ر باره اقوام وقبايل سر حد ي کشور، د شير رحمن د وړ ليکنه، ١ـمخ، د قو مو نو او قبا يلو چارو وزارت، ١٣٦٣ کال

154د د ستو خيلو د قبيلې په اړوند زما (د مقالې د ليکوال) شخصي معلو مات او يا د ښتو نه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

71.1 د د وتا نیو د قبیلې ښنا خو نه او څا نګې

د د وتا نیو د قبیلې مشهور ښا خو نه او څا نګې په لا نـد ې ډول د ي (155):
حسن خیل، عمرزي، مړر خیل، سد و خیل، ابر اهیم خیل، بد ین خیل، احمد زي، نسو خیل، سرکي زي، راټا خیل، محمد خیل، بازار خیل او نور...

تاریخ حیات افغاني ۱٤٥ کلو نه د مخه د د وتا نیو د قبیلې په اړوند د اسي لیکلي د ي (156) :

"د د وتا نیو د استو ګنې اولیږد ځر نګوالی د نورو پووند ه وو په څېر د ی، خو ځیني د و تا نې د وانـه پـه سیمه کې مېشته د ي. د غه سېمه د شېرانیو د قبیلې د هرییال د څا نګې شمال خواته د یوه مید ان له پا سه په هغو غـرو نو کې پرته د ه چې د ګو ملې خواته زوړ والی یا نشیب لري. د وانه زیاتره د وتا نې د کر کیلې او کرنې په چارو بـو خت د ي. "

حیات افغاني په هغه وخت کې په وانه کې د د وی شمېر اتیا کورنۍ ښود لی د ی او زیا توي چې د د وی د شمېر د کموالي سره سره هم د وزیرو قبیله نه شي کولای چې د وی له د غه ځا یه بیواکه کړي.

خود تاریخي شو اهد و له مخې د نو لسمې سد ۍ په نیما یې کې د وی د احمد زیو وزیرو له خـوا د لانجـو او شخړو له کبله په تد ریج سره د ېته اړ ایستل شول چې پووند ه ژوند غوره کړي.د وتانې د وزیر ستان نه برسېره په د یره جا تو، د ګو ملې په د رې، غزني، پکتیکا، زابل، کند هار، هلمند ، پکتیا اود کند ز د د شت ارچي په ولسوالۍ کـې استوګنه لري. یو شېر د وتانې په ایران، پاکستان او هند و ستان کې هم استوګنه لري.

د وتا نې زیاتره د ډیورنډ د کر ښې د واړو خواووته په تګ او راتګ کې وي او خپلې رمې پیایي. پـه پخـوا وختو نو کې به د وی خپلې رمې تر هزاره جا تو پورې بیولې چې هلته د د وی د ما لو نو او رمو له پاره ښې ور شـو ګانې او څړ ځا یو نه وو. د اسې ویل کیږي چې ځیني وختو نه د کاکړو د قبیلې شپا نه خپلـې رمـې او ګلـې د د وی جنوبي او لو ید یزوسیمو ته وروليي خو د وی د میلمنو په تو ګه د هغو د رناوی کوي او د څړ ځا یو نو نه یې نه منعه کوي.

هغه د و تانې چې په پووند ه یا د مالو نو او رمو څښتنان د ي د د وی د ود او د ستور د نورو پووند ه په څېر د ی، خو هغه د وتانې چې په وانه کې ژوند کوي د د وی خوراک او پو ښاک د وزیرو د قبیلې خلکو ته ورته د ی.

د اسې ویل کیږي چې کله نا کله د د وتا نیو او سلیما نخیلو پښتنو تر مینځ شخړې او لا نجې را مینځ ته شوي د ي چې یوه ستره لا نجه چې د د وی او سلیما نخیلو تر مینځ د شلمې پیړۍ په لو مړۍ نیما یې کې را مینځ ته شـوې وه بیا د پښتني د ود او د ستور سره سم ا واره شوه، خو د وزیرو سره بیا د د وی کو مه لویه شخړه او لا نجه نـه د ه را

155د پښتنو قبیلو شجرې او مینې، د پو هنوال محمد عمر روند میا خیل تا لیف ۲٦۸- ۲٦۹ مخو نه

156تا ریخ حیا ت افغاني، د پیښور چاپ ۳_۱۰ او ۳۱۵ مخو نه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

مینځ ته شوې.

د د وتا نیو کو چیانو لوی خان خد اید اد خان نو مید چې اولاد ه یې اوس هم د هلمند په ولایت کې د لو یو جا ید اد ونو او شتمنیو خا وند ان د ي او ویل کیږي چې د اروابناد غلام شاه خان د و تاڼي تر مړیني وروسته د هغوې زامـــن په هغه ولایت کې د د وتا نیو د قبیلې د کو چیانو د مشرۍ پر گد ۍ ناست د ي.

د وتا نې زړور، جنگیالي، میلمه پا لو نکي او په پښتني ننگ او غیرت ټینگ خلک د ي. د روسي ښکیلا کگــرو په وړاند ې یې د نورو پښتني قبیلو په څېر د ویاړه ډ کې کار نا مې تر سره کړي د ي چې زموږ د هېواد تا ریخ به یې هیڅکله هم له یاد ه ونه با سي. د د وتا نې د قبیلې په با تورو مبا رزینو کې د حا جي ا هل ا لله خان د وتا نې نـــوم یـــا د ولای شو چې په حاجي عبید ي سره مشهور د ی. نو موړي د روسي ښکیلاکگرو یو سر سخته د ښمن او د لـــوړو زد ه کړو او پو هې خا وند د ی چې د خپل قوم او قبیلې په مینځ کې د ښه نوم خا وند د ی. همد راز د کند ز ولایت د د شـــت ار چي په ولسو الۍ کې حا جي وکیل د وتا نی چې د اعلیحضرت محمد ظا هر شاه په وخت کې د ولسي جر گې وکیل واو د هغه کورنۍ د د وتا نیو په قبیله کې د ښه نوم او عزت خا وند ان د ي.

د ۱۹۷۸ کال د یوې سروې له مخې په ټول افغانستان او پښتونخواکې د د وتا نیو مجمو عي شمېر ۱۲۱۵ کو رنـــۍ ښود ل شوی و، چې ښا یې اوس به په د غه شمېر کې په زیا ته کچه زیا توالی را غلی وي.

ماخوذونه د ه ([157]، [158]، [159]) نه.

72 دوړ

زموږ پښت پو هان او نسب پېژ ند ونکي د وړ له اره کر لاڼي پښتانه گڼي چې تر وزیرو ورو سته د شما لـــي وز یر ستان د و یمه لو یه پښتني قبېله د ه. د وړ د شمالي وزیر ستان د تو چي سین په د واړو غا ړو کې د غلمـــي نـــه نیولې د شینکي تر د رې پورې اباد د ي. تو چي د یوه واد ي په څېر د لوید یز نه ختیز لورې ته پر ته د ه چې د تـــو چي سین پکې بهیږي او د وړ د تو چي سین په د واړو غاړو په سترو او کو چنیو کلیو کې استوگنه لري او چـــار چـــا پیره څلور خواوو ته یې د و زیرو د قبیلې خلک مېشته د ي. همد اراز د وړ د ختیز نه د خجوري نه نیو لې په لو یـــد یز کې تر خېر کمر پورې چې څلو یښت مېله او رد والی لري په یوه شنه او سمسوره سېمه کې پر اته د ي او د کر نـــې ډیرې ښې حاصلخیزه ځمکې لري.

د وړ په د و بر خو ویشل شوي د ي یعني ښکتني د وړ او بر د وړ. هغه د وړ چې د ټل د د رې ختیز لورې ته

157پښتني قبیلې، د د کتور لطیف یاد تالیف، ۱۳٤-۱۳۵ مخو نه

http://www.khyber.org/pashtotribes/d/dotani.shtml158

http://www.scribd.com/doc/6192578/A-Dictionary-of-the-Pathan-Tribes159

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د میر انشاه نه تر خجوړۍ پورې مېشته د ي هغوی د ښکتنیو د وړو او هغه د وړ چې د د ټل د رې لو ید ېز لوري ته د میرانشاه او په لوید یز کې تر خړ کمره پورې ا ستو گنه لري د برو د وړو په نامه یاد ېږي. په د وی کې یــو بــل ډول قبیلوي وېش هم شته چې د تپي ذوت د تور گوند ي او مل ذوت د سپین گو ند ي په نامه سره یاد ېږي.

د د وړو سېمه د تا ریخي پلوه هم ډېره مشهوره د ه. د د وی په سېمه کې د پخوا نیو، زړو او ورانو د انیــو د کنډوالو نښې نښا ې پا تې د ي چې له هغو نه د اسې اټکل کید ای شي چې د هند وانو یا یو نا نیانو د واکمنیو په وخت کې لوید یز افغانستان ته له د غه ځا یه یوه عا مه لاره تللې وه. همد اراز هغه زړې سکې چې د د غې سېمې نه تر لا سه شوي د ي د ا ښیي چې د غه سېمه ډېره پخوانۍ او د پو ځي اهمیت نه خورا بر خمنه وه.

تاریخ حیات افغا ني له نن نه ۱٤۵ کلو نه وړاند ې د د وړو د قبیلې په اړوند د اسي کښلي د ي :

" د وړ د شیتک اولاد ه د ه او له هغه وخته چې د کیوي او سور انې او لاد ه چې په بنو ځیو سره شهرت لــري د شوال نه د بنو سیمې ته راغله، نو له هغې نه تقر یبا ۵- کلو نه تېر شوي د ي اود د وړو قبیله هم د تو چي د سین پــه واړو غاړو کې مېشته شوه، خو د زیا تو معلو ما تو سره سره هم د ا حال ثر گند نه شو چې په هغه ځای کې چې اوس د د وړو د قبیلې د سیمې په نامه یاد ېږي د مخه څوک او سید ل. "

په هغه وخت کې چې مغو لي محي الد ین عا لمگیر او رنگزیب د هند و ستان واکمن و نو په ۱۱۱۲هجري کال چې د ۱٦۹٦ عیسوي کال سره سمون خوري د شهزاد ه بهاد رشاه په مشرۍ یو پو ځ د بنو خواته ولیږه او غو ښتل یې چــې د پښتنو سیمې ا یل او لا ند ې کړي، هما غه و چې څه مود ه یې سید حسین نو می د د وړو د سیمې د حاکم په تو گه وټا که او د د وړو په سېمه یې هر کال د ولس زره روپۍ ما لیه وټا کله. بیا ورو سته د د غې سیمې انتظام او امنیــت مــخ پــه خرابید و شو او د وړ ېېر ته ازاد او خپلواک شول.

څه مود ه ورو سته د د راني واکمنا نو په وخت کې ېېرته تابع او ایل شول، ځکه د ا سېمه د افغانستان پورې یوه تړلې سېمه وه اود د راني زمانشاه تر وخته پورې یې د راني د ولت ته د ولس زره رو پۍ ما لیه ور کو له، خو د راني د ولت په د غه سېمه کې کوم ځا نگړی حاکم یا ولسوال یې نه د رلود.تر یوه یا د وه کلو نو وروسته به یو تن د رانــی افسر د یو شمېر پو ځو نو سره د د وی سېمې ته ورته او د ولس زره رو پۍ ما لیه به یې ترې را ټو لو له. د بــارکز یو او سد و زیو د شخړو په د وران کې د وی بیا د ما لیې نه ځان ازاد کړ او هغه د ا چې شاه زمان د یوه سید پېر په غو ښتنه د وی ته کلنۍد ولس زره روپۍ ما لیه ور وبخښله چې د هغې په بد ل کې به په کال د وی خپلو ځمکو په سر یــوه اند ازه غله د انه د د غه سید کو رنۍ ته ورکوله.

باید ووایو چې د د وړو سېمه که څه هم د ۱۸۹۳ میلاد ي کال پورې د افغانستان د خاورې یوه برخــه وه چــې د ډیورنډ د تورې او منحو سې معا هد ې او تړون تر لا سلیک ورو سته چې د امیر عبد الر حمن او انگرېزانو تر مینــځ وشوه د د وړو سېمه له افغانستانه جلا شوه او د بریټش انډیا تر وا ک لا ند ې راغله او په د ې تــو گــه د افغانســتان د خاورې د نورو بر خو په گډون چې د ډیو رنډ د پو لې ها خوا ته پر اته د ي او زموږ پښتانه ورونه پکې او سي زموږ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د غه د وړ پښتانه وروڼه هم زمو نږه جلا شول، خو سره له د ې هم د غه سېمه تر ۱۸۹۵ پورې د فغا نستان تر واکمنۍ لا ند ې پا تې وه.

د وړ ډېر جنګيالي، ميلمه پا لو نکي او په پښتو او پښتنو الې با ند ې مين خلک د ي. د وی د علم او پو هې سره هم مينه لري، همدا سبب د ی چې يوزيات شمېر خلک يې د ولتي ملا زمتونه او د ند ې هم سر ته رسوي. د وی په هــر وخت کې د بلو سګرو او تا ړاکګرو په وړاند ې په مېړانه جنګيد لي د ي. تاريخ حيات افغاني ۱٤٥ کلو نــه وړانــد ې د د وړو د وســله والـــو ميـــړو نـــو او جنګيـــاليو شـــمېر ۱۲ـــ تنـــه ښـــو د لـــی د ی. د اسي ويل کيږي چې د تو رګو ند ي د و سله والو شمېريې ۳ـــ تنه او د سپين ګو ند ي د و سله والو کسانو شمېر ۹ـــ تنه وو.

د وړ منځنی ونې لري او غنم رنګه د ي چې زياتره د کر کيلې او سو د اګرۍ په چا رو بو خـــت د ي. د د وی د سيمې هوا په د وبې ې تود ه او په ژمي ې سړه د ه. غنم، جوار، ګني، تما کو، کور کمن او اد رک يې غوره حا صـــلات د ي. د ميرانشاه ښار اود مير علي با زار هم د د وړو په سيمه کې مو قعيت لري.

72.1 قبيلوي جوړ ښت

لکه چې د مخه وويل شول د وړ په د وو بر خو ويشل شوي د ي چې يو ته يې ښکتني د وړ او بل ته يې بـــر د وړ وايې. د برو د وړو ښا خونه په لا ند ې ډول د ي :

ملخ، همزاني، د رپه خيل، نصرت خيل، لنډ، بو يه، طوايف خيل، زيراخيل، ابر اهيم خيل، مريم خيل، علي زای، ګر بزای.

د ښکتنيو د وړو ښا خو نه د اد ي :

مبارک شي، عيد ک، خد ي، سو خيل، حيد رخيل، تپي، خد ري، سليان. هر مز، حکيم خيل، پيران، شـــمل، بيبـــا کي، بارقوم، ملکان، ايسوړي، زيړوکي، نصر خيل، علي خيل، قيمت خيل، ايپي، نا نه خيل، زو خيل، توري يل، پلالي.

په مير انشاه کې د د وړو ځيني ښا خو نه د اد ي :

اتمان، لقمان، کټې خيل.

د ۱۹٦۱ کال د احصا ئيې له مخې د د وړو د قبيلې مجمو عي شمېر ٥۸۱٤٤۸ تنه ښود ل شويد ي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ماخوذونه د ه (160، 161، 162، 163، 164، 165) نه۔

73 د ولت خېل

زمونږ پښت پو هان او نسب پيژند ونکي د ولت خيل د پښتنو د متو زيود ټولنيز گروپ پـــورې يـــوه تړلـــي قبيله بولي چې په لو د يو پښتنو ور گډيږي۔

تاريخ حيات افغا ني چې له نن نه ۱٤٥ کلو نه وړاند ې کښل شوی د ی د د ولت خيلو پښتنو په اړوند د اسي کښلي د ي :

"د نسب د شجرې تر ځيړ لو وروسته د اسي جو تيږي چې د لواڼي يا نو حاني د زوی مماپه د ريو زامنو کې د يا سين د اولاد ې نه د د ولت خيلو قبيله را مينځ ته شوه۔ د مما د نورې او لاد ې په پر تله د د ولت خيلو ښاخ د شمېر او واک له مخې د و مره پر مختگ وکړ چې د مما د اولاد ې نورې کو چنۍ ځا نگې د د ولت خيلو پورې ا ړوند ې ځا نگې گڼلې کيږي۔ تر د ولت وروسته چې ا ولاد ه يې د د ولت خيلو په نامه ياد يږي په پنځم پښت کې کټي خان مينځ ته راغی چې او لاد ه يې د کټي خيلو په نامه سره ياد يږي۔تر د ې د مخه چې چې د لواڼي ښا خونه لکه کټي خيل، د ولت خيل، ميا خيل، مروت، تتور او نور د ټانک په سېمه کې مېشته شي ټو لو په پووند ه ډول ژوند کاوه او لړه اند ازه سود اگـــري يې هم کوله۔ که څه هم د د وی زياتره شمېر خلک په کټواز کې اوسيد ل، خو د د غې سېمې په سهيلي يا جنو بي برخـــه کې يو شمېر د کر نې وړ ځمکې يې هم د رلود لې، خو د واڼه په غره او نورو سيمو کې چېر ته چې ډېر ښه څړ ځا يو نه مو جود وو هلته د مالد ارو لو انيو کيرد ۍ وې او کله کله به د ژمي د تير ولو لپاره د ټانک سېمې ته هم راتلل۔ کلـــه چې بيا د کټواز سېمه د سليمانخيلو له خوا د لواڼيو نه ونيو له شوه نو له هماغه وخته په اوړي کې په واڼه او په ژمـــي کې د د امان د سېمې ټا نک ته د هغوی تگ راتگ پيل شو۔ په د غه وخت کې د لو انيو د قبيلې هر يو ښاخ يو تن مشر د رلود چې خان به ورته کيد ه اود د غو خا نا نو به د هر خيل اوزي ملکان او مشران تر لاس لاند ې د رلود ل، چـــې د د غو خا نانو او ملکانو په لار ښوونه به د اړوند ه ښاخونو او څانگو چارې سر ته رسېد ې، و د لـــواڼي د قـــبيلې ټـــوله مشري يا خاني د کټي خيلو په کو رنۍ په لاس کې وه چې د د ولت خيلو يوه ځا نگه شمير له کيد له۔ "

د اسي ويل کيږي چې د د ولت خيلو د قبيلې او نورو څا نگو وړاند ې د ټانک په سېمه کې پړانگيان چې د لود

160اصلاع، ايجنسيها وقبايل ايالت پښتو نستان، د شير رحمن د وړ تا ليف، ۱۱۳- ۱۱٤ مخونه

161 تاريخ حيات افغاني، د پيښور چاپ، ٤۲۸- ٤۳۲ مخو نه

162پښتا نه د تاريخ په رڼا کې، د سيد بهاد رشاه ظفرکا کا خيل تاليف، د پيښور چاپ، ۱۳۹۵-۱۳۹٦ مخونه

163پښتني قبيلې، د د کتور لطيف ياد تاليف، د پيښور چاپ، ۱۳۷- ۱٤۔ مخو نه

http://www.khyber.org/pashtotribes/d/dawarh.shtml164

http://en.wikipedia.org/wiki/North_Waziristan165

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ي قبيلې يو ښاخ د ی استوګنه د رلود ه او د د غه ځمکې او ملکيت د د وی په لاس کې و، خو ځر نګه چــې د لــواڼي د قبيلې پيوند ه د ژمي په مو سم کې د ټانک سېمې ته راتلل نو زياتره به د هغوی څارويو د پړ انګيانو د قبيلې د کرنې ځمکو ته زيان رساوه، نو همد ا وجه وه چې د د وی تر مينځ شخړې او لا نجې را مينځ ته شوې څو په پای کې پړ انګيان او نور په هند کې د مغولي واکمن بابرد غضب وړ وګر ځيد ل. په د غه وخت کې د کټي خيلو د ښاخ نه شهباز خان نومی چې د خانز مان لقب ورکړل شوی و د لواڼي د ښاخ ټولې څانګې يعنې د ولت خيل، تتور، يا خيل، مروت او نور له ځــا نه سره يو کړل او د پړ انګيا نو نه يې د ټانک د سېمې د تر لا سه کولو نيت وکړ. نو موړي د ټــول لــواڼي ښــاخ نــه لښکرې راټولې او همد ا راز له هغو پيوند ه وو نه چې په تنګ شوي وو مر سته وغو ښتله او د ټانک د ســيمې پــر او سيد ونکو پړ انګيانو يې ير غل وکړ او تر ډو جګړو ورو سته لو اڼيان د شهباز خان يا خانز مان په مشرۍ پر پړ انګيا نو با ند ې بر يالي شول او د کر نې ټولې ځمکې يې د اب سياه په ګډون په څلورو بر خو با ند ې وويشلې په د ې ډول چې يوه برخه يې د ولت خيلو، يوه برخه يې تتور، يوه برخه يې مر وتو او يوه برخه يې هم ميا خيلو ته ور کــړه او هغه وخت به چې کال پای ته ورسيد نو د مروتو او ميا خيلو خا نان به د ولت خيلو د کټي خيلو د څانګې مشر خانزمــان حضور ته و رتلل اوهغه به په منا سبه اند ازه د څلورمې بر خې له مخې هر يوه ته خپله برخه ور کوله او رخصتول به يې.

په پای کې مر وتو د څلورمې بر خې په ويش با ند ې د خانز مان کټي خيل سره شخړې رامينځ تــه کــړې او د خپلې بر خې د نيو لو له کبله يې پر ټانک باند ې ير غل وکړ او په هغه جګړه کې چې د د واړو غاړو تر مينــځ پيښــه شوه د ولت خيلو ماتې وخوړه او هغوی يې له خپل مشر خانزمان سره د ټانک د سېمې نه بې واکه کړل او پخپله يې پر ټانک با ند ې قبضه ټينګه کړه، خو د کټي خيلو مشر له جبيل خان نه چې د ګنډ اپوريانومشر و او په هغه وخت کې يې د امان ته په پوند ه ډول تګ او راتګ کاوه مر سته وغو ښته، خو ځر نګه چې مر وتو له د ه سره د مقا بلې توان نــه لاره نو ځکه يې د ټانک سېمه خوشي کړه. که څه هم خانزمان د مروتو څلو رمه برخه پر د وی باند ې بند ه کړه، و سره له د ې هم د مر وتو کوم خان به چې خانزمان ته ورغی نو هغه به يې تش لاس بېر ته نه لېږه.

تر لږې مود ې وروسته خانزمان د ميا خيلو څلو ر مه برخه هم پر هغوی باند ې بند ه کړه او د تتور د څا نګې د بر خې پر ته د ټانک پورې ټولې سيمې د د ولت خيلو لاس ته ورغلې چې اوس هم د د وی په لاس کې د ي. نا متــو انګر يزي مورخ په خپل مشهور اثر(an account of kingdom of caubul) کې د د وی شمېر اته ز ره کو رنۍ ښود لي د ي. د نو موړي مولف په قول د ولت خيلو د قبيلې يو شمېر وګړي په کارند ه، زيمه، کافر کلا او د کابل په شا اوخواکې هم استوګنه لري. ([166])

د د ولت خيلو د قبيلې ښا خو نه او مشهور کسان چې د د غې قبيلې ځيني څا نګې هغو ته منسو بې د ي :

عيسی خان، موسی زي، منډوزي، پلنګ، اسماعيل، زکو، لقمان، تاجي زي، بند رزي، جلال خان، موســی خــان،

166د کابل سلطنت بيان، د مونټسټوارټ الفنسټن اثر، د کابل چاپ، ٦. مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

يحيی زي، کټي خيل، بهد ين، خواجه خضر، موسی خان، فيروزخان، برمزيد خان، د ولت خان، شـــهبازخان، غازيخـــان، حيات خان، محمد خان، شير خان، د ليل خان، سليم خان، قتال خان، خمرېز خان، صاحب خان، اکبر خان، شهباز خان، هيبت خان، الله د اد خان، خد اد اد خان، صاحبد اد خان، سرور خان، نواب شهنوازخان او محمد اکبر خان.

73.1 د د ولت خيلو په قبېله کې د مشرۍ شر نګوالي

موږ د مخه وويل چې د د غې قبيلې مشري له پخوانه د کټي خيلو د کورنۍ په لاس کې وه، خو هر يوه مشـــر د خپلې ځا نګې يعنې د د ولت خيلو سره ښه او د ورور ګلوۍ چلند کاوه، خو کله چې مشري د سليم خان د سليم خان زوی قتال خـــان ته ورسيد ه، نو هغه په خپلې قبېلې با ند ې سختي راوا خيسته او شر نګه چې نو موړی يو تند مزاجه سړی و نو له د ې کبله د د ولت خيلو د قبيلې، کټي خيلو سره سلا او مشوره وکړه او قتال خان او د هغه زوی اکبر خـــان يـــې ووژل او د قتال خان مشر زوی سرور خان له د ې پېښې نه بچ پا تې شول او د ګل خان د ورور ظفر خان په ملګر تيا د مـــر وتـــو سېمې ته راغی او ځو زره رو پۍ يې د خپل پلار د يوه ملګري نه يې پور کړې او په کابل کې د افغانستان واکمن ته په عر ض ورغی. د افغانستان واکمن د غلجي عبد الر حيم خان هو تک په مشرۍ د سرور خان مرستې ته څلور زره پـــوځ او ځو تو پو نه يې د هغه مر ستې ته وګو مارل. کله چې سرور خان د کابل د شا هي ځو اکو نو په مر سته د ټا نک سېمې ته نږد ې شو نو ګل خان د سرور خان سره د د ښمنۍ سره سره د و لت خيل و پو هول چې د سرور خان ملاتړ وکړي او سرورخان هم سو ګند وکړ چې پخو انۍ خبرې به هيروي او چا ته به زيان نه رسوي. د ولت خيلو د سرور خان خـــا ني او مشري ومنله، خو د سرور خان لوړې او سو ګند تر هغو پورې د وام وکړ تر څو چې د د ولت خيلو معتبران او ملکان د سرور خان حضور ته راغلل او په هغه وخت کې سرور خان هغه اتلس تنه مشران چې زيا تره يې د هغـــه د پلار قتا ل خان او ورور اکبر خان په وژلو کې سره سلا او مشوره کړې وه و وژل، خو ګل خان ونه وژل شو، خـــو ســـرور خان څه مود ه ورو سته هغه وواژه. کله چې يې د ښمنان له منځه ولاړل او د سرور خان خاني او مشري ټينګه او پياوړې شوه او بيا نو هيڅچا هم د هغه سره د مقا بلې توان نه د رلود. هغه د خپل پلار قا تلين په تد ريجي تو ګه او کله به هم چـــې يو يو لاس ته ور تلل وژل به يې. نو موړي له ځا نه سره پنځه سوه سپا هيان وټاکل او د ټانک په سېمه کې يې يـــوه کلا او با غ جوړ کړ. سرور خان به د ملک په چارو کې د عد ل او انصاف نه کار اخيست. که څه هم غريب او بيو زله رعيت له هغه ځيني خپه او نارا ضه ول، خو سره له د ې هم هغه د اسي بند و بست وکړ چې هيڅچا هم ترې سر نه شـــو پـــورته کولای. د ټا نک د سيمې هر ډول عايد د هغه شخصي مال ګڼل کيد ه، خو هغه د د ولت خيلو نه هيڅ ډول محصول او ما ليه نه اخيستله. سرور خان په سخاوت کې ډېر مشهورو. له چې د ګنډاپور يانو او ميا خيلو په لښکرو بر لاســـی شـــو نـــو ځواک يې لا پيا وړی او پخپلو سيا لا نو کې ډېر مشهور شو.

سرور خان په ۱۸۹۲ بکر ما جيتي کال کې چې د ۱۸۳۵ عيسوي کال سره سمون خوري مړ شو او پر ځای يې زوی الله د اد خان مشر وټا کل شو. په ۱۸۹۳ بکر ما جيتي کال کې چې د ۱۸۳۶ عيسوي کال سره سمون خور ي کنور نـــو نهـــال

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

سنگه د سکهانو د پو ځو نوسره د يره جاتو او د د امان سېمې ته راغی او بیا یې د ټانک د سېمې خو اته پـــو ځـــو نـــه ولیږل. کله چې الله د اد خان د نو نها ل سنگ د راتلو نه خبر شو او په د ې متيقن شو چې خپلو سرد ارنو او ملا زما نو یې ورسره بیو فا یې کړې د ه نو د خپلو زامنو او خپلې منقو له شتمنیو سره یې د مسید و او وزیرو ملک تـــه پنـــاه وروړه او په د ې تو ګه د ټا نک سېمه د سکهانو لاس ته ورغله. د ی بیا ورو سته د افغانستان امیر د وست محمد خان ته ورغی او له هغه نه يې د مر ستې غوښتنه وکړه. تر څو مود ې ورو سته ښېر ته د مسید و اوو زېرو غرو ته را ستون شو او څر نګه چې کنور نو نهال سنګه د ټانک سېمه د ملتاني افغا نانو پا يند ه خان خواجک زي، حيا ت الله خان سد وزي او عا شق محمد خان عليزي ته د جا ګېر په ډول ورکړې وه، نو الله د اد خان تر ډېرې مود ې پورې د ســـکهانو او ملتـــا نیانو سره وجنګید او تل به یې د ټا نک پر سېمې با ند ې برید ونه کول چې نو موړي خپل ټول عمر په جګړو ې تېـــر کړ تر څو په پای کې مړ شو. د الله د اد خان تر مړ ينې ورو سته يې د د و تنو زا منو نه يو يې چې محمد شاه نوازخان نومید د پلرني مشرۍ د بیا تر لا سه کو لو له پاره ډېرې هلې ځلې وکړې چې بیاد انګر یزي سر کار په وخـــت کـــې د ټانک موروثي مشري شاهنواز خان ته ور کړل شوه چې هلته نواب وټا کل شو.

باید ویل شي چې د ټا نک سېمه د پښتونخوا په ایا لت کې مو قعیت لري.ټانک پخوا په د ېره اســـما عیـــل خـــان پورې اړوند ډیسټرکټ یا ولسوالي وه.

د ولت خیل میلمه پا لو نکي، جنګیالي او په پښتو او پښتو نوالۍ با ند ې مین خلک د ي. د وی د ســـکند ر د تـــا ړاکونو، چنګیزیانو، مغولو، سیکهانو او انګرېزانو په وړاند ې په مېړانه جنګید لي د ي.

ماخوذونه د ه ([167]، [168]، [169]، [170]، [171]) نه.

74 د ولت زي

د د غې قبیلې خلک غلجي پښتا نه د ي او ځا نو نه په سلیمان خیلو ور ګډوي. د ولت زي د ننګر هار ولا یـــت د چپر هار ولسوالۍ د ولت زیو، بي بي مهرو او چینې په کلیوا و د مو مند د رې په ولسوالۍ، د پکتیا ولا یت د مرکـــز ګر د یز ښار ته نږد ي د د ولت زي په کلي او د زر مت په ولسوالۍ، د سمنګا نو ولایت د مرکز د ایبکو په ښار، د بغلان ولا یت په مرکز، د بلخ ولا یت د بلخ په ولسوالۍ، د مید ان او ورد ګو په ولایت او د کا بل ښار د چهارد هي او بګر امیو د و لسوالۍ په شینه او د د ه سبز ولسوالۍ په بختیا رانو کې استوګنه لري. یو شمیر د ولتزي د کا بل او جلال اباد تـــر

167تا ریخ حیا ت افغاني، پښتو ژباړه، د پېښور چاپ ۳-۸- ۳۱۱ مخونه

168پښتا نه د تا ریخ په رڼا کې، ۱۳۴۹ مخ

169پښتني قبيلې، د د کتور لطيف ياد تاليف، د پیښور چاپ، ١٤-١٤٣ مخو نه

http://www.khyber.org/pashtotribes/d/dolatkhel.shtml170

http://en.wikipedia.org/wiki/Tank_Pakistan 171

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

مینځ د کا بل د سیند په د واړو غاړو کې د الیا س خیلو پښتنوسره په ګا ونډ کې ژوند کوي او د کر کیلي په چارو بـــو خت د ي ([172])۔

د ننګر هار ولا یت د چپر هار ولایت د د ولتزو د کلي او سید و نکي د و لتزي د د رویش خیلو، الله د اد خیلــو او زاري خیلو په څا نګو ویشل شوي د ي۔ د د وی مشران وایي چې د د وی نیکو نه ډېر کلو نه وړاند ې د کند هـــار او غزني د سیمو له شا او خوا نه د ې سیمې ته رالیږ د ید لي او د لته یې ژوند غوره کړی د ی۔ د ننګر هـــار ولا یـــت د د ولتزو، بې بې مهرو او چیني د کلیو زیا تره د ولتزي په کر کیلې اخته د ي او د کر نې حا صلات یې جوار، غنم او نور حبو بات د ي، خو د وی د خپلو کر نیزو ځمکو لپاره ډېرې او به نلري نو ځکه یې ډېر شمېر خلک په بیو زلـــۍ کـــې شپې او ورځې تیروي۔ په ا فغا نستان باند ې د روسي یر غلګرو تر تیري وروسته د نورو پښتني قو مو نو او قبیلو د خلکو په څېر د و لتزي هم د خپل ټا ټو بې او ځای ځا یګي نه کډوالۍ ته اړ ایستل شول او زیا تره یې پېښور ته مها جر شول چې هلته د کچه ګړ هی، اکوړي خټک، جلو زیو، هنګو، متنیو، کو هاټ، شین ډنډ او ما نسهره کې په کمپو نو کې او سید ل او زیا تره په مز د وریو او شا قه کارونو بو خت ول۔ د رو سا نو تر وتلو ورو سته د وی ډېر ې کورنۍ بېـــر ته خپلو اصلي ټا ټو بو ته را ستنې شوې۔

د سمنګانو، بغلا ن او بلخ ولا یتو نو د و لتزي هم ز یاتره د کر کیلې او سو د اګر یو په چارو بو خت د ي، خو په هېواد کې د تنظیمي جګړو ورو سته د وی زیات شمېر مهاجرت ته اړ ایستل شول اوپه شمال کې د نورو پښتنو پـــه څېر د د وی ځمکې او جا ید اد ونه، کورونه او نورې منقولې او غیر منقولې شتمنۍ د یو شمېر جنګسا لا رانو له خـــوا ونیول شوې چې تر او سه هم د هغوی په ولکه کې د ي۔

په پخوا وختو نو کې یو شمېر د و لتزیو کو چیا ني ژوند د رلود او د اوښا نو، پسو نو، وزو او غوایانو رمي او ګلې د ر لود لې، خو د وخت په تېرید و سره د وی کلیوالي ژوند غوره کړی د ی، خویو شمېر یـــې لا تـــر او ســـه پورې کو چیانی سر ګرد انه ژوند تیروي۔

د ولت زي میلمه پا لو نکي، په علم او پو هې مین، زړورا و په پښتو او پښتو نولۍ با ند ې ټینګ خلــک د ي۔ د روسي ښکیلا ګګرو په وړاند ې په میړا نه جنګید لي او ډېرې قر با نۍ یې ور کړي د ي۔

د ۱۳٦۔ کال د سر شمیر نې له مخې د ننګر هار ولایت د چپر هار په ولسوالۍ کې د د وی شمېرد ٤٦٥٩تنو په شـــا او خواکې او د مو مند د رې په ولسوالۍ کې د د وی شمېر د ١٤۔۳تنو په شا او خواکې ښود ل شوی د ی چې ښـــا یـــې د ا شمېر به اوس تر د ې لا زیات وي۔ د هیواد په پا تې نورو ولا یتو نو کې د د و لتز یو د قبیلې د ژونـــد او شـــمېر پـــه اړوند مې بشپړ او د قیق معلو مات تر لا سه نه شول کړای ([173])۔

172پښتني قبیلې، د د کتور لطیف یاد تالیف، ۱۴۳- ۱۴۴ مخونه، د پېښر چاپ

173د ا هغه معلو مات د ې چې ما پخپله د سا حوي ریسر چ په نتیجه کې تر لا سه کړي د ي

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

75 د ينار خېل

د ينار خيل له اره غلجي پښتا نه د ي او د سليمانخيلو پښتنو يو ه څا نگه گڼل کيږي۔ د کند هار ولايت د ارغنـــد اب په ولسوالۍ او همد اراز د د غه ولا يت په مرکز د کند هار په ښار کې هم يو شمېر د ينار خيل استوگنه لري۔ د کنــد هار په ولايت کې د د ينار خيلو د قبيلې مجمو عي شمېر د ۱۳۶۔ کال د سر شمېر نې له مخې ۳۳۸۸ تنه ښود ل شــوي د ي (174) چې ښا يې په د غه شمېر کې به اوس ډېر زيا تو الی راغلی وي۔

د د ينار خيلو د قبيلې يو شمېر د پکتيکا ولايت په شر نه او يو شمېر هم د پکتيا ولايت د مرکز د گرد يز ښـــار ته څېر مه د رباط په سېمه کې هم ژوند کوي۔ هغه د ينار خيل چې په کند هار کې استوگنه لري نو د ود ونه او رواجو نه يې کټ مټ د هغه ځای د خلکو په څېر د ی۔

د ينار خيل، زړور، ميلمه پالو نکي، په هېواد مين او په پښتو او پښتو نولۍ با ند ې ټينگ خلک د ي۔

76 رتن زي

که چيرې د رتن زيو د قبيلې د نسب شجره په غور سره وڅيړو نو جو ته به شي چې د وی د بيټني قبيلې يوه څانگه د ه چې د جنو بي وزير ستان او د ټانک په سېمو کې استوگنه لري۔ بيټ نېکه په پښتنو کې ډېر مشهور نېکه تېر شوی د ی او په پښتني عنعنه کې هم بيټ نيکه خورا لوی پښتون، ستانه ا و مشهور نېکه گڼل کيږي۔د د ه نــــوم پــــه تـــا ريخو نو کې بيټنی او بټن هم راغلی د ی چې له خپلو د وو ورونو سړبن او غر غښت نه په عمر کو چنـــی و، خـــو د خپل نيک خوی، زهد او تقوا په وجه يې ډېر شهرت تر لا سه کړ۔

لوی استاد ارواښاد علا مه عبد الحی حبيبي رحمت الله عليه د پښتو اد بيا تو د تا ريخ په د وهم ټوک کې ليکلي د ي:

" د بيټ نېکه احوال موږ ته نه د ی معلوم او نه د د ه ژوند مورخا نو تصريح کړی د ی، يوازې د پټې خزانې د ليکنې پر بنسټ ښکاري چې اسما عيل د بيټ نېکه زوی د خر ښبون معا صر و او د غه سړی په ۴۱۱ هجري کال کـــې مــړ شوی د ی۔ نو چې د اسما عيل د ژوند وخت د ۴۔ هجري په حد ود و کې وي ښا يې چې پلار او اکا يې هم د ۳۵۔هجري په حد ود و کې ژوند ي وي " (175)

د بيټني قبيلې يوه څا نگه رتن زي د ي، خو ځيني بيټني د اسې عقيد ه هم لري چې په بيټنيو کې د بو بک پــــه

174معلو مات مختصر د رباره اقوام وقبايل سر حد ي کشور، ۲۹-۳۰۔ مخونه

175عبد الحی حبيبي، د پښتواد بياتو تا ريخ، د ويم ټوک، ۱۔۶ مخ، د کابل چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

نامه د يوه تن زوی علي يو کو چنی ما شوم ومووند او رتن نوم يې پرې کېښود او هغه نسل چې د ه له پښته رامينځ تـــه شوی د ی د رتن زي په نامه سره ياد ېږي. د رتن زيو ټول د ود و نه او رواجونه د بيټنيو د قبيلې نورو څانگو او ښاخو نو ته ورته د ی.

77 رڅړ

رڅړ په اصل کې سړ بني پښتانه او د مند ړ او لاد ه گڼل کيږي او د پښتونخواپه صوابی، مرد ان او سوات کـــې ژوند کوي.که چېرې د د غې قبيلې د نسب ونې يا شجرې ته وگورو نو مند ړ د رې زامن د رلود ل چې منور، خضـــرا و رڅړ نو ميد ل. ر څړ په پنځو کو چنيو څا نگو ويشل شوي د ي چې ملکزي، ما نيزي، اکوزي، خضر زي او محمـــود زي نو ميږي چې ملکزي په يار حسين، شير د ره او يعقو بي کې، ما نيزي په په ډاگي، ترلاند ي، بر مولي او اد ينه کې، اکوزي په د وبيانو، سړه چينه او اسما عليه کې، خضر زي په شيوه، کا لو خان او شيره غونډ کې او محمود زي په نوي کلي، شيخ جانا، اسو ټا او نا رنجي کې مېشته د ي. ([176])

78 زاخېل

زاخېل له اره سړ بني پښتانه د ي او په سړ بنيوکې غوري يا غو ريا خېل د ي چې ېر د ولت يار ورگډيږي او په د ولت يار کې د مو مند و سترې قبيلې ته منسوب او د مو مند و د د ويزيو د ښاخ يوه څا نگه گڼله کيږي.

غوري يا غو ريا خېل هغه پښتا نه د ي چې د چنگيز (٦٣٤ هجري قمري مړ) په تا ړاکو نو و د چنگزيانو په نا تـــا رو نو کې له خپلې اصلي مېنې غور نه ليږد او مهاجرت ته اړ شوي د ي. د غو ريو پښتنو نوم د ستر خو شــــال (۱۰۲۲-۱۱۰۰هجري قمري) په د ېوان کې د اسې راغلی د ی :

هند ته يې روان کړ بد رگه مې مستجاب
هم ملک، هم خان، هم همه غوري ارباب

د اورنگزېب عالمگېر (۱۱۶۸- ۱۱۱۸هجري قمري) د زمانې يو بل شاعر حسين پکلي وال ويلي د ي :

د رقيب د نا کرد و به مې خلا ص نه کا
که جنبه مې شي تمام غوري خښې

د پښتنو نازکخيال شا عر حميد ما شو خيل هم د اسي وايي :

176پښتا نه د تا ريخ په رڼا کې، ۱۳۲۲ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

چې د ا ستا د نا مې بوی اخلي حمید ه!

څه به نه وي خوش د ما غه غوري، خښي

اروابناد علامه استاد عبد الشکور رشاد رحمته الله علیه د ر احت یاد په نامه د مقالو په هغه ټو لګه کې چې په ۱۳٦٤ لمرېزکال کې کې د کا بل پو هنتون د ژبو او د بیا تو د پو هنځي له خوا خپره شوې د ه په خپلې یوې مقاله کې چـــې د راحت زاخیلي په اړوند یې کښلې د ه د زا خیلو د قبیلې په اړوند د اسي لیکلي د ي :

"د ویزي او خویزي د مو مند و د وې نامتو څا نګې د ي چې د ګند او او کو ډا خیلو تر مینځ مېشته د ي"

زاخیل زیاتره کو چیان د ي، د یشین (177) ا و غر شین (178) هم پکې شته.

د ننګر هار ولایت د رود اتو د ولسوالۍ د کان او کتر غي تر مینځ سېمو کې مېشته د ي. د ننګر هار ولایت د کا مې ولسوالۍ او ثمر خیلو د کلي تر مینځ هم د زاخېلوڅو کلي شته د ي. د ډکې ختیز ته د کابل سیند پورې خو اته هـــم زاخېل پر اته د ي. د ننګر هار پر زا خېلو برسېره د کند ز په ولا یت کې هم زا خېل مېشـــته د ي (179) او د کـــو رنیـــو شمېر یې تقر یبآ د وو زرو ته رسیږي او مشهور کلي یې په لاند ې ډول د ي (180):

1. زاخیل کلی: د سپین زر شرکت شاته.
2. خواند ان کلی : د چارد رې د سیند پر غاړه.
3. پا چا قلند ر کلی : د زرخرید په سېمه کې

د کند ز د و لایت په مرکز د کند ز په ښار کې هم زاخېل شته. د د غې سېمې نا متو ښډای حا جي نا زکمیر خان زا خیل وچې د زاخیلو نا متو قبیلې ته منسوب و.

د افغانستان نا متو لیکوال استاد عبد الرؤف بینواهم د پیښور په نو ښار کې د زاخېل په نامه د یو ه کلي یا د و نه کړې د ه او زیا ته کړې یې د ه چې د پښتو، فار سي، عربي او اردوژ بو لیکوال او شا عر راحت زاخیلی په د غه کلـــي کې زیږ ید لی د ی (181) خو پخپله ار وابناد را حت د پېښور د نو ښار په سېمه کې د زا خیلو د رې کلي ښو د لـــي د ي . (182)

177پښتا نه په مجمو عي تو ګه د یشین هغو خلکو ته وایې چې کو چیان نه وي او د ما لو نو د روزنې پر ځای کښت او کر وکړې او په کلیـــو او ښا رونو کې او سي

178غر شین هغه پښتا نه د ي چې په غر ونو کې مېشته د ي. د پښتنو یوه قبېله هم د غر شین په نامه شته

179کند ز د ا فغا نستان د شما لي ولا یتو نو نه یو ولایت د ی چې د امو سیند یې له تاجکستانه بیلوي، ختیز ته یې تخار، لوېد ېز ته یې بلـــخ او سوېل ته یې د بغلان ولا یتو نه پر اته د ي

180د پا چا قلند ر زیارت او مرقد هم همد لته واقع د ی

181وګورئ اوسني لیکوال ۱-٤۲۱ د عبد الرؤف بېنوا تالیف، کابل، د و لتي مطبعه، ۱۳٤. کال

182و ګورئ لغات افغا ني، د راحت زا خېلي تا لیف، ۱۲٤ مخ، د لا هور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

مشهور انګرېز محقق او ختیز پېژند ونکی هینري جیورج راورټي د نو ښار د زاخېل کلی د ازي خېل په نــامه یاد وي، خو د هند و ستان جیو ګرافیکل سو سائیټي د د غه کلي نوم زاخیل لیکلی د ی. اروابناد راحت زاخېلی هم کښلي د ي چې د نو ښار په سېمه کې د زاخان با جوړي د رې زا منو، د ري کلي ود ان کړي د ي چې د رې واړه د زا خېلو په نامه سره یاد ېږي. د ز اخېلو کلي د نو ښار په جنوب لوید ېز کې پر اته د ي. د زا خېلو او نو ښار تر مینځ د پیر پا یې کلی پروت د ی. پیر پا یې له نو ښاره د وه نیم کروه واټن لري (183) او زا خېل له پیر پا یې نه یو نیم کروه لېرې د ی. په د ې حساب نو د نوښار او زا خېل تر مینځ څلور کروه لاره د ه. د پیښور او اټک تر مینځ پا چـا هــي لار د زاخېلــو شمال ته تیر یږي. د پېښور ښار او زا خېلو تر مینځ یوولس کروه واټن د ی. نو ښار د زاخېلو کلی د پېښور ښار شمال ته لږ مایل ختیز لور ته پروت د ی اود مشهور شاعر او لېکوال راحت زاخېلي د ټا ټو بي له کبله د پښتنو په اد بي کــړ یو کې د ځا نګړي شهرت نه بر خمن د ی. اروابناد راحت زا خېلي په څلورو ژبو (پښتو، فارسي، عربي او اردو) کې د شپږ ویشتو تا لیفا تو او تر جمو څښتن د ی. (184)

د استاد راحت زاخېلي اوحاجي نازکمېرخان برسېره د ښا غلی کرزي په او سنۍ کا بینه کې د افغا ستان د مــالیې وزیر ښا غلی عمر زا خېلوال اود پښتو ژبې د مشهور شاعر او مو سیقي پوه اروابناد استاد محمد د ین زاخېل نو مو نه یا د ولای شو چې د ز اخېلو قبیلې ته منسوب خلک د ي. (185)

79 زموخت، زمښت، زویمشت

زموخت چې د زمښت یا زویمشت په نامه سره هم یاد ېږي د پښتنو د کرلاڼي ګروپ پوړې یوه اړونده قبېله د ه چې د د غې قبیلې خلک د پښتونخوا ایالت د اورکزیو ایجنسۍ په جنوب کې د کو هاټ پو لې ته څېر مه غر ونو کې د میران زي ا و کور مې د د رې تر مینځ پر اته د ي. ختېز ته یې او رکزي او بنګښ، شمال ته یې ا ورکزي، لوید ېز تــه یې د توریو قبېله او جنوب خواته د بنګښو پښتنو سره پوله لري.

د قبیلوي وېش له مخې زموخت یا زمښت په د وو لو یو اصلي څا نګو وېشل شوي د ي :

1. مموزي یا لوید ېځ زمو خت.
2. خوید اد خېل یا ختیځ زموخت.

مموزي یا لوید ېځ زموخت د منټوال، منډان، وټي زي، د ولت زي او د اود زي په څا نګو با ند ې وېشل شوي د

183وګورئ تواریخ خورشید جهان په ۱۹۸ مخ کې چې ازي خیل د څمکنیو یوه پښه ښود ل شوې د ه، څمکني هم غوري پښتانه د ي

184د کابل رود چې په پېښور کې یې لنډۍ بولي د نو ښار په مینځ کې تېر شوی د ی، شمالي برخه یې د اشنغر په نو ښار شهرت لري او محمد زي پښتا نه پکې اوسي، جنو بي برخه یې د خا لصه نو ښار په نامه یاد ېږي ګډوله خلک پکې اوسي

185زاخېل، د راحت ټا ټوبی، د راحت یاد ، د کابل پو هنتون فر هنګي شورا، کابل ۱۳۶۳کال، ۲٥٤-۲٥٦ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ي.

خوید اد خیل یا ختېځ زمو خت د حسین خیلو، ببې خیلو، ټپې او خد و خیلو په څا نگو ویشل شوي د ي.

د زموخت د قبیلې د سېمې مجمو عي مسا حت ٤.. مربع مېله د ه. د وی په په یوه غرنۍ سېمه کې استوگنه لــري چې تکه شنه او ډول ډول ونې لري. خلک یې د نگې د نگې ونې او ډېرې ښا یسته څېرې لري. زموخت زړور، مېلمه پا لو نکي، جنگیا لي او په پښتو او پښتو نولۍ با ند ې مین خلک د ي.

د انگرېزانو د راج او حکمر انۍ په وخت کې د د وی د جنگیالیو مېړونو شمېر ۳... تنو ته رسید ه.

د د وی او سنی شمېر د ٦... تنو په شا او خواکې ښود ل شوی د ی. د وی سني مذ هبه د ي او د سمل په گوند ۍ یا گروپ پورې اړه لري، خو نن ورځ د اورکزي قبیلې یوه برخه گڼله کیږي.

ماخوذونه د ه ([186]، [187]، [188]، [189]) نه.

80 زیرک، ځیرک

د رانیان یا ابد الیان چې د پښتني قبیلو په لړ کې د مخه پرې بحث شوی د ی د سړبن په ټولنیز گروپ او ډلــې پورې اړه لري او په د وو سترو ښا خو نو ویشل شوي د ي چې یو یې زیرک (ځیرک) او بل یې پنج پای نو میږي.

د ابد الیا نو د قبیلې په مبحث کې مو ولو ستل چې د اسلا مي د ورې په تاریخ کې لو مړ نی سړی چــې د (ابــد ال= اود ل) په نامه یاد شوی د ی د پښتني قبیلو یو مشهور نېکه و چې د خپل نا متو کهو له سره د سلیمان په غره کې او سید ه. نوموړی د ترین زوی، د شرخبون لمسی او د سړبن کړ وسی د ی او د د ه نوم په پښتواد بیاتو او پخــو انیــو نسخو کې (اود ل) او د جمع منسوب په بڼه (اود لی=ابد الی) ضبط د ی چې د (٤٤. هجري یا ١.٤٨ زیږد ېز) کلو نو په شا او خوا کې یې پښتا نه قبا یل پر ځان راټول کړي ول او د د ه له تو کمه ملک سلیمان د عیسی زوی چې په زېرک ســـره مشهور و پښتني قبیلې یې د سلیمان له غره نه د کند هار سېمې ته بو تلې او هلته یې مېشته کړې او د خپل ژ وند په پای کې یې ملک بارک په مشرۍ کېنیناوه او تر بارک ورو سته د زیرک بل زوی (ملک پو پل) د خپل نفوذ سا حه د اوسني بلو چستان تر شال او ژوبه پورې وغز وله او تر ٦٥ کلو نو تر مشر توب ورو سته د ٨٩ کلو نو په عمر مړ شو. ([190])

ویل کیږي چې د ابد ال تر مړینې وروسته رځړ د خپلې کو رنۍ مشر شو او د خپلو زامنو د ډلې نه یې خپــل

186اضلاع، ایجنسي ها وقبا ئل ایالت پښتو نستان، ۹. مخ

187پښتني قبیلې، د د کتور لطیف یاد تالیف، ١٤٧- ١٤٨ مخو نه، د پېښور چاپ

http://en.wikipedia.org/wiki/Zaimukhts188

http://www.reference.com/browse/wiki/Zaimukhts189

190د افغانستان نو میالي، د استاد عبد الروف بېنوا تالیف، لو مړی ټوک، ٣٤ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

مشر زوی عیسی خپل ځای ناستی وټا که. ([191])

د عیسی په زامنو کې سلیمان تر ټو لو پوه او هو ښیار و نو ځکه په ځیرک مشهور شو، چې تر او سه پورې هم پښتانه په مجمو عي تو ګه هو ښیار سړي ته ځېرک وایې. که څه هم عیسی د میرک په نامه مشـــر زوی د رلـــود ، خـــو سلیمان یې د هو ښیارۍ او ځیر کتوب په وجه خپل ځای ناستی وټا که. د ځیرک په څلورو زامنو کې یې مشر بارک نو میده او پلار د ی د کورنۍ مشر ټا کلی و، خو تر څه مود ې ورو سته مشري د مک پو پل لاس ته ورغله.

لنډه د ا چې ه په پای کې ستر غازي اعلیحضرت احمد شاه با با علیه الر حمه چې د پو پلزیو د ښاخ د سد و زیو د څا نګې نه و د ۱۷۴۷ میلاد ي کال نه ۱۷۷۲ میلاد ي کاله پورې یوه لو یه امپراتوري جوړه کړه ([192]) چې په تاریخ کـــې د د رانیانو د امپراتورۍ په نامه یاد یږي.

د رانیان د ځیرک او پنج پای په د وو لو یو ښا خو نو ویشل شوي د ي. د ځیرک د ښاخ نورې قبیلې په لانـــد ې ډول د ي :

بارکزي، اڅکزي، پوپلزي، الکوزي، محمد زي او سد وزي. ([193])

د غه قبیلې بیا په ډېرو نورو څا نګو ویشل شوي د ي.

81 زېرماني

زېر ماني په اصل کې غلجي پښتانه د ي او زیات شمېر وګړي یې د تو خو په سېمه کې استوګنه لري، خو د کـــا بله تر کند هاره پورې په ځینو کلیو او با نډو کې یو یا د وه کوره مېشته د ي. زېر ماني زیاتره د کر کیلې پـــه چـــارو بوخت د ي، خو ځینې یې سود اګري هم کوي ([194]).

د د وی د ود او د ستور زیاتره د نورو غلجیو قبیلو په څېر د ی. د ډېرو هلو ځلو په نتیجه کې مې نه د د وی د شمېر په اړه کوم معلو ت تر لا سه کړل او نه یې هم د خیلو نو وېش راته څر ګند شو.

د زېر مان کلمه د او ستا یي عصر او د ورې سر یمان را په زړه کوي چې د سلیمان د کلمې سره یې رېښنه یـــوه او د سلیمان یعنې د (روه) د سېمې معنی یې لر له.

---

191 تا ریخ حیات افغا ني، پښتو ژباړه، ۱۴۳مخ، د پېښور چاپ

192 پښتانه د تاریخ په رڼا کې، ۱۲۸۱ مخ

193 پښتني قبیلې، د د کتور لطیف یاد تالیف، ۱۴۸- ۱۴۹ مخو نه

194 پښتا نه د تاریخ په رڼا کې، د سید بهاد رشاه ظفر کا کا خیل تالیف، ۱۳۴۶ مخ، پېښور یو نیورسټي بک ایجنسي، ۱۹۶۲ میلاد ي کال

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

82 زیړاني

زیړ اني په اصل کې سسړ بني پښتا نه د ي او د غو ریا خیلو پښتنو او لاد ه د ه. زیړاني ځا نونه په مو منــد و هم ورګډوي. غوریا څلور زامن د رلود ل یعنې د ولت یار، خلیل، څمکني او څلورم زوی یې زیړان نو مېد چې او لاد ه یې د زیړ انیو په نامه سره مشهوره د ه او د ننګر هار ولایت مرکز جلال اباد ته نږد ې د زیړ انیو په کلي کــې چــې د سره رود د ولسوالۍ په اد اري واحد پورې اړه لري مېشته د ي.

د پښتنو د تا ریخ مؤلف اروانښاد قا ضي عطاؤالله خان لیکي :غو ریا خیل تقر یبا د (۱٤٥.) میلاد ي کال په شــا او خوا کې د غزني لو ید ېز ته د تر نک د سېمې په شا و خوا کې او سېد ل. څر نګه چې د د وی په شمېر کــې زیــاتوالی راغــی نــو د وی د غزنـــي نـــه کابـــل او د کـــابله د ننګـــر هـــار خـــو تـــه وکـــو چیـــد ل. (195)
د تاریخ حیات افغا ني لیکوال ډېټي محمد حیات خان لیکي : زیړاني د ننګر هار په شا و خواکې د تا جکو سره یو ځای او سیږي او زیاتره خلک چې د د وی د نسب د شجرې سره اشنا نه د ي د وی تا جک بولي(196)

لکه چې اخو ند د روښزه هم په خپل مشهور اثر تذ کر ۀ الابرار والا شرار کې لیکلي د ي چې د زیړاني ښناخ لــه خپلو نورو ورو ڼو نه بېل او د ننګر هار د سېمې له تا جکا نو سره او سیږي (197). خو باید وویل شي چې د وی سل په سلو کې پښتانه اود د وی په پښتو نولۍ کې هیڅ د شک ا و تر د ید ځای نشته.

د زیړانیو پښتنو د قبیلې ځینې څا نګې لکه پهاړ خیل، د ولت خیل، احمد خیل او تار خیل د برو مو مند و سره په غم او ښاد ۍ کې شریک د ي. همد اراز د د غې قبیلې یو شمېر خلک د لغمان ولایت د الینګار او قر غیو په ولسو الیو کې هم استوګنه لري. (198)

زیړاني زیاتره د کر کیلې په چارو بو خت د ي. یو شمېر یې په سو د اګرېزو کارونو او د وکاند اریو بانــد ې هم بو خت د ي. زیړاني میلمه پا لونکي او په علم و پو هې مین خلک د ي.په پخوانیو وختو نو کې د د وی ځمکې ډېرې اوبه نه د رلود لې، خو کله چې په ۱۳٤٥ هجري کال د ملت د با با خد ای بخښلي اعلیحضرت محمد ظا هر شاه د واکمنۍ په وخت کې د ننګر هار د کانال پروژه جوړه شوه نو د د وی د سېمې کر وند ې یې خړوبه کړې. اوس د د وی د کر نــې ځمکې ډېرې حا صلخیزه د ي.د ننګر هار ولایت د زیړاینو د کلي یو د روند مشر خد ای بخښلی ملک عطا و چې د ښــو کړو وړو او ښه چلند خاوند و. (199)

195د پښتنو تاریخ، د قا ضي عطاؤالله خان تالیف، لومړی ټوک، کابل، ۱۳٥٦ لمرېزکا ل

196تاریخ حیا ت افغا ني د پېښور چاپ، ٢٤٤ مخ

197تذکرۀ الا برار والا شرار، د روښزه اخون، پېښور، اد رۀ اشاعت سر حد ، ٦٩مخ

198پښتانه، لومړی ټوک، ۱۱۸. مخ

199د د کتور لطیف یاد شخصي یاد د اشتونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

83 سافي، ساپي

ساپي يا ساپيان د پښتنو د غرغښت په ټولنېز ګروپ کې يوه مهمه او لرغونې قبېله ده چې وګړي يې په کونړ، لغمان، کاپيسا، پروان، ننګرهار، پکتيا، خوست، بادغيس، بلخ، فارياب، کندز، کابل، د پښتونخوا په مومند و ايجنسی، دره خيبر، د سهيلي پښتونخوا په مرکز کوئټه، پښين، ژوب، سيبۍ او همدارازپه اټک او د پاکستان د پنجاب ايالت په فيصل اباد کې استوګنه لري.

د ساپيو قبېله د تاريخ په اوږدو او بېلا بېلو پړاوونو کې په مختلفو او بېلا بېلو نومونو سره ياده شوې ده، د بېلګې په توګه: ساپي، صافي، ساپين، سپين، ساپيس، ساپيت، سافيست، سافيت، ساپينګ، ساپيته، ساپيسته، اساپنتيه، سپينته، سوپتا او نور ([200]).

د اسې روايتونه شته چې ساپيان يوه لرغونې اريايي قبيله ده چې يونانی کلاسيکو مؤرخينو په خپلو تاريخي کتابونو کې د دغې قبيلې يادونه او ذکر کړی دی او پخپله مقدونی اسکندر د کونړ او لغمان په ځمکو کې د دغو خلکوسره مخامخ شوی دی او ډېرې جګړې يې هم ورسره کړې دي. د دې خلکو څه برخه د مومند و او باجوړ د سېمو په شا او خواکې هم د لوی اسکندر سره په جګړو کې ښکيل شوي دي ([201]).

لغمان او کونړ ته د ساپيانو د راتلو په اړه د اسي ويل کيږي چې د ميلاد نه ۲ ـ کلو نه وړاندې باختري اريايان د شمېر د زيا توالي او د ځای د تنګوالي له کبله په لېږد پيل وکړ چې د پکهت د قبيلې نوربنا خونه او د هغو په لړ کې ساپيان هم شامل ول. کله چې ساپيان د هندوکش له درو نه د کاپيسا په حوزه کې ښکته شول او له دې ځايه يې تقرېباد سيند و نو طبيعي مجرا ګانې په مخه نېولې چې د هغوی نه يې يوې ډلې د کابل سيند په مخه نېولې اود نجراب، تګاب، سروبي او لغمان له لارې د کونړ د سيند حوزې ته ورسېدل.

په دې کې د هيڅ شک او ترد يد ځای نشته چې ساپيانو د ميلاد نه ۲ ـ کلو نه د مخه په لېږد او مهاجرتونو پيل کړی دی او اوس په کاپيسا، کوهستان، کوه ساپي، پروان، لغمان، کونړ، جندول، پشات، سوات او باجوړ کې مېشته دي ([202]).

83.1 قبيلوي جوړښت

ساپيان په لومړي سر کې په شپږومهمو ښاخونو ويشل شوي دي چې ودير، ګوربز، کندهاري، مسود ، ښاد

200عبد المالک کولکوال ساپی، ساپيان او د هغوی قبيلوي وېش، د جرګې مجله، ۳۵ مخ، ۱۳٦٥ کال، کابل

201مطيع الله چمبيلی، بيا هم ساپيان وپېژنئ، د کابل مجله، ٤٤ ګڼه، ۱۳۳٦ کال

202تاريخ حيات افغاني، ۲۳٦ مخ، د پښتو نور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

يخيل اوګاګي زي نو ميږي ([203]) چې بيا وروسته په نورو څانګو وېشل شوي د ي چې د غه څانګې پــه لانــد ې ډول د ي :

امري، شيخي، باړ ميزي، بيا نخيل، کټه سر، غيبي خيل، حبيب زي، کاکا زي، خا د يخيل، سليمان زي، بـــا د يـــن زي، اد م زي، پا ينده خيل، نو رخيل، خيرن زي، زکوزي، مېر علي خيل، الو کوزي، عطا خېل، ســـين زي، بـــري زي، شمسو کور، مد ور کور، غلجی کور، ابه خېل، سيپان، مرزاخېل، کمال خېل، امر ويي، بد ين زي، خاد ي خېل، رحيمد اد خېل، حيد ر خېل، شابول خېل، سليمان خېل.مولاتم کور، ملايان، کاګي، شهزاد ه او ټنګه ګوربز.

83.2 د سا پيانو د استو ګنې سېمې

1. د کونړ په ولايت کې

د سا پيا نو د قبيلې زيات شمېر وګړي د کو نړ په ولايت کې ا ستو ګنه لري او په نو موړي ولايت کې د سا پيانو د استو ګنې ځا يو نه په لاند ې ډول د ي: اسد اباد ، نرنګ، بر يکوټ، سر کا ڼي، د انګـــام، څـــو کۍ، نورګل، پيچ، چپه د ره، با ډيل، د ېوه ګل، د مزار د ره او شو نکړۍ. د کو نړ په ولايت کې د سا پيا نو مجمو عي شمېر تقر يبا د ۱۵۔۔۔ تنو په شا وخواکې ښود ل شوی د ی.

2. د لغمان په ولايت کې

د لغمان په ولايت کې سا پيان په عمر زيو، شکور اباد ، علي خيلو، پا چا خيلو، احمد زيو، بـــا ړېزيـــو، سالاو، ګاګړ، کو ټالی، د روېش اباد ، د ولت شاه، اتوک، چکله او د وګل کې ژوند کو ي چې په نـــو مـــو ړي ولايت کې سا پيان د ۵۔۔۔ زرو تنو په شا او خواکې اټکل شوي د ي

د لغمان ولايت د عمر زيو سا پيا نو مشهور ښا خو نه تور خېل، خېرن زي، زکوزي، مېر علي خيل، الو کوزي او عطا خيل د ي.

3. د کا پيسا په ولايت کې

سا پيان د کا پيسا په ولايت کې د د غه ولايت د تګاب او نجراب په ولسو اليو کې استوګنه لري.

4. د پر وان په ولايت کې

سا پيان د پروان ولايت په کوه سا پي، سيد خيلو، کو هد امن او کو هستان کې استوګنه لـــري. د پـــروان ولايت سا پيا نود د ې لپاره چې د وی د تا جکو ورو نوسره د ډېرو کلو نو په اوږد و کې او سيد لي د ي نو خپله ژ به پښتو يې له لاسه ورکړې د ه.

203معلومات مختصر د رباره اقوام وقبا يل سرحد ي کشور، ۱۶۔مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

5. د ننگر هار په ولایت کې

د ننگر هار ولایت د خېوې ولسو الۍ په د ره نور کې هم د د وی یو کلی شته چې د بو ډیالۍ په نامه یاد ېږي.(204) د ا هغه بوډیالۍ د ه چې شا عر انوپه خپلو شعرونو او سند ر غاړو په خپلو سند رو کې ترې یا د ونه کړې د ه او ویلي یې د ي:

اد کې موري ما ښو له ځمه

د بو ډیالۍ تو تان ړلۍ وهلې د ښه ما ښو له ځمه

6. د بلخ په ولایت کې

د د غه ولایت په مرکز او د بلخ او د ولت اباد په ولسو الیو کې هم سلیمان خېل سا پیان استوګنه لري.

7. د فاریاب په ولایت کې

د د غه ولایت د قیصار په ولسوالۍ کې هم سلیما ن خېل سا پیان استوګنه لري.

8. د باد غیس په ولایت کې

د غورماچ په ولسوالۍ کې هم سلیما ن خېل سا پیان مېشته د ي.

9. د پښتونخوا په مو مند و ایجنسۍ کې

د پښتونخوا د مو مند و په ایجنسۍ کې یو زیات شمېر سا پیان چې د کند هاري، مسود ، ګـــوربز او ود ېر په ښا خو نو پورې اړه لري استوګنه لري او د اسې ویل کیږي چې د ۱۹۶۱ زېږ د ېز کال د سر شمېر نې له مخې د د وی شمېر ۵۳___ تنه ښود ل شوي د ي چې ښا یې د ا شمېر به او س لا تر د ې ډېر زیا ت وي ځکه چې د د غې سر شمېر نې نه اوس پوره ٤۹ کلو نه تېر شوي د ي.

کند هاري سا پیان د مو مند وا یجنسۍ په وید انشا، کرېل، چینه ګۍ، کند و کو هي، امرو یي او چنـــاري کې استوګنه لري چې په مجمو عي تو ګه د د وی سېمه د سره کمر په نامه سره یاد ېږي. د سوات اخوند صاحب ملا عبد ا لغفور هم کند هاری ساپی و.

ګوربز سا پیان په تره کي تنګي، لکړۍ، کمر کلا او کټه سر کې مېشته د ي.

مسود ساپیان په چیناري، زیارت، خزینه او کوړ پاڼ کې مېشته د ي.

همـــد اراز ود ېـــر ســـاپیان د کـــونړ د ســـیند پـــه جنـــو بـــي برخـــه کـــې اســـتوګنه لـــري (205) باید وویل شي چې د مومند و ایجنسۍ د ساپیانو کلتور کټ مټ مو مند و ته ورته د ی.

204http://www.nps.edu/programs/ccs/Docs/Pakistan/Tribes/Safi.pdf

205ولي محمد خان سیال کاکړ، پښتو او پښتا نه په سهیلي پښتونخوا کې، ٤۹ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

10. په سهيلي پښتونخوا کې

يو شمېر سا پيان د سهيلي پښتونخوا په سيوی، ژوب او کو ئيټه کې هم استوګنه لري چې مير زايي او کمال زي يې ښا خو نه دي، خو څر ګند ه د ې وي چې د غو سا پيا نو پښتو هېره کړې د ه او د سند يـــا نو کلتوري حا کميت يې پر ځان منلی د ی ([206]).

11. په پاکستان کې :

د پاکستان د پنجاب په فيصل اباد کې هم يو شمېر سا پيان استوګنه لري.

83.3 د سا پيا نو د قبيلې اقتصاد ي جوړښت

د کونړ سا پيان له د ې کبله چې د کرنې ځمکې يې لږې د ي، نو د هغې تر څنګ غواګـــانې، پســـونه، ګـــډيان او مېښې هم روزي چې د غوښو، شيد و او نورو حا صلا تو نه يې ګټه اخلي. د وی د کرنې ځمکې زيا تره للمي د ي چـــې اوبه نه وررسيږي او يا د اوبو رسيد ل ورته ناشو ني د ي. زيا تره بز ګران يې په بيوزلۍ کې ژ وند تيروي، په تېره بيا هغه بز ګران چې د با د ارنو (د ځمکو د خا وند انو) ځمکې کري نو مجبور او مکلف د ي چې د تخم نه پر ته نـــورې ټو لې ستو نزې لکه غوايان، د بزګرۍ الات، د ځمکې وهل، کرل، ربېل، را ټو لول او ميد ه کول پخپله غاړه واخلي. ان د ځمکې د خا وند کو رته د حا صلا تو وړل هم د بزګر پر غاړه د ي. بز ګر مجبور د ی چې د ې نورو کا رونو تر څنګ د خپل باد ار، خره، غواګانې او مېښې هم وسا تي. همد اراز بز ګر خپل باد ار ته د غره نه وړيا لر ګي راوړي. د بز ګـــر مېر من بايد ه د ې چې د ځمکې د خا وند د مېر منې اوامرو ته غاړه کښيږد ي. لنډه د ا چې زياتره خلک يې بېـــوزله او نېستمن د ي.

83.4 خوراک

د وی په خوړو کې زياتره د جوارو، اوربشو، غنموا و وريجو نه ګټه اخلي.څر نګه چې د وی د بزګـــرۍ تـــر څنګ په مالد ارۍ هم بو خت د ي، نو زياتره يې د غواګانو او مېښو د شيد و نه هم ګټه اخلي ا و غوړي يې يا په شـــتمنو خلکو پلوري او يا يې د ننګر هار سېمې ته د پلورلو لپاره راوړي.

83.5 جامې

د وی زياتره د وړيو او وزو د وړ غنو نه ځا نته مخصو صې جا مې جوړوي چې د ريشۍ ته ورته د ي، خـــو

206ولي محمد خان سيال کاکړ، پښتو او پښتا نه په سهيلي پښتونخوا کې، ٤٩ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

تهي‌نلري. ښځې يې تور پړوني او اوږده کميسو نه لري. د د وی پر تو گو نه چين د اره وي.نارينه يې د خمتا له ټــو کړ نه هم ځانته کالي جوړوي او اکثره يو ډول ټو پۍ چې پکو لونه يې هم بو لي او د وړيو نــه جــوړ شــوي وي پــه سروي.

83.6 مېلمه پا لنه

د اقتصاد ي تنگسې او بې وسۍ سره سره سا پيان مېلمه پال خلک د ي. د وی د مېلمنو لپاره حجرې لري چې په د ې کار کې يو له بله سره سيالي کوي. په د وی کې د مېلمنو قد ر زيات د ی. د د وی په حجرو کې د مو سيقۍ الات لکه سيتار، رباب، منگی او نور شته.

83.7 پښتني ننگ

سا پيان د قام په ننگ کې غير تمن خلک د ي. د وی د خپل هېواد د ازاد ولو لپاره د انگرېزي يــر غلگــرو پــه وړاند ې

ځو ځو ځلې جنگيد لي او ډول ډول قر بانۍ يې ورکړي د ي.همد ا راز د سرو روسي ير غلگرو په وړاند ې د وی د اسي توري وهلي د ي چې زموږ د گران هيواد افغانستان تا ريخ د د وی د مېړانې کا رنا مې نه شي هېرولای. همد اسب د ی چې د کو نړ په ولسي ژوند کې د وسلو د رلود ل او ساتل ډېر اهميت لري او د سا پيو په اړه وايې چې يــوه ورځ د يوه سا پي په کور کې نا رينه ما شوم وزېږېد. ځر نگه چې په اکثرو پښتنو کې د ا رواج شته چې د نــارينه مــا شوم تر زېږېد و وروسته د ټو پک ډزې کوي. ځر نگه چې د غه سړي ټو پک نه د رلود نو لاړ چې يو ټو پــک پيــد ا کړي او د خپل زوی د پيد ا کېد و په خوشالۍډ زې وکړي، خو چا خپل ټو پک ورنکړ. کوم وخت چې بېرته خپل کــور ته راستون شو نو چا ورته ويل چې راشه زوی د ې وگوره که نه نو کبر به وشي. هغه په ځواب کې ورته وويل چــــې زما زوی د لو مړي ځل لپاره با يد زما مخ ونه ويني ځکه زه د ومره نامرد يم چې د خد ای په د ې لويه د نيا کې يو ټــو پک هم نلرم چې د زوی د زېږېد و اعلان پرې وکړم نو که غه زما مخ گوري ښا يي چې د هغه نه به هم زما غوند ې بــې همته سړی جوړ شي. نو ه به د اوي چې د يوه نا رېنه او با همته سړي مخ وگوري.

ساپيان د غيرت او ننگ په ټکي سر او مال ور کوي. په د وی کې ښځو ته طلاق ورکول سخته بــې ننگــي د ه. څوک چې د چا په ښځه تورن شي نو د هغه ژوند بيا په مرگ شمېرل کيږي. د چا په کور کې چې څوک مړشي نــو کــه نېستمن هم وي نو هغه مجبور او مکلف د ی چې خيرات ورکړي. په د وی کې د خيرات نه پرته د مړي ښخول شرم گڼل کيږي. همد اراز د وی ملا يانو او ميا گا نو ته د خيرات، صد قې او سر سايې نه هيځکله هم غاړه نه غړوي. د وی د عذر

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

او ننواتې په وړاندې د ډېرې لويې ګناه نه هم تير يږي. لنډه دا چې د وی په پښتنې ننګ کې ډېر ټينګ دي.(207)

83.8 مشهور شخصيتونه

په سا پيانو کې ډېر ستر مبا رزين، استاد ان، پو ځي منصبد اران، ليکوالان او شا عران تېر شوي دي چې ځيني يې په حق رسيد لي او ځيني يې اوس هم ژوند ي دي د لته د هغوی ياد ونه ضروري د ه.

1. غازي محمد عثمان خان ساپی چې د تګاب و او د انګر بزانو پر خلاف د ۱۸۷۹ ميلاد ي کال د سمبر د ميـــا شتي د پا څون د ر هبرانو نه و.
2. د خپلواکۍ د لارې ستر مبارز غازي ميرز مان خان کو نړی.
3. اروابناد غلام حسن خان ساپی
4. اروابناد شهيد قا ضي عبيد الله ساپی
5. اروابناد شهيد امان الله سيلاب سا پی
6. قا ضي مطيع الله چمبيلی
7. د کتور ود ېر ساپی
8. سر محقق زلمی هېواد مل
9. اروابناد جنرال محمد اصف سا پی
10. د پښتونخوا مشهور صحافي سليم سا پی
11. پو هاند د کتور ضمير سا پی
12. جنرال رحمت الله ساپی
13. مفتاح الد ين ساپی
14. د کابل پو هنتون استاد لطف الله ساپی
15. د د انش د خپر ند ويې ټو لنې مشر اسد د انش ساپی
16. د ساپي د کتاب چاپولو د مو سسې مشر امام الد ين ساپی
17. عظم الد ين عليمي

207پښتني قبيلې، د کتور لطيف ياد ، ۱۵۱-۱۵۵ مخو نه، د پېښور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

84 سالار زي

که چېرې د سالارزيو د قبيلې د نسب شجره په غور سره وڅېړو نو ثر گند ه به شي چې ســالارزي لــه اره سړبني پښتانه اود تر کا ڼيو (تر کلا ڼيو) د قبيلې د پنځوښا خونو نه يو مشهور ښاخ گڼل کيږي. د تر کا ڼيونورمشهور ښا خونه ما موند ، ابر اهيم خيل، اسوزي او شمل زي د ي.سالارزي د باجوړ په لر امد ک، بر امد ک لر سد ين، بر ســد ين، ښار، ناوه گۍ، کوټکي، اليکي، چار منگ، بابوقره اورود کې مېشــته د ي. ([208]) همــد اراز د پښتــونخوا د ايــالت د نوښار په بره با نډه کې هم يو شمېر سالارزي استوگنه لري. په سالار زيو کې د برم اولاد ه برم خېــل او د هلال اولاد ه هلال خېل د د انگام او اسمار د تا ريخ سره نه شليد و نکي اړيکي لري.

د با جوړ نه پر ته د افغانستان د کونړ په ولايت کې هم زيات شمېر سالارزي استوگنه لــري او د د وی د اســتو گنې خا يو نه په لاند ې ډول د ي :

د انگام، شونکړۍ، اغذ باغ، اسمار، ساو، ساوخوړ، ناړۍ، څوکۍ، بارگام، ازبر گل، بريکوټ، ډمبرو، حساره، کر هاله، د م کلی، نرنگ، کنجگل، د ونايي او ټا نگو د ره. ([209])

په سالارزو کې د قبيلې مشري د ابراهيم ځېلو (برم خېلو) په لاس کې د ه. د اسې روايت هم شته چې پــه يــوه وخت کې د سالارزو د لر امد ک په غو نډۍ نو مي کلي کې د کا مران په نامه يو سړی اوسېد ه. په د ې کلی کــې د د ه د يوې مېر منې نه د وه زامن د هلال او ابر اهېم (برم) په نامه وزېږېد ل . د زلميتوب په وخت کې د وی د خپل پلار سره بز گري کوله او د پلار تر مړينې ورو سته هم د بز گرۍ په کارونو بوخت ول. يوه ورخ برم په پټي کې يوې کو له او يو ملنگ چې پر اس سپور و د پټي تر څنگ ود رېد. ملنگ برم ته وويل :" لاړ شه اوگره راته راوړه' (په شړومبو کې پخې وريجې چې يو ځای شي او گره ورته ويله کيږي). برم لاړ او له کورنه يې اوگره ورته راوړه. ملنــگ د اوگــرې کونډۍ (د لرگي کا سه) په لاس کې ونيو له اوا و گره يې پر ځمکه توی کړه. برم له کوره د رې ځلې اوگــره راوړه او ملنگ د رې ځلې او گره پر ځمکې تويه کړه، خو برم هيڅ ډول عکس العمل ونه ښود. ملنگ سر را پورته کړ او په د عا کې يې وويل:" بر مه! خد ای د ې د ټو لو سالا زيو خان کړه !" له د عا نه ورو سته ملنگ لاړ او برم په خپلې يــوې بــو خت شو. د يوې کولو په وخت کې برم د سرو زرو خزانه وموند له. هلال چې ته راغی نوبرم ورته ټو له کېسه وکړه. هلال په ملنگ پسې وزغا ستل. ملنگ ورته وويل : د سالارزو خاني مې برم ته ورکړه، ستا په خو له د ې خد ای بر کت کړي. ولسي جر گې د ې ستا په خو له فيصله کيږي او په کو مه جر گه کې چې ستا اولاد ه نه وي هغــه د ې نــه فيصــله کيږي و په کو مه جر گه کې چې ستا اولاد ه نه وي هغه د ې نه جو ړيږي.([210])

208پښتني قبيلې، ۱۵٦ مخ، د پېښور چاپ

209معلو مات مختصر د رباره اقوام وقبا يل ولا يات سر حد ي کشور، ۱٦ مخ

210د پښتنو ټولنيز - اقتصاد ي جو ړښت، د پښتو څېړ نو بين ا لمللي مرکز ۲۱۹- ۲۲. مخو نه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

همد اسبب د ی چې اوس د د ه اولاد ه هلال خېل په سالارزيو کې ولسي شــخړې او لا نجــې حــل او فصـــل او اواروي۔

د سالار زيو يو بل ښاخ د سد ين او امد ک په د وو لو يو څا نگو ېشل شوي د ي۔

د سد ين څا نگې د اد ي:

سين خېل، کټکي ځېل، عالي خېل، قلند ر خېل، خير خان خېل، کند ريان۔

د امد ک څانگې د اد ي :

ابراهيم خېل (برم خېل)، هلال خېل، مېر د اد خېل، شومه خېل، اکا خېل، محمود خېل، بد ل زي، گبري، فتح ځان خېل، حيد ر ځېل، تور خېل، څر گند خېل اوتاراڼ۔

د ۱۹۶۱ زېږد ېزکال د سر شمېر نې له مخې په با جوړ کې د سالار زيو مجمو عي شمېر ۷۔۵۔ تنه او د افغانستان د کو نړ په ولايت کې د د وی شمېر ۳۹۹۸۲ تنه ښود ل شوی و۔ اوس چې د د غې سر شمېر نې نه پوره پنځوس کلو نــــه تېر شوي د ي ښا يې د د وی په شمېر کې به ډ ېر شمېر زيا توالی راغلی وي۔

د ډيورنډ د ناولې کر ښې تر لا سليک کېد و يعنې د ۱۸۹۳ زېد ېزنه د مخه د با جوړ سېمه د افغانستان د خاورې يوه برخه وه۔

سالارزي په پښتني ننگ او غيرت ا و پښتو نوالې باند ې ټينگ خلک د ي۔ د وی ميلمه پا لو نکي، په علم او پــو هې با ند ې مين اوجنگيالي ځلک د ي۔ د وی۔ د برې او حجرې تل د ميلمنو پر وړاند ې خلاصې وي۔ د هند په نيمه وچه باند ې د انگريزي ير غلگرو په وړاند ې يې د انگرېزانو پر خلاف ډېرې توري وهلي د ي او همد اراز د پا کستا نـــي د يکتا توري حکو متو نو په وړاند ې يې ډېرې د قد ر وړ مبازې کړي د ي چې د همد ې مبارزو په پا يلــه کــې د د وی سېمې څو څو ځلې بمبار شوي د ي او ډېر تاوانونه يې گا للي د ي، ځکه چې د د وی په خټه کې د خپلو اکۍ غو ښـــتنې روحيه ډ ېره پياوړې د ه۔

د سا لارز يو د قبيلې يو شمېر ليکوال او مشهور علمي شخصيتو نه په لاند ې ډول د ي :

1. د افغانستان د علو مو اکيډيمۍ د ژبو او اد بيا تو د انستيتيوت پخوانی غړ ی سر محقق ښا غلی محمـــد نعيم سالارزی چې د پښتو اد بيا تو د پياوړ تيا او د پښتو قا مو سو نو په ليکلو کې يې د قد ر وړ خـــد متو نه کړي د ي۔

2. په کا بل کې د يو ناما د د فتر ويا ند ښا غلی نظيف الله سالارزی

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

85 سهاک

سهاک یا ساک د پښتنو هغه قبیله د ه چې د نامه ریښه یې ډېره لرغونې و د حضرت مسیح علیه السلام د زېږېد و نه ۵ـ کلونه وړاند ې هغو ساکانو ته رسیږي چې د سیستان و هېلمند په حوزه کې اوسېد ل چې د د وی اصلي ټاټوبی ساکستان یا سگستان و چې عربو ورته سجستان وایه و په فارسي کې ورته سیستان ویل کیږي. د غه ساکان په اصل کې کوچیان وو او د مسیح د مېلاد نه ٦ پېړۍ وړاند ې د امو د سیند ، فرغانې او د چیني ترکستان د سنکیانګ د حوزې نه یې په لېږد پیل وکړ او د سیستان سیمې ته یې ځا نونه ورسول چې وروسته د افغانستان په نورو سېمو کې هم خواره شول.

په پښتني د ود بړه شجره کې ساک (سهاک) د موسی زوی، د ابراهیم لمسی او د غلجي کړوسی د ی چې د نسب د شجرې پربنسټ یې اند ړا و ترکي وروڼه ګڼل کیږي. ([211])

85.1 سهاک د قبیلې ښاخونه

د ساکو یا سهاکو قبېله په لاند نیو ښاخونو باند ې ویشلې شوې د ه:

حسن خېل، یعقوب خېل، خد ر خېل، بختو، یو سف خېل، الوزي، توتا خېل، اوریا خېل، ګد ا خېل، اسماعیل خېل و چغ پای([212]). د تاریخ حیات افغاني په قول چې له نن نه ۱٤٥ کلو نه وړاند ې کښل شوی د ی د د وی مجموعي شمېر اووه زره کو رنۍ ښود ل شوي د ي چې ښایې د ا شمېر به اوس ډېر زیات وي.

د سهاکو په قبیله کې د یوسف خېلو د ښاخ شمېر د سهاکو د قبیلې د پاتې ښاخو نو په پر تله زیات د ي.

85.2 سهاکو د قبیلې د استوګنې سېمې

1. د پکتیا ولایت د زرمت په ولسوالۍ کې.
2. د لوګر د ولایت په خروار نومې سیمه کې.
3. د ننګرهار ولایت د حصارک غلجي او د سره رود په ولسو الیو کې چې په د غه ولسوالۍ کې یې شمېر ۲۲٦۸ تنه ښود ل شوی د ی.
4. د کابل ولایت د پغمان ولسوالۍ په بیکتوت کې.

---

211 پښتني قبیلې، ۱٥۸ مخ د پېښور چاپ

212تاریخ حیات افغاني، ۲۹۱ مخ، د پېښور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

5. د کابل ولایت د سروبي په ولسوالۍ کې او همد اراز د د غې ولسوالۍ د اوزبین په سېمه کې.
6. د کابل ولایت د بگرامي د ولسوالۍ په شیو کیو اوسهاکو کې.
7. د کاپیسا ولایت د تگاب په ولسوالۍ کې.
8. د لغمان ولایت په مرکزد گل بېله په کلي کې.
9. د پروان په ولایت او په تېره بیا د هند وکش د غره د لړۍ په سهیلي د روکې.

کله چې زه د د ې مقالې لېکوال په ۱۳۵٦ لمرېزکال کې د فاریاب ولایت مرکز میمنې ته تللی وم نو د د غه ښار په شمال لوید ېز پنځه کیلو متری کې مې د پښتنو کوچیانو کیږد ۍ ولید لې او کله چې هلته ورغلم او د د وی نه مې وپوښتل نو ځانونه یې ساک یا ساکزي کو چیان را وپیژند ل ا و ویل یې چې د وی اوړی او ژمی همد لته تیروي او د نورو کوچیانو په څېر نورو ځایونو ته لېږد نه کوي.(213)

سهاک میلمه پالو نکي، غیر تمن، په هیواد او علم او پو هې مین او په پښتني ننگ او غیرت باند ې ټینگ او ولاړ خلک د ي. د انگریزي یر غلگرو سره په د رې گونو جگړو کې یې له ځا نه ډېره مېړانه ښود لې اود سره روسي ناتار په وړاند ې په زړورتیا سره جنگید لي د ي او د خپل هیواد د ژغورنې له پاره یې ډېرې قر بانۍ ورکړید ي.

86 ستانکزي

که چیرې د ستانکزیو د قبیلې د نسب ونه یا شجره په غور سره و څېړو نو جو ته به شي چې د غه قبېله له اره غلجي پښتانه د ي او په احمد زیو چې د پښتنو خورا ستره او پیاوړې قبېله د ه ور گډیږي. د د غې قبیلې خلک زیاتره خلک د لوگر او ننگرهار په ولایتونو کې مېشته د ي.(214) ستا نکزي هم د نورو پښتنو په څېر میلمه پالونکي، په علم او پو هې مین او په پښتو او پښتونولۍ او پښتني ننگ او غیرت خورا ټینگ خلک د ي. د وی هیواد پالونکي او د گران هېواد افغانستان د خپلواکۍ په لار کې یې ډېرې سربښند نې کړي د ي. د انگریزي ښکېلاکگرو سره په د ري گونو جگړو کې ستانکزیو ډېرې توري وهلي او همد اراز د سره روسي ناتار په وړاند ې یې هم له ځانه ډېره مېړانه ښود لې د ه.

86.1 ستا نکزیو د استو گنې سېمې

د مخه مو وویل چې د ستانکزیو د قبیلې زیاتره خلک د لوگر په ولایت کې اوسیږي. د لوگر ولایت نه سر بېره

213د مقالې د لیکوال شخصي یاد ښتونه

214پښتني قبیلې، د کتور لطیف یاد تالیف ۱٦. مخ، د پېښور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د ننگر هار، کابل، مید ان او ورد گو، لغمان، بغلان، کند ز، بلخ، سمنگانو، هرات او هیلمند په ولایتونو کې هم یو شـــمېر ستانکزي استوګنه لري.

1. د لوګر په ولایت کې د ستانکزیو د قبیلې د استوګنې سیمې:
   - د لوګر ولایت په مرکز د حصارک په کلي کې.
   - احمد زي کلا
   - د محمد اغې لوېد ېز ته د مغول خېلو په سېمه کې.
   - شا هي کلا
   - تاج خان کلا
   - کتب خېل
   - غزني خېل
   - ابد ه خېل
   - کند هاري پل
   - شاه مزار
   - ابازک
   - بني شروګان
2. د کابل په ولایت کې د ستانکزیو د قبیلې سیمې په لاند ې ډول د ي:
   - د مو سهي په ولسوالۍ کې
   - د چهار اسیاب ولسوالۍ په الیا س خېلو او نمو نیاز کې
   - د پغمان په ولسوالۍ کې
   - د سروبي ولسوالۍ په تیزین او جګد لګ کې
3. د مید ان او ورد ګو په ولایت کې د ستانکزیو د قبیلې د استوګنې سیمې په لاند ې ډول د ي:
   - د نرخ په ولسوالۍ کې
4. د کند ز په ولایت کې ستانکزي په لاند نیو ولسوالیو کې ژوند کوي:
   - د امام صاحب په ولسوالي کې

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

- د خان اباد په ولسوالي کې

5. د بغلان په ولایت کې د ستانکزیو د قبېلې د اوسېد و سیمې په لاند ې ډول د ي:
   - د پلخمري په ولسوالۍ کې
   - د نهرین په ولسوالۍ کې
   - په بلا د وري کې.
6. د سمنگانو په ولایت کې ستانکزي د د غه ولایت د مرکز د ایبکو په ښار کې ژوند کوي.
7. د بلخ په ولایت کې ستا نکزي د غه ولایت د بلخ په ولسوالۍ کې استوګنه لري.
8. د هرات په ولایت کې
9. د هېلمند په ولایت کې
10. د لغمان په ولایت کې ([215])
11. د ننګرهار په ولایت کې ستانکزي د د غه ولایت په لاند نیو ولسوالیو کې استوګنه لري:
   - د سره رود په ولسوالۍ کې
   - د چپرهار په ولسوالۍ کې ([216])

د ستانکزیو قبیلې په خپلې غیرډ کې یو شمېر استاد ان، پو هان او لیکوالان او د کریکټ د لوبې اتلان روزلي د ي چې کولای شو د هغو په لړ کې د لاند نیو ښاغلو نومونه یاد کړو:

1. د کابل پوهنتون د ژورنالیزم د پوهنځي استاد ښاغلی پوهند وی نصر الله ستانکزی چې تکړه ژورنالیست او لیکوال او د څو علمي کتابونو مؤلف د ی.
2. د لوی غر د ویبپاڼې چلوونکی او د پښتو ژبې لېکوال ښاغلی رفیع الله ستانکزی.
3. د نګاه تلویزیون اوند ا راډیو ویاند ښاغلی محمد نسیم ستا نکزی.
4. ښاغلی اسد الله ستانکزی
5. د افغانستان د ملي کریکټ د ډلې لوبغاړی ښاغلی اصغر ستانکزی.

215ستانکزي څوک د ي؟ د لوی غر ویبپا ڼه، د رفیع الله ستانکزي مقاله

216معلومات مختصر د رباره اقوام وقبا یل ولایت سرحد ي کشور، ۳۲ مخ، د کابل چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

87 ستانیزي

ستاني زي هم د پښتنو د غلجیو په ټولنیز ګروپ او ډله کې یوه پېژند ل شوې قبېله د ه چې د سلیمانخیلو د قبیلې یو ښاخ ګڼل کیږي. ستانیزي د ننګرهار ولایت د غلجایي حصارک او د سره رود په ولسوالیوا و همد ارز د ورد ګو په شمالي برخه کې استوګنه لري. د اسې روایتونه هم شته چې جبار خېل او با بکر خېل پښتانه د ستانیزیو مشهورې ځا نګې د ي چې د کابل او جلال اباد تر مینځ سېمو کې مېشته د ي. (217)

ستاني زي هم د نورو پښتنو په څېر توریالي او غیرتمن خلک د ي. که څه هم د کرنې لرې ځمکې لري، خو یو شمېر یې په کوچنیو سود اګریو او یو شمېر هم په د ولتي ملازمتونو بوخت د ي.

د ستانیزیو د قبیلې یو وتلی لیکوال، کیسه لیکونکی او ژورنالیست ښاغلی محمد نسیم ستانیزی د ی چې اوس د امریکې غږ راډیو د پښتو څانګې ویاند هم د ی.

همد اراز د ستانیزي د قبېلې پورې اړوند یو بل نامتو لیکوال او سیاسي شنونکی ښاغلی ډاکتر احسان اذري ستانیزی د ی.

88 سبري

د سبري قبېله چې ځېني وختو نه د صبري په بڼه هم راغلې د ه د پښتنو په کرلاڼي ټولنیز ګروپ پورې یوه اړوند ه قبېله د ه چې خلک یې د خوست ولسوالۍ د سبریو په ولسوالۍ کې چې د د غه ولایت شمال ته پرته ولسوالۍ د ه استوګنه لري. ختیز ته یې باک او تریزایي، جنوب ته یې د خوست د ولایت مرکز او لوید ېز ته د منګلو د قبیلې سره ګډه پوله لري. د سبریو د ولسوالۍ مرکز د یعقو بیو ښار ګوټی د ی.

سبري غیرتمن، میلمه پا لو نکي او په پښتني ننګ او غیرت ټینګ خلک د ي. د وی د انګریزي یر غلګرو سره د افغان - انګرېز په د ري ګو نو جګړو کې په میړ انه جنګید لي او هم د روسي ښکیلاکګرو په وړاند ې یې خپله مېړانه او پښتو نولي په اثبات رسو لې د ه اود خپلې خاورې او هېواد سا تنه یې په مېړانې سره کړې د ه.

د سبري د قبیلې خلک په عمو مي تو ګه د کر نې او مالد ارۍ په چارو بو خت د ي. زیات شمېر ځوانان یې د غر بیې او مز د وریو لپاره د خلیج عر بي هیواد و نو لکه: د وبۍ، شارجه، قطر او همد اراز په سعود ي عر بستان کې شپې او ورځې تیروي. د د غه ځای خلک د مزرو نه پوزي، پړي، جاي نما زونه او ټو کرۍ ګانې او شکرونه جوړوي.

د سبریو سېمه ډېره ښه شنه، حاصلخېزه او اباد ه د ه. د سبر یو د قبیلې شمېر په تخمیني ډول ۱۹-۲۶ تنه ښود ل

217پښتني قبیلې، ۱۶. مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

شوی د ی.

د سبریو د قبیلې مشهور ښاخو نه او خیلو نه په لاند ې ډول د ي :

- بازوخیل
- صالح خېل
- ابو خېل
- غزني خېل
- خود اخېل
- انتوخېل
- سنکي خېل
- د رنامي

ماخوذ د ([218]، [219]، [220]) نه.

89 ستوریاني

د ستوریاني قبېله چې کله کله په ځینو پخوانیو تاریخي کتابونو کې د استریاني په بنه یې هم نوم راغلی د ی د سړبني پښتنو په ټولنیز ګروپ کې په وصلي توګه شامله قبېله د ه ا و د پښتونخوا په د ېره اسماعیل خان کې اســـتوګنه لري. د د وی د سېمې شمال ته شیراني، لوید ېز ته یې زمري، ایسوټ او موسی خېل کاکړ او جنوب تـــه د کســـراني او بلوڅو بزد ارو او په ختېز کې د ګنډاپورو پښتنو سره پو له لري.([221])

ستوریاني په عمومي توګه د سلیمان غره په ختیزه برخه او د ګومل د سیند په جنو بي خواکې مېشته د ي. د د وی لوی کلی د کوی بهاره په نامه یاد یږي.

مشهورا و نامتوا نګریزي مؤرخ مونټ ستوارټ الفنسټن په خپــل مشــهور اثــر (An Account of the Kingdom of Cabul) کې چې د ښاغلي پو هاند د کتور محمد حسن کاکړ او ښا غلي سر محقق نصر الله سو بمن له خوا

218http://en.wikipedia.org/wiki/Sabari_District

219معلو مات مختصر د رباره اقوام وقبا یل ولایات سر حد ي کشور ۵۹ مخ، کابل، ۱۳۶۳

220پښتني قبیلې، ۱۵۸-۱۵۹ مخونه، د پېښور چاپ

221د وړ، شیر رحمن، اضلاع، ایجنسي ها وقبایل ایالت پښتو نستان، ۹۸ مخ، د قومونو او قبایلو چارو وزارت، ۱۳۶۳ کال

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د کابل سلطنت بیان تر نامه لاندې یې په ګډه تر جمه او د افغانستان د علومو اکاډمۍ د پښتو څېړنو د نړېوال مرکز لــه خوا په ۱۳۶۱ لمریز کال کې چاپ شوی د ی د ستوریا نیو د قبیلې په اړوند د اسې کښلي د ي :

" ستوریاني تر د غو وروستیو وختونو پورې ټول کوچیان وو. د د وی سېمه په حقیقت کې د کرنې لپـاره د ومره مساعد ه نه د ه. ډېر وخت تیریږي چې د وی د غه سېمه د د امان د بلوڅانو نه ونیوله او ژمی به یې هلته اړول او په د وبي کې به یې خپلې مېښې او رمې د موسی خېلو کاکړو سېمو ته بېولې. د غه لېږ د ید نې د هغې جګړې لــه کبلــه چې د د وی او د کا کړو د یوې قو مي څا نګې تر مینځ شوې وې نا را حته کوونکې ثا بتې شــوې، پــه د ې چــې د وی مجبور وو د هغوی له سېمو نه وا وړي، نو د ستو ر یا نیو د قبیلې نیما یې بر خې خپلې رمې وپلورلې او په کر نــې یې پیل وکړ. هغې بلې بر خې یې د پخوا په څېر خپل عاد ت ته د وام ورکړ، خو ډېر ژر د بته اړ ویستل شول چــې د هغو نورو په لاره روان شي. د نو یو او پخو ا نیو مېشته شوو ستو ریا نو تر مینځ له څو جګړو وروسته ټوله قــبیله کر وند ګره شوه.یوازې د وه څا نګې یې تر او سه هم کو چیا ني ژوند ته د وام ورکوي او اوس هم په پسر لي کې خپل ما لو نه سپو ستا ته چې د سلیمان تخت په جنوب لو ید یز کې د ی خېژوي. سره له د ې هم ډېر ستو ریا ني تر او ســه پورې سو د اګر او د ما لو نکو وړونکي پا تې شوي د ي او د ا هغسې ژوند د ی چې د ګر ځند ه پووند ه وو ژوند تــه نږد ې د ی. د وی معمولا په خرو او غو ایا نو مالو نه وړي او نږ د ې څلور زره کو رنۍ شمیرل شوي د ي." (222)

د ستوریاني قبیله په ډېرو نورو ښاخو نو او څا نګو با ند ې ویشلې شوې د ه چې مشهورې څا نګې یې د اد ي :

حسن زي، خان زي، شبي زي، اسما عیل زي، احمد زي، خواجه خیل، تو رخیل، اکو زي، کاره زي و ګــد ار زي. (223)

ویل کیږي چې د غه پووند ه قبیلې د کند هار او بنګال تر مینځ هم سو د اګري کوله. نن هم یو زیات شمېر ستو ریا ني په هند و ستان کې استوګنه لري اود د ې لپاره چې د نګې ونې او ښا یسته څېرې لري نو یو شمېر یې د پو لیسو په تو ګه د ند ې تر سره کوي.

ستوریاني په پښتني ننګ او غیرت ټینګ خلک د ي. د وی د ود ونه او رواجو نه د نورو ګا ونډیو پښتنو پــه څېر د ي.

د روسي مشهور اتنوګرافر ستانیشفسکي د اتنوګرافیکو معلو ما تو له مخې چې د شلمې پیړۍ په پیل کــې یــې کړي وو د ستو ریا نیو د قبیلې د وګړو شمېر یې د ۳۵ زرو تنو په شا او خواکې ښو د لي د ي. (224)

222د کا بل سلطنت بیان، د ویم ټوک ۶۳- ۶۴ مخو نه

http://www.pashtunforums.com/pashtun-history-8/pashtun-tribes-521223

224پښتني قبیلې، د د کتور لطیف یاد تالیف، ۱۶۱- ۱۶۲ مخو نه، پېښور، د د انش خپر ند و یه ټو لنه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

90 سد وزي

سد وزي له اره سړبنې پښتانه د ي او د پوپلزيو د قبيلې يوه څانګه ګڼل کيږي. د د غې قبيلې مورث اعلـى يـا ستر نيکه اسد الله خان و چې په ۹٦٥ لمريز کال زيږيدلی او په ۱۰۲۱ لمريز کال يې له د ې نړی نه ستر ګې پټې کړي د ي. نوموړی په عوامو کې په ملک سد و مشهور و او د د ه د نامه له کبله د غه قبيله په سد وزيو سره مشهوره شوه.

تاريخ حيات افغا ني د سد وزيو د قبيلې په اړوند د اسې کښلي د ي :

" سد وزي د پوپلزيو يوه څانګه د ه. سد وزيان تر ډيره وخته پورې نه يوازې د پوپلزيو د قبيلې، بلکـې د د رانيو د ټولې قبيلې خانان او مشران شميرل کيد ل او جوته د ه چې سد وزيان د د راني قبيلو په ټولـو څـانګو کـې د ځانګړې د رناوي نه بر خمنه قبيله ګڼله کيد له، د ا ځکه چې د افغانستان بنسټ ايښود ونکی او واکمن لوی احمد شا ه بابا عليه الر حمه د سد وزي د ټبر نه و نو ځکه سد وزيان يوه بيله قبيله ګڼله کيږي، خو په اصل کې د غه قبيله د پوپلزيـو د قبيلې يوه څا نګه د ه. " ([225])

ملک سد و يو ډير پوه او هوښيار سړی و چې د خپل قوم لپاره يې ډير خد متونه وکړل او په پای کې د خپـل عمر په ۷۵ کلنۍ کې يې د د ې فاني نړۍ نه سترګې پټې کړې. د ملک سد و نه پنځه زامن پاتې شول چې خواجه خضـر خان، مود ود خان، زعفران خان، کامران خان او بهاد رخان نو ميد ل، چې بيا خواجه خضر خان د ولس او خپلې قبيلې د خلکو په خوښه په مشر تابه وټاکل شو او شل کاله يې د خپل قوم خد مت وکړ. خواجه خضر خان د وه زامن د رلـود ل چې يو يې خد اد سلطان او د ويم يې شير خان نو ميد ل.([226]) تر پلار وروسته خد اد اد سلطان د قبيلې مشر شو چې يو باتد بيره او ځيرک انسان و او د قبيلې ټو لې شخړې او لانجې يې د جر ګو له لارې اوارولـې. خـد اد اد سـلطان د غلجيانو او ابد اليانو تر مينځ پو لې د ورور ګلويزو اړيکوپر بنسټ و ټا کلې او بيا يې د قبيلې مشـري خپـل ورور شير خان ته وسپارله.

شير خان د خپلې مشرۍ په وخت کې د ايران د بيګلر بيګي يا سيا سي استازي سره په کند هار کې په مخا لفـت لاس پورې کړ. د ه هم د خپل عمر په ٦٥ کلنۍ کې له د ې نړۍ نه ستر ګې پټې کړې. تر شير خان نه وروسته يې زوی سر مست خان د سد و زيوقبيلې مشر وټا کل شو او د يرش کاله د د غې قبيلې د مشر په تو ګه پا تې شو، چې بيا د هغه ځای نا ستی د هغه زوی د ولت خان و، خو د د ې له پاره چې نو مو ړی په عمر کو چنی و نو د قبيلې د مشر تابه چارې به د د ه اکا حيات سلطان پر مخ بيولې. وروسته د ولت خان ا و د هغه زوی نظر محمد خان په کند هـار کـې د ايـران د بيګلر بيګي ګورګين د تو طيو له مخې ووژل شول. د د ولت خان تر مړ ينې وروسته د د ه نه د وه نور زامن پـا تـې شول چې يو يې رستم خان او بل يې زما نخان ول. کله چې رستم خان د خپل پلار تر وژل کيد و وروسته د سد و زيو

225تاريخ حيات افغا ني، د ويم چاپ ۱٤۲ نه تر ۱۵۲ پورې مخو نه، پېښور، د انش

226پښتانه د تاريخ په رڼا کې، ۱۲۷۸- ۱۲۷۹ مخو نه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د قبيلې مشر شو، نو د ی هم د ظالم ګورګين له خوا ووژل شو. په د غه وخت کې د سد و زيو قبيله بې مشره پـــا تـــې شوه.

په ۱۰۲۹هجري کال کې د حيات سلطان زوی عبد الله خان او د هغه زوی اسد الله خان چې ملتان ته تللی ول له ملتا نه بېرته کند هار ته راغلل او عبد الله خان د د غې قبيلې مشري ي په غاړه واخيستله. عبد الله خان او زوی يې اسد الله خـــان بيا هرات ته ولاړل، خو د هرات ګورنر عباس قلي خان د واړه بند يان کړل. په د غه وخت کې د هرات قزلبـــا شـــانو د عباس قلي خان پر خلاف بغا وت وکړ او عباس قلي خان هم مجبور شو چې له هراته وتښتي. په د ې وخت کې عبد اللهـــ خان او زوی يې ا سد الله خان چې د عبا س قلي خان په بند يخا نه کې بند يان ول د عبا س قلي خان د تيښتې سره سم له بند يخانې وتښتيد ل او غرو نو ته وختل او په بغاوت يې لاس پورې کړ او بيا د هرات د نيولو لپاره د ښار پـــه لـــور وروخو ځيد ل. له ښاره يو فر سخ ليرې د د سد و زيو او اير انيا نو تر منځ جګړه ونښته چې په نتيجه کې ايراني حاکم جعفر خان ونيول شو او سد وزيانو ښار محاصره کړ او په د ې تو ګه د هرات ښار سد و زيو ته په لاس ورغـــی. ورو سته اسد الله خان سد وزی د فراه په جګړه کې د محمود له خوا ووژل شو.

تر د ې پېښو وروسته عبد الله خان سد وزی هم وفات شوا و بياد خلکو په اتفاق سره زمانخان د ســـد وزيـــو د قبيلې مشري پرغاړه واخيسته ا و د ايرا ني پو ځو نو سره په مېړانه وجنګېد. د د ه زوی ذوالفقار خان هم د ايرانيا نو سره ډېرې جګړې وکړې.

تر هغه وو سته د سد و زيو په قبيله کې لوی احمد شاه بابا د ۱۷۴۷ نه تر ۱۷۷۳زيږ د ېـــزه پـــورې د افغانســـتان واکمن شو او يوه ستره امپر اتوري يې جوړه کړه چې په تاريخ کې د د رانيانو د امپر اتورۍ په نامه سره مشهوره د ه چې د د ې امپر اتورۍ لمن په لو يد ېز کې تر اصفهان او نيشا پوره، په ختيز کې ترکشمېر، لاهـــور پنجـــاب او ډيلـــي پورې او په شمال کې تر مروې او بخا را پورې پراخه وه.

پټه د ې نه وي چې سد وزيان، د رانيان او ابد اليان په مجموع کې سره توپير نلري او د يو ټـــبر او يـــوه پلار اولاد ه ګڼل کيږي، خو يوازې د ا چې سد وزي د پوپلزيو د قبيلې يوه څانګه د ه. لوی احمد شاه بابا په تاريخ کې کلـــه د سد وزي، کله د ابد الي او کله د د راني په نومونو او لقبونو سره ياد شوی د ی. ([227])

نن ورځ د سد وزي د قبيلې پورې اړوند ه خلک په کند هار، هرات، فراه، هيلمند ، زابل، کابل، ايران، پېښـــور، پښتونخوا، کويټه، لاهور، ملتان، کر اچۍ، ډېره جاتو، کشمير، هند او ډېرو بهرنيو هيواد ونو کې استوګنه لري.

91 سرکاڼي

زموږ پښت پوهان او نسب پېژند ونکي د سرکاڼي قبيله د پښتنو په سړبني ټولنيز ګروپ پورې يوه اړوند ه

227پښتني قبيلې، ۱٦۲، ۱٦۳، ۱٦٤ مخونه، د ويم چاپ، پېښور، د انش

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

قبیله ګڼې چې په الکوزیو ور ګډیږي. د اسې ویل کیږي چې د د وی اصلي ټاټوبی کند هار و، خو وروسته بیا د ځینو عواملو په وجه یې خپل اصلي ټاټوبی پریښی اوکونړ ته راغلي د ي او د د غه ولایت د سرکاڼو په ولسوالۍ کې مېشته د ي چې د د غې ولسوالۍ نوم هم د د وی د قبیلې په وجه د سرکاڼي د ولسوالۍ په نامه سره یاد ېږي. د سر کا ڼیو ولسوالي د کو نړ په مرکزي برخه کې پر ته د ه چې په جنوب کې د پښتونخوا سره ګډه پوله لري. په د غې ولسوالۍ کې ۲٤۲ـ تنه او سیږي چې زیات شمېر یې په سرکاڼي قبیلې پورې تړلي خلک د ي. د غې ولسوالۍ مرکز د سرکاڼو کلی د ی. (228)

د سرکاڼیو شمال ته د کو نړ سیند بهیږي چې د د غې ولسوالۍ ډېرې لرې بر خې خړوبوي. په د غه سیمه کې وچکالي او د اوبو نشتوالی د خلکو ډېره لویه ستو نزه د ه او تقر یبا په سلو کې ۷. ځمکې یې د وچکالۍ او د اوبو د نشتوالي له کبله شاړې او بنجرې پر تې د ي، له همد ې کبله یې ګڼ شمېر خلک بېوزله د ي. د سرکاڼیو ولسوالي د کونړ ولایت د مرکز اسعد اباد نه ۱۱ کیلو متره واټن لري. د د وی په ولسوالۍ کې اووه لوی کلي شته. (229)

د د غې ولسوالۍ خلک سره له د ې چې ځمکې یې لږې او بې اوبو د ي نو په کرنې او مالد ارۍ با ند ې خپل ژوند مخ ته بیا یي. د د وی ثاروي غواګانې، پسونه، وزي او خره د ي. سرکاڼي میلمه پا لو نکي، د علم او پو هې مېنه وال او د خپل ګران هېواد افغانستان سره ډېره مینه لري. د وی د انګریزي ښکیلاکګرو سره د افغان-انګرېز په د ري ګونو جګړو کې په میړ انه جنګید لي او هم د روسي بلوسګرو په وړاند ې یې خپل ټټرونه د هېواد د سا تنې لپاره سپر کړي او خپله هیواد نۍ د ند ه یې په زړورتیا او پښتو نولۍ سره سر ته رسولې د ه. د د وی د هېواد پا لنې یوه ستر ګه ښېلګه د اد ه چې د روسانو سره په جګړې کې د د وی په سلو کې ۹. کورونه بمبار شوي او له مینځه تللي د ي. د د غې ولسوالۍ ډېر خلک اوس هم په پښتونخوا او پاکستان کې د مها جرت شپې اوو رځې تیروي، په تېره بیا ډېر ځو انان یې په پاکستان او پښتونخوا کې په مزد وریو او غر ییو اخته د ي.

د سرکاڼیو په ولسوالۍ کې یوه لیسه او ځولو مړ نې ښو نځي شته، خود ښو ونکو شمېر یې لږ د ی. د د ې ولسوالۍ خلک د څښاک پاکې اوبه نلري او په سلو کې ۸. خلک یې د سیند له او بو نه د څښاک او پخلي لپاره ګټه اخلي.

د سرکاڼو د ولسوالۍ سر ښېره یو شمېر سر کاڼي د کونړ ولایت په اسمار کې هم استوګنه لري.(230) همد اراز د کو نړ په ولایت سر ښېره، سر کا ڼي د الکو زیو د قبیلې د یوه ښاخ په تو ګه د افغانستان په لو ید ېز او جنو ب لوېد یز کې ستو ګنه لري. (231)

---

228 http://en.wikipedia.org/wiki/Sirkanay_District

229 http://www.aims.org.af/afg/dist_profiles/unhcr_district_profiles/eastern/kunar/sirkanay.pdf

230 معلومات مختصر د رباره اقوام و قبا یل سر حد ي کشور، ۲۲ مخ

231 پښتنې قبیلې، ۱٦٥ مخ، د وهم چاپ، پېښور-د انش خپر ند ویه ټو لنه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

92 سروانړي یا شېروانړي

زموږ پښت پو هان او نسب پیژ ند ونکي سر وانړي د پښتنود بیټنیو په ټولنیز ګروپ پورې تړي. د پښتني د ود بېزې شجرې پر بنسټ بیټ نیکه ډېر مشهور نیکه تېر شوی د ی او له پخوا زمانې نه مؤ رخا نو د د ه نوم او حـــال لیکلی د ی. په پښتني عنعنه کې هم بیټ نیکه خورا لوی پښتون او مشهور ستانه او نیکه ګڼل شوی د ی.(232)

د سروانړي قبیلې خلکو ته په هند وستان او پاکستان کې شېروانړي هم وایي. د سروانړیو د قبیلې یاد ونه او ذکر د هند د مغولي واکمنانو هر یوه جلال الد ین محمد اکبر (۹۲۳ .. ۱۰۱٤) هجري، نورالد ین جهـــانګیر (۱۰۱٤ .. ۱۰۳۷) هجـــري و شاهجهان (۱۰۳۷ .. ۱۰٦۸) هجري د د ورې په مهمو تاریخي کتابو نو لکه تحفه اکبر شاهي یا تاریخ شیر شاهي کې چې مؤلف یې پښتون عباس خان سر وانړی د ی او د مغولي واکمن جلال الد ن محمد اکبر په امر یې په ۹۹٤ هجري کال کښلی د ی، په تاریخ خانجهاني و مخزن افغاني کې چې مؤلف یې پښتون نعمت الله هروي نورزی د ی، په تاریخ د اود ي کې چـــې مـــؤ لف یې یو تن پښتون عبد الله د ی او هم د شاهجهان د د وري (۱۰۳۷ .. ۱۰٦۸) هجري په مهم تا ریخي کتاب تاریخ شاهي کـــې چې په تاریخ سلاطین افاغنه سره شهرت لري او د یوه تن پښتون تاریخپوه احمد یاد ګار له خوا چې د هنـــد د بنګـــال د وروستي پښتون واکمن د اود شاه کر لاني (۹۸۰ .. ۹۸۳) هجري په امر یې کښلی د ی راغلی د ی.

په هند وستان کې د پښتنو واکمنا نو یعنې لو د یانو او سو ریانو د واکمنۍ په وخت کې هم یو ډېر شمېر لـــوړ پوړي افسران ا، چا رواکي اوا مرا د سر وانړي په قبیلې پورې اړه د رلود ه چې په هغو کې د ملو خان سروانړي، فتح خان سر وانړي، د ریا خان سر وانړي، د اود خان سروانړي، سکند ر شاه سر وانړي او ابر اهیم سر وانړي نو مو نه د یا د ولو وړ د ي.(233)

تاریخ حیات افغا ني د سر وانړي قبیلې په اړوند د اسي کښلي د ي :

" ویل کیږي چې د شها ب الد ین غوري د واکمنۍ یا تر هغه لږ وروسته د سروانړي قبیلې د د راښ او چود هوان شا او خوا سیمې ونیولې او د د غه ځای ځمکې یې په خپله قبضه کې راو ستلې او د د غه قوم مشري د سرپیال کـــورنۍ په تېره بیا د شیخ ملیح قتال کورنۍ ته ورکړل شوه. د راښ له ډېرې مود ې راهسې ړنګ پروت او هغه د راښـــ چـــې اوس اباد د ی شیخ قتال سروانړي ود ان کړی د ی چې په شمالي د روازه کې یې تر اوسه پورې د نوموړي شیخ نښـــــان موجود د ی. په پخوا وختونو کې د د راښ ښار اباد او ډېرې ښایسته او ښکلي ود انۍ یې لرلې چې اوس د روانو اوبو او شنو ونو نه پرته بله کو مه ښکلا نه د ه ورته پاتې. سروانړیو ډېره مود ه پر د غه ځای باند ې ولکه د رلود له، خو د هند د مغولي واکمن همایون د واکمنۍ په وخت کې له د غه ځایه ووتل او د د وی د وتلو لپاره د وه لاملونه موجـــود ول

232پښتني قبیلې، ۵۹ مخ، د د انش چاپ، پېښور

233تاریخ شاهي یا تاریخ سلا طین افا غنه، د احمد یاد ګار تالیف، رایل ایشیاټیک سوسائټي اف بنګال، ۱۹۳۹ میلاد ي کلکتـــه، د فهرســـت الرجـــال برخه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

لومړی د د وی د شمېر لږوالی او کمزوري، د ویم د د وی ماتې. لومړی علت یعنې د د وی د کمزوري علت د ا و چې د ستوریو د قبیلې او سروانیو تر مینځ د پښتني ننګ او غیرت په وجه لانجه را مینځ ته شوه چې په نتیجه کې په جګړې بد له شوه او په زاړه د راڼې کې د د اوړو خواو و تر مینځ خونړۍ جګړه پېښه شوه چې له د واړو خواوو نه پکې ډېر کسان ووژل شول او کله چې د د واړو خواوو پاتې کسانو د غه حالت او مړي ولیدل و ډېر پښیمان او نوره یې جګـړه مناسبه ونه ګڼله او د یو او بل له وژلو نه یې لاس واخیست او هرې قبیلې خپل مړي چې په زرګونو تنه ول په کوچنیو کوچنیو قبرونو کې ښخ کړل او بېرته خپلو استوګنځایونو ته ستانه شول. د د غې جګړې نتیجه د ا شوه چې لـه هغـې ورځې نه د ستوریو او سروانیو شمېر ډېر لږ او تر هغې اند ازې پورې کمزوري شول چې د خپل هیڅ مخالف قوم او قبیلې سره یې سیالي نه شوه کولای. تر هغه ورسته د همایون پاچا د واکمنۍ په پیل کې کله چـې د میـاخیلو لوحـانیو (لوانیو) ښاخ او بختیارو په پاتې سروانیو یرغل وکړ، چې تر لږې مقابلې وروسته یو شمېر سروانیو ووژل شـول او پاتې یې مغلوب او د د راڼې له سیمې یې لاس لنډ شو او د غه سیمه د میاخیلو او بختیارو د قـبیلو لاس تـه ورغلـه او سروانیو چې ډېر لږ پاتې ول ځینې یې خواره او ځینې یې مالېر کوټلې ته چې اوس د هند د پنجاب په ایالت کې سرهند ته نږد ي مو قعیت لر ي ولاړل. " ([234])

تر هغه ځا یه چې ما د د ې مقالې لیکوال د سر وانیو په اړوند څېړ نه وکړه نو د وی د پښتونخواا یا لـت پـه د بره اسما عیل خان، د کاکا صاحب د زیارت په سپین کا ښې کې او د خیر اباد د سیمې په امیرو او اټک کـې، د پاکســتان د پنجاب د واه د سیمې په چکاره نومي ځای کې، د ملتان په افغان کالوني نو مي ځای کې، ګو جر انواله، د جهیلم په افغــان اباد اوسیالکوټ کې او د هند و ستان د هر یا نا د ایا لت په کر نال او د پنجاب د ایالت د مالیر کو ټله په سیمه کـې ا سـتو ګنه لري. ([235])

92.1 د هند مالېرکوټله په سیمه میشته سر وانیې

د مالیر کو ټله سیمه د هند د پنجاب ایالت د سنګرور د ولسوالۍ یا ډیسټرکټ پورې یوه اړوند ه سیمه د ه چې د هند د خپلواکۍ ۱۹۴۷ عیسوي کاله پورې د سروانیو پښتنو یو ریاست ګڼل کید ه او سروانیې پښتانه د د غې سـیمې نـو ابان ول. که چیرې د مالېر کو ټلې د سر وانیو د نسب شجره وګورو نو د وی په اصل کې پښتانه بیټني د ي چـې لـو مړی په افغانستان کې او سید ل بیا له هغه ځایه د سلطان شهاب الد ین غوري د واکمنۍ په وخت کې بې د د راڼې او چـود هوان سیمې چې اوس د پښتونخوا په د بره اسما عیل خان کې د ي په خپله ولکه کې را وستلې.

په د غه وخت کې د سروانیو یو مشهور تن چې شیخ صد رالد ین نو مېد او په صد ر جهان مشهوراو ډېر عابـد او له خد ایه یې وېره د رلود له په ۱۴۶۹ میلا د ي کال کې چې د ۷۸۶ هجري کال سره سمون خوري د خپل اصلي ټا ټو بي

234تا ریخ حیات افغاني، پښتو ژباړه، ۳۱۶ مخ، د انش، پېښور

http://en.wikipedia.org/wiki/Sherwani_tribe235

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د رابړ نه د هند وستان خواته د سیاحت لپاره رهي شو. کله چې د ما لېر سیمې ته ورسید او د ستلج د سیند د یوې ویالې پر غاړه یې چې جهوم یې بولي او اثار یې اوس هم لید ل کیږي یوه څپره ود انه او هلته د خد ای په عباد ت بوخت شو. په د غه وخت کې د هند پښتون واکمن سلطان بهلول لود ي لا واکمنۍ ته نه و رسید لی.

یوه ورځ سلطان بهلول لود ي د سر هند د سیمې نه ډهلي ته روان و چې پر د غه عبا د تځي با ند ې وربرابر شو او د شیخ صد ر جهان سر وانې زهد او تقوای پرې ډېره اغېزه وکړه او په زړه کې یې وویل که چېرې زه د ډهلي او اګرې واکمني تر لا سه کړم نو خپله لور به د ه ته ور نکاح کړم. ډهلي ته د رسید لو سره سم د سلطان بهلول لود ي ارمان پوره شو او د هند و ستان واکمني یې تر لا سه کړه. سلطان بهلول چې پر پښتو او پښتو نولۍ باند ې ټینګ ولاړ و پر خپلې پخو انۍ ژمنې یې وفا وکړه او خپله لور یې شیخ صد ر جهان ته ور په نکاح کړه او د هغه د ګوزارې لپاره یې د ه ته ۱۲ ستر کلي او ۵٦ کو چنۍ سېمې ورکړې او هم یې د واد ه لپاره ټول سا مانونه اوشیان ورته ور ولېږل. شیخ صد ر جهان ورو سته بیا یو کلی ود ان کړ او مالېر یې نوم پرې کېښود چې همد ااوس هم په مالېر کو ټله سره شهرت لري.

د اسي ویل کیږي چې نو موړي شیخ ورو سته بیا د کپور تله سېمې د رئیس بهرام له لور سره هم واد ه وکړ چې د بهلول لود ي له لور نه یې د حسن او د بهرام د لور نه یې د عیسی او موسی په نامه د وه زامن پید ا شول.

شیخ صد ر جهان په ۱۵۱۵ عیسوي کال کې د ۷۱ کلو نو په عمر له د ې نړۍ نه ستر ګې پټې کړي او په مالېر کو ټله کې خاورو ته وسپارل شو چې زیارت یې اوس هم د خا صوا و عا مو زیا رتځی د ی. د شیخ صد ر جهان تر مړ ینې ورو سته د د ه زوی حسن د خپل پلار په څېر فقیر انه ژوند تېراوه او د خپل پلار د مزار خد مت یې پر غاړه واخیست ا و عیسی او موسی د مالېر کو ټله د سیمې د ریاست او نوابۍ چارې پر غاړه واخیستې. مو سی کوم او لاد نه د رلود او بې او لاد ه مړ شو. عیسی هم په ۱۵۳۸ عیسوي کال کې وفات شو، خو د هغه تر مړ یني وروسته د د ه یوا زینی زوی شاه محمد خان د ما لېر کو ټله د سیمې د نوابۍ چارې پر غا ړه واخیستلې. د شا ه محمد خان تر مړ یني ورو ستـه پـه ۱۵٤۵ عیسوي کال کې د هغه مشر زوی معد ود خان چې په خواجه اسحق مشهور د مالېر کو ټله د سیمې نواب شو.

د خواجه معد ود خان تر مړینې وروسته په ۱۵٦٦ عیسوي کال کې د مالیر کو ټله د ریاست چارې د د ه زوی نواب فتح محمد خان ته په لاس ورغلې. د نواب فتح محمد خان تر مړینې وروسته په ٤.۱٦ میلاد ي کال کې د د ه زوی نواب محمد بازید خان چې یو ډېر زړور سړی و د مالېر کوټله د سیمې نواب شو. محمد با زید خان څلور زامن د رلود ل چې فیروز خان، اختیار خان، سرور خان او حسین خان نو مېد ل. د محمد با زید خان تر مړینې وروسته د هغه مشر زوی نواب فیروز خان د د غې سیمې د نوابۍ پر ګد ۍ ډډه ولګوله. د نواب بازید خان نه ورو سته نواب شیر محمد خان نواب شو. د ه هم اووه زامن د رلود ل چې د هغه تر وفات ورو سته د د ه ر زوی نواب غلام حسین خان د نواب په تو ګه د ند ه تر سره کوله چې بیا تر هغه ورو سته نواب جمال خان نواب شو. تر نواب جما ل خان نه ورو سته په ترتیب سره یو په بل پسې د نوابۍ چارې نواب بهیکن خان، نواب بهاد ر خان، نواب عمر خان، نواب اسد الله خان، نواب

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

وزير خان، نواب محبوب عليخان، نواب سكند ر علي خا ن، نواب غلام محمد خان اونواب ابر اهيم علي خان.ته وسپا رل شوې.

په او سني وخت د د غوسږ واني نو ابا نو د كو رنۍ نه يو هم نصرت اكرام خان د ی چې د پنجاب په كا بينه كې د سپورټ او بد ني و زنې وزير د ی. ([236])

92.2 سر واڼي د قبيلې خيلونه

د د غې قبيلې ځيني ښاخو نه ا و څا نګې په لا ند ې ډول د ي : سربيپال، سيني، بلي، جعفـري، ســوري، حســن خيل، هد يا يخل، سهيا، يو نس خيل، ايوب زي، د وي خيل، خضر خيل، زكوزي، يوسف خيل، متا خيل، پو پي زي، ناهر زي، اموټ، چنان زي، اجا خيل، هد و زي، مما خيل، بهد ين خيل، هوتي زي، هارون خيل، كز ولي، محمود زي، اميـــک، اليک، احمد خيل ګد ای، علي خيل، ظهر خيل، اغوک خيل، مموزي او نور.. ([237])

93 سربيپال

سربيپال له اره بيټني پښتانه اود سر واڼيو پښتنو يو ښاخ ګڼل كيږي. د اسې ويل كيږي چې د سر واڼي قبيلې د سر بيپال د ښاخ نه شيخ صد رالد ين چې وروسته په صد ر جهان سره مشهور شو او يو عابد پر هيز ګاره انسان و د خپل اصلي ټا ټو بي د راښ نه چې د پښتونخوا په د ېره اسما عيل خان كې پروت د ی په ۱٤٦٩ ميلا د ي كال كــې چــې د ۷۸٦ هجري كال سره سمون خوري د هند وستان خواته د سياحت لپاره رهي شو.

كله چې د ما لېر سيمې ته ورسيد او د ستلج د سيند د يوې ويالې پر غاړه يې چې جهوم يې بولي او اثــار يــې اوس هم ليد ل كيږي يوه څپره ود انه او هلته د خد ای په عباد ت بو خت شو. په د غه وخت كې د هند پښــتون واكمــن سلطان بهلول لود ي لا واكمنۍ ته نه و رسيد لی. يوه ورځ سلطان بهلول لود ي د سر هند د سيمې نه ډهلي تـــه روان و چې پر د غه عبا د تځي با ند ې وربرابر شو او د شيخ صد ر جهان سر واڼي زهد او تقوای پرې ډېره اغېزه وكړه او په زړه كې يې وويل كه چېرې ز ه د ډهلي او اګرې واكمني تر لا سه كړم نو خپله لور به د ه ته ورپه نكاح كړم.

ډهلي ته د رسيد لو سره سم د سلطان بهلول لود ي ارمان پوره شو او د هند و ستان واكمني يې تر لا سه كـــړه. سلطان بهلول چې پر پښتو او پښتو نولۍ باند ې ټينګ ولاړ و پر خپلې ژمنې يې وفا وكړه او خپله لور يـــې شيخ صد ر جهان ته ور په نكاح كړه او د هغه د ګوزارې لپاره يې د ه ته ۱۲ ستر كلي او ٥٦ كو چنۍ سيمې وركړې او هم يې د واد ه لپاره ټول سا مانونه اوشيان ورته ور وليږل.

236ميزان، ٦٥ ګڼه، ۲... ميلاد ي، د مالېر كو ټله د سيمې افغا ني نوابان او د د وی ريا ست، د ډهلي چاپ، هند و ستان

237تاريخ حيات افغاني، ۳۱۷ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

شیخ صد ر جهان ورو سته بیا یو کلی ود ان کړ او مالېر یې نوم پرې کېښود چې همد اوس هم په مالېر کو ټلــه سره شهرت لري. د اسي ویل کیږي چې نو موړي شیخ ورو سته بیا د کپور تله سېمې د رئیس بهرام له لور سره هـــم واد ه وکړ چې د بهلول لود ي له لور نه یې د حسن او د بهرام د لور نه یې د عیسی او موسی په نامه د وه زامــن پیــد ا شول. شیخ صد ر جهان په ۱۵۱۵ عیسوي کال کې د ۷۱ کلو نو په عمر له د ې نړۍ نه ستر ګې پټې کړي او په مالېر کو ټله کې خاورو ته وسپارل شو چې زیارت یې اوس هم د خا صوا و عا مو زیا رتځی د ی. ([238])

د شیخ صد ر جهان تر مړ ینې ورو سته د د ه زوی حسن د خپل پلار په ځېر فقیر انه ژوند تېراوه او د خپــل پلار د مزار خد مت یې پر غاړه واخیست ا و عیسی او موسی د مالېر کو ټله د سیمې د ریاست او نوابۍ چارې پر غاړه واخیستې. مو سی کوم او لاد نه د رلود او بې او لاد ه مړ شو. عیسی هم په ۱۵۳۸ عیسوي کال کې وفات شو، خو د هغه تر مړ ینې وروسته د د ه یوا زینی زوی شاه محمد خان د ما لېر کو ټله د سیمې د نوابۍ چارې پر غا ړه واخیستلې. د شا ه محمد خان تر مړ ینې ورو سته په ۱۵٤٥ عیسوي کال کې د هغه مشر زوی معد ود خان چې په خــواجه اسـحق مشـهور د مالېر کو ټله د سیمې نواب شو.

د خواجه معد ود خان تر مړینې وروسته په ۱۵٦٦ عیسوي کال کې د مالیر کـوټله د ریاســت چــارې د د ه زوی نواب فتح محمد خان ته په لاس ورغلې. د نواب فتح محمد خان تر مړینې ورو سته په ٤.١٦ میلاد ي کال کـــې د د ه زوی نواب محمد بازید خان چې یو ډېر زړور سړ ی و د مالېر کو ټله د سیمې نواب شو. محمد با زید خــان څلــور زامــن د رلود ل چې فیروز خان، اختیار خان، سرور خان او حسین خان نو مېد ل. د محمد با زید خان تر مړینې وروسته د هغه مشر زوی نواب فیروز خان د د غې سیمې د نوابۍ پر ګد ۍ ډډه ولګوله. د نواب بازید خان نه ورو سته نــواب شــیر محمد خان نواب شو.

د ه هم اووه زامن د رلود ل چې د هغه تر وفات ورو سته د د ه ر زوی نواب غلام حسین خان د نواب په تو ګه د ند ه تر سره کوله چې بیا تر هغه ورو سته نواب جمال خان نواب شو. تر نواب جما ل خان نه ورو سته په تر تیب سره یو په بل پسې د نوابۍ چارې نواب بهیکن خان، نواب بهاد ر خان، نواب عمر خان، نواب اسد الله خان، نواب وزیر خان، نواب محبوب علیخان، نواب سکند ر علي خا ن، نواب غلام محمد خان اونواب ابر اهیم علي خان.ته وسپا رل شوې. ([239])

په او سني وخت د د غوسړ واني نو ابا نو د کو رنۍ نه یو هم نصرت اکرام خان د ی چې د پنجاب په کا بینه کې د سپورټ او بد ني و زنې وزیر د ی.

لنډه د ا چې د سر وانیو پښتنو د سر بیپال ښاخ اوس هم هند د پنجاب ایالت د ما لیر کو ټله په سېمه کې استوګنه لري. زه د د ې مقا لې لیکوال د غې سیمې ته د وه ځلې تللی و م. یو ځلې د ۱۹۷۵ میلاد ي کال د لوی اختر په و ر ځو کې کله چې هغه مهال مې په پنجاب پو هنتون کې چې د چند یګرهه په ښار کې پروت د ی خپلې زد ه کړې کولې او د مـــالېر

238تا ریخ حیات افغا نی، د پېښور چاپ، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲. مخونه

239میزان، د ۲ــ میلاد ي کال د نوامبر ۳.، د ډهلي چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

کو ټله د نوابانو د کورنۍ سره مې د د وی په محل کې چې په شیش محل سره مشهور و و لید ل او د نــواب کــورنۍ میلمستیا راکړه. د ویم ځل د ۲... میلاد ي کال د د سمبر په میا شت کې کله چې ماد خپلې کو رنۍ سره د هند وستان په پلا زمینې ډهلي کې د مها جرت شپې او ورځې تېر ولې نو په یو ه علمي سیمینار کې د ګډون له پاره د پنجاب د پټیالې ښار پنجابي پو هنتون ته تللی وم نو د پنجابي پو هنتون له خوا د مالېر کو ټلې د تللو زمېنه بر ابره او هلته مو یــوه ورځ تېره کړه او په هغه وخت کې مو د سروانیو د قبیلې د سرپیال ښاخ د نوابانو د کورنۍ د یوتن سره چې نصرت اکــرام خان نومېد او د پنجاب په کابینه کې د سپورت وزیر و ولید ل. ([240])

94 سړبني

د غه قبایل د خپل ستر نېکه سړبن په نامه په سړبني یا سړبنیو پښتنو سره شهرت لري. سړبن په پښتنو کــې خورا مشهور نېکه تېر شوی د ی او له پخوا زمانو نه مؤرخانو د د ه نوم او حال لیکلی د ي. په پښتني عنعنه کې هم د ا سړی خورا لوی پښتون او مشهور نېکه ګڼل کیږي. د د ې عنعنې تصد یق په پخوانیو مؤرخینو کې ابو الفضل علامي (۱...٦ هجري) د مغولي واکمن اکبر د د ربار مؤرخ په خپل تاریخي اثر ائین اکبري کې په د ې ډول کــړی د ی چــې " پــه پښتنو کې د رې ورونه ښېښي، سړبن او غرغښت ډېر مشهور نېکو نه د ي." ([241])

د روایتونو له مخې سړبن د قیس عبد الرشید زوی او د غرغښت او شیخ بیټني ورور د ی. ویل کیږي چــې د سړبن نوم په اصل کې ابراهیم و، خو په سړبن مشهور شو. د د ې وجه د ا وه چې د د ه اولاد نه و او په د ې خبره به تل غمجن او پرېشانه و، نو ځکه ښېټ نېکه د ه ته خپل زوی اسماعیل ورکړ. ([242])

سلیمان ماکو په خپل مشهور اثر تذکرت الاولیاء کې چې له (۲۱۲ هجري) وروسته لیکل شوی د ی د شیخ بیټني او د د ه د ورور سړبن ذکر د اسې کوي چې "نقل هسې کاند ي یارانو چې په روزګار د شیخ بیټني د د ه ورور چې سړبن نومېد ه او پر شیخ بیټني هم خورا ګران و، سړبن نه د رلود ل زامن او هر کله به یې ویل خپل ورور ته. بیټني خپــل زوی اسماعیل ورکا او لوی سو د سړبن پر کاله. خد ای مهربان د اسماعیل په برکت سړبن ته نصیب کړل د ومره زامن چې اوس سو ګڼون د هغو..." ([243])

ویل کیږي چې د اسماعیل اولاد ه هم په سړ بنو ورګډیږي او ذکر یې په "مرات الافاغنه" کې د سړبني اولیــا وو په لړ کې مو جود د ی.([244])

240د مقالې د لیکوال شخصي یاد ښتو نه

241ائین اکبري، لومړی ټوک، ۱۹۱ مخ

242پښتانه د تاریخ په رڼا کې، ۱۲٦٦ مخ

243عبد الحی حبیبي، د پښتو اد بیا تو تاریخ، د وهم ټوک، ٦۲ مخ، کابل ۱۳٤۲ کال

244پښتانه د تاریخ په رڼا کې، ۱۲٦٦ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

سړ بن د وه زامن د رلود ل چې د یوه نوم شر خبون یا ښر خبون (شرف الد ین) او د بل نوم خرښبون (خیر الد ین) و. د ښرخبون (شرف الد ین) د ژوند د حالاتو کومه پته نشته، خو د خرښبون (خیر الد ین) څه لږ شان حال پــه پټه خزانه کې مو جود د ی. د پټې خزانې مطابق شیخ خر ښبون په ٤١١ هجري کال کې وفات شوی د ی. (245)

خرښبون هم د خپل تره (اکا) شیخ بیټني په څېر یو نېک او خد ای لمانځونکی انسان او د پاک خد ای په عباد ت به لګیاو. ویل کیږي چې د ی د کسي په غره کې او سېد ه. د رو ایتو نو له مخې د شیخ خر ښبون د ژوند انه په زما نــه کې د هغه پلار او تره (ا کا) یعنې (سړبن او بیټ نېکه) لا ژوند ي وو او د وی ټول سره په یو ځای کې اوسېد ل، خو څه موده وروسته خر ښبون د خپل پلار او اکا په اجازت د خپلو اولاد ونو سره د کسي د غره نه د غوړې مرغۍ په لور په کډه لاړ او هورې مېشته شو.(246)

لنډه د ا چې د سړبن اولاد ه چې په سړ بنیو سره مشهوره د ه په لا ند نیو قبا یلو وېشلې شوې د ه :

ابد الیان، ترین، شیراڼي، بابړ، هرېپال، جلواڼي، غرشین، میاڼه، بړېڅ، پوپلزي، بارکزي، اڅکــزي، اســحاقزي، موسی زي، نورزي، الیزي، اد وزي، خاکواڼي، ماکو، یو سفزي، مند ړ، ترکلاڼي یا ترکاڼي، ګګیاڼي، مو مند ، د اود زي، غوریا خیل، څمکني، زیړاني، محمد زي، ملا ګوري، خیشکي، کتاني، مهمنزي، کاسیان، شینواري، ستوریاني، سر کــاڼي او نور...

95 سلطان خېل (غلځي)

د سلطان خېلو په نامه د غه قبېله غلځي پښتانه او د سلیمان خېلو د قبیلې پــه لــوی ټــبر پــورې اړه لــري. د افغانستان نامتو محقق ښاغلی محمد ولي ځلمی په خپل اثر د غزني تاریخي جغر افیې کې د سلطان خېلــو د قــبیلې پــه اړوند د اسې لیکي :

سلطان خیل غلجي پښتانه او د سلیمان خېلو په قبیلې پورې یوه اړوند ه قبېله د ه چې د غزني ولایت د ســلطان خېلو په علاقد ارۍ کې استوګنه لري، نو ځکه د غه علاقد اري د سلطان خېلو قبیلې د استو ګنې له کبله په همد ې نامه نو مول شوې د ه. د سلطان خېلو د قبیلې زیاتره برخه کوچیان او لږ شمېر یې مېشته خلک د ي. د سلطان خېلــو د قــبیلې زیاتره برخه خلک ځمی په نورو ولایتو نو کې تېروي. د وی ډېر زړر، توریالي او په خپلو د ود ونو او رواجونـــو ټېنګ د ي." (247)

245پټه خزانه، د محمد هوتک بن د اؤد تالیف، ۲۲مخ، ۱۳۳۹ هري، کابل

246غوړه مرغۍ د کلات په سهیلي برخه کې د سره غره له جنوبي اړخه پیلیږي او د لوید بز خوا ته تر ارغستانه بیا د کوړک تر غره پورې د کاکړستان او کسي او سلیمان غره پورې سېمه د ه.(لیکوال)

247محمد ولي ځلمی، د غزني تاریخي جغر افیا، ۱٦۸-۱٦۹ او ۱۷. مخونه، د کابل چاپ، ۱۳٦۲ کال

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د سلطان خېلو د قبيلې د سيمې شمال ته د پکتيکا ولايت د ډېله او د غزني ولايت د اب بند ولسوالی، جنوب تــه يې د پکتيا ولايت د زرمت ولسوالي چې پښتنا نه يې زرمله هم بو لي، ختېز ته يې کټواز او او منه او لو يد ېز ته يــې د مقر ولاړې او به مو قعيت لري.

د سلطانخېلو د علاقد اری اب او هوا په اوړي کې معتد له او په ژمي کې يخه د ه، واوره پکې اوري. په پسرلي او مني کې يې هوا معتد له او په د وبي کې وچه وي. اوبه يې د کارېزونو، چينو او رود ونو نه برابرېږي چې د ځښلووړ د ي. د د ې سره سره چې د غه سېمه پرېما نه او به نه لري، خو بيا هم غنم، او ربشي، جوار، مشنگ او می په پوره انــد ازه پکې کرل کيږي.

همد اراز په اومنه، ډېله او خوشامند کې هم ډېر شمېر سلطان خېل کو چيان استوگنه لري.([248])

96 سلطان خېل (نيازي)

د سلطان خېلو په نامه د ويمه قبېله په اصل کې د نيازيو د قبيلې د سر هنگ او لاد ه د ه. تاريخ حيات افغــاني او پښتا نه د تاريخ په رڼا کې مشهور تاريخي کتا بو نو هم په اتفاق سره وايي چې د سلطا ن خېلو قبېله د سر هنــگ اولاد ه گڼل کيږي چې په پيل کې د خپلې قبيلې د نورو خلکو سره د ميا نوالي په سېمه کې مېشته وو، خو ډېر کلو نه د مخه په هغه ځای کې د کو رنيو شخړو په وجه د خټکو غره ته نږد ې مېشته شول او د عيسی خېلو په سلا او مشوره يې شــاړې ځمکې ابا د ې کړي. ([249])

د سلطان خېلو د قبيلې مشهورې څانگې د اد ي:

زنگي خېل، شهابي خېل، باجو خېل، جلو خېل، خد ر خېل، سامي خېل، نظم خېل، نظر خېل، سنجر خېــل، د اود خېل، هند ال خېل، ميد اد خېل، پهاړ خېل، شېر خېل، گد اخېل اواغزر خېل.([250])

97 سلېمان خېل

زموږ پښت پوهان او توکم پېژند ونکي سليمانخيل د غلجيود قبيلې د ټولنېز گروپ نه يوه مهمه قبيله گڼــي. د غلجيو په ټولنېز گروپ کې د نورو قبيلو په پرتله د سليمانخيلو قبيله د شمېرا و وگړو له مخې هم يوه لويه قبيله گڼله شوې د ه چې د ټولو وگړو شمېر يې ۱۳ــــ تنه ښود ل شوی د ي. د سليمان خيلو عنعنوي ټا ټــوبی د پکتيکــا اوســنی

248پښتنتي قبيلې، ۱۷. مخ، د پيښنور چاپ

249پښتانه د تار يخ په رڼا کې ۱۳۵۵مخ او تاريخ حيات افغاني ۶۳۵ مخ د پيښنور چاپ

250پښتنتي قبيلې، ۱۷۱مخ، د نسب ونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ولایت د ی او زیاتره سلیمان خیل د د غه ولایت د کټواز، وازي خوا، میټاخان او د او منې په ولسوالیو کې استوګنه لري.

د سلیمانخیلو د قبیلې یو شمېر خلک د پکتیا ولایت په مرکز ګرد بز او د زرمت او څمکنیو په ولسوالیو کې هم استوګنه لري او د اسي ویل کیږي چې د زرمت ولسوالۍ تقر یبانېمه برخه په تېره بیا سهیلي برخه یې د سلیمان خېلو نه ډکه د ه (251) د سلیمانخیلو یو شمېر ښا خونو او خیلو نو د خپل اصلي ټا ټوبي نه مهاجرت کړی او د ننګر هار ولایت د سره رود ، حصارک او چپرهار په ولسوالیو او همد اراز د لغمان په ولایت کې مېشته د ي چې په نو موړو ولایتو نو کې د غه ښاخونه او خېلو نه د جبار خیلو، معروف خیلو، ستاني زیو، د ولتزیو، احمد زیو او بابکر خیلو په نامه یاد بېږي (252). همد اراز د لوګر، غزني، مید ان اوورد ګو، بغلان، کند ز او کابل کې هم ډېر شمېر سلیما نخیل استوګنه لري.

په للند ر، تیزین، جګد لک، ګند مک، الېشنګ، د لوګر په التمور، سپیګه، سرخاب اوازره کې هم سلیمانخېل استوګنه لري.

د کند هار ولایت په مرکز د کند هار په ښار کې هم یو شمېرسلیمان خیل غلجي مېشته د ي. په تېره بیا د د وی یو ه ښېنه چې د ینار خېل نو میږي اوپه خپلو نومونو د کند هار د ښار په منځ کي کوڅې لري چي شمیر ئې هم ۲۰۰۰ کسانو ته رسیږي . د کند هار د سلیمانخیلو کې یو هم ملي پانګوال تیمورشاه خان احمد زی وچې په لومړي ځل یې په افغانستان کې د کاغذ جوړولو فابریکه جوړه کړه. د اسي هم ویل کیږي چي د کند هار سلیمان خیل په اصل کې له کټوازه راغلي او د لته یې اوس شپږم نسل ژوند کوي. د کند هار د ینارخیل پښتانه اوس هم په کند هار کي د ځانګړي شهرت څښتنان د ي او د خلکو تر مینځ له عقید وي پلوه د ځانګړي د رناوي نه بر خمن د ي. اوس هم د کند هار خلک خپل ماشومان د خورد و اوا ود و لپاره د ینارخیلو ته بیايي، په تېره بیا هغه ماشومان چي ژبې یې بند یږي او د خبرو کولو ستونزې لري د د ینارخیلو په خورد و یې ژبې پرانېستل کیږي. (253)

پر افغانستان برسېره ډېر شمېر سلیمانخیل په پښتونخوا او هم د پاکستان د کراچۍ په ښار کې استوګنه لري.

یو شمېر سلیمانخیل د هند وستان په ختېز بنګال په تېره بیا کلکته (کولکته)، بمبئي (مومبای)،د اسام په ایالت چې سلیمانخیل یې اشام بولي، بیهار او اوړیسا کې استوګنه لري اوخپلې سود اګرېزي چارې او معاملې پر مخ بیایي.(254)

باید یاد ونه وکړو چې ستر بنګالي شاعر او لیکوال او پهاد بیاتو کې د نوبل د جایزې ګټونکي رابیند رانات ټیګور (۱۸۶۱ .. ۱۹۴۱ زېږد بز) چې د کابلي والا کو مه کېسه لیکلې د ه او بیا په ۱۹۵۶ کال ترې یو فلم هم جوړ شوی د ی د یو تن پښتون رحمت خان کېسه د ه چې په اصل کې سلیمان خېل پښتون و. همد اراز د یوه بل پښتون سلیمانخېل جانباز

251تواریخ خورشید جهان، ۲۱۹-۲۲. مخونه

252معلومات مختصر د رباره اقوام وقبائل ولایات سر حد ي کشور -۷٤ مخ

253د ښنوا د ویبپاڼې د مشر او چلوونکي ښاغلي خالد هاد ي حید ري هغه معلومات چې د سلیمانخېلو د قبیلې په اړوند یې زماپه واک کې راکړل

254د سلیمان خېلو د قبیلې په اړوند زما شخصي یاد د ښتونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

او د هغه د میرمنې شوسمیتا بینرجي نه هم هند یا نو په ۲_۳ کال کې یو فلم جوړ کړی دی. ([255])

د سلیمانخیلو د قبیلې ختېز ته د خروټو قبیله، جنوب ته یې د ډیورنډ کر ښه، لوېدېز ته یې تره کي او شمال خواته یې اندړ موقعیت لري.

97.1 سلیمانخیلو د قبیلې ښاخونه او خیلونه

د سلیمانخیلو قبیله ډېرو څانگو، ښاخونو او خیلونو ویشلې شوې ده چې د ځینو نومونه یې دا دي:

احمد زي، صالح خېل، منزي، د ینارخېل، شاه توري، علي خېل، نظام خېل، شاه خېل، قلند ر خېل، عیسی خېل، معروف خېل، بابکر خېل، جبارخېل، ستا نیزي، ستانکزي، موسی خېل، ټغر، کړوخېل، یحیي خېل، باد ین خېل، اسماعیل زي، عبد الرحیم خېل، ډاسو، گل خېل، منه خېل، سلطان خېل، نسو خېل، سر خان خېل، مموزي، مند وزي، خواجه خېل، نسو خېل، سد و خېل، د ولتزي، غني خېل، گلد اد خېل، ساغري، روکي، لنډيزي، اد ین خېل، جلال زي، کلا خېل، محمود خېل، مشن خېل، پایند ه خېل، ممارخېل، اتمانخېل، شېرپای، امېرخېل، متا خېل، غیبو خېل، ناخېل، فتح خېل، جاني خېل، حسن خېل، شبکي خېل، پیارو خېل، قطب خېل، مغل خېل او نور... ([256])

یو شمېر سلیمانخېل کوچیاني ژوند لري چې د ژمي په مو سم کې د وزیر ستان شنو او نسبتا تود و سېمو ته ځي او په د وبي کې د وازې خوا په شا او خواکې کیږد ۍ وهي.

97.2 د سلیمان خېلو د کرنې ځمکې

سلیمانخېل زیاتره د کرنې او مالد ارۍ په چارو بو خت د ي. په کو مه سېمه کې چې د وی استوگنه لري هغه ځمکه ډېره اواره او د اوبو ستو نزې یې ډېرې د ي، له همد ې کبله ډېر خلک یې له کاربزونو نه گټه اخلي. د تېرو څو لسېزو راهېسې د واټر پمپو نورواج هم پکې شته او خلک د همد ې واټر پمپونو په وسیله خپلې ځمکې خړوبوي. د د وی د سیمې زیاتره ځمکې یو فصل حاصل ورکوي.اقلیم یې په ژمي کې سوړ او په د وبي کې تود د ی. په شرنې او ځینو نورو بر خو کې خلک انگور، زرد الو، منې، هند وانې او خټکي کري. که چېرې د ولت وغواړي چې د د وی ځمکې د اوبو له پلوه خړوبې شي نو د اوبو د بند ونو د جوړولو امکانات پکې شته. ([257])

255د مقالې د لیکوال شخصي یا د ښتونه

256پښتني قبیلې، د پېښور چاپ، ۱۷٤ مخ

257نوموړی اثر، ۱۷۳ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

97.3 خوراک يې

سليمان خېل په خوړو کې د غنمو له ډوډۍ نه ډېره ګټه اخلي. د دې کبله چې د وی په مالد ارۍ هم بو خت د ي نو د کرو تو، شېد و، مستو، کو چو او هګيو نه هم استفاد ه کوي. د ژمي په مو سم کې د و چو ميوو استعمال هـــم پکـــې رواج لري، خو د وريجو استعمال پکې لږ د ی.

97.4 جامي يې

د سليما نخېلو د قبيلې خلک خورا غټې لو نګۍ په سروي چې زياتره ژيړ بخون رنګو نه لري. د وی پر خپلو اوږو څاد رو نه هم اچوي چې په خپله لهجه کې تاژر بولي.

د ښځو جا مې يې په عمو مي تو ګه ســـرې او شـــنې د ي. پـــه پېغلـــو نجونـــو او ځوانـــو ښـــځو کـــې يـــې د ګنډونواستعمالول هم شته.د وی په جامو کې ډېرې مرۍ هم استعمالوي چې د کميسو نولستونې په زرتارو، ليسو او چر مو باند ې ښکلي کوي. د د وی پر تو ګونه ١٤ يا ١٥ ګزو ته رسيږي. ښځې يې په عمو مي ډول پڼې په پښو کوي چـــې د وی يې په خپله لهجه کې کپۍ بولي.([258])

سليمانخيل په پښتني ننګ او غيرت ټينګ خلک د ي.د وی ميلمه پا لو نکي او د علم او پو هې سره مينه لري. د وی د يني عالمانو او پيرانو ته ډېر د رناوی لري.د افغان- انګرېز په د ري ګو نو جګړو کې د انګريزي ښـــــکيلاکګرو سره جنګيد لي او هم يې د روسي ير غلګرو په ګونډو کو لو کې يې خپل هيواد نی رسالت سرته رسولی د ی.

97.5 ځيني مشهورې څېرې

د نورو پښتني قبيلو په څېر د سليمان خېلو قبيلې هم په خپلې غېږ کې ليکوالان، شاعران او افسران رو زلي د ي چې د ځينو نو مو نه يې په لاند ې ډول د ي ([259]):

1. د پښتو ژبې نا متو شاعر او ليکوال ښاغلی سليمان لايق
2. د اعليحضرت محمد ظاهر شاه په واکمنۍ کې د ژاند ارم او پوليسو قوماند ان ښاغلی اروابناد جنرال عبد الحکيم خان کتوازی چې يو ملي شخصيت و او بياورو سته په پېښور کې شهيد کړل شو
3. ليکوال او مترجم ښاغلی نظام الد ين سليمانخيل چې د محمد هوتک پټه خزانه يې له پښتو نـــه جرمنـــي ژبې ته ژباړلې د ه

258د ښاغلي محقق نظا م الد ين سليمانخيل ياد د ښتونه چې زما په واک ې يې راکړي ول

259د سليمان خېلو د قبيلې په اړوند زما شخصي ياد ښتونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

4. د محمد ظاهر شاه د واکمنۍ په وخت کې د ننګرهار والي ښاغلی محمد ګل سلیمانخېل
5. متقاعد جنرال ښاغلی حی ګل سلیمانخیل
6. د پکتیکا پخوانی والي ښاغلی محمد اکرم خپلواک
7. په ولسي جرګه کې د پکتیکا ولایت د خلکو استازی ښاغلی ناد رخان کټوازی
8. د پښتو ژبې شاعر او لیکوال ښا غلی خیال محمد کټوازی

98 سنټیا

سنټیا له اره غرغښتي پښتانه د ي او د پښتنو کاکړو یو مشهور ښاخ ګڼل کیږي. د تاریخي رو ایتو نو پر بنسټ د وی د سنټ نېکه او لاد ه د ي.

د سهیلي پښتونخوا نامتو مؤرخ او فو لکلوریسټ پرو فیسور ولي محمد خان سیال کاکړ په خپل مشـــهور اثـــر پښتو او پښتانه په سهیلي پښتانه کې د سنټیا کاکړو په اړوند د اسې کښلي د ي :

" په کاکړو کې د شمېر له پلوه ترسنځر خېلو وروسته د سنټیا کـــاکړانو شـــمېر زیـــات د ی. د وی د ســـهیلي پښتونخوا په هند وباغ، کان مهتر زي، کچلاغ، هنه، سره غوړګی، سره خوله، نو حصار، غبرګ، غـــوځکي، خـــانوزي، بلوزي، رود ملازي، مستنګ او په ځینو نورو ځا یو نو کې مېشته د ي."[260]

سنټیا کاکړ په لاند نیو خیلونو او ښاخونو باند ې وېشل شوي د ي :

پانیزي، مهترزي، بازیان، سارینګ زي، شهزي، ملازي او عیسی خېل.

سنټیا کاکړ زیاتره د کرکیلې په چار وبوخت د ي. یو شمېر یې د سود اګرۍ چارې هم سر ته رسوي. د ســـنټیا کاکړو د ود او د ستور د کاکړو نورو خیلو نو او ښا خو نو ته ورته د ی. د وی زړور، جنګیالي او په پښـــتني ننـــګ ولاړ خلک د ي.

د تاریخ په اوږد و کې سنټیا کاکړانو توري وهلي او تاریخي شخصیتونه او رجال یې پید ا کړي د ي.

هیبت خان کاکړ چې د خانجهان لود ي له خوا د هند وستان د پنجاب د سامانا د سیمې حاکم و هم د سنټیا کاکړو نه و.[261] باید وویل شي چې په سهیلي پښتونخوا برسېره ډېر شمېر سنټیا کاکړ په هند وستان کې هم استوګنه لري. سامانا

260پروفیسور ولي محمد خان سیال کاکړ، پښتو او پښتانه په سهیلي پښتونخوا کې، ٦٥ مخ، کوئېټه، ۱۹۷٦ کال چاپ

261پښتني قبیلې، ۱۷۵– ۱۷٦ مخونه، د پېښور د د انش چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

اوس هم د هند د پنجاب ايالت د پټيالې د ولسوالۍ يو ښار ګوټی ګڼل کيږي. (262)

99 سنځر خېل

زموږ پښت پو هان او تو کم پېژند ونکي سنځرخېل له اره د کاکړو يوه پښه بولي چې د غر غښتو پښتنو پـــه ټولنيز ګروپ پورې اړه لري. د روايتونو له مخې سنځر نېکه يو تورزن مشر او منلی روحاني شخصـــيت و چـــې د مغولو پر خلاف يې اوږد ې مبارزې کړې د ي او ويل کيږي چې د د ه مزار په کو سه کې د ی او ډېر شمېر خلک د د ه زيارت او مزار ته ورځي.کوسه د سهيلي پښتونخواد کاکړ ستان د سيمې په ژوب کې مو قعيت لري. (263)

د سهيلي پښتونخوا نامتو مؤرخ او فولکلوريسټ ښاغلی ولي محمد خان سيال کاکړ په خپل اثر "پښتو او پښتانه په سهيلي پښتونخوا کې" د سنځر خېلو کاکړو په اړوند د اسې ليکلي د ي :

" د کاکړو د قبيلې نوابي او سرد اري له پخوا زمانو نه د سنځر خېلو په لاس کې د ه او د وی د شمېر له پلوه د کاکړو تر بل هر ټبره زيات د ي." (264)

سنځر خېل په لاند نيو ښاخونو او څانګو ويشل شوي د ي:

علي زي، عبد الله زي، کب زي، برن خېل، سنخېل، اتمانخېل، هرمزي، تيمني، عرب خېل، پنېزون، نيســي، کــد يزي او د ومړان. (265)

سنځر خيل تورزن، ميلمه پالونکي، په علم او پو هې باند ې مين او په پښتني ننګ او غيرت ټينګ خلک د ي. د وی په هروخت کې د ظلم او تيري او بهر نيو ير غلګرو او بلو سګرو په وړاند ې جنګيد لي د ي په تېره بياد مغولو او انګرېزانوپرخلاف د د وی مبارزې د پښتنو د تاريخ زرين با بو نه جوړوي چې موږ پښتا نه پرې وياړو.

100 سوري

سوريان يا زوريان د پښتنو يوه لر غو نې قبيله د ه چې د اوسيد و اصلي ځای يې د غور تاريخي سېمه د ه چې په مرکزي افغانستان کې پر ته د ه. د غه قبيله په اصل کې د لود يو پښتنو يوه پښه د ه او د پښتنو د نسب پـــه عنعنـــوي شجرو کې کښل شوي د ي چې د لود ي زوی سياڼي د وه زامن د رلود ل چې يو يې اسماعيل او بل يې پړانګی نومېد ل

---

262 http://en.wikipedia.org/wiki/Samana

263 پښتني قبيلې، ۱۷۶ مخ، د پېښور چاپ

264 پروفيسر ولي محمد خان سيال کاکړ، پښتو او پښتانه په سهيلي پښتونخوا کې، ٦٥ مخ

265 پښتني قبيلې، ۱۷٦ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

چې د اسماعیل له د ریو زامنو نه یې مشر سور نومېده چې د ده نسل د سور، سوري او یا زوري په نامه یـــاد یـــږي. (266)

د غه خلک په پیل کې د مرکزي افغانستان د غور په غرونو کې اوسیدل، خو وروسته د شمېر ډېروالي او باهم جګړو او ځینو نورو عواملو د بېته اړایستل چې یو شمېر خلک یې له د غې سیمې نه په لېږد بېد پیل وکړي. ځینې یې د هرېرود په واد یو کې مېشته شول، ځینې یې غزني ته ولیږد یدل او ځینې یې هم د سلیمان د غره ختیز د د امـــان پـــه سېمه کې مېشته شول. همد ا اوس هم د د امان په سیمه کې سوري پښتانه استوګنه لري. د د غې قبیلې خلک په غور، بـــاد غیس او هرات کې د زوریانو په نامه سره مشهور د ي چې اوس هم ډېر شمېر زوریان یا سوریان په د غو ولایتونـــــو کې مېشته د ي. ځیني یې هند وستان ته ولیږد یدل. د سوري واکمنانو لړۍ چې له اره له غوره پیل شوې د ه پـــه هنـــد وستان کې یې یوه ستره واکمني رامینځ ته کړه چې سوري شېرشاه یې بنسټ ایښود ونکی ګڼل کیږي.

د افغانستان نومیالی مؤرخ او مشهور لیکوال لوی استاد اروابناد علامه عبد الحی حبیبي د "پښتواد بیاتو تاریخ" په نامه اثر کې د سوري پښتنو په اړوند د اسې کښلي د ي :

"سوري یا زوري د پښتنو شاهانو یوه لر غونې کورنۍ د ه چې له د وی نه د پښتو ژبې د اسلامي د ورې ډېر اثار موږ ته راپا تې د ي او د غه سوریان د پښتنو په تاریخ کې ډېر اهمیت لري. سوري د غور یوه مشهوره قـــبیله د ه چې اوس هم شته او زوري یې بولي اود ا نوم خورا زوړ او لر غونی د ی او عربو تاریخ او جغرافیا لیکونکو هم سور د زور یا زوري په بڼه راوړی د ی. " (267)

په اسلامي د وره کې لو مړنی مؤرخ چې د سوریا زور د نامه یاد ونه یې کړې د ه احمد بن یحیی مشـــهور پـــه البلا ذري د ی چې د ۲۵۵ هجري کلو نو په شا او خواکې او سېد ه. وروسته نورو مؤر خینو لکه احمد بن سهل بلخي (مړ ۳۲۲ هجري) په خپل اثر کتاب الاشکال یا صورالاقالیم کې چې په ۳۰۹ هجري کې یې کښلی د ی، اصطخري په ۳٤۰ هجري کې په خپل کتاب المسالک والممالک کې او یاقوت په معجم البلد ان کې د سور او زور یا د ونه کړې د ه. (268)

د اسلام د مخه هم سوریان د غور واکمنا ن تېر شوي د ي چې د د وی یوه کورنۍ د شنسبیانو په نامه یا د بېد له، ځکه چې د شنسبیانو د شاهي کورنۍ لوی نیکه شنسب نومېد چې د خرنک زوی و.

پرد ې سر بېره د اسلام په پیل کې د سوري کورنۍ یو بل واکمن ماهوي سوري نو مېد چې په مرو کې واکمن واو د ساساني امپراتورۍ وروستنی واکمن د ریم یزد ګرد یې چې عربان یې یزد جرد بولي ووژه.

د مخه مو یاد ونه وکړه چې په غور کې د سوریا نو د شنسب کهول د اسلام په پیل کې د غور په غر ونـــو کـــې واکمني کوله چې په د غو واکمنانو کې یو هم امیر پولاد و چې د ابو مسلم معاصر او د هغه ملګری پا تې شوی د ی چـــې

266تاریخ حیات افغاني، ۴۰۳مخ، د پېښور چاپ

267عبد الحی حبیبي، د پښتو اد بیا تو تاریخ، لومړی او د ویم ټوک، ۴۳۲مخ، د د انش خپرند ویه ټولنه، ۲ـ۵ کال، پېښور

268نو موړی اثر، ۴۳۳ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

مشهور مؤرخ منهاج السراج جوزجاني هم د منتخب تاریخ نا صري په حواله کښلي د ي چې امير پولاد د ابـو مسـلم ۱۳۹ هجري معاصر و. د امير پولاد زوی امير کروړ نومېد چې د جهان پهلوان په نامه یاد ېد ه چې د تاريخ سـوري ليکـوال محمد بن علي البستي هم د د ه ستاینه کړې د ه او ليکي چې امير کروړ جهان پهلوان ډېر زړور، اد يب او د قلم او تورې څښتن و.

که څه هم تاريخ سوري اوس نشته، خو د پټې خزانې مؤلف محمد هوتک د شيخ کته متي زی غوریاخېل د "لـر غوني پښتانه" په حواله د امېر کروړ سوري په اړوند د اسې ليکلي د ي :

"امير کروړ د امير پولاد سوري زوی و چې په ۱۳۹ هجري کال د غور په مند ېش کې امير شو او جهان پهلـوان يې باله او د غور کلا ګاني او د بالشتان، خيسار او تمران ماڼۍ او بر کو شک يې ونېول او د رسالت له کهـوله يـې پـه خلافت کې ډېر کومکو نه وکړل. امير کروړ ډېر غښتلی پهلوان او په يوه تن له سلو جنګياليو سره جنګېد ه، نو ځکـه يې کروړ باله چې معنی يې د ه کلک او سخت. امير کروړ په ۱٥٤ هجري کال د پو شنج په جګړو کې ووژل شو. "

د لته به بېځايه نه وي چې د امير کروړ جهان پهلوان د هغې وياړنې لومړني بيتونه رانقل کړو چـې د خپلـو سوبو په اړوند يې ويلې د ه ([269]) :

زه يم زمری پرد ې نړۍ له ما اتل نسته

په هند وسند وپر تخار او پر کابل نسته

بل په زابل نسته، له ما اتل نسته

100.1 د غور د شاهي کورنۍ نو ميالي

د غور په سوري واکمنانو کې د الاند يني کسان ډېر مشهور واکمنان او نو ميالي تېر شوي د ي ([270]):

1. شنسب د خرنک زوی د ٤. او ۸. هجري په شا اوخواکې
2. امير پولاد د شنسب زوی د ۱۳. هجري په شاوخواکې
3. امير کروړ جهان پهلوان د امېر پولاد زوی ۱۳۹-۱٥٤هجري
4. امير ناصر د اميرکروړ زوی د ۱٦. هجري په شااو خواکې
5. امير بنجي د نهاران زوی د ۱۷. هجري په شااوخواکې
6. امير سوري د ۲٥۳ هجري په شااوخواکې

269محمد هوتک، پټه خزانه، ۳٤ مخ، د ۱۳۳۹ کال چاپ کابل

270عبد الحی حبيبي، تاريخ مختصر افغانستان از ما نه های قد يم تا استقلال، ۱٦٥-۱٦ مخونه، کابل ۱۳٦۸.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

7. امیر محمد سوري د ٤٠٥ هجري کال په شا او خواکې
8. امیر بو علي د محمد سوري زوی د ٤٢٥ هجري ه شا اوخواکې
9. عباس د شیش زوی او د بو علي وراره د ٤٥٠ هجري په حد ود و کې
10. امیر محمد د عباس زوی د ٤٥٠ هجري په شا او خواکې
11. قطب الد ین حسن د محمد زوی د ٤٦٠ هجري په شااوخواکې
12. ملک الجبال عزالد ین حسین د قطب الد ین حسن زوی د ٥١٠ هجري کال په شااوخوا کې
13. قطب الد ین محمد د عزالد ین زوی مړ ٥٤١ هجري کال
14. بهاؤالد ین سام د عزالد ین زوی (٥٤٤ - ٥٥٤ هجري)
15. ملک شهاب الد ین خرنک د عزالد ین زوی د ٥٥٠ هجري په شااو خواکې
16. ملک شجاع الد ین د عزالد ین زوی د ٥٥٠ هجري په شااوخواکې
17. سلطان علاؤالد ین حسین جهانسوز عزالد ین زوی (٥٤٤ - ٥٥١ هجري)
18. سلطان سیف الد ین د عزالد ین زوی (٥٤٣ - ٥٤٤ هجري)
19. ملک فخرالد ین مسعود د عزالد ین زوی د ٥٤٠ هجري کال په شا او خوا کې
20.سیف الد ین محمد د جها نسوز زوی د ٥٥١ هجري کال په شا او خواکې
21. سلطان غیاث الد ین محمد سام (٥٥٨ - ٥٩٩ هجري)
22.سلطان معزالد ین محمد سام (٥٦٩ - ٦٠٢ هجري)
23.سلطان غیا ث الد ین محمود د غیا ث الد ین محمد زوی (٥٩٩ - ٦٠٧ هجري)
24.سلطان بهاؤالد ین سام د محمود زوی ٦٠٧ هجري
25.علاؤالد ین اتسز د جها نسوز زوی (٦٠٧ - ٦١١ هجري)
26.علاؤالد ین د رغور (٥٩٩ - ٦١٢ هجري)
27.ملک ناصر الد ین کزیو د شهاب الد ین خرنک زوی د ٦١٨ هجري کال په شااوخواکې
28.سلطان شمس الد ین محمد د فخرالد ین مسعود زوی د ٦٥٠ هجري کال په شااو خواکې
29.سلطان بهاؤالد ین سام د شمس الد ین محمد زوی (٥٨٧ - ٦٠٢ هجري)

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

30.جلال الد ین ابوعلي د بهاؤالد ین سام زوی (۲۰٦ - ٦۱۲ هجري)

31. علاؤالد ین مسعود د بهاؤ الد ین سام زوی (۲۰٦ - ٦۱۲ هجري)

32.علا ؤالد ین مسعود د شمس الد ین محمد زوی د ٦۱۱ هجري په شا او خواکې

د سوریانو د قبیلې مشهور مؤرخین، لیکوال او شاعران :

د سوریانو قبیلې په خپلې غیږ کې پیاوړي مؤرخین، لیکوال او شاعران روزلي د ي. د لته به بیځایه نه وي چې د ځینومشهورو کسانویاد ونه یې وکړو:

1. محمد بن علي البستي د تاریخ سوري مؤلف:

- د غه تاریخ او مؤلف یې موږ ته د پټې خزانې مؤلف محمد هوتک د لرغوني پښتانه په حواله راپیژني. په د ې تاریخ کې د لرغونو پښتنو په اړوند په تیره بیا د امیر پولاد او د هغه د زوی د امیر کروړ جهان پهلوان ۱۳۹ هجري په اړوند ډېر ګټور معلو مات لري.

2. شیخ اسعد سوري مړ ٤۲٥ هجري:

- د پښتو ژبې یو ډېر ښه شاعر و. د پلار نوم یې محمد و. د ی په غور کې اوسید ه او د غور په سوري شاهي کورنۍ کې د ډېر د رناوي نه بر خمن و. نو موړي د امیر محمد سوري په ویر نه کې د ا قصید ه ویلی د ه چې یوازې یو بیت یې رااخلو:

د فلک له چارو څه وکړم کوکار

زمولوي هر ګل چې خاند ي په بهار

3. ښکارند وی غوري ٥۸۰ هجري :

- ښکار ند وی د غور و او پلار یې احمد د غور د فیروز کوه کوټوال و د ه یوه بوللۀ په لاند ې ډول د ه ([271]) :

د پسر لي ښکلوونکو بیا کړه سینګارونه

بیا یې ولونل په غرونو کې لالو نه

4. د د ې کبله چې غوریان سوري پښتانه ول د د وی اولاد ه وروسته د غور د غرونو نه د افغانستان په بېلا بېلو بر خو کې مېشته شول او ځینو یې په هند و ستان کې سترې سوبې کړې د ي چې یو له هغو نه هم سلطان شهاب الد ین غوري وچې د ٥۷۱ هجري کال نه یې د ٦۰۲ هجري کلونو پورې یې په هند و

271پټه خزانه، ۳۸ او ٤۸ مخو نه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ستان باند ې يې هم خپل راج چلاوه.

100.2 ښاخونه او څانګې

د سوري د قبيلې د ځينو ښاخونو او څانګو نو مو نه په لاند ې ډول د ي : (272)

شاهوخېل، الاخېل، يونس خېل، تره کي، محمود زي، شېر خېل، د ولت خېل، شاد ي خېل، د اؤد خېـــل، اتمـــان، کوټي، بهرام، نورا خېل اونور...

100.3 استو ګنې سيمې

لکه چې د مخه مو وويل په پيل کې د سوريانو د قبيلې اصلي ټا ټوبی د غور تاريخي سيمه وه چې وروســـته د شمبر د ډېر والي او ياهم د نورو ير غلګرو ځواکونو د بريد ونو او يا هم د نورو عواملو له کبله نورو ځا يو نو تـــه ولېږ د يد ل. په اوسني وخت کې سوريان د افغانستان د غور، باد غيس او هرات په ولا يتونو کې استوګنه لري چې په د غو ځايونو کې يې خلک د زوري يا زوريانو په نامه ياد وي.همد اراز د سليمان غره ختيز ته د د امان په ســـيمه کـــې د پاکستان د راولپنډۍ په چهچه کې او د هند و ستان د پنجاب د ايالت په بيجواره، د هريانا په ايالت اود اتهراپراد يـــش او بيهار په ايالتونوکې هم د د غې قبيلې خلک شته.

بايد ووايو چې د هند وستان په هند وانواو سکهانو کې هم د سوري په نامه قبيلې شته چې د کهتري اوکوهکران په کاسټونو پورې اړه لري او په پنجاب کې اوسيږي.

100.4 هند وستان کې د سوريانو واکمني

په هند وستان کې د پښتنوسوريانو د واکمنۍ بنسټ ايښود ونکی فريد خان و چې وروسته په شېرشاه سوري مشهور شو ځکه چې د زمري سره په يوازې وجنګيد اوزمری يې مړ کړ نو ځکه د شير خان لقب ورکړل شو او کله چې د هند وستان واکمن شو نو بيا يې د شېرشاه سوري لقب غوره کړ. شير شاه د حسن خان سوري زوی او د ابر اهيم خان سوري لمسی د ی.

په هند وستان کې د پښتون واکمن سلطان بهلول لود ي په خت کې ډېر شمېر پښتانه د روه له سيمې نه هنـــد و ستان ته راغلل، ځکه د غه پښتون واکمن د روه يا د افغانستان پښتنو ته يو فرمان ليکلی و چې که هر پښتون هند و ستان ته ورشي نو د ی به منصبونه، خلعتو نه او جاګيرونه او په خپل پوځ کې به لوړ لوړ منصبو نه ورکوي. هماغه و چې د

272پښتني قبيلې، ۱۷۸ مخ، د پېښور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

بهلول لود ي د د غه فر مان سره سم د فريد خان يا شير شاه سوري نيکه ابراهيم سوري د خپل زوی حسن خان سوري سره يو ځای د بهلول لود ي په واکمنۍ کې د منصبونو د تر لاسه کولو لپاره هند و ستان ته لاړل اوځه موده يې د حصار فيروزه په کلا کې تېره کړه. د غه سيمه اوس يوازې د حصار په نامه ياد ېږي ([273]) چې د شمالي هند د هريانا د ايا لت يوه ولسوالي د ه.

هريانا نن ورځ د شمالي هند وستان يو ايالت د ی چې د پنجاب، ډيلي، راجستهان، اتهر کهنډ، هيما چل پراد يش اواتهراپراد يش د ايا لتو نوسره ګډه پوله لري.

سوري شير شاه په ۱٤۷۹ عيسوي کال کې په حصار فيروزه کې چې د هند د هريانا په ايالت کې موقعيت لري د ې نړۍ ته ستر ګې پرانيستلې او پلار يې فرېد خان نوم پرې کېښود. د هند د پښتون واکمن بهلول لود ي د واکمنۍ په وخت کې کله چې جمال خان ته د جو نپور حکو مت لاس ته ورغی نو هغه د فريد خان پلار حسن سوري ته د خواص پور او ټانډه سيمې د جاګير په ډول ورکړې او د پنځه سوه ژوبله ورو او جنګياليو مېړو مشر يې وټا که.

فريد خان وروسته بيا اګرې ته لاړاو هلته د ولت خان لود ي ته چې په هغه وخت کې د سلطان ابر اهيم لود ي د سترو امراوو نه وورغی. د ولت خان لود ي نو موړی سلطان ابر اهيم ته وروپېژاند او کله چې د فريد خان پلار حسن سوري مړ شو نو فريد خان ته د خپل پلار د جاګير فر مان ورکړل شو. کله چې لود ي سلطان ابر اهيم د مغولي بابر له لاسه د پاني پت په جګړه کې ووژل شواو بهاړ خان لوانۍ چې د لود ي سلطان ابر اهيم له خواد بيهار د ا يالت صوبه د ار واو خپلسری او ياغی شوی او خپل ځان ته يې د سلطا ن محمد لقب غور ه کړی ونو فريد خان هغه ته ورغی او د هغه له خوا منصب ورکړل شو.يوه ورځ فريد خان له سلطان محمد سره يو ځای ښکار ته لاړل چې نابېره يو زمری را ښکاره شو.

فريد له زمري سره مقا بله وکړه او پخپله توره يې هغه وواژه.سلطان محمد د د ه د زړورتوب نه ډېر خوشاله او د ه ته يې د شير خان لقب ورکړ او سلطان محمد ورځ په ورځ د د ه موقف لوړاوه ځو چې يې د خپل زوی جلال خان استاد وټا که. شيرخان وروسته خپل ځواک ډېرکړ او د پښتنو په مر سته يې مغولي واکمن همايون مات کړ.همايون ايران ته وتښتيد او شيرشاه د هند وستان واکمن شو اود حضرت اعلی لقب يې غوره کړ.

شير شاه په هند وستان کې د پښتنو د يوې د اسې پياوړې واکمنۍ بنسټ کېښود چې د هند وستان تاريخ پرې وياړي او د د ه تلپاتي خد متونه ياد وي. د شير شاه له مهمو کارونو نه يود او چې د بنګال د سونارګاون نه يې ترافغانستانه پورې سړک جوړ کړ او د سړک په د واړو غاړو ته يې ونې کښينولې ځو مساپران ځانونه د ګر مۍ نه خوند ي کړي. همد اراز يې په لاروکې کاروان سرايونه او جوماتونه جوړ کړل او ځاه ګانې يې وکيند لې چې مساپران ترې ګټه واخلي. د شيرشاه بل مهم کارد اوچې د پوستې او ډاګ سيستم يې په د اسې ډول تنظيم کړ چې ډېر چټک او ګړ ند ی و، ان نن ورځ هم هند يان په د ې معتقد د ي چې د شير شاه د ډاګ او پو ستي سيستم تر اوسني سيستم هم غوره

273تاريخ حيات افغاني، ۳.٤ او ۳.٥ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

و. شیر شاه په هند کې د ځمکو د اسې اصلاحات رامینځ ته کړل چې د د ه د ځمکې د اصلاحاتو د سیستم نه اوس هم ګټه اخیستله کیږي.

شیر شاه په هند وستان کې تقر یباشپږ کلونه په ډېر عد ل اوانصاف سره واکمني وکړه چې د د ه عصر د هند په تاریخ کې یوطلایي عصر ګڼل کیږي. په پای کې د ۹۵۲ هجري کال د ربیع الاول د میاشتې په د ولسمه نېټه د کالنجر د کلا د نیولو په وخت کې د باروتود اور له کبله ټپي او بیا وروسته مړشواو د هند وستان د بیهار ایالت په سهسرام کې ښخ شو. د د ه زیارت ته اوس هم ګڼ شمیر خلک ورځي اود د غه عاد ل واکمن روح ته د عقیدت نذرانې ډالۍکوي.د شیرشاه تر مړینې وروسته یې زوی سلیم شاه پا چا شوچې بیا وروسته یې د ولس کلن زوی فیروزخان ته واکمني په لاس ورغله، خو نو موړی د نظام خان د زوی مبارز خان له خوا چې د سوري شیر شاه وراره و ووژل شو او نوموړي د محمد شاه عد لي یا محمد شاه سوري په نامه ځواک تر لاسه کړ. ترهغه وروسته د د غې کورنۍ نور واکمنان لکه ابراهیم شاه سوري، سکند رشاه سوري او عاد لشاه سوري په هند کې واکمني چلولې د ه.

د شیر شاه د زمانې مشهور کسان چې د سوریانو په قبیلې پورې یې اړه د رلود ه (274):

احمد خان سوري چې د شیر شاه میرنی ورورو، قطب خان سوري، بر مزید خان سوري اوکمال خان سوري چې د شیرشاه د واکمنۍ ستر امیران ول. جلال خان سوري، سکند ر خان سوري، سید خان سوري، غازي خان سوري، مبارک خان سوري، فتح خان سوري، محمد خان سوري، نظام خان سوري، مبارز خان سوري، مد ا سوري د شیر شاه میر نی ورور

100.5 سوریانو د واکمنۍ په اړوند مشهور کتا بونه

1. تاریخ د اود ي چې مؤلف یې عبد الله له اره پښتون او د مغولي واکمن جهانګیر معاصر د ی.(275)
2. تاریخ شیر شاهي د عباس خان سروانې لیکنه چې ډېر کلونه وړاند ې په پښتو ټولنه کې د اروابناد د کتور د ولت محمد لود ین له خوا ژباړل شوی و.
3. تاریخ شاهي د احمد یاد ګار اثر چې ماد د ې مقالې لیکوال تر جمه کړی، خو لا چاپ شوی نه د ی.
4. شیر شاه اور ان کا عهد د پروفیسر کالکارنجن قانو نګواثر په اردو ژبه.(276)

274احمد یاد ګا، تاریخ شاهي، د بینګال ایشیا ټیک سوسائټي، د اسماالرجال فهرست، ٤-٩-٤٤٦ مخونه، کلکته، هند وستان

275د اکتاب ماد د ې مقالې لیکوال د ۱۳۶۸ لمریز کال د لړم په میاشت کې له اردو نه پښتو ته ژباړلی وچې بیا په ۱۳۷. لمریز کال د افغانستان د علومو اکیډیمۍ د پښتو څیړنو د نړیوال مرکز له خوا د اریانا په مطبعه کې د ٤__ ټوکو په شمېر چاپ شو، خو په ۱۳۷۲ لمریز کال کې د کابل په تنظیمي جګړو کې وسوځید او څه ټوکونه چې پاتې ول نو په هټیوکې د وکاند ارانو د پوړیو کار ځیني اخیست. د غه اثر وروسته بیا د ویم ځل لپاره د انش خپرند و یې ټولنې په ۲_۷ عیسوي کال کې په پېښور کې د ۱__ ټو کو په تېراژ خپور کړ.

276 د غه اثرما په کابل کې تر جمه او یوه کاپي مې د افغانستان د علو مو اکیډیمۍ د پښتو څیړنو بین المللي مرکز ته ورکړه، خو کله چې

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

5. افسانه شاهان هند ([277])

101 ساد ات یا سېد ان

زموږ په ګران هېواد افغانستان کې د بېلا بېلو قو مونو تر منځ سید ان هم استوګنه لري او هیڅ یو د اسې کلی، بانډه او سېمه به نه وي چې هلته څو کوره سید ان پکې نه وي. د غه سید ان د افغانستان په بېلا بېلو سیمو کې په بېلا بېلو نو مو نو سره یاد ېږي. د بېلګې په تو ګه د افغانستان په ختیځو ولا یتو نو ننګرهار، کونړ او لغمان کې د پا چا یانو او یا پا چا صا حبا نو او د سید انو یا ساد اتو په نامه یاد ېږي. په ځینو ځا یو نو کې ورته اغا صا حب او د افغانستان د خوست په ولایت کې ورته سید ګي وايي. په پښتونخواکې يې باد شاه يا باد شاه صاحب بولي. ([278])

په عمو مي تو ګه د افغانستان په هره سېمه او په تېره بیا د پښتنو په سیمو کې د غه سید انو ته خلک ډېر د رناوی کوي، ځکه چې د اسلام د ستر پیغمبر محمد (ص) د لور بي بي فا طمې (رض) اد د حضرت علي کرم الله وجهه او لاد ه ګڼل کیږي. پښتانه د وی پیر خانه بو لي او ډېر د رناوی او عزت يې کوي.

همد اراز که څوک ناروغه شي نو د د م د عا او تعو یذونو لپاره سید انو ته ورځي او هغه پښتانه چې د کوم سید تر تعویذونولاند ې وي نو د کند هار په اصطلاح هغوی ته د روږيان وايي او د د وی نه څا ښتونه او خورد ې هم اخلي. په پښتني سېمو کې د د غو سید انو یا پا چایانو سره پښتنو خپلوۍ او خیښۍ کړي د ي او د وی د پښتنو سره د اسې نږد ې ا ړیکي لري او د اسې سره اخښل شوي د ي چې ګواکې هیڅ پښتون هم د وی له ځانه جلا نه ګڼي. د د غو سید انو نه پښتانه تل د خپل منځي شخړو او لا نجو په اوارولو کې مرسته غواړي او هره فیصله چې د وی وکړي نو د واړو غاړو ته د منلو وړ وي.

تاریخ حیات افغاني چې له نن نه ۱٤٥ کلو نه وړاند ې لیکل شوی د سید ا نو په اړ وند د اسې لیکي :

"د بني ها شمي قر یشو نه د حضرت امام حسن (رض) او حضرت امام حسین (رض) او لاد ې ته چې د پیغمبر (ص) لمسیان ول سید ان ویل کیږي. د افغانستان هیڅ یو لوی کلی نشته چې یو یاد وه کوره ساد ات د ې پکې نه وي. په افغانستان کې سید انو ته د خپل معمول نوم نه پر ته خواجه، سید ، میا، اغا، پاچا، صاحب، صاحبزاد ه او میر هم وايي او

تنظیمي ټو پکیان پر کابل مسلط شول نو د چاپونو د د مولو لپاره يې سوځولی وا و له بد ه مرغه ما يې بله کاپي نه د رلود له، خو خبر شوم چې ښاغلی د کتور نثار احمد صمد هم د غه اثر له اردو نه پښتو ته ژباړلی د ی.

277 د غه اثر چاپ شوی نه د ی، یوازې یوه قلمي نسخه يې د بریتانیا په بریټش میوزیم کې خوند ي د ه مولف يې محمد کبیر د شیخ اسماعیل زوی د ی. کله چې زه په هند و ستان کې وم زما یوه د وست د د غه کتاب د قلمي نسخې مایکروفیلم زما په واک کې راکړ.کله چې استرالیا ته راغلم نو د اکتاب مې وژباړه اوس راسره د ی او که خد ای کول ډېر ژر به چاپ ته چمتو شي

278زما شخصي یاد د ښتونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ورته زيات د رناوی کوي ([279])."

101.1 افغانستان کې د پښتنو سید انو د استوګنې سیمې

1. د کونړ ولایت د پشد د سیمې سید ان: د غه سید ان ډېر مشهور او خلک ورته ډېر د رناوی لري
2. د ننګر هار ولایت د رود اتو د و لسوالۍ د مزینې د سیمې پاچایان
3. د ننګر هار ولایت د سره رود د ولسوالۍ د سید انوکلی
4. د ننګر هار ولایت د خوږیا نیو د سیمې پا چایان
5. د لغمان ولایت د عزیزخان کڅ او د تیر ګړیو د کلي پاچایان
6. د کاپیسا ولایت د تګاب د ولسوالۍ سید ان چې د تګاب میاګل جان اغا هم د همد ې سید انو نه و
7. د پکتیا د ولایت سید ان چې په ګرد یز او زرمت کې اوسي. د ستر سید شیخ شاه محمد روحاني مزار هم په زرمت کې د ی چې ډېر اراد تمند ان لري
8. د خوست ولایت سید ان چې د وی ورته په خپله لهجه کې سید ګي وایي او د خوست په ډېکي کې استوګنه لري
9. د پکتیکا ولایت د ارګون د بر مل د سیمې سید ان
10. د مید ان او ورد ګو ولایت سید ان
11. د کابل ولایت د د ه سبزولسوالۍ د پایمنار پاچایان چې د پایمنارد پا چا صاحب زیارت هم هلته د ی. همد اراز د کابل په لوید ېز کې د کلای قا ضي په سېمه کې د شاه اغا زیارت هم ډېر مشهور د ی چې ډېر شمېر خلک یې زیارت ته ورځي
12. د لوګر ولایت د محمد اغې، خرخ او کلنګار د سیمې سید ان
13. د بغلان ولایت سید ان
14. د کند ز ولایت سید ان
15. د بلخ ولایت سید ان
16. د پروان ولایت د هوفیان شریف سید ان چې سید جان اغا پکې مشهور شخصیت تېر شوی د ی

279تاریخ حیات افغاني، د پېښور چاپ ٤٥٥ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

17. د غزني ولايت سيد ان.چې زياتره يې په واغز کې استوګنه لري

18. د زابل ولايت سيد ان

19. د ارزګان ولايت سيد ان

20. د هېلمند ولايت سېد ان: د هیلمند ولایت د ګرمسیر سید ان چې د خاص روحاني فیض نه برخمن د ي او په نو موړې سېمه کې عام پښتانه ورته ډېر د قد ر په سترګه ګوري. د د ې ترڅنګ بیا د سیاه بند سـید ان چې اکثر خلک يې تور حلقي سيد ان هم بولي د ولسي محبوبيت نه برخمـن د ي اولـويه پيرخـانه لري. ([280])

21. د فراه ولايت سيد ان

22. د هرات ولايت سيد ان: چې په اصل کې د کونړ د پشد نه تللي د ي اود د وی نېکه مرواريد اغا هلته ښخ د ی او زيارت ته يې ډېر شمېر خلک ورځي. د د وی د کورنۍ نه يو مهم تن توراغا نو ميد ه. همد اراز د هرات ولايت د کرخ د ولسوالۍ سيد ان او د هرات ولايت د انجيل ولسوالۍ د نوين د کلي سيد ان هــم مشهور د ي

23. د باد غيس ولايت سيد ان.

24. د کند هار ولايت سېد ان: د د ې سيمې سېد ان تذکره لاند ې په بله برخه کښې ورکړ شوې د ه.

لنډه د ا چې د افغانستان په هر ولايت، ولسوالۍ او سيمو کې سيد ان شته د ي.

101.2 د کند هار ولايت سېد ان

د کند هار په ولايت کې د پښين سيد ان ډېر مشهور د ي. په کند هار کې سيد ان د ارغنــد اب، پنجــوائي، شــاه وليکوټ، ميوند ، ډنډ، معروف، ارغستان او ښوراوک په ولسواليو او د کند هار د ښار په مرکز کې ميشته د ي چې پــه ارغند اب کي يې ځانګړې سيمې د سيد انو کلا چه، صوف، د ه ماسوس او د ارغنــد اب د ســيد انــو لنګــر د ی د د ې ترڅنګ په کند هار ښار کې د سيد انو په نوم کوڅې هم لري. که څه هم د کند هار د د ه ماسوس سيد ان، خلــک لــه اره صاحبزاد ه خېل بولي خو اوس په سيد انوسره ياد يږي.

101.2.1 کند هار د سيد انو ځينې مشهورې کورنۍ

1. په کند هار کې د نوميالي غازي شاه اشرف اغا کورنۍ: سيد شاه اشرف اغا د افغانستان د خپلــواکۍ هغــه

280د ښوا د ويښيا ښې مشر ښاغلي خالد هاد ي حيد ري را استول شوي معلومات

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

نومیالی د ی چې کله غازي امان الله خان د سقاوي اړود وړ په ترڅ کې کند هار ته راغی نو د غه نومیالي اوباتد بیره پښتون سید یې ملا وروتړله او د شاه امان الله بیرغ یې پورته کړ او ترغزني پوري د ټولو سیمو په نیولو کې یې د شاه امان الله خان مر سته وکړه.

2. د کند هار د پنجوائې د سید محمد اغا کورنۍ چې په پنجوائې او شاوخوا سیمو کـې یــوه نــو میـالۍ کورنۍ د ه اود د غې کورنۍ زیاتره غړي اوس هم په کند هار او پنجوايي کې میشته د ي.

3. د شاه ولیکوټ د ژوند ي شا ه اغا کورنۍ چې په کند هار اوشا او خوا سیموکې خاص اراد تمند ان لري.

4. د کند هار د مشهور جهاد ي شخصیت اروابناد حمید اغا کورنۍ.

5. په کند هار کې د یعقوب جان اغا کورنۍ چې د کند هار د سپیڅلې خرقې ته څیرمــه مېشــته د ه او هغــه کوڅه چې د کند هار میوند عمومي واټ او د سپیڅلې خرقې د شمالي د روازه سره نښــلوي د یعقــوب جان اغا په نامه یاد یږي.

6. د کند هار د سید عظیم اغا کورنۍ چې د ښار په څلورمه ناحیه کې یې اوس هم یوه غټه کلاچه شته چـــې اوس د نیک محمد اغا په کلاچې سره یاد یږي. د د غه سید عظیم اغا یو څوی سید محمد نســیم اغــا د د جنوبي زون تنظیمه رئیس و.

7. د کند هار د اوسني قومي مخورسپین ږیري سید عبد الظاهراغا کورنۍ چې په ډیرو جرګو کــې یــې د کند هار د خلکو استازیتوب کړی د ی د د ې کورنۍ زیات شمیر کسان اوس پــه جنــوبي پښــتونخوا کوئیټه کې میشته د ي .

8. د کند هار د ارغند اب د حسام الد ین جان اغا علمي او سیاسي کورنۍ چې په سیمه کې د پوره شهرت نه برخمنه د ه. د د غه حسام الد ین جان اغا زوم محمد سرورخان د کند هار نا ئب الحکو مه و.

9. د کند هار د مشهور روحاني شخصیت سید عبد الرحمن شاه اغا کورنۍ چې په کند هار کــې د خــاص د رناوي نه برخمنه د ه. ویل کیږي چې د سید عبد الرحمان شا اغا غورنیکه سید اد م اغاد پښین د عمرزي سید انو نه و چې وروسته د ملي قائد اعلیحضرت احمد شاه بابا په وخت کي په کند هار کې میشت شوی و او د هغه زوی سید غلام جان اغا د کند هار یو د لویو قومي مشرانو څخه و او د هغه زوی ســید عبــد الروف اغا د کند هار د سید انو مشر او خان پاتې شوي و . د سید عبد الروف اغا زوی سید عبد الرحمن شاه اغا چې د کند هارد لو یوروحاني شخصیتونو نه واونوموړی لوموړی کس و چې په کند هار کي یې یو عام میلمستون، ګلبڼ، د حیوانانو یو ژوبڼ ااو په لوموړي ځل یو شخصي میوزیم جوړ کړی و. ویل کیږي چې نوموړی ډیر سخي سړی و او د قاد ریه طریقې پیرو هم و. د کنــد هارمشــهور روحــاني شخصیت پیرمرچ اغا د د ه د اراد تمند انونه و او اواعلیحضرت محمد ظاهرشاه د هغه ژوبڼ او میلمستون

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ته د سيل لپاره راته . د د ه کوټۍ اوس هم د سيد عبد الرحمن شاه اغا په نامه د کند هار په نوي ښار کــې موجود ه د ه او د ې ته ورته يوه لويه کوټۍ يې د کند هار په د هيمراسي کې هم شته.د د وی اصلي ځای په کند هار کې د باميزو کوڅه د ه چې د بابيانو د کلاپه استقامت يې يو لوی احمد شاهي سرای اوس هــم هلته د د ه په نامه شته.

10. د ه خواجه د سيد قد وس اغا علم پالونکې کورنۍ چې د کند هار د کاروان او منار کوڅو په مينــځ کــې ميشته د ه .

11. د ارغند اب د لنګر د سيد انو کورنۍ چې په سيمه کې د سيد انو يو د لوی نفوذ لرونکې کورنيو نــه د ه، د لنګر سيد ان چې عام کند هاريان ورته ځانګړی د رناوی لري د کند هار په ارغند اب، ميوند او کند هار ښار کې ميشته د ي .

12. د کند هار د مشهور تاجر سيد حبيب الله جان اغا کورنۍ چې د کند هار په ډنډ او نوي ښارکې ميشته د ه.

13. د زلخان د سيد انو کورنۍ چېد روسانو په وړاند ې ملي پاڅون کې يې هم د پام وړ ونډ ه د رلود ه د د غې کورنۍيو غړی سيد فضل الد ين اغا د يوې جهاد ي جبهې مشر پاتې شوی و.

14. د تابين د غازي سيد حيد ر اغا کورنۍ چې د کند هار د ارغند اب په سېمه کې ميشته د ه، سيد حيد راغا د ميوند په غزا کې د غازي ايوب خان ترڅنګ د انګرېز سره په پوره مېړانه وجنګيد او په هماغه ورځ په شهاد ت ورسيد.نوموړی د سيد انو د حيد رزو قبيلې ته منسوب و او د هغه زوی سيد عبد الغفار اغــا د تابين د مشرانونه و.د سيد عبد الغفار اغازوی ډګروال سيد نجم الد ين اغا د سرد ار د اود خان شهيد لــه نژد ې پوځي ملګرونه و او د جمهوري نظام په راو ستلو کې يې د سرد ار د واد خان سره پوره ملتيا د رلود ه. نوموړی لومړنی تن و چې په ارغند اب کې يې به خپلو هڅو سره د سيند پرغاړه د شاه اشرف ښوونځی په عصري ډول جوړ کړ، د سيد نجم الد ين اغا زوی سيد خالد هــاد ي حيــد ري د پښــتوژبي ليکوال او شاعر د ی چې د ښنوا انټرنيټ پاڼې بنسټ يې ايښی او د غه پاڼه چلوي.

15. د د يلاوور د سيد سرور اغا کورنۍ: د غه کورنۍ د روسانو په وړاند ي په ملي پــاڅون کــې ډيــري قرباني ورکړي د ي او د سيد سروراغا زوی شهيد امين الله اغا مشهور په لالاملنګ د کند هارله مشهورو غازيانو نه وچې په يوازي ډول به يې د روسانو پوره محاصره ماتوله. د کند هارچريکان نومي تاريخي اثر کې د د غه غازي ډيرې زياتې کارنامې راغلي د ي او په ۱۹۸۲ زېږد ېز کال کې د کند هار په ميانجوی سيمه کې د روسانو لخوا په مخامخ جګړه کې په شهاد ت ورسيد او د ميانجوی په جومات کې ښــخ د ی. د لالا ملنګ يو ورور سيد طيب اغانوميږي.

16. د کند هار د فقير روحاني شخصيت پيرمرچ اغا کورنۍ چې په هېلمند او کند هار کې ميشته د ه .

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

17. د معروف د سید انو کورنۍ: د غه کورنۍ د کند هار په معروف ولسوالۍ کې میشته د ه چې په سېمه کې اڅکزي او علي زي خاص د رناوی ورته لري.

18. د بازګل اغا او سید ګل اغاکورنۍ : چې د کند هار د سید انو یوه مشهوره کورنۍ د ه او د ا څلوېښت کاله کیږي چې په سعود ي عربستان کي میشته د ه او په مد ینه منوره کې استوګن د ي.ویل کیږي چې د غه کورنۍ د افغاني حاجیانو سره هرکال معنوي مرستي هم کوي.

19. د سپین کوڅي صاحبزاد ه کورنۍ چې زیارت یې د کند هار ښار په د وهمه ناحیه کې د ی او خلک ورته ډېر د رناوی لري.

20.د تور اغا کورنۍ چي زیارت ئې د سپېڅلې خرقې سره نږد ې د ی او ډېر شمېر د روږیان لري.

21. د کند هار په د هله کې د سید محسن اغا کورنۍ چې اوس په معصوم اغا سره شهرت لري. ویـل کیـږي چې د د غو سید انو کورنۍ خپلې ډېرې ځمکې د د هلې د بند جوړولو ته ډالـۍ کـړې وې او د ا هـم مشهوره د ه چې سید محسن اغا ته اعیحضرت غازي امان الله خان ډېر د رناوی د رلود او هغه به یې خپل پېر او مرشد باله. په هرو د ریومیا شتو کې به یې یو ځل کابل ته ورغوښت او د د ه د روحاني فیو ضا تو نه به یې ګټه او چتوله. د سید محسن اغا نیکونه سید ابد ال اغا او سید ال اغا نو مید ل چې لوی احمـد شاه بابا هغوی ته ډېر د رناوی د رلود او کله یې چې د کند هار د ښار چې په هغه وخت کې د احمد شاهي ښار په نامه یاد ېد ه د جوړېد وراد ه او تکل وکړ نوابد ال اغا اوسید ال اغا یې چې د واړه ورونـــه وو راوغو ښتل او د د وی په متبر کولاسونو یې د د غه ښار د بنسټ ډېره کېښو د لــه، د د وی کـــورنۍ اوس هم د ښار په بامیزو کوڅه کي میشته د ه.

22.د سید حسین اغا کو رنۍ چې د کند هار په د یمراسۍ کې ئې غټه کلا او س هم د سید قا سم جان اغــا پــه نامه سره یاد ېږي.

23.د د ه ماسوس د غني جان اغا کورنۍ.

24.د ذاکر شریف د جهاد ي شخصیت سید محمد جان اغا کورنۍ.

25.د ګلجه اباد اوسبزکار د سید انو کورنۍ.

26.د مېر بازار سید ان چې د کند هار خلک ورته ډېر د رناوی لري او خپله پیر خا نه یې بولي.

101.2.2 کند هار سید انو مشهور شخصیتونه

1. غازي شاه اشرف اغا چې په د ویم ځل یې په کند هار کې د غازي امان الله خـان بیـرغ پـورته کـړه او ترغزني پورې یې ټولي سیمې بیرته د غازي امان الله خان تر ولکې لاند ې راوستلې.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

2. غازي سيد حيد راغا چې د ميوند په تاريخي غزا کې د افغان غازيانوسره يوځای په شهاد ت ورسيد .
3. غازي شهيد سيد امين الله اغا چې په لالا ملنگ مشهور و او په کند هاريانو کې د د جهاد د يو وتلي اتل په نوم شهرت لري.
4. سيد محمد نسيم اغا چې د تنظيمه رئيس و.
5. موسی کليم اغا چې د مشهورو جهاد ي شخصيتونو نه و اود کوټې په سرياب کې ښخ د ی .
6. روحاني شخصيت پير مرچ اغا چې اوس هم ژوند ي د ی او په جنوبي افغانستان کې د خلکو د ځانگړي د رناوي نه برخمن د ی.
7. روحاني شخصيت شهيد سيد عبد الرحمن شا ه اغا چې په کند هار کې يې ژوبڼ او ميوزيم د رلود.او هم هلته ښخ د ی .
8. د کند هار وتلی ولسي شاعر سيد عبد الخالق اغا
9. ډگروال سيد نجم الد ين اغا چې د سرد ار د اود خان د نړد ې ملگرونه و او د هغه سره د جمهوري رژيم په رامينځ ته کولو کې يې مهمه ونډه د رلود ه. نوموړي د جهاد په د وره کي هم د کند هارد مجاهد يد نو په فوځي روزنه کي د پام وړ ونډ ه د رلود ه.
10. خالد هاد ي حيد ري چې د پښتو ژبي يو ځوان ليکوال، شاعر او ژورنالست او د بېنـــوا د ويبپـــا ڼـــې مسئول چلونکی د ی.

101.3 پښتونخوا د سيمې سيد ان

1. د سوات د بو نير د سيمې سيد ان چې سيد علي تېر مذي چې په پير بابا سره شهرت لري هوري ښـخ د ی اوټول پښتانه ورته زيات اراد ت او د رناوی لري.
2. د باجوړ د سيمې سيد ان
3. د چترال د سيمې سيد ان
4. د د ير د سيمې سيد ان
5. د خيبر ايجنسی سيد ان
6. د کورمې ايجنسی سيد ان چې پښتانه او شيعه مذهبه د ي او د احمد زيو، د کرمان د سيد انو، د تېـــراه د سيد انو او د ماوړه د سيد انو په نامه شهرت لري.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

7. د اورکزیو ایجنسۍ سید ان
8. د د بړه غازي خان سید ان
9. د پېښور د سیمې سید ان
10. د بنگښو د سیمې سید ان
11. د لکي مروت سیمې سید ان: چه د شېخ شاه روحاني اولاد گڼل کېږي و د ابا خېل، متوري، و میچن خېل کلو کښې استوگن لري. د د ې نه علاوه د تاجي زو سېد ان هم په علاقه کښې قد ر لري. نامتو لیکــوال و تاریخپوه ډاکټر سېد چراغ حسېن چه کوم نه گڼ شمېر کتابونه لکه د ود چراغ، تذکره پیر سباک، انوار چراغ، و د قیصو کتاب نالید لې بلا منصوب د ي، هم د ې سیمې نه د ي.
12. د شمالي وزیرستان سید ان ([281]): د شمالي وزیرستان سید انو ته په سېمه ابزه اصطلاح سید گي وایــــي چې د وی د د غې سیمې په ځوی، د ویگر، ډنډ، ورغړ، رباط اوشوال کې استوگنه لري او نن د پښتنود یوې قبیلې په تو گه مو جود د ي. سید گي په پیل کې په د وو بر خو ویشل شوي د ي چې ملکا خېل او ذکر خېل نو میږي اود قبیلوي اتحاد له مخې ملکا خېل د ابر اهیم خېلو وزیرو سره متحد او یو مو ټی د ي. د سید گي د قبیلې د خیلو نو او د استو گنې د سیمو نو مونه په لاند ې ډول د ي :

- ذکرخېل، شد اد خېل، ابا خېل، شومېر خېل، مولي خېل او مصري خېل چې په ډنډ او رباط کــې استوگنه لري
- شود ي خېل، لاد ه خېل، جبر خېل، ټول بیگ خېل، کبډي خېل، اتک خېل، رومي خېــل، مــد ک خېل، سرورخېل، زوبر خېل، نظر بیگ خېل او اخوند خېل چې پــه د ویگــر او ځــوی کــې استوگنه لري
- میاگل خېل چې په د ویگر، ورغړ، ډنډ او شوال کې اوسیږي
- کاکا خېل، سره گنډه، تره کي گنډه، غوټي گنډه چې په ډنډ کې او سیږي
- ملکا خېل، بود ر خېل، مسیري خېل، ایبار خون خېل، گري خېل، خد ري، گرړخېــل، میســون خېل او خړه شوپه چې زیات شمېر یې په ځوی او لږ شمېر یې په د ویگر کې استوگنه لري
- همد اراز حکیم خېل په ډنډ او رباط کې استوگنه لري

13. سهېلي پښتونخوا سید ان: د سهیلي پښتونخوا سید ان په پشین، ژوب، چمن، لورلایي، او کــوئټه کــې استوگنه لري چې مشهور ښنا خونه یې ښاد یزي، عمرزي، حید رزي او ابراهیمزي د ي.

281پښتني قبیلې د پېښور چاپ ۱۷۹ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

- د کوئټې په سید انو کې د سید عبد النافع اغا کورنۍ چې شاد یزي سید ان د ي د یاد ولـــوور د ي چي زیات شمیر مرید ان ئې په کوئټه، پښین چمن او نورو سیمو کې شته.
- په پښین کې د سید انو یوه بله مشهوره کورنۍ هم شته چې مشر یې د سرانانو علي اغا د ی چې یو ستر عالم، مد رس او د کویټې، پښین او کراچۍ په پښتنو او غیر پښتنو کـــې ډېـــر شـــمېر مرید ان اوا راد تمند ان لري.

باید زیاته کړو چې سید انو د هند په نیمې وچې باند ې د ۱۴۱۴ میلاد ي کال نه تر ۱۴۵۱ میلاد ي کاله پورې واکمني کړې د ه چې د د وی واکمني د سید انو د واکمنۍ په نامه سر ه یاد ېږي چې د ځینو مشهورو واکمنانو نو مو نه یـــې په لا ند ې ډول د ي :

خضرخان، سلطان مبارک شاه، سلطان محمد شاه اوسلطان علاؤالد ین ([282])

101.4 افغانستان و پښتونخوا کې د سید انو مشهور شخصیتونه

افغانستان و پښتونخوا کښې د سېد انو مشهور شخصیتونه په د ې ډول د ي ([283]) :

1. د ختیز نابغه علامه سید جمال الد ین افغاني
2. د پښتو ژبې لیکوال، شاعر او فیلسوف اروابناد استاد ښاغلی گل پاچا الفت.
3. د اعلیحضرت محمد ظا هر شاه د واکمنۍ په وخت کې د عد لیې وزیرار وابناد ښاغلی سید شمس الد ین مجروح
4. د کابل پوهنتون استاد اروابناد شهید سید بهاؤ الد ین مجروح.
5. د قبایلو د وزارت پخوانی معین ښا غلی سید مسعود پو هنیار
6. د کونړونو پخوانی والي ښاغلی سید فضل اکبر
7. د کونړ او سنی والي ښاغلی سید فضل الله واحد ي
8. سیاسي شخصیت او لیکوال شهید ښاغلی سید یو سف میړني
9. په ولسي جر گه کې د خوریا نیو پخوانی استازی ښاغلی فاروق میړنی
10. د پښتو ژبې لیکوال ښاغلی سید حسین پاچا

282هند وستان پر اسلامي حکومت، د مفتي شوکت علي فهمي اثر ۳۵ـ - ۳۶ـ مخونه، د هلي

283زما شخصي یاد د ښتو نه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

11. د پښتو ژبې شاعره، ليکواله او ويند ويه اغلې مير من مستوره شال

12. د پښتو ژبې ليکواله او ويند ويه اغلې مير من پروين علي

13. ستر روحاني شخصيت سيد علي تر مذي مشهور په پير بابا

14. د افغانستان د ملي محاذ مشر ښا غلی پير سيد احمد ګيلاني

15. ښاغلی سيد اسحق ګيلاني

16. ښاغلې مېرمن فا طمه ګيلاني

17. د ننګرهار د ليسې پخوانی مد ير ښاغلی سيد مقصود سعيد ي

18. د ننګرهار د سره رود قومي مخور اروابناد معشوق جان اغا

19. ښاغلې د کتور کبرا مظهري ما يار

20.د ښېنوا د ويب پاڼې بنسټ ايښود ونکی او مشر ښاغلی خالد هاد ي حيد ري

21. د پښتو ژبې مشهور شاعر ښاغلی سيد محمد طا هر بينا

22.د پښتو ژبې شاعر او ليکوال ښاغلی سيد نورالله ځل

102 شلماني

زمونږ پښت پو هان او نسب پېژند ونکي شلماني له اره سړبني پښتانه ګڼي چې د مومند و پــر ســترې قــبيلې ورګډيږي. د وی د پښتونخوا د خيبر ايجنسۍ کې د شلمان په د ره کې د تاترې په شا اوخواکې استوګنه لري او د د وی سېمه په لوی شلمان، کم شلمان ويشلې شوې د ه او د لنډي کوتل نه ۲۵ کيلو متره واټن لري او مشهور ښاخونه يې اليــم زي، ترکزي او کم شلمان د ي ([284]).

د د وی په ګاونډ کې شينواري، اپريد ي او ملا ګوري مېشته د ي. د خيبر ايجنسۍ نه پرته ځينــي شــلماني پــه سوات، الا ډنډ، د ير، باجوړ، بو نير، شنګله، هريپور، ملکنډ، ډارګۍ، ســخاکوټ، صــوابۍ، چارســد ه او عمــر زيــو (هشتنګر) چې مانا يې اته ښارونه د ي او پښتانه يې په خپله ورځنۍ محاوره کې اشنغر بولي مېشته د ي. د اســې ويــل کيږي چې د شلمانيو ځينې کورنۍ د ننګرهار ولايت د سپين غر په لمنه کې د پچير اواګام د ولسوالۍ د تورې بورې په سيمه کې هم شته.

284پښتني قبيلې، د کتور لطيف ياد ، ۱۸. مخ د د انش چاپ، پېښور

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

102.1 استوګنې سیمې

په پښتونخواه کښې د شلمانو د استوګنې سیمې په دې ډول دي ([285]) :

1. په خیبر ایجنسئ کې د وی د شلمان په د ره کې استوګنه لري چې پېښور ته نږدې موقعیت لري.
2. په صوابئ کې
3. په چارسد ه کې د عمرزیو او تور لنډي په کلیوکې چې نوښار ته نږد ې موقعیت لري.
4. د ملکنډ ایجنسئ په سخاکوټ، ډارګئ، بټخېله، الا ډنډ، ډهیرې، تهانه او ګاټ کوټئ کې.
5. د سوات په بریکوټ- مېنګوره، شېر پالم، جورا، خاري راې، سیجبان، بولکراې، برتهانه، پېشتوناې، باربارو او سواتیه کې (چې د سوات او د بر تر مینځ پوله د ه)
6. د شانګله په کوټکئ او نورو کلیوکې.
7. د د بر په ټایمر ګره، بلمباټ، ناوه ګئ او چکد ره کې.
8. د هزاره په هریپورکې
9. په بونېر کې

د شلمان کلمه د سلم، سریمان او سلیمان سره ډېره ورته ښکاري چې د پښتنو د یوې لر غو نې سیمې (روه) نوم د ی او د تاریخ حیات افغاني د روایت نه هم د شلمان او سلیمان اړیکه ښکاري.

تاریخ حیات افغاني د شلمانیو په اړوند د اسي لیکلي د ي :

"شلماني په پیل کې د کورمې د سیند په غاړو کې اوسېد ل چې د شلمان د سیمې له کبله د وی په شلمانیو باند ې مشهو ر شول. ترد ې وروسته د وی له د غه ځایه تېراه ته لاړل او بیا له د غه ځایه یې هم ولېږد ېد ل او بیا د پېښور په شاالو خواکې په هشتنګر (اشنغر) کې مېشته شول. په پنځلسمې میلاد ي پېړۍ کې یوسفزیو د وی له د غه ځایه بې واکه او وشړل. اصلي علت یې د او چې کله یوسفزیو د افغانستان نه پښتونخوا ته مهاجرت وکړ او د پېښور حد ود و تهورسېد ل نو د د لا زاکو د قبیلې نه یې د خپلې ګوزارې لپاره یو ه اند ازه ځمکه وغوښتله هغوی هم یوسفزیو ته ځمکه ورکړه، خو کله یې چې د شلمانیو نه یې د خپلو ځمکو د خړوبولو لپاره د اوبو غو ښتنه وکړه نو شلمانیو هغوی ته مثبت ځواب ورنکړ. په پای کې یوسفزي د د و ابې سیمې ته راغلل اود شلماني قبیلې سره یې چې له پخوا نه یې د هشتنګر په سیمه کې بې خپل واک ټینګ کړی و په جګړې لاس پورې کړ. د جګړې په نتیجه کې شلمانیو ماتې وخوړه اود د شلمانیو د قبیلې مشر چې خالو نومېد و وژل شو، خوبیا وروسته سلطان اویس سواتي هغوی ته د سوات

---

http://www.shalman.iwarp.com/whats_new.html285

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د سیمې په الا ډنډ کې ځای ورکړ چې اوس هم یو شمېرشلماني د یو سفز یو په سېمه کې مېشته د ي. "([286])

شلماني ډېر میلمه پال او غیرتي خلک د ي. د وی د میلمنو لپاره ښې حجرې لري او د میلمنو ډېر قد ر کـــوي. شلمانیو په تاریخ کې ډېرې توري وهلي د ي. د وی د مغولو او انګرېزانو په وړاند ې په مېړانه جنګیـد لـي او خپـل پښتني رسالت یې سرته رسولی د ی. شلمانیانود مغولو پر خلاف د ایمل خان مومند او د ریاخان اپریـد ي د مبـارزو ټینګه ننګه کړې د ه. ([287])

شلماني خوارېکښه خلک د ي او زیاتره د سو د اګریو په چارو بوخت د ي، ځکه چې سېمه یې غرنۍ او کرکېله پکې کمه د ه.په ټوله پښتونخواکې د شلمانیو مجموعي شمېر ۳___ تنه خلک ښود ل شوي د ي.

102.2 نامتو شخصیتونه

شلمانو کښې نامتو شخصیتونه په د ې ډول د ي ([288]):

1. راحت خان شلمانی چې د هند د نیمې وچې تر خپلواکۍ د مخه د شلمانیو نا متو مشر و او ویـل کیـږي چې د ال انډیا د کانګریس د ګوند د مشر او د هند د لومړي وزیر پنډیت جواهرلال نهرو سره یې د هغه سفر په تر څ کې چې پښتونخوا ته یې کړی و لید لي و او د پښتنو د راتلونکي برخلیـک پـه اړه یـې ورسره خبرې اترې کړې وې. نو موړی د ملکنډ ایجنسۍ د سخاکوټ د شلمانیو نه و.
2. اروابناد نیک عمل خان شلمانی
3. اروابناد حاجي زبیر شاه شلمانی
4. اروابناد ملک حضرت شاه شلمانی
5. اروابناد حکیم شاه شلمانی
6. اروابناد نیک شا ه شلمانی
7. اروابناد شا کر ا لله شلمانی
8. اروابنا د رحمن الله شلمانی چې په بابو مشهورو او د سرکاپې بالا اوسید ونکی و.
9. اروابناد ملک رحیم شاه شلمانی
10. اروابناد ګلستان خان شلمانی

286تاریخ حیات افغاني، ٤٨. مخ، د د انش چاپ، پېښور
287پښتني قبیلې، ۱۸. مخ
http://en.wikipedia.org/wiki/Shilman288

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

11. ار وابناد زیبانشاه شلمانی
12. اروابناد زیرن شاه شلمانی
13. اروابناد محمد نثار شلمانی چې د ملکنډ ایجنسۍ د سخاکوټ د بازار اوسید ونکی و.
14. متوکل خان شلمانی د بهاما ډهیرې او سید ونکی.
15. ګران باچا شلمانی
16. حبیب الله خان شلمانی
17. محمد سعید غمګین چې د پښتو ژبې شاعر او د ملکنډ ایجنسۍ د بټخیله د الا ډنډ او سید ونکی د ی.
18. بابا عبد الر حمن شلمانی چې د پښتو ژبې شاعر او د ملکنډ ایجنسۍ بټخیله د الا ډنډ او سید ونکی د ی.
۳-حیات افغاني، د د انش چاپ، پېښور، ۵۱. مخو نه.
19. شیخ ګل صاحب شلمانی
20. اروابناد ملک غازي ګل شلمانی وزیر خېل
21. فرېد شهزاد خان شلمانی د مټه د سجبان او سید ونکی سید کریم خان شلمانی
22. قاضي عبد الحی شاه شلماني
23. شهید قاضي عبد الکریم شاه شلمانی چې د انګرېزانو سره په جګړه کې په ۱۸۹۵ میلاد ي کال شهید شـوی واو مزار یې بای پاس تهاڼې ته نږد ې د ی.
24. محب ګل شلماني
25. عمر رحمن شلماني
26. سید احمد خان شلماني
27. فضل کریم شلماني
28. پروفیسر خورشید روشن شلماني
29. ډاکټر احمد خان شلماني
30. فضل غفار شلماني
31. جمیل تاج شلماني
32. ارشد کریم شلماني

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

33.محمد امین خان شلماني

103 شملزي

زموږ پښت پو هان او نسب پیژند ونکي د شملزیو یا شمولزیو د قبیلې خلک غلجي پښتا نــه او د تــو خــو د قبیلې یو ښاخ ګڼي. د شملزیو د قبیلې خلک د زابل ولایت د شملزیوپه ولسوالۍ، د غزني په ولایت، د پکتیا ولایـــت د زرمت په ولسوالۍ کې چې زرمله یې هم بولي او د نیمروز ولایت د کنګ په ولسوالۍ کې استوګنه لري.[289]

د زابل ولایت د شملز یوولسوالي د همد ې قبیلې د نامه له کبله د شملز یو د ولسوالۍ په نامه سره یاد یـــږي. د شملزیو ولسوالي د زابل ولایت د د ربو نورو ولسوالیو یعنې اتغر، شینکۍ او نو بهار سره ګډه پو له لري. همد اراز د شملز یو ولسوالي د ډیورنډ د کر ښې سره هم ګډه پو له لري او د شملز یو د ولسوالۍ د خلکو مجمو عي شمېر ۳۳۳۵۱ تنه ښو د ل شوي د ي. په د غې ولسوالۍ کې د ناصرو د قبیلې خلک هم استوګنه لري.[290]

شملزي غیر تي، مېلمه پالو نکي، زړور او په پښتو او پښتو نوالې باند ې مین خلک د ي. شملزیو یو د نـــورو غلجیو قبیلو سره یو ځای د مغولو پر خلاف په زابل کې د ویاړه ډکې مبارزې کړي د ي. همد ارز د افغان- انګرېز په د رو ګونو تاریخي جګړو کې هم د شملزیوونډه د رنه د ه. د روسي ښکېلا کرو او بلو سګرو ځواکـــو نـــو پـــر خلاف د شملزیواو په مجمو عي تو ګه د تو خیو مبارزې زموږ د ویاړلي هېواد په تاریخ کې په زرینو کر ښو ثبتې د ي.

د شملز یو د قبیلې خلک د زابل ولایت د نورو پښتنو په څېر د کر کیلې او مالد ارۍ په چارو بو خـــت د ي.د د وی په سېمه کې غنم او نورې غلې د انې کرل کیږي. همد اراز باد ام، انګور، مڼې او نور ډول ډول میوې هم پکې شـــته. ځمکې یې ز یاتره د کاېزونو په اوبو خړوبیږي، خو په وروستیو وختونو کې خلک د خپلو کر نې د ځمکـــو لپـــاره د واټر پمپونو نه هم ګټه اخلي. د د وی د ود و نه او رواجو نه کټ مټ د هغې سیمې د نورو پښتنو قبیلو په څېر د ي.

د شملزیو ولسوالي د زابل ولایت د مرکز د کلات نه ۷۰ مېله واټن لري. له بد ه مر غه د افغانستان د ولت د غـــې سیمې ته هیڅ ډول پا ملر نه نه د ه کړې. نه پکې کوم روغتیایي مرکز شته چې خلک د خپلونارو غانو علاج پکې وکړي او نه هم د ولت د غې سیمې ته د بر یښنا، ښوونې او روزنې او نورو بر خو کې کو مه پا ملر نه کړې د ه، نو ځکه یې زیاتره خلک ډېر بېوزله او د پو هې له نعمته بې بر خې د ي. که څه هم چې د د غې قبیلې خلک د علم او پو هــې ســره مینه لري او زیات شمېرلیکوالان او شاعران یې په خپلې غېږه کې روزلي د ي. د د غې د لیکو الو او رو ښا نفکرانو نه یو هم ښاغلی حلیم شملزی د ی. برسېره پرد ې چې د پښتو ژبې یو ښه او تکړه لیکوال د ی، په د یني او مـــذهبي او د یني برخه کې هم د بشپړې پو هې خاوند د ی. د شملزیو د قبیلې ځینې نور مشهور کسان حاجي عز یز الله خان شملزی،

---

289 پښتني قبیلې، د د کتور لطیف یاد تالیف، ۱۸۱ مخ، د پېښور د د انش خپرند ویه ټولنه.

290 http://en.wikipedia.org/wiki/Shamulzayi_District

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

غلام شملزی او عبد السلا م خان شملزي د ي.[291]

104 شیتک

د پښتنو قبیلو په ډله کې د کرلاڼیو په ټولنیز ګروپ کې د شېتک قبیله ډېره مشهوره د ه. د شیتک د قبیلې نــه په مجمو عي توګه مقصد د وړ، بنوڅي او تڼي د ي.

ویل کېږي چې د د غې قبیلې مشر نیکه شاه فرید نومید چې وروسته په شیتک سره مشهور شــو. نومــوړی د ککی زوی او د کرلاڼ لمسی د ی. په پیل کې د شیتک د قبیلې خلک د سلیمان د غره په یوې لړۍ کې چې شوال نومیږي استوګنه د رلود ه چې اوس هم په د غه غره کې د خلکو پخوانی استوګنځی په ککۍ میله [292] مشهور د ی. ویل کیږي چې د شیتک د میرمنې نوم بانو یا بنو و او له همد ې کبله د وی په بانوزو یا بنو زیو باند ې مشهور شول چې وروســـته د وخت په تېرېد و سره د غه کلمه د زیات استعمال په وجه په بنو څیو بد له شوه.[293]

شیتک د رې میر منې د رلود لې. د یوې میر منې اولاد ه یې تڼي او د وړد ي، د د ویمې میر منې یعنــې بــانو (بنو) اولاد ه یې کیوي او سوراڼي او د رېیمې میر منې اولاد ه یې جیم یا زیلم او هوید نو مېــد ل چــې د د وی اولاد ه ډېره لږه او په کیوي او سوراڼي کې شا مله د ه.[294]

د وی په پیل کې د تو چي په جنوب کې د غره په لمنه کې او سېد ل، خو د سلطان شهاب الد ین غوري د واکمنۍ په وخت کې شیتکو د بنو په سېمه باند ې برید ونه پیل کړل. د بنو د سیمې د تسمیې وجه په اغلب ګومان سره د هماغې ښځې یعنې د بنو د نوم له کبله د ی. کله چې شیتکو پر د غه ځای برېد وکړ نو په هغه وخت کې د لتــه منګــل او هنــي پښتانه اوسېد ل. د د ې حملو په نتیجه کې د شیتک په اولاد ه کې د کیوي او سو راڼي اولس برید ونه جاري وساتل چې بیا وروسته منګل او هني له د غه ځایه ولېږ د ېد ل. د هني د قبیلې لږ شمېر خلک د هند وستان خواته لاړل او یو شمېر د منګلو د قبیلې سره یو ځای د سپین غره په جنوب کې اباد شول. د هني او منګلو د قبیلې تر وتلو ورو سته د د غــې قبیلې خلک د خپل پېر په لار ښووونه د بنو سېمه په خپل منځ کې په د ې ډول سره وویشله چې د میــری د مشــر زوی کیوي اولا د ې ته یې سهیلي برخه چې اوس په میري سره مشهوره د ه ورکړه، د ککي اولاد ې ته یې تر ختیځو بر خو پورې چې په هغه وخت کې زیاد ه اباد ه او ښه سېمه وه ورکړه، د کیوي د ویم زوی سمي ته یې تر نار پورې منځنــۍ برخه ځمکه او د سوراني او لا د ې ته یې د کورمې د رود شمال ته تر ټل پورې سیمې ورکړل شوې.[295]

---

291 د شملزیو د قبیلې په برخه کې د د ې مقالې د لیکوال شخصي یاد ښتو نه.

292مېله = (مېنه = ځای = ټا ټوبی) لیکوال

293پښتانه د تاریخ په رڼا کې، ۳٦۹ مخ

294پښتنې قبیلې، د د انش چاپ، پېښور ۱۸۱- ۱۸۲ مخونه.

295حیات افغاني، د د انش چاپ، پېښور، ۵۱. مخو نه.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د شیتکو د اولاد ې یعنې د وړو، بنو څیو او تېيو ذکر د مخه په خپلو خپلو رد یفونو کې راغلی د ی.

105 شیرانې

که چیرې د شیرانیو د قبیلې د نسب شجره په غور سره وڅیړو نو جوته به شي چې د غه قبیله د سړبن په ټولنيز ګروپ پورې یوه اړونده قبیله د ه. د شیرانیو د قبیلې شمال ته د وزیرو قبیله، لو ید یځ ته یې ژوب او د مند و خیلو د قبیلې سېمه، جنوب ته یې د کاکړو قبیله او ختیز ته یې هغه قبایل مېشته د ي چې په د یره اسماعیل خان کې استوګنه لري.[296]

د روایتونو پر بنسټ شرخبون پنځه زامن د رلود ل یعنې شیرانی، ترین، پاڼه، بړیڅ او اورمړ. ویل کیږي چې شیرانی د شرخبون مشر زوی و، خو پلار یې د مشرۍ پګړۍ ترین ته ورپه سر کړې وه، [297] له همد ې کبله شیرانی د خپل پلار او ورونو نه خپه او یو پیغام یې کاکړ ته چې د د ه مورنی نیکه و په د ې شرحه ورواستاوه:

"زه د لته ډېر په تنګ شوی یم، راشه او ماله ځانه سره بو ځه!"

کله چې کاکړ ته د غه پیغام وررسید ه نو د خپلو څو تنو زامنو سره د شرخبون کورته ورغی او ورته یې ویل چې شیرانی پربږد ه چې زما سره لاړ شي. شرخبون پرد ې خبره راضي نه و، خو کله چې شیرانې په تللو باند ې ټینګار وکړ نو په د غه وخت کې ترین په غو سه شو او شر خبون ته یې وویل چې شیرانی پرېږد ه چې د کاکړ سره لاړ شي او که چیرې هغه د لته نه وي نو څه به وشي. په پای کې کاکړ، شیرانی له ځا نه سره بوت او شیرانې هم ځمنه وکړه چې د د ه اولاد ه د ې هیڅکله هم په سړ بنیو پښتنو کې نه شمېرل کیږي [298] او په د ې تو ګه د خپل مو رني نیکه یعنې د کاکړو په کورنۍ کې چې غر غښتي پښتانه د ي شامل شو او اوس په ښو او بد و کې د غر غښت د ټولنیزې ډلې سره اړیکي لري.

شیرانې د سهیلي پښتونخوا د شیر انیو په ډیسټریکټ یا ولسوالۍ کې استوګنه لري چې د د غه ډیسټریکټ د خلکو ژبه پښتو د ه. د شیرانې د یسټریکټ د ژوب، د یره اسماعیل خان او مو سی خیلو د ولسوالیو سره ګډه پو له لري. د شیرانیو سېمه د ګو مل جنوب ته پر ته د ه چې د سلیمان غر هم د د وی په سېمه کې مو قعیت لري. د وزیر ستان په څېر د د وی سېمه هم غر نۍ د ه. شیرانې زیاتره د کرنې او مالد ارۍ په چارو بو خت د ي. که څه هم د کرنې ځمکې یې لږې او او به هم چند انې پکې ډیرې نه د ي خو خلک غنم، جوار، اوربشي، وریجي او تنبا کو کري. هغه شیرانې چې په غر نیو سیمو کې ژوند کوي د وی د غرونو لمنې په للمي ډول سره کري.د د وی حیوانات غوایي،

296اضلاع، ایجنسي ها وقبایل ایالت پښتو نستان، ۹۲ مخ.

297پښتانه د تاریخ په رڼا کې، ۱۲۷۷ مخ.

298حیات افغاني ۱۷۳-۱۷۶ مخونه.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

پسونه او وزې د ي.

د د وی په غر نیو سیمو کې د جنغوزیو او انارو ونې هم شته چې خلک یې ټولوي او په بـازارونو کـې یـې پلوري. همد اراز د د وی په غر نیو سیموکې ډول ډول وحشي ځناور، ژوي او مر غان شته چې په د غـو ځنـاورو او ژوو کې وحشي ګډان، سوی، وحشي پیشوګانې، وحشي لیوان، ګید ړې، وحشي وزې او هو سۍ شته.

105.1 مشهور کلي یې

شیرانې د پښتونخوا ایالت په د ېره اسماعیل خان او د سهیلي پښتونخوا د شیرانیو په ډیسټریکټ کې اسـتوګنه لري، خو ځینو خلکو یې د موسی خیلو د ډیسټریکټ د سنغر سیمې ته چې اوس ورته تونسه شریف وایې لیږ د ید لي او د د غې سیمې د د رنګ په تحصیل کې ژوند کوي.شیرانیو د قبیلې مشهور کلي د اد ي [299] :

- لهار کلی
- کازا ملیزي
- ستانو راغه
- چچوبي(څخو بی)
- میر علي خېل
- ماني خوا
- سور لکۍ
- شنه پو نګه
- احمد ي د رګا
- لاوارا
- مرغ بل
- تور راغه
- د ب شیخان
- مغال کوټ

---

299 **http://en.wikipedia.org/wiki/Shirani**

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

- شین غر

105.2 مشهور ښاخونه او څانګې

د شیرانیو قبیله په لاند نیو ښاخو نو او څانګو ویشلې شوې د ه

- حسن خیل
- اوبه خیل
- کپیپ
- کرمانزي
- محمد زي
- سالار خیل
- مروت خیل
- سپند زي
- جوهر خیل

105.3 میلمه پا لنه

شیرانې میلمه پا لونکي خلک د ي. د وی د خپلو میلمنو ډېر قد ر کوي. د وی خپلو میلمنو ته ډول ډول خونـــد ور خواړه تیاروي. د وی په خوړو کې د لاند ي د غوښو، کړایي کباب، سره کړو غوښو، سابو او اوګرې نه ګټه اخلي.

105.4 ښوونه او روزنه

که څه هم شیرانې د علم او پو هې سره مینه لري، خو له بد ه مرغه د هغه ځای چاراواکي د غې مهمې مسالې ته کو مه ځانګړې پا ملر نه نه کوي، نو ځکه د ښونځیو او تعلیمي مو سسو د کموالي په وجه د د غه ځای ډېر خلک او په تېره بیا ځوانان او نجونې د علم او پو هې له نعمته بې برخې ساتل شوي د ي او خلک مجبورد ي چې خپل اولاد ونه او زامن د یني او مذهبي مد ر سو ته ورولیږي.

شیرانې په عمو مي تو ګه غریب خلک د ي. د د وی خلک زیاتره د کرنې په چارو بو خت د ي، خو یو شـــمېر خلک یې د خلیج په عربي هېواد ونو کې هم مزد ورې کوي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

شيراڼي زړور او په خپلواکی مین خلک د ي. د انګریزي یر غلګرو په وړاند ې یې له ویاړه ډکې مبارزې کړي د ي. د د غې قبیلې په نامتو مبار زینو کې یو هم ماشو خان شیراڼی و چې د انګرېزانو سره په جګـــړه کـــې د ژوب د سیمې په سلیازي نو مې سیمه کې شهید شوید ی.

د د بېره اسماعیل خان او د سهیلي پښتونخوا سر بېره یو شمېر شیراڼي د هند و ستان د راجستهان ایالت د ناګور شیراڼي اباد په سېمه کې استوګنه لري چې د د وی سیمې په څلورو محلو باند ې ویشل شوي د ي یعنې، صو فیه، غـــو ثیه، نجمیان او نوري. همد ارز هلته څو کلي هم شته چې شیراڼي پکې استوګنه لري. د د غو کلیو نو مو نه په د ې ډول د ي :

- برنیل
- بهینیاد
- د انتا
- حمید پور
- ډونګاري

مشهور لیکوال حافظ محمود خان شیراڼي او د هغه زوی اختر شیراڼي د راجستهان د ناګور د سیمې شـــیراڼي د ي. ویل کیږي چې شیراڼي هند وستان ته لو مړی ځل د مغول واکمن همایون په وخت او د وهم ځل د اکبر پاچا په وختو نو کې راغلي د ي. د هند د راجستهان ایالت د شیرانیو نه سربېره یو شمېر شیراڼي د هند وستان د ګجـــرات د ایـــالت د واد نګـــــر، کالیګـــــام او احمـــــد ابـــــاد کـــــې هـــــم اســـــــتوګنه لـــــري.[300] په عمو مي ډول شیراڼي قبیلوي خصوصیات لري او د قوانینو تابع نه د ي.

106 شینواري

شینواری د پښتنو یوه مشهوره قبیله د ه چې د سړبن په ټولنیز ګروپ پورې اړه لري او د ســـپین غـــره پـــه شمالي لمنو او د ننګرهار په جنوب ختیځ کې مېشته د ي. د د وی یوه برخه د پښتونخوا ایالت په لواړګی، څو کـــورنۍ یې د کوهاټ په ځنګلونو کې، پېښور، د کونړ ولایت په سره کمر، د پروان ولایت د شینوارو په ولسوالۍاو کشمیر کې هم استوګنه لري.

پښتانه د تاریخ په رڼا کې د شینوارو د قبیلې په اړه لیکي د ي:

لکه چې د د غې قبیلې د شجرې نه معلومېږي چې کاسیان په یوولسو څانګو وېشل شوې د ي چـــې د شـــینوارو

300 http://en.wikipedia.org/wiki/Sherani_District

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

قبیله هم په د وی کې شامله د ه. لکه چې د پټې خزانې د روایت نه معلومیږي د خرشبون په اولاد ه کې د کند او ځمند اولاد ه د غوړی مرغی نه د غزني، کابل او پېښور د واد ي له لوري مهاجرت پیل کړ، نو په د غه وخت کې کاسیان بېرته د سلیمان غره ته لاړل او هلته مېشته شول. البته د کاسیانو یوې قبیلې (شینواری) د خاښي خېلو سره مهاجرت وکړ او د خیبر په شمال او جنوبي غرونو کې مېشته شول.[301]

د شینوارو شمال لوېد یځ ته د خوګیانیو قبیله، شمال ته يې د کابل سیند او د مومند و قبیله، ختیځ ته یې د ډیورنډ کرښه تر لواړګی پورې امتد اد لري او د اپرېد یو د قبیلې سره پوله لري او جنوب خواته یې سپین غر موقعیت لري. د وی د ننګر هار ولایت د هسکې مېنې (د ه بالا)، مومند د رې، نازیانو، اچین، د وربابا، غني خیلو، سپین غر، رود اتواود چپرهار په ولسوالیوکې استوګنه لري.

د شینوارو قبیله په لومړی سر کې په د وو پلارو وېشله کېږي چې یوه ته سه پای او بل ته عبد الرحیم خېل وایي. چې سه پای مشر ورور او عبد الرحیم خېل کشر ورور د ی. مشر ورور په خپل منځ کې اووه تپی د ي؛ حسن خېل، حمزه خېل، الیاس خېل(لیاس خېل)، ریند اد خېل، حید رخېل، بابرخېل، سلیمانخېل او کشر ورور یې په د ې تپو وېشل شوې د ي او هغه علي شېرخېل، عد ل خېل او سنګوخېل د ي.

106.1 استوګنې سیمې او ځایونه

- حسن خېل: حسن خېل د هسکې مېنې د ولسوالی په اوغز، ګورګوری، پایی، شیخ مید ان، یاغی بند ، شپوله او ګیزاره کې پراته د ي. یو شمېر حسن خېل په غوښت د ره کې هم استوګنه لري. ویل کېږي چې د حسن خېلو شمېر به (۱٦ــ) تنه وي.
- حمزه خېل: د وی په خپل منځ کې د وه تپي د ي چې یوه احمد خېل او بل یې مغد ود خېل د ي. احمد خېل اکثره په هسکه مېنه او لږ شمېر یې په تنګی، شرمښی او لرو احمد خېلو کې اوسېږي. مغد ود خېل په ګاګره، ګجنه، مریز، سنګوټا او راوګی کې استوګنه لري. .
- الیاس خېل: الیاس خېل چې لیاس خېل یې هم بولي اکثره په هسکې مېنې، ګیزاره، لږ شمېر یې د هسکې مېنې په تنګی او یو شمېر په نرۍ اوبو کې اوسېږي او د جعفریانو په نامه ځو کورنۍ یې بیا د کوچیانو په ډول ژوند کوي.
- ریند اد خېل: د مامند په تنګی، باغ، اچین او ګرد ی کې پراته د ي. د ا ښاخ په څلورو څانګو وېشل شوی د ی او د پاځېلو، الیکه خېلو، بام خېلو او خلیفه خېلو نه عبارت د ي.
- حید رخېل: د ا تپه په خپل منځ کې د وه پلاره د ي چې یوه ته ((نیمې د ر)) او بل ته ((ممه خېل)) وایي. ممه

301ښتانه د تاریخ په رڼا کې ۱۳۲٦-۱۳۲۷ مخونه.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

خېل په لنډۍ، مورګۍ چینه، د اوبۍ، اسد خېلو، تریلی، مید انک، سره کلا او هجوم کلی کې مېشته د ي.

- سيلمان خېل: په توتګی، وچکتوټ او د کوشتل په کلیو کې اوسېږي.
- بابر خېل:د ا یوه کوچنی څانګه د ه چې یو شمېر یې په صند ق، بټن او چهل ګزي کې اوسېږي.
- علي شېرخېل: د ا د عبد الرحیم خېلو یوه څانګه د ه چې څه برخه یې په لواړګی او څه یې په افغانستان کې مېشته د ي. د وی په اوو تپونو باند ې وېشل شوې د ي او هغه له عیسی خېلو، باخېلو، تړخېلو، پیروخېلو، اش خېلو، خوګاخېلو او شود ن خېلو نه عبارت د ی.
- عد ل خېل:د ا هم عبد الرحیم خېلو یوه پښه د ه. د ا تپه په خپل منځ کې د وه پلاره د ي یعنې عثمان خېل او کرګوخېل.
- سنګوخېل:سنګوخېل په د رېو پلرونو باند ې وېش شوې د ي؛ ګد وخېل، څلورپلاری او غني خېل، سنګوخېل د مند تی نه تر غني خېلو پورې د نازیانو په د رو کې پراته د ي.[302]

له د ې کبله چې د شینوارو یوه برخه د خیبر د تاریخي د رې په شاوخوا کې استوګنه لري نو د خیبریانو په نامه سره هم یاد ېږي چې اورکزی او اپرېد ي هم په همد ې نومونو مشهور د ي. د تورخم او شمشاد سیمې هم د علیشېرخېلو شینوارو د استوګنې سیمي د ي. د لواړګی شینواری په خپلو خېلونو کې وېش د حجرې له مخې ترسره کوي چې اوس د هر خېل حجرې په لاند ې ډول د ي:

- خوګاخېل (۱۷۲) حجرې
- شېخ مل خېل (٦٨) حجرې
- اش خېل (۲۳) حجرې
- مختارخېل (۲۱) حجرې
- غني خېل (۳۵) حجرې.

د لواړګی شینواری اکثره د سود اګری په چارو بوخت د ی او هغه ترانسپورتي تجارتی لارې چې د کابل او پېښور تر منځ چلېږي د همد ې خلکو په لاس کې د ي.[303] د لواړګی شینواري د افغانستان د شینوارو سره ښې اړیکې لري. د لواړګی د شینوارو شمال خواته شلمان، ختیځ ته یې ملاګوری او جنوب ختیځ ته یې اپرېد ي موقعیت لري. د لواړګی سیمه د تورخم نه د خیبر د اپرېد و تر پوله شپږ میله اوږد ه او د رې څلور میله پلنه د ه. شینواري په مېلمنه پالنه کې مشهور د ي. د د وی حجرې تل د مېلمنو او مساپرو پر مخ خلاصې وي. د حجرو تر څنګ یې جوماتونه هم

302پښتني قبیلې، د د کتور لطیف یاد تالیف، ۱۸۶-۱۸۷ او ۱۸۸ مخونه، د پېښور چاپ

303اضلاع، ایجنسي ها وقبا یل ایالت پښتو نستان، ۵۷ مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

شته، په د وی کې د جرګې سستم ډېر قوي د ي او اکثره خلک خپلې لانجې د قومي جرګو لــه لارې اواروي. د لــواړګی شینواری اکثره خپلې جرګې په سپین جومات کې چې د لواړګی تر منځ د لوییي هد یرې سره موقعیت لري جوړوي.

په شینوارو کې د نورو پښتني قبیلو په څېر د ننواتی د ود هم ډیر قوي د ي چې ارو مرو یې قبلوي او منــي یي. په د وی کې د سولې کولو د ود هم د پخوا په شان په خپل حال پاتې د ی چې (تیږه) یې بــولي او اپربــد ې ورتــه (کاڼی) وایي [304]

همد ا راز د باجوړو په الینګار، چمرکنډ، څاوګی، شېخ بابا او سره کمره کې هم شینواری استوګنه لري. د شیګل شینواری تقریباً د رې سوه کاله پخوا د ځینو عواملو له کبله د سره کمره خواته تللی د ي او د شیګل ځمکه یې له نورو قومونو څخه چې په هغه وخت کې کافران وو نیولی وه. د شینوارو راګ شیګل ته او د نورو قومونو څخــه د شــیګل نیول د شیخ بابا په مشرۍ چې اصلي نوم یې (ذکریا) د ی ترسره شوې د ي. د د وی سره د شیګل په نیولو کې ماموند و هم ملګرتیا وکړه. شینواری د کافرانو د سخت مقاومت سره مخامخ شول په تېره بیا هغــه وخــت چــې د کنــډرو کلا محاصره شوه نو شېخ بابا امر وکړ چې ټول شینواری د ی د کلا د سوځولو لپاره یوه یوه ګېډۍ لرګي راوړي نوموړي کلا وسوځل شوه او شینواری بریالی شول چې وروسته شېخ بابا د شینوارو تر منځ شیګل وویشه چې پــه د ې وېــش کې اد رم (عبد الرحیم خېلو) ته کټه سید ، امان کوټ، ګربوړی، کنډرو، زېړبت ډاګ، ملاعلم کلی، شینکی، غرتنګــی او شنګر شا ورسېد ل. سلیمانخېلو ته چاکوړی، شینګرګل، نیم لاچی، سیمه لام، بنود یت، سورمل، برګلــه یــی او مــاټینه ورسېد ل. [305]

په لواړګی کې د علیشېرخېلو څانګې د ا د ي؛ خوګاخېل، شېخ مل خېل، پیروخېل، میــرد اد خېــل، اش خېــل، مختارخېل، غني خېل، پتمی خېل، بسی خېل، طالب خېل، سید خېل، اشرف خېل، طوطی خېل، شربی خېل، بابی خېــل، شد ان خېل، ماد ور خېل، میاخېل او عالم خانی. د ننګرهار په ولایت کې د شینوارو شمېر (۱۵۵۲۷) تنه، د کونړ په ولایت کې (۵ــ) تنه د لواړګی شینواری (۱۲۷۷ـ) تنه او د سره کمر شینواری (۱۳ــ) تنه بنود له شوې د ي.

د ننګر هار ولایت پر شینوارو سر بېره یو شمېر شینواري د کند ز ولایت په مرکز، د د شــت ارچــي، امــام صاحب او خان ابا د په ولسو الیو کې مېشته د ي. د پروان په ولایت کې هم د شینوارو په نامه یوه ولسوالۍ شته چې د او سید ونکو شېر یې ۳۹ـ۵۷ تنه بنود ل شوید ي، خو په مجمو عي ډول په ټول افغانستان کې د شینوارو د قــبیلې شــمېر ٤ــــ تنه بنود ل شوید ي. همد اراز د غزني ولایت په قره باغ ولسوالۍ کې هم یو شمېر شینواري استوګنه لري. د کابــل په سمټ خانه، کلای زمانخان، ششد رک او د ه خد اید اد کې هم ډېر شمېر شینواري استوګنه لري.

شینواري په هېواد مین خلک د ي. د وی د تاریخ په اوږد و کې د هېواد د هر غلیم اویر غلګر په وړانــد ې پــه مېړانه جنګید لي د ي او د خپل ګران هېواد افغانستان د د فاع لپاره یې خپل هېواد نی رسالت سر ته رسولی د ی.

304پښتانه، ۱۸ـ - ۱۸٦ مخونه، کابل، ۱۳٤۹ کال.

305د پښتنو ټولنیز - اقتصاد ي جوړښت، ۲۸، ۲۹ او ۳ـ مخونه، کابل

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

106.2 نامتو شخصيات

د شينوارو قبيلې په خپلې غيږ کې په افغانستان او پښتونخوا کې ډېر نامتو شخصيتونه روزلي د ي. په د غـــو شخصيتونو کې شاعران، ليکوالان، انجنيران، ډاکتران، محققين، پوځي جنرالان او صاحبمنصبان، قا ضـــيان او ځينـــي مشهور قو مي شخصيتونه په لاند ې ډول د ي.

1. د پښتو ژبې نا متو شاعر ښاغلی اروابناد امير حمزه خان شينواری چې پښتانه ورته د د رناوي له کبله حمـــزه بابا وايي.
2. اروابناد ښاغلی سرمحقق د وست شينواری چې د پښتو ژبې د اد بياتو، گرامراوژبپوهنې په برخه کې يې ستر خد متونه کړي د ي.
3. اروابناد ښاغلی سر محقق محمد اکبر معتمد شينواری چې نامتو محقق او متر جم و.
4. اروابناد ښاغلی محقق خير محمد ساد چې په پښتو ژبه يې ډېر اثار ليکلي د ي.
5. اروابناد ښاغلی محقق شهزاد ه زيارنچې په پښتو فولکلوريکه برخه او په تېـــره بيـــا د شـــينوارو د قـــبيلې د نرخونو، رواجونو او ځلو په برخه کې يې ډېرې مقالې ليکلي د ي.
6. اروابناد ښاغلی ډاکټر جکړ شينواری چې يو علمي شخصيت و او په پښتو ژبه يې ډېر اثار کښلي د ي.
7. ښاغلی ډاکټر ماه خان شينواريچې د پښتو ژبې يو تکړه محقق او څېړونکی د ی.
8. اروابناد ښاغلی رفيق شينواری چې د پښتو مو سيقۍ ته يې د قد ر وړ خد متونه کړي د ي.
9. ښاغلی حبيب الله زړه سواند چې د پښتو ژبې ښه شاعرد ی.
10. ښاغلی سلطان جان کليوال
11. ښاغلی انجنير ستانه مير زهير شينواري
12. ښاغلی قاري استاد بر کت الله سليم چې په افغانستان کې د سپېڅلي قران نامتو قاري د ی.
13. ښاغلی مثل خان شينواری
14. ښاغلی عبد الو کيل سوله مل شينواری
15. ښا غلی چټک شينواری چې د پښتو ژبې شا عر د ی.
16. اروابناد ښاغلی فضل هاد ي شينواری چې په شينوارو مولوي صاحب باند ې مشهور او د سترې محکمې رئيس و.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

17. ښاغلی د کتور محمد ابر اهیم شینواری چې ښه لیکوال، د سیاسي مسا یلو شنونکی اوژورنالیست د ی.

18. اروابناد ښاغلی ماما زرغون شاه شینواری چې مجرب عسکري صاحب منصب و.

19. په ولسي جر گه کې د شینوارو د خلکو استازی ښاغلی ببر ک شینواری.

20.په ولسي جر گه کې د خلکو استازې اغلې ملالۍ شینوارې.

21. د افغانستان د کریکیټ د بورډ غړی ښاغلی سمیع الله شینواری.

22.ښاغلی هنر غیرت

23.ښاغلی ډاکټر بر هان الله شینواری

24.ښاغلی شمله د ار خان شینواری

25.ښاغلی غلام نبي شینواری

26.ښاغلی اجمل شینواری

27.د محاکمو پخوانی رئیسا رواښاد حبیب الله خان شینواری

28.اروابناد قاضي شیند ي گل خان شینواری.

29.ښاغلی قا ضي محب الله خان شینواری

30.انجنیر هو ښیار شینواری.

31. په ولسي جرگه کې د شینوارو د خلکو استازی ښاغلی ډاکټر عصمت الله شینواری[306]

32.د افغانستان مشهور لیکوال، ژورنالیست او مبتکر کارتونیست ښاغلی هژبر شینواری.

33.ښاغلی مراد شینواری

34.ښاغلی عبد المحمد شینواری

35.ښاغلی قاضي کمال شینواری چې د پښتو ژبې ښه لیکوال او متر جم و.

په پښتونخوا کې د شینوارو مشهورې څیرې په لاند ې ډول د ي :

1. ښاغلی انجنیر اعظم خان شینواری د ورسک د ډیم مشر انجنیر
2. د وفډا مشر ښاغلی ذاکر شینواری
3. سیا ستوال ښاغلی ناظر خان شینواری

306زما (د د ې مقالې د لیکوال) شخصي یاد د ښتونه.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

4. ښاغلی بریګیډر قیوم شېر شینواری
5. سیا ستوال ښاغلی شهباز ګل شینواری
6. د پولیسو افسر ښا غلی اسرار خان شینواری[307]

د ۱۳۸۳ کال په پیل کې یو شمېر شینوارو د کابل د ښار د باغ علیمرد ان په سېمه کې غونـــډه وکـــړه اود یـــوې قومي شورابنسټ يې کېښود چې د شينوارود قومي شوراپه نامه ونومول شوه چې نوموړې شورابياد همـــد ې کـــال د چنګاښ په میاشت کې په رسمي توګه د عد لیې وزارت د سیاسي ګوند ونو او ټولنیزو سازمانونو په ریاست کې ثبـــت اوراجستر اوپه فعالیت یې پیل وکړ۔ نوموړې شورا خپل یوځانګړی ویبسایټ (ویبپاڼه)هم لري چې پته یې په د ې توګه د ه www.shinwari.org۔د د ې شورامرکزي د فتر د کابل ښار د قوای مرکزد اریانا کارتې د شینواري مارکیټ پـــه د ریم پوړ کې د ی اوولایتی د فتر یی د ننګرهارولایت د مرکزجلال اباد د ښار د پوهنتون روغتون ته مخامخ مـــوقعیت لری۔ د اشوراځانته یوه اساسنامه اونشان هم لري۔

107 طوطا خېل

د پښتني قبیلو د پېژند نې په لړ کې د اځل ګرانو لو ستو نکو ته د تو تاخېلو قبېله چې د طو طاخېلو په بڼه هم راغلې د ه د رپېژنم۔ د توتا خېلو قبیله په اوسني وخت کې د پکتیا ولایت د مهمو قبیلو نه شـــمېرله کیـــږي۔ د پښـــتني عنعنوي او روایتي شجرو پر بنسټ تو تاخېل له اره د پښتنو د غلجيو په ټولنیز ګروپ او ډلې پورې یـــوه اړونـــد ه قبېله د ه او د اند ړو د قبیلې یو ښاخ ګڼل کیږي۔[308]

د توتاخېلو د قبیلې خلک د پکتیا ولایت د سید کرم په ولسوالۍ کې د احمد زیو د قبیلې د خلکوترڅنګ ژونـــد کوي۔ د اسې روایتونه شته چې توتاخېل په لو مړي سر کې د غزني ولایت د اند ړو په سېمه کـــې ژونـــد کـــاوه، چـــې وروسته د ځینو بېلا بېلو عواملو په وجه د خپلې استو ګنې او سنۍ سیمې ته لیږ د ید لي د ي۔[309]

توتا خیل زړور، جنګیالي، غیر تي، میلمه پالو نکي او په پښتو او پښتونولۍ باند ې مین خلک د ي۔ د هېـــواد د خپلواکۍ په د رې ګونو جګړو کې یې د پکتیا د نورو پښتني غیرتمنو قبیلو په څېـــر یـــې د انګریـــزي یـــر غلګـــرو ځواکونو پر خلاف د ویاړه ډکې مبارزې کړې د ي او کله چې روسي ښکیلاکګرو او بلو سګرو زموږ په ټا ټوبي ګران افغانستان باند ې د وحشت نه ډک برید وکړ نو د توتاخېلو د قبیلې شاه زلمیو هم خپل هیواد نی رسالت په ښه تو ګه تر سره کړ۔

307http://en.wikipedia.org/wiki/Shinwari_tribe

308معلومات مختصر د رباره اقوام وقبایل سر حد ي کشور، ۵۳ مخ۔

309پښتني قبیلې، د د کتور لطیف یاد تالیف، ۱۹۔ مخ د پېښور د د انش چاپ۔

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د تو تا خیلو د قبیلې خلک زیاتره د کرنې اومالد ارۍ په چارو بوخت د ي، خو ځینې یې د سود اگرۍ چارې هم پر مخ بیا یي. هغه خلک یې چې د کرنې او مالد ارۍ په چارو بوخت د ي نو د وی غوایي، غواگانې، پسونه، وزې او میږې هم ساتي.

د تو تا خیلو د قبیلې رواجونه او د ود ونه کټ مټ د هغو قبیلو په څېر د ي چې د وی ورسره ژوند کوي په د وی کې پښتني د ود ونه او په تېره بیا د جرگې سیستم پیاوړی د ی او خلک خپلې لانجې د قومي جرگو له لارې اواروي.

د د غې قبیلې ځینې کورنۍ د پکتیا ولایت په مرکز گرد ېز او ځینې یې په کابل کې هم استوگنه لري.

107.1 مشهور شخصیتونه

د توتا خېلو قبیلې په خپلې غېږ کې ځینې نامتو شاعران، استاد ان او د علم او پو هې لارویان روزلي د ي چې د ځینو نومو نه یې په لاند ې ډول د ي:

1. د کابل د پو هنتون استاد ښا غلی پو هند وی نسیم گل تو تاخېل
2. د کند هار د پو هنتون رئیس ښاغلی ډاکټر حضرت میر تو تاخیل[310]

د ۱۳۵٤ لمرېز کال د سر شمیرنې له مخې د پکتیا په ولایت کې د تو تا خېلو د قبیلې د خلکو شمېر ۲۲۳٤. تنه ښود ل شوي د ي چې ښایې اوس به یې په شمېر کې څو برابره زیاتوالی راغلی وي.[311]

108 علي خېل

که چیرې د پښتنو د نسب شجره یا د نسب ونه په غور سره تر څیړنې لاند ې ونیوله شي نو جوته به شي چې علي خېل د غلجیو پښتنو په ټولنیز گروپ کې یوه مهمه قبېله د ه، ځکه چې سلیمان چې او لاد ه یې د سلیمان خېلو په نامه سره یاد ېږي د هغه د ویم ورور علي نو مید چې اوس د هغه او لاد ه په علي خېلو سره مشهوره د ه.

تاریخ حیات افغاني چې له نن نه ۱٤٦ کلونه وړاند ې لیکل شوی د ی د علي خیلو غلجیو په اړوند د اسې لیکلي د ي :

" د زرمت سېمه چې پښتانه یې زرمله هم بولي نیمایې او سید ونکي یې علي خېل د ي. پا تې علي خېل په مقر او نورو سېمو کې استوگنه لري. د علي خېلو د مند وزي د ښاخ یوه څانگه اسما عیلزي د ي چې د وې وړې څانگې یې

310 د توتا خېلو د قبیلې په اړوند زما شخصي یا د د اښتونه

311 پښتني قبیلې، ۱۹. مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

پيد ن خېل او چند ڼ خېل نو ميرې چې د د رې کو ټې په نامه سره هم ياد ېږي چې د خوست په سېمه کې د د وی ثلور سوه کورنۍ مېشته د ي."[312]

د علي خېلو د قبيلې نورې څانگې د اد ي :

ممو زي، مش خېل، يوسف خېل، علي خان خېل، علي شېر خېل، مند وزي، کريم خېل، مشي خېل، نوروز خېل، باړي خېل، ازاد خېل، کړو خېل، خيري خېل، جباري خېل، اد م خېل، جانو خېل، اخوند خېل، سر مست خېل، ازارخېل، بنگي خېل، فرار خېل، فتح خېل، د ريا خېل، نيکنام خېل، ميرزاخېل، گيد ازي، زيبا خېل، عمر خېل، پارو خېل، سلطاني، اسماعيلزي، پيراخېل، مقرب خېل، تتي خېل، شکي خېل، ملککي، شالي خېل، شهباز خېل، فاطمه خېل، نيک زنخېل، تاو خېل، کشي خېل، هبت خېل، محمد خېل، مقام خېل، پيرخې، جوري زي، غو رگي، مير خانخېل، د وري خېل، کمال خېل، اعظم خېل، سني خېل.[313]

يو زيات شمېر علي خېل د پکتيکا ولايت په مرکز شرنه کې هم استوگنه لري چې د د وی شـمېر د ۱۳٦. لمرېـز کال د سر شميرنې له مخې ٣٦٨٤٨ تنه د ی چې بنا يې اوس به يې شمېر ترد ې لا نور هم زيات وي.

د غزني په ولايت کې د علي خېلو د قبيلې خلک د د غه ولايت په مرکز او هم د مقر، گيلان، قره باغ او د اب بند په ولسواليو کې استوگنه لري چې په نو موړي ولايت کې د ۱۳٦. لمرېز کال د سر شمېرنې پر بنسټ د د وی مجمو عي شمېر ٣٢٨٤٨ تنه ښود ل شوی د ي چې بنايې اوس به يې شمېرډېروي.[314]

د ننگر هار د ولايت مرکز جلال اباد ښار ته نږد ې د علي خېلو په نامه يو کلی شته. همد اراز د هنـد د پنجـاب ايالت په جلند هر کې هم د علي خېلو د قبيلې خلک شته. د سهيلي پښتونخوا د ژوب په سېمه کې هم د علي خېلو په نـامه يو ښا رگو ټی شته، خو هغه علي خېل چې د پکتيا ولايت د ځا ځيو په ولسوالی کې استوگنه لري هغه د ځا ځيو په قبيلې پورې اړه لري. هغه علي خېل چې په وزير ستان کې استوگنه لري هغه د وزېرو د قبيلې يوه څانگه د ه.[315]

علي خېل زړور، جنگيالي، ميلمه پا لونکي او په پښتني ننگ او غيرت ټينـګ خلـک د ي. د وی ډېـر ښـه اس ځغلوونکي د ي او په نېزه بازۍ او سانگې وهلو کې مشهورد ي.

لنډه د ا چې په ټول افغانستان کې د د وی شمېرد ٨٣٥٤٣ تنو په شا او خواکې اټکل شوي وو چې بنا يې اوس بـه يې شمېر خورا زيات وي.

312تاريخ حيات افغاني، ۲۸۷-۲۸۸ مخونه، د د انش چاپ، پېښور.

313د ياد شوی اثر د ۲۸٦ مخ د نسب ونه.

314پښتني قبيلې، ۱۹۱-۱۹۲ مخونه، د د انش چاپ، پېښور.

315 د د ې مقالې د لېکوال شخصي ياد د اشتونه.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

109 عمر خېل

د پښتني قبيلو د پيژند لو په لړ کې د اځل يوه بله قبېله د رپېژنو چې عمر خېل نو ميږي او د غلجيو پښتنو په ټولنيز گروپ پورې اړه لري.

د عمر خيلو د قبيلې خلک د لغمان ولايت د مرکز پورې اړوند ه چهارد هي او همد اراز د ميد ان ولايت د نــرخ په ولسوالی، د کند ز ولايت د علي اباد په ولسوالئ او د بلخ ولايت د شولگرې او بلخ په ولسواليو کې هم استوگنه لري.

عمر خېل زياتره د کرنې او مالد ارئ په چارو بوخت د ي، خو ځرنگه چې د د غې قبيلې خلک د علم او پو هــې سره زياته مينه لري نو زياتره يې د ولتي د ند ې هم لري.[316]

عمر خېل د نورو پښتنو قبيلو په څېر ميلمه پا لونکي، په هېواد مين اوپه پښتني ننگ او غيرت ټينگ خلــک د ي.د عمر خېلوقبيلې ډېرپوهان، ډاکټران، انجنيران، ليکوال او د علم اوپو هې د د گر نا متو کسان ټو لنې ته وړانـــد ې کړي د ي.

د عمر خېلو د قبيلې نامتو کسان د اد ي :

1. اروابناد عبد الکريم عمر خېل چې د لغمان ولايت د چهارد هي د سيمې د عمر خيلونه و او د اعليحضرت محمد ظا هرشاه د واکمنئ‌په وخت کې يې د حکمرانئ او ولايت د ند ې تر سره کړي د ي.
2. د کتور عبد الکبير رنجبر چې د اروابناد عبد الکريم عمر خېل په کورنئ پورې اړه لري. نومــوړی مــورخ، ليکوال او د ډېرو علمي مقالو خاوند د ی. د د کتور نجيب الله د حکومت په وخت کې د افغانستان د علــو مــو د اکيډيمئ رئيس او په تېره د وره کې د ولسي جر گه کې غړی هم و.
3. د کتور عبد البصير رنجبر چې د افغانستان بانک رئيس و.
4. عبد الصمد ازهر چې په هند کې د افغانستان د د ولت سفير و.[317]

د ۱۳۵٤ کال د مرکزي احصا ئيې د سر شميرنې پر بنسټ د لغمان ولايت د عمر خېلو د قبيلې د خلکو شمېر ۲۱۸۸ تنه ښود ل شوی و چې ښايې اوس به يې په شمېر کې ډېروالی راغلی وي.[318]

---

316 د کتور لطيف ياد ، پښتني قبيلې، ۱۹۲ مخ، د پېښور چاپ.

317 د مقالې د ليکوال (لطيف ياد) شخصي ياد ښتونه.

318 معلومات مختصر د رباره اقوام وقبائل سر حد ي کشور، ٤۲۵ مخ، د کابل چاپ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

110 عیسی خېل

عیسی خېل له ا ره د پښتنو د لود ي قبیلو پورې یوه اړونده قبیله ده او د لود ي د زوی نیازي اولاده ګڼلـــه کیږي. نیازي د خپلو د ریو مېر منو نه د رې زامن د رلود ل چې با هي، جمال او خاکو نو مېد ل. عیسی په اصل کـــې د خاکو زوی و چې د ده اولاده د عیسی خېلو په نامه سره یاد یږي.[319]

په پیل کې د نیازیو قبېله چې عیسی خېل یې یوه څانګه ګڼله کیږي د افغانستان د غزني ولایت د شلګر په سېمه کې مېشته ول چې وروسته د اند ړو او نورو غلجیو قبیلو د غلبې په وجه له د غه ځایه لېږد ید لو ته اړ بستل شول او د سلیمان د غره ختیزو بر خو او د ټانک په سېمه کې مېشته شول.د شلګر د سیمې نه د د وی د لېږد ید و اصلي وجه د اوه چې د د وی شمېر لږ وو او د غلجیو قبیلو سره یې د مقابلې توان په ځان کې نه لېد ه. په د غـــه وخـــت کـــې د وی زیاتره د پووند ه او سود اګرو په ډول ژوند کاوه او لږه اند ازه د کر کیلې په چارو هم بو خت ول.[320]

هغه وخت چې بهلول لود ي په ١٤٥. زېږد یز کال کې د هند وستان واکمن شو، نو د خپل ځواک د پیاوړتیا لپاره یې د افغانستان یا روه نه د خپلې قبیلې خلک او نور پښتانه د نوکرۍ او نورو پو ځې د ند و د تر سره کو لو لپاره هند و ستان ته ور وغو ښتل او په هند و ستان کې یې د پښتنو د مېشته کېد و لپاره یو ځانګړی فرمان جاري کړ. پـــه د غـــه وخت کې د نیا زیو د قبیلې ډېر ښا خونه او څانګې هند و ستان ته وکو چېد ل او د لو د یانو په د ربار کې یې لوړ لوړ منصبونه او د ند ې تر لا سه کړې. همد ا راز د هند وستان د بل پښتون واکمن سوري شېر شاه په وخت کـــې هـــم ډېـــر نیازي پښتانه په شاهي د ربار کې لوړ لوړ منصبونه تر لا سه کړل چې د هغوی له ډلې نه هیبت خان نیـــازي او عیســـی خان نیازي چې اولاد ه یې په عیسی خېلو سره شهرت لري د سوري شېر شاه د واکمنۍ په وخت کې د خپل لیا قت او پو هې په وجه د امارت رتبې ته ورسېد ل او د ومره شهرت یې تر لا سه کړ چې هیبت خان نیازي ته د سوري شېرشاه لـــه خوا د اعظم همایون خطاب وشو او د پنجاب صو بد ار یې وټاکه او عیسی خان نیازی د شـــېر شـــاه ســـوري د د ربـــار ځانګړی سلاکارو چې ورو سته د سلیم شاه سوري سره په جګړه کې ووژل شو.[321]

110.1 د عیسی خېلو د قبیلې ښا خونه

د عیسی خېلو د قبیلې ځینې مشهور ښا خونه د اد ي:

اپو خېل، زکو خېل، میرزو خېل، سنځله خېل، خواجه خېل، علي خانخېل، لنډو خېل، خاني خېـــل، د لـــو خېـــل، کربوس خېل، ممون خېل، باد ین زي، پیرالي خېل، پهاړ خېل، یعقوب خېل، فتح خېل، صاحبو خېل، بیرم خېل، او رپـــه

319 تاریخ حیات افغاني، د پېښور چاپ، ۳۱٤ مخ.

320 د کتور لطیف یاد ، پښتني قبیلې، د د انش چاپ، پېښور، ۱۹۳ مخ.

321 تاریخ حیات افغاني ٦٢٧-٦٢٨ مخونه.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

خېل، ملتاني خېل، عمر خېل، سید خېل، سارنګ خېل، چهنګي خېل، شیخ عمر خېل، غازي خېل، صابو خېل، شیخ احمد خېل، عثمان خېل، د رپه خېل، عمر خېل، احمد خېل، شیخ مهلي خېل، احمد خېل، سید خېل، حرزاخېل، سکندر خېل، خضر خېل، شیخ فرید خېل، عمر خاني، شېر خاني، سلیم خاني، جلال خاني، بهایي خاني، ماچهي خاني، پهاړ خېل، شمسي خېل، نورنګ خېل، سید و خېل، سرور خېل، غالي خېل، سهالت خېل، زمان خېل، بهادر خېل، همل خېل، جهټه خېل، درویش خېل.[322]

110.2 د قبیلې حال د تاریخ په رڼا کې

لکه چې د مخه وویل شول په پیل کې عیسی خېل د افغانستان د غزني ولایت د شلګر په سېمه کې اوسېدل چې بیا وروسته د اندړو او نورو غلجیو د غلبې په وجه یې خپله سېمه پر ښنود له او د سلیمان غره په ختېزو لمنو او ټانک کې مېشته شول. تر هغه وروسته د نیازیو او له هغې جملې نه د عیسی خېلو د قبیلې ډېر خلک په ۱۴۵. زېږدېز کال کې د هغه فرمان له مخې چې لودي ټولواک سلطان بهلول پښتنو ته د هند و ستان د تلو لپاره جاري کړی وډېر شمېر یې هلته ولېږدېدل او هیبت خان نیازي، قطب خان نیازي او عیسی خان نیازي د سوري شېر شاه د واکمنۍ په وخت کې لوړلوړ منصبو نه تر لا سه کړل، خو وروسته بیا هیبت خان او عیسی خان نیازی د سلیم شاه سره مقابله وکړه، خو هغوی ماتې وخوړله او د نیازیو قبیله د عیسی خان او هیبت خان تر مشرۍ لاندې وتښتېدل او د د هن کوټ سیمې ته چې د سند ه د ریاب په لوید بېزه څنډه کې پر ته د ه ورغلل.

د تاریخ حیات افغاني لیکوال محمد حیات خان له نن نه ۱۴۲ کلونه وړاندې په دې اړوند د اسې لیکلي دي :

"په ۹۵٤ هجري کال کې خواجه اویس سرواڼي چې د سلیم شاه سوري د پوځ پر مشرۍ مغرور و او د نیازیو د ټکولو لپاره رورغلی و په لو مړي ځل یې د هیبت خان نیازي او عیسی خان نیازي د زړورتیا له کبله ماتې وخوړله، خو د ویم ځل یې د تازه د مو لښکروپه ملګر تیا هغوی له د هن کوټ نه پر شا وتمبول او عیسی خان نیازي او هیبت خان نیازي د خپلو ملګرو سره د راولپنډۍ په شمالي غرو نو کې د ګهکړو قبیلې ته پناه یووړه، خو شاهي پوځ او لښکرو په د غه ځای کې هم د هغوی د تعقیب نه لاس وانه خیست او تر د وو کلو نو پورې ګهکړو هم د شاهي لښکرو سره جګړې وکړې. کله چې ګهکړ و هم ماتې وخوړه نو نیازي د ځمکو اوځا یو نو د تر لا سه کو لو لپاره کشمیر ته لاړل او کله چې د کشمېر واکمن پوه شو چې د وی د ډهلي د سوري واکمن سلیم شاه د قهر او غضب وړ ګر ځېد لي د ي نو د هغوی مخه یې ونېوله او د وی تر مینځ سخته جګړه وشوه چې په پای کې عیسی خان او هیبت خان نیازي د خپلو ځو تنو زامنو او وروڼو سره ووژل شول او د هغوی سرونه په ډېرې بیر حمۍ نه د د وی د تنو نو جلا اود نورو بند یانو سره د سلیم شاه سوري د ربار ته ولېږل شول.[323]

---

322 نوموړی اثر، د ٦٣. مخ د نسب ونه (شجره)

323 تاریخ حیات افغاني، ٦٢٨ مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د دې الو ګو لو په پای کې چې کوم نیازي او په تېره بیا عیسی خېل بچ پاتې شول هغوی په ټانک کې د خپلې قبیلې سره یو ځای شول، خوتر څو کلو نو وروسته په د غه سېمه کې د لو حاني(لوانې) د قبیلې د غلبې په وجه د نیا زیو د قبیلې بنا خو نه له د غه ځا یه د د امان سېمې ته چې اوس یې مروت بولي لا ړل اوتقر یبا د پرش کلو نه د مروتو په تهل کې اوسېد ل. د پهاړ خېلو د سیمې تر څنګ د کو رمې د رود او د ګمیله د ویالې تر مینځ د نیا زیو لوی کلي پر اته وواو د مد ي سر هنګ په نامه یو تن د د وی مشر او لوی شتمن و.

په د غه وخت کې د نیازیو قبیلې د سیمې ځمکې سره ووېشلې، خو د مهیار بناخ ترې بې بر خې پا تې شو د مهیار بناخ په د غه خبرې سخته واشیي وبنود له او د مروتو نه یې د مر ستې غو بنتنه وکړه او پر د غې پلمې مروتو پر نیا زیو یر غل وکړ او د نیازیو لاس یې له د غې سیمې نه لنډ کړ او د تهل په سېمه کې چې د وی یې اوس مروت بو لي د وی پخپله استو ګن شول او نیازي په متفرق ډول سره خواره واره شول.عیسی خان نیازي اته زامن د رلود ل. کله چې د عیسی خان او لاد ه د نیازیو د پاتې قبیلې سره د تهل مروت نه د ټاک سیمې ته تلل، نو د وی پر هغې سیمې با ند ې قبضه وکړه چې اوس هلته د لکي روت سیمه د ه چې د ګمیل د رود شمال او د کورمې د رود سهیل ته موقعیت لري. کله چې نیازي د مروتو له خوا د د غه ځایه وایستل شول نو په هغه وخت کې د د ره تنګ نه راووتل او لو مړی په ممیت کې په یوه ځای کې مېشته شول او بیا یې د کورمې د رود په سهیلي برخه کې یو کلی جوړ کړ چې په ټیټې مینې سره مشهورو.

همد اراز د وی د سند د د رباب پر غاړه نور کلي هم اباد کړل. کله چې بیا د عیسی خېلو د د وو څانګو ممو خېلو او زکو خېلو تر مینځ د بنمني را مینځ ته شوه نو عیسی خېل سره خواره واره شول او بیا په ۱۸۸۵ بکر ماجیتي[324] کال کې د عیسی خېلو د قبیلې مشر احمد خان د عیسی خېلو په نامه نوې قصبه جوړه کړه اود د وی سېمه د عیسی خان نیازي د نامه په وجه په عیسی خېلو سره ونو موله شوه. کله چې عیسی خېل د لو مړي ځل لپاره د عیسی خېلو په نامه نوې سیمه کې مېشته شول، نو هیڅ ویاله د کورمې د رود نه نه وه ورایستل شوې او د لوړو ځمکو نه به ټیټو ځمکو ته د یوه لرګي په ذریعه چې د وی ترنا باله او به بهید لې او ځمکې به یې خړو بولې، نو ځکه په د ې سیمه کې د ترنا په نامه یاد ېد له چې په عامو خلکو کې د تر نه په نامه مشهوره وه.هغه وخت چې عیسی خېلو پر د غې سیمې خپلې واګې ټینګې کړې نوشیخ فرېد چې د شیخ مهلي زوی او د عیسی خېلو د ممون خېلو په بناخ پورې یې اړه د رلود ه اود ډېر بنه نیت خاوند او خد ای پالونکی انسان و د عیسی خېلو د ټولې قبیلي بناخونه را وغو بنتل او د عیسی خېلو ټوله سېمه یې په لاند ې ډول د د وی تر مینځ وویشله:

ممون خېلو ته یې یوه برخه، باد ین زیو ته یې یوه برخه، زکو خېلو ته یې یوه برخه او اپو خېلو ته یې یوه برخه ورکړه چې د غه ویش پر څلورو بنا خو نو باند ې عملي شو.

---

324 بکر ما جیتي سنه د هند د اوجین د راجاد بکر ما جیت د نوم له کبله د ه.نوموړي په ۵۷ قبل ا لمیلاد کې پر ساکانو بری وموند.د اتر عیسوي سنې ۵۷ کاله مشره د ه.(یاد)

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

که څه هم د عیسی خېلو اصلي ښا خونه پورتني ښا خو نه ول، خو د وی په پلو منځو نو کې بیا په شپاړسو بـــر خو باندې د غه ویش د کو چنیو څانګو تر منځ ترسره کړ.

د افغاني واکمنانو په تېره بیا د د راني واکمنانو په وخت کې به چې لښکر ته اړتیا لید له کېد له نو عیسی خېلـــو به د د غو څلوروښا خو نو لښکر ورته برابراوه.

که څه هم عیسی خېلو د پخوانیو زمانونه د مروتو سره شخړې او لانجې د رلود لې، خو سره له د ې هـــم چـــې عیسی خېل د شمېر له مخې تر مروتو لږ ول د مروتو له لا سه مات نه شول ځکه چې د شخړو او جګړو په وخت کې په مجموع کې ټول نیازي او د هغې نه د عیسی خېلو د قبیلې ټول ښا خونه سره یو موټی کېد ل.

همد اراز که څه هم په پیل کې د عیسی خېلو د قبیلې د ښاخونو تر منځ شخړې او لانجې لـــږې وې او خلکـــو د شخړو او لا نجو نه ډ ډه کوله، خود د راني احمد شاه د واکمنۍ په زما نه کې د د وی تر منځ د قـــبیلې د ســـرد ارۍ او مشرۍ بر سر اختلا فونه ر او ټوکېد ل او د وی په خپلو منځو نو کې پر د وو ګوند ونو وویشل شول یعنـــې ســـنځله خېل، ممون خېل او با د ین زي په یوه ګوند کې وو او زکو ځېل په بل ګوند کې.

د د راني وا کمنۍ په وخت کې د عیسی خېلو مشهور مشران او سرد ارن په لاند ې ډول وو:

د لیل خان، خان زمان اواشپر خان.

همد اراز د انګرېزانو د واکمنۍ په وخت کې د د وی مشهور مشران عالم خان، سرفراز خان، عبد الله خان، غازي خان، شېر خان، حسن خان، محمد خان، نوازخان، خان زمان او حسین.

په او سني وخت کې عیسی خېل د پاکستان د پنجاب د میانوالۍ د ډسټرېکټ (ولسوالۍ) یـــو تحصـــیل د ی او د عیسی خېلو ښار د د غه تحصیل مرکز د ی. همد اراز کمر مشاني او کالا باغ هم همد لته مو قعیت لري.

میانوالي تر ۱۹۰۱ عیسوي کاله پورې د پخواني صوبه سرحد او اوسنۍ پښتونخوا یوه ولسوالي وه چې بنو یـــې مرکزو، خو بیا د بنو نه جلا او په پنجاب پورې وتړل شوه. د عیسی خېلو د تحصیل د وګړو شمېر ۷۶۳. تنه د ی او ۴۳ کلي لري.همد اراز د کالا باغ د و ګړو شمېر ۵۸۲٤ تنه ښود ل شوي د ي. د عیسی خېلو د تحصیل خلک د پښتو ژبې سر بېره په سرائیکي ژبه هم ګړیږي.[325]

د عیسی خېلو سېمه د ابا سین یا سند د ریاب په اوږد و کې تر د برشو میلو نه زیاته غځېد لې د ه، ســـوریې د ولس میله د ی او په د ریو خواوو کې لوړو غرو نو په غېږ کې نیولې د ه. د وی سیمه ډېره حـــا صـــلخېزه د ه چـــې پربمانه او به او ګڼ شمېر نفوس لري او ډېر ښه کښت پکې کیږي.[326]

325 http://en.wikipedia.org/wiki/Isakhel_Tehsil

326 مونټسټوارټ الفنستین، د کابل سلطنت بیان، د پوهاند محمد حسن کاکړ او سر محقق نصرالله سوبمن ژباړه، د ویم ټوک، ٤٧ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

111 غلجي يا غلزي يا غرزي

غلجي په افغانستان کې تر د رانيو ورسته د پښتنو د ويم ستر ټولنيز ګروپ د ی چې د پښتنې شجرو اوروايتونو له مخې د بي بي متو او لاد ه ګڼل کيږي چې د بيټ نيکه لوروه. د غلجي د قبيلې نوم د خلجي، غلزي او غرزي په بڼو سره هم راغلي د ی.[327]

د غلجيانو په اړوند تاريخ پو هانو او ختيځ پيژند ونکو بېلا بيلې ليکنې کړي د ي. ځينې د وی ترکان او غزان بولي چې د غز نو يانو او سلجو قيانو د واکمنيو په وخت کې ا فغا نستان ته راغلي او د غزني او زابلستان په سيمو کې مېشت شوي د ي. ځينو بيا د وی د مغولي چنګيزخان د زوم خالج خان د نامه له کبله د وی خلجيان ګڼلي د ي او ځينو هم د وی د هفتا ليانوبقايا او پا تي شوني بللي د ي.

د افغانستان نامتو مؤرخ اروابناد علامه عبد الحی حبيبي د پښتواد بياتو په تاريخ کې د غلجيو پښتنو په اړوند د اسي کښلي د ي:

"خلجي، غلجي يا غلزي په اصل کې غرزی د ی چې په د ري ژبه کې يې کو هزاد بولي يعنې د غرو خلک چې د ا کلمه په غرچ، غر چه، غلجه او نورو ډېرو تا ريخي کلما تو کې شته او کله (غ) په (خ) هم او ښتی د ی او غلجی، خلجی شوی د ي او غلجي له لر غو نو زما نو د غزني په غرو او رغو کې اوسي او د زاولستان يا اوسني زابل پخواني خلک د ي."[328]

بار تولد وايي:

"د غرج، غرچ يا غرش کلمه يوه پخوانۍ ار يا يي کلمه د ه چې د مر غاب په ټا پو کې د اريا ئيانو استو ګنځي ته ويل کيږي."

تو ماشک عقېد ه لري چې:

د ګر Gar يعنې غر کلمه لر غونې با کتري کلمه د ه او غر چه د غزني د ارياېي او سېد ونکو نوم د ی او له د ې کبله خلج، غرج او غر چ د غره زوی يا غرزی د ی.غر اوس هم په پښتو کې يوه ژوند ۍ کلمه د ه. د اوستا په" هوم يشت" کې غر د ګيري په بڼه راغلی د ی چې په خرد ه اوستا کې هم ليد ل کيږي او په سنسکرېت کې هم ګير او ګيري د غره په مانا د ی. ان عربانو پخواني ګر شاه ته د (ملک الجبال) لقب ورکړی و چې په عربي کې جرشاه د ی. په پښتو کې غر څه، غر څنی د غرني په ماناد ی چې د غر چه، غلچه او غلجي نوم هم له هغه ځايه راوتلی د ی.

عربي جغرافيا ليکونکو هم د ې ټکي ته اشاره کړې د ه چې غر د جبل په مانا د غر شستان او غر جستان په

327 د کتور لطيف ياد ، پښتني قبيلې، ۱۹۷ مخ، د پېښور چاپ.

328 علامه پو هاند عبد الحی حبيبي، د پښتواد بياتو تاريخ لومړی او د ويم ټوک، ٥ـ٤ مخ، د پېښور چاپ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

تاریخي نو مو نو کې د خیل و. یاقوت د البشاري په حواله وایي: چې غرج په اصل کې د غره په ماناد ی او خراساني مؤ رخینو چې د اکلمې له خپلو هېواد والو نه اورید لي د ي هم د غر جستان نوم په اصلي بڼه غر ستان لیکلي د ی چې غــر ستان د غره د اوسید ونکو او د وی د استو ګنې د ځای نوم د ی.

زموږ د هېواد مشهور مؤرخ منهاج السراج جوزجاني د عربي مؤر خینو پر خلاف د غر جستان او غرشســـتان پر ځای غر ستان لیکلی د ی او د طبقات نا صري په زړو نسخو کې هم ځو واره غر ستان لید ل کیږي.[329]

په هر حال غلجی یا غلزی یو پخوانی او لر غونی نوم د ی چې مانا یې د غره زوی د ی او د پښتنو غلجیانو لو مړنی نیکه غلجی با با و چې د ږې زامن یې د رلود ل چې توران، تولر او بولر نو مېد ل چې د زامنو نو مونه یې هــم زړو او لر غو نو اریایي نو مو نو ته ورته والی لري. د تور کلمه په اوستا کې هم شته او د انوم تر او سه هم په پښـــتو ژبه کې په بېلا بېلو بڼو (تور، تورانی، تورک، توری او توره کي) شته. همد اراز بولر یا بلور یوزوړ تاریخي نوم د ی چې د ګېلګته نیولی د نورستان تر سېمو خلکو باند ې اطلا قېد ه او د بارتولد په وینا تر اوسه پورې هم د هغه ځـــای ځینې تور پوښه قبایل ځانونه بلور بولي او د اکلمه تر اتلسمې پیړۍ پورې په چیني کتا بو نو کې لید له کېد له.

د افغانستان په تاریخ کې د غلجیو قبیله ځکه د زیات اهمیت نه بر خمنه د ه چې د وی د اتلسمې عیسوي پیړۍ په پیل کې د میرویس خان هوتکي ۱۷ـ۹ـ۱۷۱۵عیسوي تر مشر تابه لاند ې وشول کولای چې په کند هار کې د صفویانوبیګلر بیګي ګرګین له مینځه یوسي اود یو خپلواک ملي د ولت بنسټ کیږد ي.

همد اراز د همد ې کورنۍ یو بل واکمن شاه محمود هوتکي په ۱۷۲۲ عیسوي کال کې ایرانی شاه حسین صـــفوي د واکمنۍ نه را وپرزاوه او پخپله د اصفهان پر تخت کېنیناست.

غلجیانوپه هند کې هم واکمني چلولې د ه چې بنسټ یې د سلطان جلال الد ین غلجي له خوا په ۱۲۹ـ عیسوي کـــال کې ایښود ل شوی واورپسي د د غې کورنۍ نورو واکمنانو لکه:

سلطان علا ؤالد ین غلجي، سلطان قطب الد ین مبارکشاه غلجي، محمود غلجي او غیاث الد ین غلجي په خپــل وار سره پر هند و ستان واکمني کړې د ه.

د پښتو ژبې مشهور شاعر او د توري اوقلم خاوند ستر خوشال خټک په خپل کلیات کې په هند کې د غلجیـــانو د واکمنۍ بنسټ ایښود ونکی سلطان جلا ل الد ین ۱۲۹ـ-۱۲۹۶ عیسوي په زغرد ه او صراحت سره غلجی بللی د ی لکه چې وایي:

بیا سلطان جلا ل الد ین پر سریر کېنیناست چې په اصل کې غلجی د ولایت و[330]

---

329 قد رت الله حد اد ، غرزی، غلجي او خلجی د تاریخپو هانو له نظره، د کابل مجله، ۳ ګڼه، ٤١ مخ، ۱۳۳۸ کال.

330 د خو شال خان خټک کلیات، ٦٦٩ مخ، د کند هار چاپ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

111.1 د غلجیو د قبیلې وېش

لکه چې د مخه وویل شول د غلجیو د ټولنیز ګروپ لوی نیکه غلجی بابا و. د غلجیو ټولنیز ګروپ په لو مړي سر کې په د وو سترو بنا خو نو ویشل شوي د ي چې لو مړی یې توران او د ویم ابر اهیم د ی.

د د ې لپاره چې توران د غلجي مشر زوی و نو ځکه د غه ښاخ لو مړی د رجه ګڼل کیږي. د توران ښاخ په د وو څانګو ویشل شوی د ی چې لو مړی یې هو تک او د ویم یې تو خی د ی چې د غه د وه عمد ه ښا خونه بیا پر نورو ېرو څانګو باند ې ویشل شوي د ي.

د غلجي د ویم زوی ابراهیم د وه زامن د رلود ل چې د هغه د شپږولمسیانو نه شپږ لوی ښا خونه رامینځ تـه شوي د ي یعنې: سلیمانخېل، علي خېل، اکا خېل، سهاک، اند ړ او تره کي.

د غلجیو د ټولنیز ګروپ مهمې قبیلې په لا ند ې ډول د ي:

هوتک، توخي، اند ړ، سلیمانخېل، احمد زي، ابراهیم خېل، تره کي، اټوال، اد ین خېل، اکاخېـل، الیـاس خېـل، خروټي، امرخېل، اوریا خېل، حسین خېل، هود خېل، بابکر خېل، جبارخېل، کړو خېل، معروف خېل، ستانکزي، ستاني زي، پیاروخېل، د ولت زي، د ستو خېل، څلوزي، زاري خېل، ټغـر، جلال زي، څینــزي، خــد رزي، د رې کــوټي، د فتاني(د وتاني)، د ینارخېل، زیر ماني، ساک، سلطان خېل، شملزي، توتا خېل، اد ریمزي، علي خېل، عمر خېل، عیسـی خېل، قلند ر خېل، کورم خېل، ګاړي، ملا خېل، ملک زي، نا صر، یو سف خېل، رستم خېل.

111.2 د غلجیو د قبیلې د استو ګنې سیمې

په اوسني وخت کې غلجي قبایل په افغانستان کې یوه پر اخه سیمه په ولکه کې لري چــې د د وی د اســتو ګنــې سیمې زابل، غزني، پکتیکا، مید ان ورد ګ، لوګر، کابل، پروان، د پکتیا ځینې ولسوالۍ، د کابل او ننګر هار تــر مینـځ واد ۍ اولغمان او ننګر هار د ي.همد اراز د افغانستان په شمالي ولا یتونو لکــه بغلان، کنــد ز، بلــخ، تخـار، ســمنګانو، جوزجان، فاریاب، سرپل، بلخ او هم د باد غیس او هرات په شاوخواکې هم غلجي پښتا نه استوګنه لري.

د افغانستان سر بېره ډېر شمېر غلجي په نورو هیواد ونو کې هم استوګنه لري. د تاریخ حیات افغاني په قول: د ایران په کرمان، نرمان، شمیر جنس، اصفهان، د ازبیکستان په بخارا، هند وستان او د روسیې په د اغستان کې هم غلجي پښتانه استوګنه لري، خو د وی خپل د ود ، د ستور او ژبه له لاسه ورکړې د ه[331]

په افغانستان باند ې د روسانو تر یر غل وروسته ډېر شمېر غلجي پښتانه پښــتونخوا، ســهیلي پښــتونخوا او پاکستان ته لېږ د ید لي د ي چې ډېر شمېر یې په پېښور او کوئیټه کې د افغاني کډوالوپه پنډ غــالو او یــا هــم پــه

331 تاریخ حیات افغاني، ۲۹۱ مخ، د پېښور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

شخصي او کرايي کورونوکې ژوند کوي. نورشمېر يې د پاکستان په نورو لو يو ښارونو په تېره بيا په کراچۍ کې په مزد وريو او خواريو او غر ييبو اخته د ي.

د غلجيو د ټولنيز ګروپ د هرې قبيلې پېژند نه په خپل خپل رد يف کې شوې د ه.

112 غرغښت

غر غښت د پښتنو په قبيلو کې يو مشهور ټولنيز ګروپ د ی چې په د غه ټولنيز ګروپ پورې يو شمېر قبيلې، ښاخونه، څانګې، خيلونه او پښې تړ لې د ي چې پښتانه يې غر غښتيان هم بولي. غرغښت په پښتنو کې يو مشهور نيکه تېر شوی د ی او له پخوا زما نو نه مؤرخانو د د ه نوم او حال ليکلی د ی. په پښتني عنعنه کې هم غر غښت يو خورا لوی پښتو ن او مشهور نيکه ګڼل کيږي. د د ې عنعنې تصد يق په بهرنيو مؤ رخينو کې ابو الفضل علامي (۱۰۰۶ هجري) چې د مغولي واکمن جلال الد ين محمد اکبر د د ربار نا متو مؤرخ اکبر او د شيخ مبارک ناګوري زوی او د مغولو د د ربار د ملک الشعرا ابوالفيض فيضي ورورد ی په د ې ډول سره کوي :

" په پښتنو کې د رې ورونه بيتهنی، غرغښت او سړبن ډېر مشهور نيکونه د ي." [332]

د تاريخي روايتو نو پر بنسټ غر غښت د ۳۸۸ هجري کال په شا او خوا کې ژوند ی و.

پرو فيسور ولي محمد خان سيال کاکړ په خپل مشهور اثر " پښتو او پښتانه په سهيلي پښتونخوا کې" د غر غښتي پښتنو په اړوند د اسې کښلي د ي :

" غرغښت په اصل کې له د وو کلمو نه مرکب د ی چې غر او غښت د ی او د غه زړه اريايي کلمه د ګور ګښت، ګر ګښت او غر ګښت نه راوتلې د ه چې مانا يې د غرو ګر ځيد ونکي يا په بله ژبه د غرو او سيد ونکي او مور غر غښتيان د غروال او غر زيو په نو مو نو سره هم ياد ولای شو."[333]

د روايتونو له مخې غرغښت نيکه د رې زامن د رلود ل يعنې د اني، بابي او مند و چې په د وی کې د د اني د اولاد ې شمېر د نورو په پر تله زيات د ی او د د اني په اولاد ه کې د کاکړو قبيله ډېره مهمه ګڼله کيږي.[334]

غر غښتي پښتانه نه يوازې د ا چې په افغانستان، سهيلي پښتونخوااو پښتونخواکې مېشته د ي، بلکې د پاکستان د پنجاب په چهچه او هزاره او هند وستان کې هم ډېر شمېر غر غښتيان مېشته د ي.

---

332 ابوالفضل علامي، ائين اکبري، لومړی ټوک، ۱۹۱ مخ.

333 پروفيسور ولي محمد خان سيال کاکړ، پښتو او پښتانه په سهيلي پښتونخواکې، ۳۷ مخ.

334 تاريخ حيات افغاني، ۲۴۹-۲۵۰ مخونه.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

په مجموعي ډول د غر غښتي پښتنو په ټولنيز ګروپ کې د الاند يني قبيلې ډېرې مشهوري د ي:[335]

1. ساپيان
2. کاکړ
3. ناغر
4. د اوي
5. ګد ون يا جد ون
6. بابي
7. مند و خيل
8. پني
9. خوند ي
10. لود ين
11. مشوانې

113 غرشين

غرشين د پښتنويوه مشهوره او ستانه قبيله د ه. د تاريخ حيات افغاني ليکوال ډېټي محمد حيات خان له نن نه ۱٤٦ کلونه وړاند ې د غر شين قبيلې په اړه د اسې کښلي د ي:

" د غر شين د قبيلې د تسميې د وجې په اړوند د اسې ويل کيږي چې د د غې قبيلې ستر نېکه يو ډېر منلی او خد ای لما نځونکی انسان وچې د خپلې د عا له کبله يې يو وچ غر شين کړ، نو له همد ې کبله د د ه اولاد ه په غــر شــين سره مشهوره شوه. غرشين زياتره د کند هار په غر نيوسيموکې مېشته د ي او د وی ته خلک په د رنه ستر ګه ګوري. د غر شين د قبيلې ځوکورنۍ د راولپينډۍ د بر هان د سيمې په غر شين نو مې ځای کې هم استوګنه لري. چې د د غــې قبيلې نه لعل شاه يو ډېر ښه او منلی سړی و. "[336]

د پښتنو د غر شين قبيلې پورې تړلی يوستر شخصيت ملکيار غر شين د ی چې د ۵۸. هجري په شا او خوا کې يې ژوند کاوه چې د پښتنو مؤ رخانو د د ه نوم په خپلو مشاهيرو کې راوړی د ی او مشهور مؤرخ نعمت الله هروي پــه

335 http://en.wikipedia.org/wiki/Gharghasht

336 تاريخ حيات افغاني، ۱۷۸ مخ، د انش خپرند ويه ټو لنه، پېښور.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

خپل تاریخ مخزن افغا نی کې لیکلي د ي چې ملکیار غر شین د شیخ ابو بکر طوسي معا صر و او په ډیلي کې یو ځـای د رلود چې سلطان شها ب الد ین غوري د ملتان د یر غل په وخت کې د ه ته ور بخښلی و او د د ه مر قد هم هلته د ی.[337]

د نعمت الله هروي د د ې روایت نه څو سوه کاله د مخه سلیمان ماکو ٦١٢ هجري چې د پښتو ژبـې لـه پخوانیـو لیکوالو او نثر لیکو نکو نه د ی د ملکیارغر شین په اړوند اسې لیکلي د ي:

" نقل کاوه شي چې په روزګار د غازي شهاب الد ین چې په ډیلي کې هغه ستر واکمن ټا ټوبی ورو ښاند ه او هم هورې مړ شو. نقل کاوه شي چې په جوبله (جګړې) کې مسلمانان تر شا ولاړل او کفارو بری وکړ. لیـرې نـه وه چـې مسلمانان شي د کفارو په کټارو (نېزو) پو پنا او د ښنه (د ښمن) بری وکړي، نا څا په شیخ ملکیار راغی او پر د ښمن یې یر غل وکاوه او ډېر زښت یې ووژل. نرو مسلما نا نو هم د ملکیار تر اړخ توري وکښې او سره ومروړل یې د ښـــنه، ستر ښتن د وی ته په مېړانه د شیخ ورکړله سو به او بری چې پخوا هم نه وه په برخه شوې د چا، هیڅکله په هیڅ ځای کې"

د سلیمان ما کو له د ې بیانه جو تیږي چې ملکیار غر شین یو غښتلی او تو ریالی سړی وچې د تـورې او اد ب له څښتنانو نه واود سلطان شهاب الد ین سره یې په جګړو کې ملګر تیا کو له. سره له د ې چې ملکیار غر شین د جګـړو د ډګر اتل و اد بي ذوق یې هم د رلود. نوموړی پخپله هم شاعر و او د نورو پښتنو شا عرانو اشعار یې هم لو ستل.

ویل کیږي چې د جګړې په ډګر کې کله چې شیخ مکیار غر شین د سلطان معزالد ین د لښکرو سـره یـو ځـای جنګېد ه او نږد ې وچې د سلطان لښکرې ماتې وخوري نو د ې توریالي اد یب د لښکرو د مورال د لوړلو لپاره یـوه د ننګ او غیرت نه ډکه سند ره و ویله چې ژوبله ور راوپارېد ل او پر د ښمن یې بری تر لا سه کړ.سلیمان ماکو لیکي: په جوبله کې ملکیار د ا پاړکي وویل چې غا زیان وپارېد ل او په څېر د زمر یو ورتوی شول:[338]

ښتن مو مل د ی اوس مو یرغل د ی

هېواد د بل د ی غازیانو ګورئ

څښتن مو مل د ی

توري تېرې کړئ د ښن مو پرې کړئ

منګولې سرې کړئ څله به تښتو

څښتن مو مل د ی

که ټینګ کړو زړونه پر بري یونه

337 پوهاند علامه عبد الحی حبیبي، د پښتواد بیاتو تاریخ، لومړی او د ویم ټوک، ٥١. مخ، د انش خپرند ویه ټولنه، پېښور

338 د سلیمان ماکو تذ کرت الاولیا، د ملکیار غر شین حالات.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

چې زمري يو نه — اسلام را څخه د ی

ښتن مو مل د ی

غازيانو راشئ — ټول شا اوخواشئ

د شهاب په ملا شئ — د ښن مو غوڅ کړئ

ښتن مو مل د ی

ملکيار غرشين په ډيلي کښې اوسېد ه او هماغلته مړشو او په د غه ښار کې د شيخ ابوبکر طوسي له مزاره سره يو ځای ښخ د ی. د شيخ ابوکبر طوسي مزار په اوسني وخت کې د پورانا کلا او د پرګتهي ميد ان تر مينځ په يوه لوړ ځای کې موقعيت لري.[339]

114 غوريا خېل

چې د استا د نامې بوی اخلي حميد ه!

څه به نه وي خوش د ماغه غوري، خښې

(حميد بابا)

زموږ ښت پو هان او تو کم پيژند ونکي غوريا خېل سړبني ښتانه ګڼي او د ښتنو د عنعنوي شجرو پر بنسټ غورياخېل د سړبن د زوی خر شبون اولاد ه د ه. ويل کيږي چې خر شبون د رې زامن د رلود ل کند ، جمند يا ځمند او کاسي. کند بيا د وه زامن د رلود ل يو يې غری يا غوريا نو مېد چې د هغه او لاد ې ته غورياخېل ويل کيږي او د ويم زوی يې خښی يا خوخي نو مېد چې د خښي او ښاخي خېلو په نامه سره هم ياد ېږي چې يوسفزي، مند ړ او تر کلانې يې اولاد ه د ه.

د روايتونو پربنسټ غوريا څلور زامن د رلود ل: لومړی د ولت يار چې د نوموړي له اولاد ې نه د مو مند و او د اؤد زيو د وه مهم ښا خونه مينځ ته راغلي د ي، د ويم زوی يې خليل و، د ريم يې ځمکنی او څلورم يې زيړان نو مېد چې اولاد ه يې د زيړانيو په نامه ياد يږي.[340]

د اسې مستند او تاريخي روايتونه شته چې په پيل کې غوريا خېل د کند هار په ارغستان کې مېشت ول چې وروسته بيا د غزني سهيلي او لو ېد يزو برخو ته وليږد ېد ل چې غا لبا به د غه وخت د ۹۱. هجري کال په شا او خواکې

---

339 د ځينو ښتو زړو لغاتومعناوې په قو سو نو کې تو ضيح شوي د ي (ياد)

340 ښتني قبيلې، د کتور لطيف ياد ، ۲_ مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

وچې په کابل کې د بابر د واکمنۍ لومړۍ شپې او رځې وې. د اسې ویل کیږي چې په هغه وخت کې د د غې قبیلې ټول خلک پووند ه او د مالد ارۍ په کارونو بوخت ول، خو څرنګه چې وروسته د د غې قبیلې د خلکو په شمېر کې زیاتوالی راغی نود وی بیا له غزني نه د کابل شا اوخواته راولیږد ېد ل.[341]

د پښتنو د تاریخ مؤلف اروابناد قاضي عطا ؤالله خان د غوریا خېلو پښتنو په اړوند د اسې لیکلي د ي:

" مومند و، خلیل او د اؤد زیو ته غوریاخېل وایي. غوریاخېل د ۱٤٥. عیسوي کال په شا اوخواکې د غزني لوید یز ته د تر نک سیند پر غاړو اوسېد ل چې بابر په خپل تزک کې د غوریا خیلو د قبیلې د استو ګنې ځایونه د مشد او سمګانه کلي ښود لي د ي او تر څېړنو وروسته د ا جوته شوه چې نو موړي کلي د غزني جنوب ته پراته د ي. کله چې بابر د غلجیو د سیمې د ویش لپاره په ۱٥۰۷ عیسوي کال کې غزني ته روان شو او د سرد ه په مقام کوزشو(سرد ه ۲٥ یا ۳. میله د غزني سویل ته موقعیت لري) نو بابر وایي چې ما ته خبر وشو چې د مو مند وځینې قبیلې په مشد او سمګانه کې پرتې د ي. امیرانو ماته وویل چې د د وی لوټ کول په کارد ي، خو بابرو ایي چې ما ورته وویل چې مـوږ خپل رعیت ته نقصان رسول مناسب نه ګڼو."[342]

لکه چې د مخه وویل شول غوریا خېل لو مړی د کند هار په ا رغستان کې ا وسېد ل بیا له هغه ځایه غزني او لـه غزني نه کابل ته راولیږد ېد ل.

د تاریخ حیات افغاني د لیکنې پر بنسټ وروسته بیا غوریا خېل له کابله ننګر هار ته ولېږد ېد ل او ننګر هار ته تر تلووروسته یې چې کله په شمېر کې نورهم زیاتوالی راغی د خیبر د تاریخي د رې له لارې پېښور ته ولېږد ېـد ل او د د لا زاکو د قبیلې سره چې لا د مخه یې پر پېښور باند ې قبضه ټینګه کړې وه د سلطان پورې په سـیمه کـې چـې خلکوو رته په هغه وخت کې جنګ پوره هم و یله د غوریا خېلو او د پښتنو د لا زاکو تر مینځ خو نړۍ او سخته جګـړه پېښه شوه. د یوه روایت له مخې میرزا کا مران د د ې لپاره چې د غوریا خېلو ځواکمنه قبیله د همایون سره د جګـړې لپاره د ځان ملګرې کړي په د غه جګړه کې یې د غوریا خېلو سره مر سته وکړه چې په پایله کې د لا زاکو ماتې وخوړله چې ځینې خلک یې د جګړې په ډګر کې ووژل شول او ځینې یې هم د هزار خانې په نهر کې ډوب شول. که څه هم د غه نهر د ومره ډېرې او به نه د رلود لې چې څوک د ې ډوب کړای شي، خو د تصاد ف له مخې په د غه ورځ د د غه نهر په پورتنۍ برخه کې د ومره ډېر باران اورید لی و چې د د لا زاکو جنګیالي یې ډوب کړل.[343]

پر د لا زاکو باند ې د غوریا خیلوتر د غې سوبې او بر یالیتوب وروسته د غه سیمه د مو مند و، د اؤد زیو او خلیلو لاس ته ورغله او د لازاک د لنډي سیند نه پورې وتل او د لنګر کوټ په میره او نورو ځا یو نو کې مېشته شول. بیا وروسته هغه وخت چې د یوسفزیو مشر خان کجو و نو د غوریا خېلو او یو سفز یو تر مینځ د شیخ ټپور په سـیمه

---

341 حیات افغاني، ۲۳۶- ۲۳۷ مخونه، د پښور چاپ.

342 د پښتنو تاریخ، قاضي عطاؤالله خان، لو مړی ټوک، کابل ۱۳٥٦

343 حیات افغاني، ۲۳۷ مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

کې سخته جګړه شوه او غو ر یا خېلو ته سخت زیان ورسید ، په تیره بیا د غوریا خیلو د قبیلې د خلیلود ښاخ خلک چې ډېر جنګیالي وو زیات شمېر کسان یې ووژل شول، خو د د وی د ماتې سره سره بیا هم یوسفزیو د د ې جرئت ونکړ چې د د وی پر سیمو باند ې قبضه وکړي. د د غې قبیلې ملک یا خان ته په پېښور کې غوریا خېل ارباب وایي.[344]

د پښتنو ستر شاعر رحمن بابا (۱۶۵-۱۷۱۵)، ستر مؤرخ او قانونپوه اروابناد قاضي عطا ؤ الله خان (۱۸۹۵-۱۹۵۲)، او د خد اي خد متګارو د تحریک غړی ژبپوه او فیلا لو جیسټ اروابناد حسین بخش کو ثر غوریا خیل (مړ ۱۹۹.) د غوریا خیلو پښتنو قبیلې ته منسوب ول.[345]

د اخبره هم د یاد ونې وړ د ه چې د خپل اصلي ټا ټوبي نه د غوریا خېلو د لېږد په وخت کې د د وی یو شمېر په غزني، لو ګر، کابل او ننګر هار کې پا تې شول چې د ځینو اولاد ه تر اوسه هم په د غو سیمو کې شته.

د غوریا خېلو د سترې قبیلې د بېلا بېلو ښاخونو لکه مومند و، خلیلو، څمکنیو، د اؤد زیو او زیړ انیو یاد ونه د د ې مقالو په لړ کې په الفبایي تو ګه سره شوې د ه.

115 کاسي

زموږ پښت پوهان او توکم پیژند ونکي، کاسیان د پښتنو د سړبن په ټولنیز ګروپ پورې یوه اړوند ه قبیله ګڼي. د پښتنو د عنعنوي شجرو له مخې کاسي د شر خبون زوی او د سړبن نیکه لمسی د ی. شر خبون د ړې زامن د رلود ل چې کند ، زمند (ځمند)ا و کاسي نو مید ل.[346]

د کاسیانو د قبیلې زیاتره خلک د سهیلي پښتونخوا په مرکز کوئیټه او کچلاغ کې اوسي.

د پښتونخوا نا متو مؤرخ سید بهاد رشاه ظفر کاکا خیل په خپل مشهور اثر "پښتانه د تاریخ په رڼا کې" د کاسي پښتنو په اړوند د اسي کښلي د ي:

" د پټې خزانې د روایت نه معلومیږي چې د خر شبون په اولاد ه کې د کند او زمند (ځمند) اولاد ه د غوړې مرغۍ نه لومړی د غزني او وروسته د کابل او پېښور د واد ۍ په لور مها جرت وکړ. په د غه وخت کې کا سیان ښېرته د سلیمان غره ته لاړل او هلته مېشته شول، البته د د وی یوه قبیله چې شینواري د ي د خاښي خیلو سره مها جرت وکړ او د خیبر په غر نیو سیمو کې میشته شول چې تر اوسه پورې هم هما غلته اوسیږي."[347]

"د پښتنو قبیلو د شجرې او مبنې" په نامه اثر کې د کا سیانو پښتنو د قبیلې په اړوند د اسې راغلي د ي:

---

344 نوموړی اثر ۲۳۷ مخ.

345 http://en.wikipedia.org/wiki/Ghoria_Khel

346 د کتور لطیف یاد ، پښتني قبیلې، ۲-٤ مخ.

347 پښتانه د تاریخ په رڼا کې، ۱۳۲۷ مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

"د تاریخونو په حواله ویل کیږي چې کا سیان نږد ې اووه سوه کلو نه پخوا د سلیمان له غره نـــه د کچلاغ پـــه سیمه کې مېشته شول اوورپسې د کوئیټې ښار ته راولیږد ید ل. د کا سیانو لو مړني خانان د عر ب خیلو مشـــران وو. ورپسې د انګرېزانود واکمنۍ په وخت کې د کا سیانو د قبیلې مشري ارباب خیلو ته ولیږد ید له چې اوس په کو ئیټـــه کې ډېر مشهورد ي."[348]

په کوئیټه کې د کا سیانو کلي د د وی د ښاخونو او خیلونو په نومو نو سره شهرت لـــري د بیلګـــې پـــه ډول د علمو چوک چې د ملک عالم خان کاسي د نامه په وجه د علمو د چوک په نامه سره یاد ېږي اویا هم سمن ګلي چې مشر یې عثمان خان کاسي و او همد اراز احمد خان زي چې پخوانی ارباب یې نواز کاسي و.

د کاسي د قبیلي خلک خپل مشران د ملکانو او اربا با نو په نامه سره یاد وي. د سمنګلی کلی چې د کـــا ســـیانو د یوه مشر نیکه سمن خان په نامه سره په سمن ګلي سره یاد ېږي او د کا سیانو د ۸. په شا وخواکې کورنۍ پکـــې ژونـــد کوي.[349]

په ۱۸۹۵ میلاد ي کال کې چې په کو ئیټه کې کو مه زلزله وشوه او د کوئیټې په ښار کې یې لویه تبا هي راوستله نود بد ه مرغه د کا سیانو د قبیلې خلکو ته پکې د سر د رانه زیا نونه ور ورسید ل چې ویـــل کیـــږي د د وی د ټـــول نفوس اوومه برخه ژوند ي پا تې شول او پا تې نور یې د زلزلې قر باني شول.

کاسیان په عمومي تو ګه میلمه پالونکي، ننګیالي، توریالي او په پښتني ننګ او غیرت ټینګ خلک د ي. د وی د ښو کړو وړو ښځښتنان او په علم او پو هې ډېر مین خلک د ي اود نورو پښتنو په تناسب د علم او پو هې کسان پکې ډېر د ي.

تاریخ حیات افغاني تقر یبا ۱٤٦ کلونه وړاند ې د کاسي د قبیلې د ښا خونو شمېر ۱۱ ښود لي د ي چې د ځینو نـــو مو نه یې په لاند ې ډول د ي:

الوزي، ژمریاني، محمد زي، موسیغ، سیرون، کیتران، سام، سلټ، همړ، شینواري.[350]

د کاسي قبیلې د ځینو مشهورو کسانو نو مونه د اد ي:[351]

1. ارباب عبد الظا هر کاسي
2. میر ایمل کاسي
3. شهید غلام حسین کاسي

---

348 د پښتنو قبیلو شجرې او مېنې، د پو هنوال محمد عمر روند میا خیل تالیف، ۲۱۳، ۲۱٤او ۲۱۵مخونه.

349 د د ې مقالې د لیکوال (د کتور لطیف یاد) شخصي یاد اشتونه.

350 تاریخ حیات افغاني، د د کتور لطیف یاد او فرهاد ظریفي پښتو ژباړه، د پیښور چاپ، ۲٤۷-۲٤۸ مخونه.

351 http://wiki.answers.com/Q/Kasi_tribe_of_pashtun

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

4. نواب ارباب محمد عمر کاسي

5. نواب ارباب خد اید اد خان کاسي

6. ارباب عبد القاد ر کاسي

7. د رمحمد کاسي

8. ډاکتر عبد القیوم کاسي

9. ډاکتر عبد الملک کاسي

10. ملک گل زمان کاسي

116 کاکاړي

کاکاړي چې لوی ماموند يې هم بولي له اره ترکلاڼي يا ترکاڼي پښتانه د ي او د ماموند و د قبيلې يو ښاخ ګڼل کيږي او ترکاڼي په اصل کې ښاخي خيل پښتانه د ي چې د پښتنو د سړبن په ټولنيز ګروپ پورې اړه لري.

د تاريخي روايتونو پر بنسټ يوسفزي، مند ړ او ترکاڼي يا ترکلاڼي په مجموعي ډول د ښخي يا ښاخي خيلو پښتنو په نامه سره ياد يږي. د اسي ويل کيږي چې د د وی اصلي ټاټوبی د کند هار د ار غستان په حد ود و کې د غونډان او سره غره په شا اوخوا کې سيمه وه چې وروسته بيا د ځينو ټولنيزو عواملو په وجه له هغه ځايه لومړی د غزني د مقر سيمې ته او تر هغې وروسته د کابل شا او خوا ته وليږد يد ل. په هغه وخت کې مغولي ميرزا الغ بيګ د کابل واکمن و. تر څه مود ې وروسته د ښاخي خيلو او ميرزا الغ بيګ تر مينځ اړيکي مخ په خرابېد و او ترينګلي شوې. همد ا وجه و چې ميرزا الغ بيګ د يوسفزيو او په مجموع کې د ټولو ښاخي خېلو اته سوه تنه مشران ميلمانه او وروسته تر هغوی يې د وی بې وسلې او بيا يې ټول له تيغه تېر کړل.[352]

ترد ې خواشينوونکي او زړه بو ګنونکې پېښې وروسته ښاخي خېل د ننګر هار خواته وليږ د يد ل.ترکلا ڼيو په لغمان کې واړول او يو سفزي، ګګياڼي او اتمانخيل[353] په ننګر هار کې او سېد ل. وروسته د غه د رې واړه قبيلې د خيبر د تاريخي د رې له لارې لو مړی پيښور او بيا د خپلو استوګنې په او سنيو سيمو، سوات، د ير او با جوړ کې مېشته شوې. تر کلا ڼي هم څه مود ه وروسته ميرزا الغ بيګ ته د لغمان د خلکو د شکايت په وجه له هغه ځا يه وليږ د يد ل او با جوړ ته لا ړل چې تر او سه پورې هما غلته مېشته د ي.[354]

352 د کتور لطيف ياد ، پښتني قبيلې، ۱-۸ مخ، د پيښور چاپ.

353 اتمانخيل په اصل کې کرلاڼي پښتنا نه د ي.

354 پير معظم شاه، تواريخ حافظ رحمت خاني، ٦-٧ مخونه.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

په لغمان کې د ترکلاڼیو د مېشته کېد و او بیا له هغه ځایه د د وی د لیږد په اړوند ډېر تاریخي مستند رو ایتو نه شته، د بېلګې په ډول ابوالمحمود مو لوي هد ایت الله سود روي وزیر اباد ي په خپل کتاب هد ایت افغا ني [355] کې او خان روشن خان په تذکره خان روشن خان کې [356] د کاکا زیو او په مجموع کې د تر کلا ڼیو د قبیلې یاد ونه کړې د ه او ویلي یې د ي چې د وی د لغمان په سره کلا او سه صد ه کې او سید ل چې د سه صد ه په نامه کلی تر او سه هم د لغمان پـــه ولا یت کې شته۔

لکه چې د مخه مو وویل کاکازیو ته لوی ما موند هم وایي۔ لوی ما موند د ماموند و د سیمې په جنوب خـــتیز او جنوب لوید یز کې مېشته د ي۔ په ختیز کې د لو یو ما موند و او سا لارزیو تر مینځ برېد (حد) د ملا سید غر د ی او د لو یو او وړو ما موند و تر مینځ برید لوی خوړ د ی۔[357]

د لویو ماموند و یا کا کا زیو د مشهورو خیلو نو نومونه په لا ند ې ډول د ي: [358]

د ولت خېل، خلوزي، مسعود خېل، عمر خېل، یوسف خېل، سلیمان خېل او مغد ود خېل۔

1. په افغانستان کې د کا کا زیو یا لویو ما مو ند و د استو ګنې سیمې د اد ي : کاکازي یا لوی ماموند د افغانستان د کو نړ ولایت په مرورې، شوړتن، بر کاڼي، د انګام او پیچ د ره کې او سیږي۔
2. په پښتونخوا کې: کاکا زي یا لوی ما موند د پښتونخوا د باجوړ ایجنسۍ په غاښي، شبنتر، ذکي، کټوټ، ګیـــري، زري، ترخو، لغړی، کالوزی، کره، موخه او میانه کې او سیږي۔ همد ارا ز په پېښور او ایبټ اباد کې هم استوګنه لري۔
3. په سهیلي پښتونخوا کې: د سهیلي پښتونخوا په کو ئیټه او پښین کلي کا کا زي کې۔
4. په پاکستان کې: یو ډېر شمېر کاکازي د پاکستان په لاهور، کراچۍ، کشمیر، جهیلم، بهلوال، سرګود ا، سیالکوټ، د یره غازي خان، چکوال، عیسی خیلو او موسی خېلو کې استوګنه لري۔
5. په هند وستان کې: په هند و ستان کې کا کا زي د پنجاب ایالت په ګرد اس پور، بابل چاک، فیض الله چاک، ست کو ها، وزیر چاک او د هاریوال کې استوګنه لري۔

د کاکا زیو د ځینو مشهورو کسانو نو مو نه په لاند ې ډول د ي: [359]

---

355 هد ایت افغاني معروف په تاریخ کاکازي، د مولوي هد ایت الله سود روي وزیر اباد ي تالیف، په اردو ژبه ۱ـ۷ـ۱۱۷ مخونه، ۱۹۳۳کال، د وزیر اباد چاپ، لاهور۔

356 تذکره خان روشن خان، ۱۷۶ - ۱۷۷ مخونه۔

357 د پښتنو ټولنیز-اقتصاد ي جوړښت، ۳۲۵ مخ، د پښتو ځېړنو نړیوال مرکز، ۱۳۶۲ کال، کابل۔

358 http://en.wikipedia.org/wiki/Kakazai

359 http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Kakazai_people

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

1. د پاکستان ډپټي اډيټور جنرال ريحان ملک
2. بهاد ر يار خان سياسي شخصيت او د محمد علي جناح ملګری
3. غلام احمد بلور
4. منير احمد خان
5. ډاکټر اشفاق احمد
6. جسټيس عبد الو حيد خان
7. اسما جها نګير
8. شعيب ملک د پاکستان د کر يکيټ ټيم پخوانی کپټان
9. ډاکټر رضوان ملک

117 کاکړ

زموږ پښت پوهان او توکم پيژند ونکي کاکړ د پښتنو د غرغښت په ټولنيز ګروپ پورې يوه اړونـــد ه قـــبيله ګڼي. د پښتنو د عنعنوي شجرو د روايا تو له مخې د غر غښت د زوی د اني په ځلورو زامنو کې کا کړ تر ټو لو مشرو چې اولاد ه يې نن په يوه لويه او پر اخه سيمه کې پر اته د ي.

د يوه بل روايت پر بنسټ کاکړ د کاک نيکه او لاد ه د ه چې د هغه د نامه له کبله په کاکړو سره مشهور شـــوي د ي او د اسې ويل کيږي چې کاک نيکه يو زاهد او نيک انسان و چې د سلطان غيا ث الد ين غوري د واکمنۍ په وخت کې وفات شو او مزار يې د هرات د جامع جومات ته څېر مه د ی.[360]

په پخوانيو زړو تاريخي متو نو کې د کاکړو اصلي او پخوانی ټا ټوبی د کا کړ ستان په نامه ياد شـــوی د ی او تر اوسه پورې د سهيلي پښتونخوا خلک د ژوب او بورې تاريخي ناوې د کا کړستان په نامه ياد وي.

په تاريخ حيات افغاني کې د کاکړو د سيمې په اړوند د اسې راغلي د ي:

" د کاکړو د ملک شمالي خواته د غلجيو د سيمې جنو بي برخې پر تې د ي، شمال لويد يز ته يـــې د ارغســـتان سيمه او هم د توبې هغه برخه مو قعيت لري چې اڅکزي د رانيان پکې او سيږي. لويد يز او سهيل ته يې د بلو چســـتان سيمه د سپينو ترينو د علا قې يوه برخه او د سليمان غره يو بناخ پروت د ی. د کاکړو ټوله سېمه له هرې خوانه د سلو ميلو په اند ازه پلنوالی لري او ټوله سېمه يې غرنۍ او د غرونو له خوا احاطه شوې د ه او تر ټو لو لوړ غر يې د شمال

360 د کتور لطيف ياد ، پښتني قبيلې، ٢-٤ مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

نه جنوب خواته غځېد لی د ی. که چیرې د د غه غره د لوید یزې خوانه ځوک شمالي خواته راشي نو لو مړی به د سیو ناد اغ سیمې ته راورسیږي چې یو لوړ مید ان د ی چې یوازې د ځارویو د څرولو لپاره مناسب ګڼل کیږي، خو لوید یز ته یې ډېرې لو یې واد ي ګانې چې د غرونو تر مینځ پرتې د ي شته چې په هغو کې د تورې مرغې، برشور، ترین، توګي او هنه واد ي ګانې ډېرې مشهورې د ي." [361]

اروابناد استاد عبد الرؤف بینوا په خپل مشهور اثر پښتونستان کې د کاکړو سیمې د اسې راپيژني: [362]

1. د برشور واد ي يا د ره: د غه واد ي له لوړې چینې نه پیل او د پشین تر سیمې پورې غځېد لې د ه، شمال ته يې د توبې سیمه د ه. په د غې د رې کې د کاکړو د قبیلې د تره غري او سنتیا بناخونه اوسیږي.
2. د هنه د ره: د هنه واد ي د شال د علاقې سره لګید لې د ه. د اعلاقه د افغانستان د ټولواک اعلیحضرت احمد شاه بابا ابد الي له خواد قلات والي نصیر خان ته د د ه د هغه خد متونو په بد ل کې ورکړل شوې وه چې د ه ورته سر ته رسولي ول.
3. د کنچوغې د ره: د ايوه تنګه د ره د ه چې د کنډ د غره لوید ېز ته پرته د ه چې ډېرې ښې ځمکې لري او زیاتره ځا یو نه یې ښه اباد د ي. د پسرلي په مو سم کې د د غې د رې غرنۍ سیمې شنې او له ګلانو نه ډکې وي. د کنچوغې د واد ي پورتنۍ برخه تنګه، خو کښتنۍ بر خې یې په تد ریج سره پراخیږي او تقر یبا د برش میله اوږد والی لري. په د ې سیمه کې د کاکړو د قبیلې د سنتیا بناخ استوګنه لري اود د ې سیمې خان په ورګس کې اوسیږي.
4. د بوري سیمه: د ايوه ښه اباد ه او زرخېزه سیمه د ه. یورود هم پکې بهیږي. د د غه ځای ځمکې په غر نیو ویالوسره خړوبیږي په د ې سیمه کې د کاکړو د قبیلې د ولس بنا خونه اوسیږي چې په د غو د ولسو بنا خونو کې د اري خیلو د بناخ د خلکو شمېر زیات د ی.

په پو رتنیو سیمو سر بېره توره مرغه، ترین او تو ګي یې هم مشهورې د رې او سیمې د ي.

پر د ې برسېره د سهیلي پښتونخوا په لا ند نیو سیمو کې هم کا کړ ژوند کوي: [363]

1. د کوئیټې په هنه، غبرګ .کچلاغ، سره غوړګۍ، نوی کلی اوکوټوال کې. د
2. د زیارت په ړرند ه، ورچوم .احمد ون، ګوګۍ، چونګۍ، کڅ، منه، چینه، سنځاوي، ریګوړه، سملن اوپوئ .بغاوه کې.
3. د مسلم باغ په کان مهتر زی، تور غبرګی اوچرمیان کې.

---

361 تاریخ حیات افغاني، پښتو ژباړه د لطیف یاد او فر هاد ظریفي، ۲۵۱ مخ.

362 پښتو نستان، د اروابناد عبد الرؤف بینوا اثر، ۱۳۷ مخ، ۱۳۳. کال، د کابل چاپ.

363 د پښتني قبیلې شجرې وپيژ نئ په فیس بوک کې د بنا غلي محمد فاروق خان کاکړ مقاله "د کاکړو قبیله"

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

4. د کاریزات په خانزی، بلوزی، شرنه، گوال، خانی، زرغون اورود ملازی. کې۔

5. د سیوی په کړک، خجک، زرد الواوکهوست کې۔

6. د ژوب په شیرک کلا، مرغه کیبزی، شاهیغالو، پلن کلی، بند ات موسی زی، قمر د ین، لاکا بند ، اغبرگی، سورکڅ، مینا بازار، زاروزي، زرد او مسافر پور کې.

7. د کلای سیف الله په گوال حید رزی، شرن جوگیز، تریخ کلی، سیب زي، باران کلی.چارگل برج، تانیشپه، تنگی زیرت، کلی چینه، سنځل بند .باغ اوانځرگی کې۔

8. د .لورلایي په بوری، پټانکوټ، زنگي واله، پوټی.ټاټی، باور، د رگی شبوزي، میختز، کینگری، راړاشم، ړړ کاریز، رود لین، خانکی، اصغر لون، اونوا کلی کې۔

9. د پشین په سرانان، یاروبرشور اوتوبه کاکړي گانگلزی کې۔

10. د چمن په نورک سلیمانخیل، مئ زی، حبیب ز، .عبد الرحمان زی اومجک کې

117.1 د کاکړو د قبیلې ښاخونه

د کاکړو قبیله په ډېر زیاتو ښا خونو او څانگو با ند ې یشلې شوې د ه خو د لته بـه د د غـې قـبیلې د ځینـو مشهورو ښاخونو یاد ونه وکړو:

117.1.1 سنځر خېل

د روایاتو له مخې سنځر نیکه یو تورزن مشر او منلی روحاني شخصیت و چې د مغولو پر خلاف یـې اوږد ې مبارزې کړې د ي او یل کیږي چې د د ه مزار د ژوب په کوسه نومي ځای کې د ی چې ډېر شمېر خلک د د ه مزار تــه ورځي۔

پروفیسر ولي محمد خان سیال کاکړ د سنځر خېلو کاکړو په اړوند په خپل کتاب" پښتو او پښـتانه پـه سـهیلي پښتونخوا کې" کې د اسي لیکي:

"د کاکړونوابي او سرد اري له پخوانه د سنځر خېلو په لاس کې د ه او د وی د شمېر له پلوه د کاکړو تر بل هر ټبر زیات د ي۔"

د سنځر خېلو ښاخ په لاند نیو څانگو او خیلو نو باند ې ویشل شوی د ی:

علي زي، عبد الله زي، کب زي، برن خېل، سنخېل، هر مز ئي، تیمني، عرب خېل، پنیزون، نیسي، کد یزي او د ومړان۔

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

117.1.2 سنتيا

د اهم د کاکړو يو ښاخ د ی. د تاريخي روايتو نو له مخې د وی د سنتې نيکه او لاد ه د ي. د تاريخ په اوږد و کـې سنتيا کاکړانو ډېرې تورې وهلي او تا ريخي رجال او شخصيتونه يې پيد ا کړي د ي. په کا کړو کې د شمېر له پلوه لـــه سنځر خيلو وروسته د سنتيا کا کړو شمېر زيات د ی. هيبت خان کاکړ چې د خانجهان لود ي له لوري د سمانا حـــاکم او د مخزن افغاني په تاليف کې لويه برخه لري د سنتيا کا کړو نه و.

د وی په هند وباغ، کان مهتر زي، کچلاغ، هنه، سره غوړگی، سره خوله، نو حصار، غبر گ غو ځکی، خانوزي، بلوزي، رود ملازي، مستنگ او په ځينو نورو ځايو نو کې ميشته د ي.[364]

د کا کړو د سنتيا ښاخ په لاند نيو خيلو نو ويشل شوي د ي : پانيزي، مهتر زي، بازيان، سا رينگ زي، شموزي، ملا زي او عيسی خېل.

117.1.3 تره غري

د کاکړو د غه ښاخ د کاکړ ستان د بوري د تاريخي ناوې په موسی خېل تحصيل کې مېشته د ي. په کند هار، زابل، سيوۍ او د غزني په ولايت کې له پخوانه موسی خېل کا کړ استوگنه لري.

117.1.4 کسايي

کسايي د کاکړو ښاخ د ی چې د شال په د ره کې استوگنه لري، خو احمد شاه ابد الي د ا د ره د بلو څو مشر نصير خان ته د هغه د خد متو نو په بد ل کې ورکړې وه.اوس د غه د ره د بلو چستان يوه برخه گڼله کيږي.[365]

همد ارازپه بيلا بيلو تاريخي منا بعو او اثارو کې د کاکړو د قبيلې شجرې کښل شوي د ي چې د ځينوښا خو نو نو مو نه يې د اد ي: سام خېل، يونس خېل، موسی زي، تره غري، سر گړي، د رپي خېل، جلال خېل، ختن خېل، چرمي خېل، زڼغوزي، سيڼ، سوران، عيسی زي، يعقوب زي، شاد ي خېل، با جو خېـــل، ايـــوب خېـــل، منـــد وزي، شـــاد زي، انگوزي، فاطمه زي، انوزي، الياس زي، تاجوزي، مما خېل، با جو خېل، سالار خېل، سود ان زي، علي خېل، برات خېل، هرم زي، اتمان خېل، کيوي، خضر خېل، عبد لزي، شازي، زکوزي، مرزي، غوري زي، ملي زي، اميزي، ابر اهيـــم زي، انوزي، محمد زي، رجر زي، حسن خېل، يا سين خېل، احمد زي، کمالزي، ابو سعيد زي، مرد ان زي، اد و خېل، شـــکور خېل، سنتيا، پا نيزي، مهترزي، بازيان، سارينگزي، شموزي، عيسی خېل، موسی خېل، سنځر خېل، تره غري، کســـايي،

---

364 پرو فيسر ولي محمد خان سيال کاکړ، پښتو او پښتانه په سهيلي پښتونخوا کې ۷۷-۷۸ مخونه.

365 قاضي عطاؤالله خان، د پښتنو تاريخ، ۲۸ مخ، د کابل چاپ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

پڼیزون، موسی زي، د رپي خېل، سام خېل او نور...[366]

117.2 د کاکړو قبیلې ته یوه ځغلنده کتنه

په سهیلي پښتونخوا کې د کاکړو د قبیلې خلک په مجموعي تو ګه د کرنې او مالد ارۍ په چارو بو خت د ي، خو د د وی د کر نې ځمکې د د وی ورځنۍ اړ تیاوې نه شي پوره کولای. ځینې کاکړ کو چیاني ژوند لري او د خپلو رمــو او ګلو په د رلود لو خپل ژوند پر مخ بیایي.ځینې خلک یې د سو د اګر یوپه چارو هم بو خت د ي. د د وی د ود ونه او رواجونه کټ مټ د د وی د نورو پښتنو ګاونډیو قبیلو په څېر د ي.

کاکړ زړور، غیرتي او په پښتني ننګ او ناموس ټینګ خلک د ي. د وی همد اراز میلمه پالو نکـــي د ي. د وی سپین زړي اد د زړه او خو له خبره یې یوه وي. د کاکړو خلک د اتڼونو او مو سیقۍ سره ډېـره مینــه لــري. د د وی کاکړۍ غاړې ډېرې مشهورې د ي.

کاکړ په علم او پو هې مین خلک د ي له همد ې کبله د ه چې د د وی په قبیله کې ستر عالمان، پو هان، شـــاعران، مورخین او لیکوالان تیر شوي او اوس هم شته د ي.

د سهیلي پښتونخوا نه پر ته ډېر شمېر کاکړ په افغانستان، پښتونخوا، پاکستان، هند و ستان او ایــران کــې هــم استوګنه لري.

په افغانستان کې کاکړ د افغانستان په بېلا بیلو ولا یتونو لکه کند هار، هیلمند ، زابل، هرات، غــور، فــراه، بـــاد غیس، فاریاب، سر پل، مزار شریف، کند ز، تخار، کابل، پروان، ننګر هار او لغمان کې استوګنه لري.

1. د کند هار ولا یت کا کړ: د د غه ولا یت په مرکز کند هار، پنجوایي، ارغند اب، پا شمول او ځینو نورو ولسو الیو کې استوګنه لري.
2. د هرات ولایت کاکړ: د د غه ولا یت په مرکز هرات او همد اراز د اوبې، پښتون زرغون، کرخ، ګذرې، اد رسکن او انجیل په ولسو الیو کې استوګنه لري.
3. د هیلمند ولایت کاکړ: د د غه ولایت په مرکز لشکر ګاه، ناوې، ناد علي، مار جې او ځینو نورو ولسوالیو کــې او سیږي.
4. د باد غیس ولایت کاکړ: د مرغاب په ولسوالیو کې د کاکړو په نامه یوه سیمه شته چې زه د د ې مقـــالې لیکـــوال هلته تللی یم او له نږد ې مې لید لې د ه چې خلک یې زیاتره د پسونو او رمو له لارې خپله ګــوزاره کــوي اود کرنې د لږو ځمکو په د رلود لو سره خپل ژوند مخته بیایي.

366 حیات افغاني، پښتو ژباړه، د ۱۵. مخ شجره.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

5. د فاریاب کاکړ: د فریاب او سر پل د ولایت په بیلا بیلو ولسوالیو کې هم یو شمېر کاکړ استوګنه لري.

6. د کند ز ولایت کاکړ: د کوند وز په مرکز د امام صاحب، خان اباد ، د شت ارچي، چارد ره، علي اباد اوکلای ذال په ولسواليو کې هم ډېر شمېر کا کړ استوګنه لري. چې د ځينو مشرانو نو مو نه يې غلام محمد خان، صالح الد ين خان، وکیل میرزااو رئیس عبد الله د ي.

7. د تخار ولایت کا کړ : د د غه ولایت په مرکز او د خواجه بهاوالد ین، د رقد او خواجه غار په ولسوالیو کې استوګنه لري.

8. د ارزګان ولایت کاکړ: د د غه ولایت په مرکز او ځینو نورو ولسوالیو او په تېره بیا د چار چینو په سیمه کې استوګنه لري.

9. د زابل ولایت کا کړ : د د غه ولایت په ځینوو لسو الیو او له هغې جملې نه د شهر صفا په ولسوالۍ کې استوګنه لري.

10. د پروان ولایت کا کړ: د د غه ولا یت د غو ربند په ولسوالۍ کې د خیشکو د قبیلې په ګا ونډ کې استوګنه لري.

11. د غور ولایت کا کړ: د د غه ولایت په مرکز او ځینو نورو ولسوالیو کې استوګنه لري.

12. د کابل ولایت کاکړ: د کابل ولایت د سروبي په ولسوالۍ کې هم یو شمېر کاکړ پښتانه استوګنه لري.

13. د لغمان د ولایت کا کړ: د د غه ولا یت په مرکز د مهترلام د ښار پورې اړوند د د یوې او عمر زیو په کلیو کې استوګنه لري چې د افغانستان ستر مورخ پو هاند محمد حسن کا کړ د همد ې سیمې کاکړ پښتون د ی.

14. د ننګرهار ولایت کاکړ: د د غه ولایت د سره رود ، بهسود و او چپر هار په ولسوالیو کې استوګنه لري. د چپر هار کاکړو ته خلک په د رنه ستر ګه ګوري او د ستانه وو په نامه د د وی د رناوی کوي.

117.3 د هند وستان کاکړ

په پښتنو کې به یوه د اسې لو یه او کو چنۍ قبیله نه وي چې د هند و ستان په بېلا بېلو سیمو کې د ې شتون ونه لري د د ې له کبله چې پښتانه د لر غو نو زمانو نه د سود اګریزو چارو د تر سره کو لو او نورو خواریو او مزد وریو لپاره د ې هېواد ته تلل او له بلې خوا هند د افغانستان په ګا ونډ کې یو هیواد و چې مور. تل ورسره ښې اړیکي د رلود ل. له بله پلوه د تاریخ په اوږد و کې ډېرو پښتنو واکمنانو پر هند و ستان واکمني کړېد ه چې ښې بیلګې يې غلجیان (خلجیان)، لود یان او سو ریان د ي. د د غو واکمنیو په وخت کې ډېر پښتانه د منصبونو او د پو ځي د نـد و د تر لا سه کو لو لپاره د ې هیواد ته تللي د ي چې ځینو یې نو موړو پښتني واکمنا نو ته د چو پړ په بد ل کې ډېر جاګیر ونه هم تر لا سه کړي د ي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د پیر نګیانو نه د هند و ستان د خپلواکۍ تر وخته یعنې د ۱۹۴۷ زېږد بز کاله پورې یوازې په هند وستان کــې ۵- پښتني ریا ستو نو شتون د رلود چې د د غو ریا ستو نو مشري به یوه پښتون نواب ته ورپه غاړه وه چې د د غــو ریا ستونو په لړ کې کولای شو چې د بهو پال، ټونک، فرخ اباد ، رامپور، ملیر کو ټلې او ځینو نورو نو مو نه واخلو.

کاکړ هم د نورو پښتنو په څېر د هند و ستان په بېلا بیلو بر خو کې میشته د ي. لکه د تاریخ حیات افغــاني پــه قول چې له ننه ۱٤٦ کلو نه وړاند ې لیکل شوی د ی د هند و ستان د هاریانا د ایالت د رهتک د ضلعې په کو هــانه نــومې سیمه کې د کاکړو د اولاد ې د علي خیلو له ښاخ نه د ابو سعید زي څانګه او نور کاکړ استوګنه لري. ویل کیږي چې پــه هند کې د پښتون واکمن سلطان ابر اهیم لود ي د واکمنۍ په وخت کې د عبد المالي یا عبد العلي ابو سعید زي کــا کــړ د سهیلي پښتونخوا د بوري له سیمې نه له خپلو د ریوو روڼو سره هند و ستان ته لاړ او په کو هانه کې میشــته شــو. د سلطان ابر اهیم لود ي تر مړینې وروسته نو موړی بېرته خپل اصلي ټا ټوبې بوري ته ستون شو، خو د هغه د وه نور وروڼه له نورو کاکړو سره هلته پاتې او هما غلته میشته شول چې په هغه وخت کې د وی شمېر ۳۰۰ تنه ښود ل شــوي د ي.

همد اراز د تاریخ حیات افغاني د لیکنې پر بنسټ د هند د اتهر پراد یش د ایالت د بلند شهر په ولسوالۍ کې هم د پښتنو ۹٦ سیمې شته چې په هغو کې ۱۲ سیمې یې زیا تې مشهورې د ي او هلته هم ګڼ شمېر پښتانه کا کړ اوسي، په تېره بیا د وی زیات شمېر په خو رجه نو مې سیمه کې هم مېشته د ي چې شمېر یې د ٤ـــ کسا نو په شا اوخواکې اټکل شوی د ی.[367]

همد اراز د هند په بینګال، د کن او د راجستهان د مرکز په جیپور کې هم کا کړ استوګنه لري.

په د ې وروستیو کې د هند وستان د جیپور په ښار کې د هند ي پښتنو له خوا د ''کاکړي ګلد ان'' په نــامه یــوه ټولنه هم رامینځ ته شوه چې موخه یې په د غه سیمه کې د پښتو ژبې او د پښتني د ود او د ستور ژوند ي ساتل او ود ه د ه.د د ې ټولنې بنسټ ایښود ونکې شیلپي بترا د ه چې ځان پښتنه کا کړه بولي او د پښتو ژبې او د کاکړو پښتنو د د ود او کلچر را ژوند ي کول غواړي.

117.4 د کاکړو د قبیلې مشهور شخصیتونه

1. مولوي حبیب الله مشهور په محقق کند هاري.
2. د پښتو ژبې ستر لیکوال، محقق او نو ماند مورخ اروابناد علا مه عبد الحی حبیبي چې په سلګو نو کتا بــونه او په زرګو نو علمي مقا لې یې کښلي د ي.
3. د پښو ژبې شاعر پیر محمد کا کړ.

367 نوموړی اثر، ۲٦٥ مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

4. د پښتو ژبې شاعر د وست محمد کاکړ.
5. د پښتو ژبې شا عر شمس الد ین کاکړ.
6. د پښتو بو ستان منظو مه شاعره زر غونه کاکړ.
7. د افغانستان وتلی مؤرخ پو هاند ډاکټر محمد حسن کا کړ.
8. اروابناد پو هاند عبد الغفار کاکړ.
9. عبد العلي اخند زاد ه کا کړ.
10. د افغانستان د خپلو اکۍ د لارې ملي مبارز حاجي محمد ایوب کاکړ.
11. شهید ملک احد کاکړ چې په ۱۸۹۳ زېږد یز کال کې په پښین کې د انګرېزانو له خوا شهید شو.
12. میا عبد الحکیم کاکړ مشهور په نانا صاحب.
13. سخي خان احمد خان د سهیلي پښتونخوا د کچلاغ د سیمې پا نیزی کاکړ.
14. د سهیلي پښتونخوا نامتو لیکوال او مؤرخ پروفیسر ولي محمد خان سیال کاکړ.
15. د پښتو ژبې لیکوال خانزمان کاکړ.
16. د پښتو ژبې لیکوال محمد فاروق خان کاکړ.
17. شهید مولوي عبد الغفار بر یا لی کاکړ.
18. عبد السلا م جو ګیزی.
19. ډاکټر کرام الد ین کاکړ.
20. خان محمد سرور خان کا کړ.
21. د میرویس خان هو تکي د پوځ مشر یو نس خان کاکړ.
22. ملک حا جي نور علي کا کړ.
23. ملا د اد الله کاکړ.
24. ډاکټر فیض الله کاکړ.
25. ملا بور جان کاکړ.
26. سرد ار شاه وزیر کا کړ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

27.ایډوکیټ عزیز الله خان کاکړ مشهور په عزیز ما ما.

28.عبد الغني خان غنو کاکړ پا نیزی.

29.خان محمد سرور خان کاکړ.

30.ملا محمد رباني.

31. د افغانستان د پوځ پخوانی جنرال هاشم خان کاکړ.

32.د پیرنگیا نو پر خلاف مبارز شهید شیر جان کاکړ چې په ژوب کې اعد ام شوی و.

33.سرد ار شیرک کاکړ.

34.سرد ار شاه وزیر کاکړ.

35.ډاکټر صاد ق فطرت نا شناس.

36.جنرال عبد الو حید کاکړ.

37.فرید احمد کاکړ.

38. عبد الله احسان کاکړ (د لراوبر پښتوویب پاڼې مسول چلونکی)

39.فریبا احمد ي کاکړ (په ولسي جرگه کي د کند هار د خلکو استازې) [368]

118 قلند ر خېل

زموږ پښت پو هان او توکم پیژند ونکي قلند ر خېل د سلیمان خیلو د لوی ټبر پورې یو اړوند ه ښاخ گڼــي. د قلند ر خېلو د قبیلې زیاتره خلک د کټواز په سېمه کې ا ستو گنه لري چې د غزني په سهیل کې د د برشو میلو په واټن پرته د ه.[369]

د کټواز شمال ته د اند ړو سېمه، جنوب ته یې اورگون، ختیز ته یې گرد یز او زرمت او لوید ېــز تــه یــې د غزني لویه ناوه پر ته د ه.

د کټواز د ځمکو لسمه برخه په کاریزونو او به کیږي او پا تې ځمکه یې د د ښت اومال ځړ په بڼه د ه چې په د ې وروستیو وختو نو کې د ځینو سو د اگرو او هغو کسا نو له خوا چې په هند کې یې پیسې بند ې کــړي د ي د کټــواز د

368 **http://en.wikipedia.org/wiki/Kakar**

369 مونټ سټوارټ الفنسټن، د کابل سلطنت بیان، پښتو تر جمه د پوهاند محمد حسن کاکړ او نصرالله سوبمن، د ویم ټوک، ۱۳۶ مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ځمکو يوه برخه يې د ژورو ځاه ګانو او واټر پمپونو په لګولو سره تر کرنې لاندې نيـــولې ده او د ډاډ وړ حاصـــل ځيني اخلي.مهم حاصلات يې غنم، جوار او پاليزونه دي.[370] د قلند ر خېلو ځمکې زياتره يو فصله دي يعنې په يوه کال کې يو ځل ترې حاصل اخلي. د دوی د سيمې هوا په ژمي کې خورا سړه او په دوبي کې خورا توده ده. ميـــوي يـــې انګور، زرد الو، منې، هند وانې او خټکي دي.

قلند ر خېل په خوړو کې د غنمو له ډوډۍ نه ډېره ګټه اخلي. د دې کبله چې د وی په مالد ارۍ هم بو خـــت دي نو د کور تو، شېد و، مستو، کو چو او هګيو نه هم استفاد ه کوي. د ژمي په مو سم کې د و چو ميوو استعمال هـــم پکـــې رواج لري، خو د وريجو استعمال پکې لږد ی.

د قلند ر خېلود قبيلې خلک خورا غټې لو نګې په سروي چې زياتره ژيړ بخون رنګو نه لري. د وی پر خپلو اوړو ځاد رو نه هم اچوي چې په خپله لهجه کې تازر بولي.

د ښځو جا مې يې په عمو مي تو ګه ســرې او شـــنې دي. پـــه پېغلـــو نجونـــو او ځوانـــو ښـــځو کـــې يـــې د ګنډونواستعمالول هم شته.د وی په جامو کې ډېرې مرۍ هم استعمالوي چې د کميسو نولستونې په زرتارو، ليسو او چر مو باند ې ښکلي کوي. ښځې يې په عمو مي ډول پڼې په پښو کوي چې د وی يې په خپله لهجه کې کپۍ بولي.

قلند ر خېل په پښتني ننګ او غيرت ټينګ خلک دي.د وی ميلمه پا لو نکي او د علم او پو هې سره مينه لري. د وی د يني عالمانو او پيرانو ته ډېر د رناوی لري.

د افغان- انګرېز په د ري ګونو جګړو کې قلند خېل د انګريزي ښکيلا ګګرو سره جنګيد لي او هم يې د روسي ير غلګرو په ماتولو او ګونډو کولو کې يې خپل هيواد نی رسالت سرته رسولی د ی. يو شمېر قلند ر خېل کو چيـــاني ژوند هم لري.

له بد ه مر غه چې د افغانستان يوه رژيم هم د کټواز سيمې ته پا ملر نه نه د ه کړې چې هلته د هغه ځای د خلکـــو لو مړنۍ اړتياوې لکه: روغتون، کلينيک، سړ کونه، د اوبو بند ونه او د نجونو او هلکانو ښوونځي جوړ کـــړي چـــې خلک تر اوسه پورې د ژوند انه د د غو ټولو لو مړنيو اړتياوو د د رلود لو نه بې برخې د ي.

پر افغانستان برسېره ډېر شمېر قلند ر خېل په پښتونخوا او هم د پاکستان د کراچۍ په ښار کې استوګنه لري.

يو شمېر قلند ر خېل د هند و ستان په ختېز بنګال په تېره بيا کلکته (کولکته)، بمبئي (موممبای)، د اسام په ايالت چې د وی يې اشام بولي، بيهار او اوړيسا کې استوګنه لري او خپلې سود اګرېزي چاري او معاملې پر مخ بيايي.[371]

370 د غزني تاريخي جغرافيا، د محمد ولي ځلمي تاليف، ۱٦-۱٦۱ مخونه، ۱۳٦۲ کال، کابل.

371 د قلند ر خېلو د قبيلې په اړوند د دې مقالې د ليکوال (د کتور لطيف ياد) ياد د اشتونه.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

119 قوال خېل

لکه څرنګه چې د یوسفزیو، ګګیا نیو او ترکلانیو پښتنو د پیژند نې په برخه کې راغلی د ي په هغه وخت کې چې خاښي خېل او غو ریا خېل په مجموع کې او په تیره بیاد یوسفزیو قبیله په ځانګړي توګه د کند هار د شاوخوا سیمو نه د کابل خواته راو لیږد ید ل و په هغه وخت کې مغولی واکمن سلطان ابو سعید د کابل د حکومت واکد ار و. په همد ې وخت کې د خاښي خیلو لوی مشر ملک سلیمان شاه وچې د ملک تاج الد ین زوی او د ملک رځړ لمسی و. کله چې مرزا الغ بیګ پاچا شو، ملک سلیمان شاه خپله لور مرزا الغ بیګ ته په نکاح کړه. په پیل کې د یوسفزیو او میرزا الغ بیګ تر مینځ اړیکې ښې وې خو وروسته بیا ترینګلې شوې او ورپسې د یوسفزیو او میرزا الغ بیګ تر مینځ مخالفتونه رامینځ ته شول.

میرزا الغ بیګ هم د یوسفزیو پښتنو پر خلاف پلمې لټولې تر څو یوه ورځ یې د یوسفزیو پښتنو اته سوه تنه مشران میلمانه کړل او په ډېر چل او د وکې سره یې د خپلو کسانو له خوا د وی بې وسلې کړل او غو ښتل یې چې د غه ټول کسان له مینځه یوسي چې په پای کې یې همد ا سي وکړل.[372]

د تواریخ حافظ رحمت خاني مولف پیر معظم شاه په خپل کتاب کې د یو سفز یو د مشرانو د بند ی کید و په اړوند د اسي لیکلي د ي :

" کله چې د یوسفزیو د غه مشران په هغه میلمستیاکې چې میرزا الغ بیګ ورته جوړه کړې وه بې و سلې او بند یان شول نو د د غو بند یا نوپه ډله کې یو تن قد وت المکاشفین شیخ عثمان بن موتي مولیزی هم شا مل و. نوموړی د هغه وخت له لو یو ولیانو نه شمیرل کید ه او د یوسفزیو ولس ورته ډېر عقید ت او اراد ت د رلود. په د غه وخت کې چې مېرزا الغ بیګ د غه کسان بې وسلې او بند یان کړي ول نو د یوسفزیو یوتن نامتو شیخ او د رویش (تورقوال) چې د یوسفزیو د مولیزي ښاخ نه و او کند هار ته د سیاحت لپاره تللی و هم په د غه وخت کې د ربار ته راغی، په د غه وخت کې شیخ عثمان غږ کړ چې تور قوال هم راغی او په د غه پېښه کې راسره شریک شو."[373]

لنډه د ا چې میرزا الغ بیګ د ملک احمد ه پرته د یوسفزیو پښتنو د غه اته سوه تنه مشران ټول له تیغه تېر کړل.

چې ویل کیږي د کابل په سیاه سنګ کې د یو سفز یو له د غو وژل شوو مشرانود مړو نه یوه لویه هد یره جوړه شوه. هغه یو سفزي چې له د غه مغولي ناتاره بچ پاتي شول له کابله ننګرهار ته او بیا له غه ځایه د خیبر د تاریخي د رې له لارې پیښور او بیا له هغه ځایه د سوات په سیمه کې میشته شول.

---

372 حیات افغاني، ۱۲۶ مخ، د د انش چاپ، پیښور.

373 تواریخ حافظ رحمت خاني، د پیر معظم شاه تالیف، ۲٤ مخ، پښتو اکېډیمي، پیښور یونیورسټي، پبلیک ارټ پرېس، پیښور، ۱۹۷۱ع کال.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

په اوسني وخت کې هم د یوسفزیو د مولیزي په څانګه کې یوه ډله شته چې د همد ې تور قوال اولاد ه د ه او د قوال خېلو په نامه سره هم یاد ېږي.[374]

د افغانستان د لغمان د ولایت د مرکز مهترلام پورې یو اړوند ه کلی شته چې د قوال خیلو په نامه سره یاد ېږي.[375]

120 کړو خېل

کړوخېل له اره غلجي پښتانه د ي چې ځانونه په احمد زیو ور ګډوي چې زیاتره یې د کابل ولایت په شا اوخوا سیمو لکه خورد کابل، خاک جبار، چکړیو او د بت خاک په شا اوخواکې تر سروبي ولسوالۍ پورې میشته د ي.

د کړو خیلو قبیله پر پنځو خیلو نو ویشلې شوې د ه او د غه خیلونه په د ې ډول د ي: عنایت خېل، عبد الله خېل، د وران خېل، شریف خېل او ولي خېل.

عنایت خېل چې د کړو خېلو د قبیلې تر نورو خیلو نو په پر تله یې شمېر زیات د ی او د مشر زوی اولاد ه ګڼل کیږي هم په پنځو کو چنیو څانګو ویشله شوي د ه چې نو مونه یې د اد ي:

فتح خېل، رحمن خېل، د لوړ کورنۍ، د طلب کورنۍ او د نذیر کو رنۍ چې د غه څانګې زیاتره د کابل ولایت د خاک جبار په ولسوالۍ کې استو ګنه لري، خو د د وی نه یو شمېر یې د لوګر، کند ز او تخار په ولا یتو نو کې هم استو ګنه لري. همد اراز د کړو خیلو د قبیلې د شریف خیلو څانګه هم پر د وو خیلو نو ویشل شوي د ي چې فقیر خېل اوګود ر خېل نو میږي.[376]

د اسې مستند روایتو نه شته چې کړو خېل د امیر شیر علي خان د واکمنۍ له زمانې نه د مخه په نیمه کو چې ډول ژوند کاوه او ځمکې یې نلرلې. په هغه وخت کې جبار خېل په هغه سیمه کې اوسېد ل چې نن ورځ یې خاک جبار بولي. هماغه و چې د کړو خېلو او جبار خېلو تر مینځ چې هغۍ هم د غلجیو پښتنو یوه قبیله وه خپل منځي اختلافات را مینځ ته شول. د د غو اختلا فا تو خبر امیر شیر علي خان ته ورسید.

امیر شیر علي خان د کړو خیلو او جبار خیلو د قبیلو مشران چې سعد الله خان کړوخیل او غازي ې اوارې کړي، چې د واړو غاړو د امیر شیر علي خان امر ومانه او سوله یې سره وکړه. د د ې سولې د تړون له مخې د خاک جبار سیمه کړو خیلو ته ورکړل شوه او د هغې په بد ل کې یې د ننګر هار ولایت پورې اړوند ه سیمو جوکان او حصارک کې یې جبار خیلو ته ځمکې ورکړې.

374 پښتني قبیلي، د د کتور لطیف یاد اثر، ۲-۳ مخ.

375 د د کتور لطیف یاد شخصي یاد د اشتونه.

376 لطیف یاد ، پښتني قبیلې، ۲۱٤ مخ، د پېښور چاپ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ځر نګه چې په هغه وخت کې د کړو خيلو د قبيلې خلکو په خپل مينځ کې ډېر ټينګ يو والی د رلود نو د امير شير علي خان موخه او مقصد د او چې په خاک جبار کې د انګر يزي ښکيلاکګرو په وړاند ې يوه پياوړې د فاعي کر ښه رامينځ ته کړي او د انګريزانو په ټکولو کې فعاله ونډه واخلي چې همد اسې هم وشول. کړو خيلو د انګريزي ښکيلاکګرو سره ډېرې جګړې وکړې او د کابل په بالا حصار کې يې د نورو پښتنو ملي مبارزينو سره يو ځای د کيوناري په وژلو کې هم ستره ونډه واخيستله.

120.1 د وه وروستيو پيړيو کې کړو خيلو مشران

لکه چې د مخه وويل شول چې د کړو خيلو د قبيلې يو ښاخ عنايت خېل و چې په کړوخيلو کې د قبيلې مشر توب تل د عنايت خېلو د ښاخ په يوې ځانګې فتح خېلو پورې اړه د رلود له چې په د وو وروستيو پيړيو کې د د غې قبيلې ځينې مشران په لاند ې تو ګه د رپېژ نو:

علي مد د کړوخېل، د هغه زوی سعد الد ين کړو خېل چې په سعد و کړوخېل سره يې شهرت د رلود ، د سعد الد ين کړو خېل زامن هريو محمد رحيم کړوخېل او محمد شاه خان کړوخېل ول (چې د افغانستان په تاريخ کې په غازي محمد شاه خان) سره هم شهرت لري اود انګريزي ښکيلا ګګرو يو سر سخته د ښمن و. د محمد رحيم زوی بيرګډ عمراخان او د غازي محمد شاه خان کړوخېل زوی کر نيل ميرد اد خان کړ وخيل. د پورتنيو مشرانو وروسته د د غې قبيلې مشري د محمد رحيم خان کړو خيل د لمسيانو او د مير د اد خان کړو خېل د زامنو په لا س کې وه.[377]

د ضيا الملت والد ين ا مير عبد الر حمن خان ۱۸۸۰ - ۱۹۰۱ زيږد يز د واکمنۍ په وخت کې کړو خيل تبعيد او فرار شول، ځکه چې هغوی امير عبد الر حمن خان د واکمن په تو ګه ونه مانه او هغه ته يې بيعت ونکړ. د د غې قبيلې يو شمېر د پښتو نخوا د تيراه د د وتوی سيمې ته وليږد يد ل.

همد اراز يو شمير کړو خيل د ارګون په مير زکه او د ننګر هار په شينوارو کې هم د امير عبد الر حمن خان د پو ځ سره وجنګېد ل، خو کو مه سو به يې په بر خه نه شوه او د ماتې سره مخا مخ شول.

د امير عبد الر حمن خان تر مړ ينې وروسته يې چې زوی سراج الملت والد ين ۱۹۰۱ - ۱۹۱۹ زيږد يز واکمني تر لا سه کړه د کړو خيلو د قبيلې خلکو ته يې فر مانو نه ولېږل چې با يد بېرته خپلو اصلي سيمو او مېنو ته را ستا نه شي چې د نو موړي فر مان له مخې کړو خيل د خپلې استو ګنې اصلي سيمو ته را ستانه شول.

کړو خيل غير تي، ميلمه پا لونکي او په علم او پو هې مين خلک د ي. د وی د هيواد په خپلو اکۍ مين او د پښتو او پښتو نولۍ سره زياته مينه لري. د افغان- انګرېز په د ري ګو نو جګړو کې د د وی ځلاند ه او تاريخي کار نامې ځر ګند ې د ي. د کړوخيلو د قبيلې زياتره خلک د کرنې او مالد ارۍ په چارو بو خت د ي، خو يو شمېر خلک يې

377 د اغلې نو شيروان کړو خېل نه د کړو خيلو د قبيلې په اړوند معلومات.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د ولتي د ندې هم لري.

د کړو خیلو د قبیلې یو شمېر نا متو کسان په لا ندې ډول د ي:

1. د کړو خیلو د قبیلې قو مي مشر ښاغلي ولي خان کړو خیل.
2. د افغا نستان په ولسي جرګه کې د کابل د خلکو استازې اغلې شینکۍ کړو خېل.
3. افغان ژورنالیست ښاغلی د انش کړو خیل.
4. د ښځو د حقو قو مد افعه اغلې نو شیروان کړوخیل[378]

د لته به بیځایه نه وي چې د کړو خیلو د قبیلې د ملي اتل او د انګریزي ښکیلا ګګرو پـر خلاف د ملـي مبـارز غازي محمد شاه خان په اړوند هغه شعر ولولو چې د د ه په ستا ینه کې ویل شوی د ی او د هغه وخت سند ر غاړو به هم وایه:

کـــوز لـــه لنـــد نـــه ګورکیـــان [379] راغلـــل	پـــه پښـــتو نخـــوا کـــې یـــې حملـــې کـــړې
محمـــد شـــاه خـــان غـــازي ور مـــاتې رســـالې کـــړې	د کـــړو خیلـــو پـــر ځوانـــانو یـــې نـــارې کـــړې

غازي محمد شاه خان

ورونړو راپاځئ په وطن یـې سـترګې سـرې کـړې	بیا پـرې ځوانـانو د ټوپکـو سـرې لمبې کـړې
محمد شاه خان غـازي چـې اللهـ اکبر نـارې کـړې	د باجوړ او بـه یـې بیـا پـه وینـو سـرې کـړې

غازي محمد شاه خان

پـه هغـې ورځـې یـې ور ګـډې رسـالې کـړې	له سـینه پـورې یـې خیمـې د ود او لمـبې کـړې

---

378 د کړو خیلو د قبیلې په اړوند زما (لطیف یاد) شخصي یا د ښتونه.

379 ګورکه چې کله کله د ګور کهه په بڼه هم لیکل شوي د ي له اره د نیپال هېواد د ګورکهه قبیلې ته منسوب د ي او په همد ې نا مه په نیپال کـې یوه ولسوالۍ هم شته چې د همد ې خلکو د استو ګنې اصلي ځای ګڼل کیږي. کله چې انګرېزان د هند په نیمې وچې واکمني کـوله پـه ۱۸۵۷ زیږد یز کال د هند و ستان ټول ولسونه او پرګنې که هند وان ول او که مسلمانان په ګډه سره د پر نګیانو پر خلاف پا څون وکړ چې ډېـر شمېر یې شهید ان شول چې د ۱۸۵۷ کال پاڅون ته د هند و ستان په تاریخو نو کې ایام غد ر هم ویل کیږي. ګو رکهه چې ډېر جنګیـالي او د نښې په ویشتلو کې مهارت د رلود انګرېزانو په خپل پوځ کې برتي یا استخد ام کړي وو. همد غو ګو رکه وو د ۱۸۵۷ کال په پا څون کـې د انګرېزانو په ګټه ډېر خلک ووژل. ګورکهه و نه یوازې په هند وستان کې د انګرېزانو لپاره وجنګید ل، بلکې انګرېزانو پـه افغـا نسـتان، پښتو نخوا، بر ما، بوټان او ان د تر کیې په هېواد کې هم د خپل ځان په ګټه وجنګول. په لو مړۍ نړیواله جګړه ۱۹۱٤- ۱۹۱۸ کـې د وه سـوه زره تنه ګورکه د انګرېزانو په پوځ کې شتون د رلود.د ګورکهه پو ځیان د هند تر خپلواکۍ ۱۹٤۷ کاله پورې په هند و ستان کې انګرېزانـو ته ښه خد متونه وکړل او هغوی هم پرې ډېر باور د رلود. د هند تر خپلواکۍ وروسته د ګورکهه و پوځیان اوس هم د هند په پوځ کې شـته چې ګورکهه ریجمنټ یاپلی پوځ یې بولي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

له انګریزانـــو نـــه يـې میمـې [380] را ســتنې کـړې | له پر نګیانو سره يـې نـر مـې بیـا پنجـې کـړې

غازي محمد شاه خان

د پرنګیـــانو پـــه چـــو نیـــو يـــې حملـــې کـــړې | نـــو يـــې ور تشـــې بیـــا تـــوبرې کـــړې
د مشـــهد يـــو، د کلـــد ارو يـــې ولجـــې کـــړې | د بابوګـــانو خیـــټې يـــې ځیـــرې پـــه نیـــزو کـــړې

غازي محمد شاه خان

د باجوړ له ســینه يـې پــورې چـې حملـې کـړې | د پـــر نګیـــانو يـــې پلتنـــې ور ســـتنې کـــړې
د شـــنو زمریـــانو يـــې ســـواتیانو ننـــد ارې کـــړې | د ګورکیـــانو پـــه خیمـــو يـــې ولـــولې کـــړې

غازي محمد شاه خان

121 کرلاڼي

د پښتنو يو مهم ټولنيز ګروپ کرلاڼي پښتانه د ي چې ډېرې مشهورې پښتني قبيلې په د غه ټـــولنيز ګـــروپ پورې اړه لري. د کرلاڼ نوم په هغو تاريخونو کې چې د هند وستان په مغولي د ورې پورې اړه لـــري لکـــه د عبـــاس سرواني (۹٤۷ هجري) په شير شاهي تاريخ يا تحفه اکبر شاهي کې، د شيخ رزق الله د هلوي (۸۹۷ – ۹۸۹ هجري) په واقعات مشتاقي کې، د جهانګير د د ورې د مؤرخ عبد الله (۱۰۳۷ هجري) په تاريخ د اود ي[381] کې، د احمد ياد ګار (۱۰٥٤ هجري) پـــه تاريخ سلاطين افا غنه کې چې په تاريخ شاهي سره هم شهرت لري، د خواجه نعمت الله (۱۰۲٤ هجري) په تاريـــخ خانجهـــاني کې او د محمد کبير په افسانه شاهان هند [382] کې د کران کرران او کراني په بڼه هم راغلی د ی.

---

380 د انګرېزانو مير منې

381 تاريخ د اؤد ي د عبد الله تاليف د ی چې د هند د مغولي واکمن نو رالد ين جهانګير د واکمنۍ ۱۰۱٤ - ۱۰۳۷ په وخت کې ليکل شوی د ی. د غـــه کتاب ما د د ې مقالې ليکوال په ۱۳٦۸ لمريز کال کې د افغانستان د علومو اکيډيمۍ د پښتو څېړ نود نړيوالمرکز د سپا رښتنې له مخې په کابل کې د سوري شير شاه د زوکړې د ٥۰۱ کليزې د نړ يوال سيمينار لپاره وژباړه چې په هماغه کال د اريانا په مطبعه کې د ٤۰۰ ټوکو پـــه شـــمېر چاپ شو. د غه کتا ب د د ويم ځل لپاره د د انش د خپر ند ويې ټو لنې له خوا په ۲۰۰۷زيږ د يز کال کې د پښتو نخوا په مرکز پيښور کـــې د ۱۰۰۰ ټو کو په شمېر چاپ شو.

382 افسانه شا هان د محمد کبير اثرد ی چې مو رنۍ نيکه يې د پښتنو د سوريانو په قبيلې پورې اړه لري. د غه اثر په هند کې د سور ي او لو د ي پښتني واکمنا نو او په بينګال کې د پښتني کر لاڼي واکمنانو په اړوند ليکل شوی د ی ا وتر او سه لا چاپ شوی نه د ی. د قلمي نســـخو مايکرو فلمو نه يې د لند ن په برېتيش ميوزيم، د هند وستان د عليګر د پو هنتون په کتا بتون په ۱/ ۹ شمېره او په نوي ډيلي کې د ايران د علم او فر هنګ د خونې په نور مايکرو فيلم سينټر کې شته. ماد د غې مقا لې ليکوال د غه کتاب د عليګړ د پو هنتون د ميکرو فيلم نه رانقل او پښتو ته مې ژباړلی د ی، خو لا تر او سه مې چا پ کړی نه د ی. چې د د غه اثر د کتا بت کال ۱۱۸۹ هجري د ی. (لطيف ياد)

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د کرلاڼیو په اړوند په بیلابیلو تاریخي کتا بونو کې مختلف افسا نوي روایتونه شته د ي، د بیلګې پـــه تـــوګه تاریخ حیات افغاني په د ې اړوند د اسې لیکي :

"د د لازاکو د قبیلې خلک چې د کرلاڼي پښتنو یو پیاوړی ښاخ ګڼل کیږي په د ې اند د ي چې د کرلاڼ پلار سید قاف نومید چې د نسب شجره یې په اتم پښت کې حضرت امام حسین (رض) ته وررسیږي. د ختکو د قـــبیلې خلـــک د کرلاڼ پلار هوني بولي او خپله شجره هم د سړبني پښتنو سره ګډوي. شیتک عقید ه لري چې کرلاڼ د کـــوم شـــهزاد ه زوی و. همد اراز د خوږیاڼیو د قبیلې خلک عقید ه څرګند وي چې کرلاڼ د عبد الله اورمړ زوی و. د کرلاڼي د اولاد ې ځینې خلک وایي هغه وخت چې کرلاڼ نومی ماشوم د ې نړۍ ته سترګې پرانیستلې نو په هغه ځای کې کوم لښکر یـــوه شپه تم شوی او بیا له هغه ځایه تللی و او د غه ماشوم بیا د اورمړو د قبیلې د یوه تن له خوا چې عبد الله اورمړ نومید د اوسپنې تر یوې کړایي لاند ې وموند ل شو، نو ځکه د کړایي د نوم په وجه یې کرلاڼی نوم پـــرې کیښـــود [383] او د د ې لپاره چې عبد الله اورمړ کوم نارینه اولاد نه د رلود کرلاڼی یې په زویتوب ونیو او د د ه روزنه او پالنه یې وکړه چې د کرلاڼ نه بیا د وه زامن پید ا شول چې یو یې کود ی او بل یې ککی و خو لکه چې د مخه وویل شـــول چـــې پـــورتني روایتونه افسا نوي بڼه لري او یو روایت له بله سره هیڅ ورته والی نلري.

د افغانستان نومیالی مؤرخ لوی استاد اروابناد علامه عبد الحی حبیبي په خپل اثر د "افغانستان لنډ تاریـــخ" کـــې لیکي:

"په پښتني نسب نامه کې د کرلاڼ یا کرلاڼي په نامه یوه بله څا نګه هم شته چې د وی د پښتنو لـــه هغـــو د ریـــو نورو څانګو سړبن، غرغښت او بیټنیو سره خپلوي لري او سوچه پښتانه د ي. " [384]

د پښتو ستر شاعر خوشال خان ختک هم د کرلاڼیو او په مجموع کې د ټولو پښتنو ترمینځ د خپلوۍ د اړیکو په اړوند د اسې یو شعر لري:

پښـــــتون پـــــه اصـــــل ســـــــړبنی د ی
یـــــا غورغښـــــتی د ی یـــــا بیټنـــــی د ی
لـــــود ي، غلجـــــي د بیـــــټ لـــــه لـــــوره
پـــــه ســـــړبن پـــــورې بیـــــا کرلاڼـــــی د ی
(خوشال خان)

زما (د د ې مقالې لیکوال) په اند کرلاڼي هغه پښتانه د ي چې د نورو پښتني ټولنیزو ګروپونو لکـــه (ســـړبن، غرغښت او بیټنیو) سره خپلوي لري او هم کرلاڼي پښتانه هغه پښتانه د ي چې د کرکیلې او کرنې په چارو بو خت د ي،

383 حیات افغاني، پښتو ژباړه د د کتور لطیف یاد او فر هاد ظریفي، ۳۲۱ مخ، د پیښور چاپ.

384 پوهاند عبد الحی حبیبي، د افغانستان لنډ تاریخ، ۱۸٤ مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

له همدې کبله د کرلاڼي کلمه د کر او کرنې سره اړخ لګولای شي.[385]

په تا ریخ حیات افغاني کې چې د کرلاڼیو د نسب کومه شجره راغلې د ه نــو د ښــاخونو، خیلونــو او څــانګو نومونه یې په د ې ډول راغلي د ي:

کود ی، ککی او بیا موسی زي، منګل، توري، هني، ورد ګ، د لازاک، اورکزي، موسی خیل، جاني خیل، لــوري خیل، یعقوب خیل، ذکریا خیل، امازي، یاسین خیل، مند یزي، ماني زي، مو ني زي، حید ر زي، حسني زي، حســي زي، احمد خیل، وتک زي، عمر خیل، یحیی زي، سمر زي، سلطان خیل، امبره خیل، لبنکري خیل، حاجي میر خیل، میر وعظ خیل، بډا خیل، ناغه خیل، بر هان، خوګیاڼي، سلیمان، شیتک، اپرید ي، خټک، څد راڼ، اتما نخیل، میرل خیل، خــوجړه، مو ګی، کمال خیل، علي زي، مسوزي، د ولت زي، اسماعیل زي، لشکر زي، محمد خیل، ســتاري خیــل، فیــروز خیــل، نپیروڼي، سه پای، عبد العزیز خیل، ماني خیل، بر احمد خیل، بید اد خیل، اصغر خیل، صبوره خیل، احمد خیل، ساوزي، مست علي خیل، سلار خیل، خوید اد خیل، علي خواجه خیل، سید خیل، میر زای خیل، رابیا خیل، ممازي، ابا خیل، خد ي زي، علي شیر زي، ماموزي او پاړي.[386]

په او سني وخت کې کرلاڼي پښتانه پر ډېرو قبیلو ویشل شوي د ي چې د ځینو مهمو قبیلو نومونه یې د اد ي:

د لازاک، اورکزي، منګل، هني، ورد ګ، اپرید ي، خټک، څد راڼ، اتمانخیل، خوږیاڼي، پړبه، عبد الرحمن یــا د رمان، ځاځي، توري، وزیر، مسید یا مسعود ، ګوربز، د وړ، تڼي، شیتک، بنوڅي، بنګښ، مقبــل، ســبري، منــد وزي، اسماعیل خیل، زموخت یا زویمشت اوسبري چې د غې قبیلې بیا په ډېرو خیلونو، ښاخونو او څا نګو با نــد ې ویشــل شوي د ي.[387]

کرلاڼي پښتانه نه یوازې په افغا نستان کې اوسي، بلکې په پښتونخوا، پاکستان او په هند کې هم استو ګنــه لــري. کرلاڼي پښتانه په عمو مي ډول د ډیورنډ د پولې د واړو غاړو ته په د اسې سیمو کې پراته د ي چې د پوځي او ســوق الجیشي پلوه ډېر اهمیت لري، له همد ې کبله د ه چې کرلاڼي قبیلې د پولې د واړو خو اووتــه د د واړو هیــواد ونــو افغانستان او پاکستان په برخلیک کې مهم رول لوبوي چې د غه واقعیت همد ا اوس هم موږ په عملي توګه ګورو او انکار ترې نه شو کولای.

کرلاڼي پښتانه په مجموع کې تورزن خلک د ي. د وی د خپل هیواد افغانستان سره ژوره مینه لري د ســکند ر، چنګیز، انګریز، روس او تر او سني وخته پورې واخله د وی د بلو سګرو او تیري کو نکو ځواکونو پــر خلاف پــه میړانې راپورته شوي د ي. له همد ې کبله د د وی رول د د ې هیواد په سیاسي او ټولنیز بر خلیک کې له پا مه نه شــو غورځولای او ډېر مهم ګڼل کیږي.

385 وګوري، پښتني قبیلې، د د کتور لطیف یاد تالیف، ۲۱۱ مخ، لمن لیک.

386 حیات افغاني، ۳۲۳ مخ د کرلاڼیو شجره.

387 پښتني قبیلې، ۲۱۲ مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

121.1 د هند په بنګال کې د کرلاڼي پښتنو واکمني

که څه هم په هند کې د پښتني لود یانو په وخت کې کرلاڼیو پښتنو یو شمیر پو ځي د ند ې د رلود لـې، خـو د وی په هغه وخت کې د ومره مشهور نه وو. د د وی د شهرت انګازې هغه وخت خپرې شوې چې په هنـد کـې سـوري واکمنانو واکمني د رلوده او په اصل کې په هند کې د کرلاڼي قبیله د خپلو د وو نامتو شخصیتونو یعنې تاج خـان کـر لاڼي ١٥٦٤ زیږد یز او سلیمان کرلاڼي ١٥٥٥-١٥٦١ زیږد یز چې د جمال خان کر لاڼي زامن وو له کبله مشهوره شوه.[388]

121.1.1 تاج خان کرلاڼي

تاج خان کرلاڼی د هند په بیهار او بنګال کې د کرلاڼي پښتنو د واکمنۍ بنسټ ایښود ونکی.

د هند په تاریخ کې د لومړي ځل لپاره د تاج خان کرلاڼي او سلیمان کرلاڼي نومونه چې د سوري شیر شاه پوځي جنرالان وو د قنوج په جګړه کې لید لای شو. د ا هغه جګړه وه چې شیر شاه د مغولي واکمن همایون پر خلاف ګټلـې وه او د غو د وو تنو کرلاڼیو د هغه خد مت په بد ل کې چې شیر شاه ته یې کړي وو د شیرشاه له خوا د وی ته په خـــواص پور، ټانډه او د جنوبي بیهار په سیمو کې جاګیرونه ورکړل شول.

د غه د واړه ورونه ډېر هو ښیار او ځیرک اود ډېر ې پو هې اوسیاسي تد بیر خا وند ان ول او شیر شـــاه د د واړو قد ر او د رناوی کاوه او په تیره بیا د تاج خان کرلاڼي وړتیا او بیسارې پوهې پر شیر شاه ډېره اغیزه کړې وه او نو موړی یې د خپل زوی جلال خان چې وروسته یې د اسلام شاه لقب د رلود ښوونکی او استاد ټا کلی و.

د اسلام شاه د واکمنۍ په وخت کې هم تاج خان د ډېر ځواک څښتن و او ډېر اعتبار یې پرې کاوه ان ترد ې چـــې د خپلې مړینې په وخت کې یې هم نو موړی ته د خپل نابالغ زوی فیروز شاه روزنه او پا لنه سپارلې وه. د ې له کبلـــه چې پر اسلام شاه باند ې تاج خان ډېر ګران و او پرد ه یې ډېر اعتماد کاوه، نو هغه امیران چې د اسلام شاه سره جوړ نه وو د تاج خان په مخالفت کې ولاړ وو. کله چې بیا عاد ل خان د اسلام شاه پرتخت کښیناست نو د تاج خان کر لاڼي لپـــاره خبره نوره هم ګرانه شوه. د د ې لپاره چې تاج خان یو مد بر او د ستر ځواک څښتن و، نو عاد ل شاه په څر ګند ه تو ګه د هغه سره د خپلو اړیکو خرابول نه غو ښتل، خو په پټه او په زړه کې یې نوموړی نه خوښید ه.

وروسته بیا چې د د ه په وړاند ې د عاد ل شاه او نورو امیرانو په کړووړو کې بد لون رامینځ ته شو نـــو د ی هم په چو په خو له د عاد لشاه له د رباره وتښتید او جنوبي بیهار ته لاړ. په ١٥٥٧ زیږد یز کال کـې چـې د محمـد شـاه سوري زوی بهاد رشاه د عاد ل شاه پر خلاف برید وکړ نو تاج خان یې ملګر تیا کوله.

د عاد ل شاه تر مړینې وروسته چې بهاد ر شاه بیهار په خپله ولکه کې راووست، نو تاج خان یې د د غې صوبې ګورنر وټاکه.

---

388 سید بهاد ر شاه ظفر کا کا خیل، پښتانه د تاریخ په رڼا کې، ٦٤. مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

په کال ۱۵٦٤ زېږ. د يز کې تاج خان کر لاڼي پر بينګال بريد وکړ او د بينګال او بيهار صوبې د ده په ولکه کـــې راغلې او په د ې ډول يې د هند په ختيز کې د کرلاڼيو پښتنو د واکمنۍ بنسټ کېښود.

لکه چې د مخه وويل شول چې تاج خان کرلاڼی يو مد بر پښتون او د سياست په رموزو پوه سړی و. هغه پـــه د ې پو هيد ه چې مغولي واکمن جلا ل الد ين محمد اکبر د بيهار او بينګال د نيولو سره څومره ډېره ليوالتيا لري، له همد ې کبله نوموړي له پيله د ا پا ليسي غوره کړه تر څو په بيهار او بينګال کې خپله واکمني ټينګه او مستحکمه نکړي نو د مغو لو سره ډغرې وهل څه اسا نه کار نه د ی. همد ا وجه وه چې نو موړي د مغولو د خـــتيزو صـــو بـــو د وايســـرا ی خانزمان سره د وستانه اړيکي ټينګ کړل، خوژوند ورسره ملګر تيا ونکړه او د بينګال تر سو بـــې وروســـته په ۱٥٦٥ زيږ د يز کال کې مړشو.

بايد زياته کړو چې مؤرخينو د تاج خان کرلاڼي د پوهي، زړورتيا او تد بير ډېره ستا ينه کـــړې د ه. د هنـــد د مغولي واکمن جلال الد ين محمد اکبر د د ورې د مشهور مؤرخ او د منتخب التواريخ د مولف ملا عبد القاد ر بد ايـــوني ۹٤۷ - ١_٣ هجري په قول تاج خان کرلاڼی په پښتنو کې يو پوه، مد بر او فاضل شخصيت تير شوی د ی.[389]

121.1.2 سلېمان کرلاڼي

د تاج خان کرلاڼي تر مړينې وروسته د هغه ورور سليمان کر لاڼی (۱٥٦٥ - ۱٥۷۲ زيږد يز) د بينګال او بيهار د واکمنۍ پر ګد ۍ کښيناست.

په ختيز هند وستان کې د سليمان کر لاڼي د واکمنۍ د وره يوه روښانه او ځلاند ه د وره ګڼل کيږي. سليمان کر لاڼی هم د خپل ورور تاج خان کر لاڼي په څېر يو مد بر او هو ښيار سيا ستپوه و. د ی د تا ج خان کر لاڼي د پـــا ليســـۍ لاروی واو هغې پا ليسۍ ته يې نوره هم ود ه ورکړه.سليمان کر لاڼي د خپل ورور تا ج خان کر لاڼي په څېر د مغولو د وايسرای خانزمان سره خپلې اړيکې خوږې کړې. د ه په بينګال کې د پښتنو د يوې پياوړې واکمنۍ په جوړولـــو کـــې ستر رول ولو باوه. سليمان کر لاڼی په د اسې وخت کې د چارو واګې ونيولې چې د سوري قبيلې بيلا بيل ښا خونه او ټانګې لو مړی د خپل منځي جګړو او بيا د مغو لو سره د جګړو له کبله ځپل شوې وې او پښتانه په عمو مي تو ګه بـــې مشره پاتې ول او د غه د سيا سي واک نه بې برخې پښتانه چې د يوه ليډر شيپ په تلا ش کې ول د سليمان کر لاڼي پـــر شا اوخوا راټول شول او نه يوازې يې د هغه په د ربار کې يې منصبو نه تر لا سه کړل، بلکې د سليمان کر لاڼي سياســـي او پو ځي قوت يې نور هم پياوړی کړ.

سليمان کر لاڼی يو ډېر پر هيز ګاره، په علم او پو هې مين او نياو من واکمن و. د د ه د عصر ټول مؤ رخين په د ې خبرې سره يوه خوله د ي چې نو موړی يو پر هيزګار او عاد ل واکمن و او د عالمانو او پو هانو ډېر د رنـــاوی او قد ر يې کاوه او تل به د عالمانو او پو هانو په ټولي کې نا ست وو او د د وی د عالمانه ارشاد اتو نه به يې خوند اخيست.

---

389 **http://en.wikipedia.org/wiki/Taj_Khan_Karrani**

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/
Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د بد ایوني په قول کله چې اکبر پا چا د دې خبرې نه خبر شو چې سلیمان خان کر لاڼی په د ومره زیاته اند ازه د عا لمانو قد ر او د رناوی کوي، نو د هغه په زړه کې هم د ا تلو سه او لیو التیا پید ا شوه چې هغه د ې هم یو د اسې ځای جوړ کړي چې عالمان او پو هان پکې راغونډ او ناسته پاسته ولري او په فلسفې او مذهبي مسائلو بحثونه وکړي.

د واکمنۍ په چارو کې هم سلیمان خان کر لاڼی یو بې تعصبه انسان و. د ه د مسلمانانو او هند وانو سره مساوي چلند کاوه.د د ه د واکمنۍ په وخت کې هند وان په ډېرو مهمو د ولتي د ند و ګو مارل شوي وو. یو بنګالی هند و رامانند ا ګوها او د هغه زامن بها یا نند ا، ګونند ا او سبا نند ا لوړې د ولتي څوکۍ د رلود لې او ان چې د وزارتونو د ند ې یې هم تر لا سه کړې. د بها یا نند ا زوی سري هاري د سلیمان د زوی د اؤد خان کر لاڼي د کو چنیوالي ملګری او د وست و. کله چې د اؤد خان کر لاڼي د واکمنۍ‌د چارو واګې تر لا سه کړې نو د سري هاري رتبه او منصب نور هم لوړ شو. د اؤد خان هغه ته د وزیر اعظم د ند ه ورکړه او د هغه سلا او مشورو ته به یې په د رنه ستر ګه کتل.

1. د اوړیسا سوبه

د سلیمان خان کرلاڼي د واکمنۍ د وخت یوه مهمه پېښه د اوه چې اوړیسا فتحه شوه او د بینګال په واکمنۍ کې یې شا مله کړه. په هغه وخت کې د اوړیسا صو به یا ایالت د یوه هند و راجا په ولکه کې وه او ابر اهیم خان سوري چې د هر ځای نه نا هیلې شوی او د سیاسي ځواک نه بې بر خې سا تل شوی وهغه اوړیسا د صوبې واکمن یا راجا ته پناه وړې وه او د هغه ځای راجا هم نو موړي ته په د ې شرط پناه ورکړې وه چې د سلیمان خان کر لاڼي پر خلاف به جګړه کوي او بینګال او بیهار به ورته فتحه کوي. سلیمان کر لاڼی هم د ې وضعې او حالت نه ښه خبر و او د یوه منا سب وخت په لټه کې و.

په ۱۵۶۷ زیږ. د یز کال چې مغولي واکمن جلا ل الد ین محمد اکبر د راجستهان پرچتو رګړ باند ې پر پوځي عملیا تو بو خت و سلیمان کر لاڼی د خپل زوی بایزید مړ ۱۵۷۲ زیږد یز او خپل یوه جنرال کالا پهاړ تر مشرۍ لا ند ې پر اړیسا برید وکړ او تر یوې خو نړۍ جګړې وروسته سلیمان کر لاڼي ته د اوړیسا سو به ور په بر خه شوه او د غه صو به یې د بینګال په واکمنۍ کې شا مله کړه. د د ې سوبې په تر سره کولوسره نه یوازې د سلیمان کر لاڼي د واکمنۍ لمنه پر اخه شوه، بلکې له مالي پلوه هم ډېر پیاوړی شو. سلیمان کر لاڼي په او ړیسا کې خپل یو وفاد اره وزیر میا لود ي چې په لود ي خان سره هم مشهور و د اوړیسا د ګورنر او خپل بل جنرال قتلو خا ن لواڼی (لو ها ڼی) یې د پوري د سیمې ګورنر وټا که.

لکه چې د مخه وویل شول اکبر پا چا د خپلې واکمنۍ له پیله د ا هوډ کړی و چې په هر ډول کید ای شي باید په هند کې پښتانه د سیاسي ځواک او برم نه بې بر خې کړي او د همد ې مو خې د تر لا سه کو لو لپاره یې مو قع لټوله.

د سلیمان کر لاڼي واکمني د اکبر پا چا په ستر ګو کې یو اغزی و او د ی یې نشو زغملای. له بلې خوا سلیمان کر لاڼی هم یو مد بر او د سیا سي پو هې خاوند و او تر څو یې وسه رسید له د پو ځي زور از مو ینې نه یې ځان لیرې ساته او په د ې لړ کې یې ډېره محتا طا نه پا لیسي غوره کړې وه، سره له د ې چې د هغه په واکمنۍ کې د بینګال، بیهار

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

او اوړیسا په څېر زر خیزه سیمې او صو بې شا ملې وې او د هغه مالي وسایل او پو ځي ځواک ډېر پیاوړی و.

په ۱۵۶۷ زیږ د یز کال کې کله چې د هند د ختیزو سیمو لپاره د مغو لي حکومت وایسرای خانزمان ووژل شو، نو سلیمان کرلاڼی له د ې کبله خپه شو چې د د ه سره یې خوږې اړیکي د رلود لې، خو سلیمان کر لاڼي بیا هم د خپل پوه او تجر به لرونکي وزیر لود ي خان په سلا او مشورې سره هغه زړې پا لیسی ته د وام ورکړ او د مغولو د نوي وایسرای منعم خان سره یې هم د وستانه اړیکي ټینګ کړل او تر هغه پورې چې ژوند ی و د خپل تد بیر او سیاسي پو هې په وجه یې په بینګال کې یې د پښتنو لپاره یوه پراخه او پیاوړي واکمني رامنځ ته کړه او پښتنو امیرانو ته یې د چارو اګې سپارلې وې، تر څو چې د مغولو د ربار ته لاړ نه شي او د ستر خو شال بابا په څېره د مغولو د منصبو نو په هوس نه شي. د ا یو حقیقت د ی چې د سلیمان کر لاڼي تر مړینې وروسته د پښتنو یو والي ته سخت زیان ورسید، ځکه د د ه تر مړ ینې وروسته یې زامنو هر یوه بایزید خان کر لاڼي او د اؤد خان کر لاڼي د خپل پلار د پا لیسی پر خلاف ګا مو نه او چت کړل.[390]

2. د کوچ بیهار سوبه

د سلیمان خان کر لاڼي په وخت کې د کوچ بیهار د نیولو لپاره نو موړي خپل لوی پو ځي افسرکالا پهاړ ولیږه. کالا پهاړ د براهما پورترا د سیند نه هم ور تیر شو او د کاماتا جنرال شوکلاد هواجا چې د کو چ بیهار د واکمن وشوا سنګها د ریم زوی یې مات کړ او تر تیجپور پور ې یې چې اوس یې د ینا چپو ر بولي او د بنګله د یش هېواد یوه ولسوالي د ه پر مختګ وکړ اوپه د ې تو ګه کو چ بیهار هم فتحه شو.[391]

لنډه د اچې سلیمان کر لاڼی یو عاد ل او سوله خو ښوونکی واکمن و چې د د ه د واکمنۍ په وخت کې د بینګال او بیهار خلک خو شاله وو. نوموړی په ۱۵۷۲ زیږ د یز کال کې له د ې فاني نړۍ نه ستر ګې پټې کړې.

121.1.3 بایزید خان کرلاڼی

هغه وخت چې سلیمان خان کر لاڼی د ۱۵۷۲ زیږد یز کال د اکتوبر په میاشت کې وفات شو نو د هغه پر خای بایزید خان کر لاڼی (۱۵۷۲ زیږد یز) د بینګال پر تخت کښیناست. تر تخت کښینا ستلو وروسته هغه د خپل پلار سلیمان خان کر لاڼي پا لیسي او تګلاره پر یښود له او خطبه او سکه یې په خپل نا مه جاري کړه. با یزید خان کر لاڼي نه یوازې د واکمنۍ په چارو کې د خپل پلار تګلاره پر یښود له، بلکې د هغو پښتنو امیرانو سره یې هم مخالفت پیل کړ چې د د ه د پلار د واکمنۍ په وخت کې یې ستر ستر منصبو نه د رلود ل. د د ې پا یله د ا شوه چې ټول پښتانه امیران له د ه نه په ډار

کې شول او د د ه پر خلاف یې ساز شو نه او منصو بې جوړې کړې چې مشري یې د سلیمان خان کر لاڼي یوه

390 http://www.banglapedia.org/httpdocs/HT/S_0593.HTM

391 http://en.wikipedia.org/wiki/Sulaiman_Khan_Karrani

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

جنرال قتلو خان لوانړي (لوهاڼي) ته ور په غاړه وه. د همدې سازشونو په نتیجه کې با یز ید خان د خپل اوښي هنسو نو مې له خوا د خپلې واکمنۍ په اتلسمه ورځ ووژل شو. د با یزید وژنې د پښتنو امیرانو تر مینـــځ قـــبیلوي شـــخړو او تعصباتو ته لمن ووهله او امیران په خپلو کې په جلا جلا ډلو سره وویشل شول او د تخت د نیولو لپاره د رېې تنه کانـــد ید ان ود رید ل چې د غو شخړو او لا نجو ته د سلیمان خان کر لاڼي وفاد اره وزیر میا لود ي د پای ټکی کیښود او هغه د اچې د سلیمان خان کر لاڼي د ویم زوی د اؤد خان یې د واکمنۍ لپاره مناسب تن وباله او په د ې تو ګه د اؤد خان کـــر لاڼي د بینګال د پښتون واکمن په تو ګه د واکمنۍ پر ګد ۍ کښیناست[392]

121.1.4 د اؤد خان یا د اؤد شاه کر لاڼی

لکه چې د مخه وویل شو د اود خان کر لاڼی (۱۵۷۲- ۱۵۷۶) د خپل ورور با یزید خان تر وژلوو روسته د بینګال د کرلاڼیو پښتنو پر تخت تکیه وکړه چې په د ې برخه کې لود ي خان د د ه سره مر سته وکړه او نور پښتانه امیران یې په د ې خبرې قا نع کړل چې د اؤد خان د واکمنۍ لپاره یو منا سب شخص د ی.

لود ي خان یو ریښتینی پښتون وچې د ټولو پښتنو یو والی یې غو ښت.د د ه د تد بیر او پو هې په وجه تـــر ډېره حد ه پورې په پښتنو کې یو والی رامینځ ته شو. د اؤد خان کرلاڼي هم تر یوې مود ې پورې د لود ي خان سلا او مشورو ته غوږ نیوه، خو د ې حا لت ډېر د وام ونکړ. د اؤد خان یو احسا ساتي ځوان و او ویل به یې چې زه د ومـــره پر اخه واکمني لرم او بیهار، بینګال او اوړیسا زما د واکمنۍ په ولکه کې د ي نو زه د اکبر پا چا نه په څه کـــې کـــم یـــم. هماغه و چې د خپل وروربا یز ید خان په څیر یې خطبه او سکه په خپل نامه جاري کړه او د مغولود حکومت په څېـــر خپلو وزیرانو او امیر انو ته یې القاب ور کول او ځان یې په هند وستان کې د یوه جلا او خود مختاره واکمن په تو ګــه اعلان کړ.

اکبر پا چا چې د د ه د پلار سلیمان کر لاڼي له وخته د پښتنو واکمني نه شوه زغملی نو ځکه یې خپل وایســـرای منعم خان ته امر وکړ چې پر بیهار برید وکړي. لکه چې د مخه وویل شول د بایزید خان کرلاڼي تر وژلو ورروسته پـــه پښتنو کې یووالی کمزوری شوی و، که څه هم د لود ي خان د تد بیر او سیاسي پوهې په بر کت د غه پښتانه ســـره لـــږ شانته راغونډ او یو مو ټی شوي وو، خو د ځینو امیرانو تر مینځ لا هم مخا لفتونه او تر بګنیو شتون د رلود.د ې مخـــا لفتونو د د اؤد خان کر لاڼي په زړه کې شکو نه راپید ا کړل او په پا یله کې یې لو مړی د لود یخـــان زوی او تـــر هغـــه وروسته یې د هغه پلار لود ي خان وواژه. د لود ي خان او د هغه د زوی وژنې نه یوازې د پښتنو یووالي تـــه ســـخت زیان ورساوه، بلکې د هغه په وژنې سره د مغولو په وړاند ې یو لوی خنډ هم له مینځه ولاړ اود ا یو د اسې حقیقت د ی چې د مغو لي د ربار مؤرخ ابو الفضل هم پرې اعتراف کوي او ایي:

"د ا د اکبر پا چا نیکمر غي وه چې د هغه د ښمن د اود خان کر لاڼي پخپله لود ي خان وواژه اود ا هغه کار و چې

---

392 http://www.banglapedia.org/httpdocs/HT/B_0365.HTM

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د اکبر پا چاپو ځیانو د ډېرو هلو ځلو سره سره هم نه شو تر سره کولای." [393]

د پو رتنۍ خبر ې نه د ا جوتیږي چې لود ي خان د څو مره ستر شخصیت خاوند و چې مغولي واکمن اکبر هم د هغه نه ویره د رلود ه او د هغه د ځپلو په فکر کې و. د تاریخي مستند و روایتو نو پر بنسټ د اؤد خان کر لاڼی، میالود ي یا لود ي خان د قتلو خان لواڼي، گجر خان کر لاڼي او سري هاري چې د د اؤد خان د کو چنیوالي ملگری و په لمسون وواژه. د لود ي خان تر وژنې وروسته قتلو خان لواڼي ته د وزارت د ند ه او سري هاري ته د و کالت د ند ه ورکړل شوه. قتلو خا لواڼي او سري هاري نه یوازې چې د لود ي خان په وژنه کې لاس د رلود ، بلکې د غو د واړو امیرانو په ډېرو نازکو شیبو کې د خپلو شخصي گټو لپاره د مغولي د ربار سره سازشو نه هم وکړل او د د اؤد خان کر لاڼي د واکمنۍ بیړۍ یې ډوبه کړه.

د د اؤد خان کر لاڼي له خوا د لود ي خان وژنې په پښتنو کې ډېره ستره بې اتفاقي رامینځ ته کړه. اکبر پا چا خو هسي هم پښتنو ته په او بو کې خولې خولې کید ه او د اسې ښه وخت په لاس ورغلی و چې باید له هغه نه یې گټه اوچته کړې وای. همد او چې اکبر پا چا د جو نپور گورنر منعم خان په د ې کار وگوماره چې بایـد د د اؤد خـان سـره جگړه وکړي. ویل کیږي چې د اؤد خان ۱٤۔۔۔ تنه پلي سر تیري، ٤۔۔۔ تنه سـپاره، ۲۔۔۔ ټوپـک اوتوپـونه او ډول ډول وسلې، ۳٦۔ جنگي ها تیان او په سلگونو جنگي بیړۍ د رلود لې او په خپل پو ځي ځواک ډېر نازید ه او ځان یې د د ې جوگه گاڼه چې د اکبر پا چا سر ه وجنگیږي. هماغه و چې منعم خان په ۱۵۷۳ زیږد یز کال کې د یوه لوی پوځ سـره پـر بیها ر برید وکړ.

که څه هم د اود خان کر لاڼي د مغولو سره د مقا بلې لپاره یو ستر پوځ د رلود ، خو هغه پټنې ته لاړ او په پوځي کلا اوچاوڼۍ کې پا تې شو. مغولي پو ځونو کلا محا صره کړه، خو مغو لي پو ځو نو د غه محاصره نه شـوه مـا تولی.

په پای کې په ۱۵۷٤ زیږد یز کال کې پخپله اکبر پا چا په د اسې حال کې چې د وه نور جنرالان تود رمل او مـان سینگ هم ورسره ملگري ول پر حاجي پور برید وکړ، ځکه چې د اؤد خان او د پټنې د کلا محصو رینو ته به خواړه او د جگړې سامان الات د حا جي پور نه رارسید ل. اکبرپا چا د حا جي پور سیمه تر یوې سختې خـو نـړۍ جگـړې نـه وروسته فتحه کړه چې د حا جي پور په نیولو سره د پښتنو زړونه مات شول، خو سره له د ې هم د اؤد خان کر لاڼی د کلا پر یښو د لو ته تیار نه و. ویل کیږي چې هغه په نا خبرۍ کې نشه کړل شو او په هماغه شپه یې د کلا نه راویو سـت او د بینگال خو اته یې بوته. ویل کیږي چې د کلا د خالي کو لو کار گوجر خان کر لاڼي ته سپارل شوی و او په د ې کار سره پښتنو ته ډېر زیان ورسید. هغه د اچې مغو لو د شپې په توره تیاره کې د سیند بند مات کړ او د ومره او به ډېرې شوې چې د پښتنو د پوځ ډېر شمېر هاتیان او اسونه د مغولو د پوځ لا س ته ورغلل او ډېر شمېر پښتانه په سیند کې لا هو شول او ډېر شمېر هم د مغولو د تورو په گوزارونو ووژل شول او پا تې یې ژوند ي ونیول شول.

393 پښتا نه د تاریخ په رڼا کې، ٦٤۹ مخ.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د مغو لو له خواپټنې د کلا ترنیو لو وروسته په ۱۵۷٤ زیږ د یز کال کې مغولو له پښتنو نه سراج ګړهـــه، مـــو نګهیر، بهاګلپور او کول ګنک او نورې ډېرې سیمې ونیولې.

تر د ې ماتې وروسته د اود خان کر لاڼی بینګال ته لاړ اود بینګال د خوند ي ساتلو لپاره یې د تیلو ګړهي د ره پیاوړې کړه. د ا د ره د لر غو نو زما نو راپد ېخوا د شمالي هند نه بینګال ته د ور ننوتلو د روازه ګڼله کید له. د د ې د رې د خوند ي سا تلو لپاره سوري شیرشاه د خپلې واکمنۍ په وخت کې یوه کلا هم جـــوړه کـــړې وه. مغـــولي واکمـــن اکبراګرې یعنې خپلې پلا زمېنې ته د بېرته ستنید و په وخت کې منعم خان د بیهار او بینګال ګورنر وټاکه او تود رمل یې هم ورته پر ېښود څو له د ه سره مر سته وکړي. په د غه وخت کې د مغولي پوځ مشر منعـــم خـــان هـــم د اود خـــان تعقیباوه او د خپلو پو ځو نو سره یې ځان د تیلو ګړهي د رې ته وروړساوه، خو منعم خان ته پرد ې د رې باند ې تیر ید ل څه اسا نه خبره نه وه. د منعم خان په د غې ستو نزې کې د سیمې ځینو ځمکه والو مر سته وکړه او هغـــه تـــه یـــې بینګال ته د ننوتلو لپاره یوه بله پټه لاره ور وښو د له.منعم خان هم خپلې پو ځي ډلګۍ له د ې لارې د بینګال خـــو اتـــه ولیږلې. کله چې د تیلو ګړ هې د رې د ساتنې پو ځیانو چې د د اؤد خان کر لاڼي له خوا په د ې د ند ې ګومـــارل شـــوي وو د ا حالت ولید نو د تیلو ګړ هي د ره یې پر یښود له او د تیلو ګړ هي د ره د کو مې جګړې پر ته د مغولو د پوځ په ولکه کې راغله. د مغولو له خواد تیلي ګړ هي د رې نیول په حقیقت کې د ټول بینګال د نیولو په مانا و. د اؤد خان کـــر لاڼی چې د د ې حالاتو نه خبر شو نو خپله پلا زمېنه یې د ټانډې نه ستګاون ته ولیږد وله، خو منعم خان د ۱۵۷٤ زیـــږد یز کال د سپتمبر په میا شت کې یې ټانډه او ستګاون هم ونیول او په بینګال کې یې خپل وړاند ې تګ ته د وام ورکړ.

په کال ۱۵۷۵ زیږد یز کال کې د توکاري په سیمه کې چې اوس د بینګال د مید ناپور په ولسوالۍ پورې اړه لري د مغولو او پښتنو تر مینځ یوه خو نړۍ جګړه وشوه او سوبه د پښتنو په بر خه شوه چې په د ې جګړه ې د د اؤد خان پوځي جنرال ګو جر خان ښه وځلید ، خو له بد ه مر غه پښتانه پو ځیان د غلیم د پوځ په ولجو را ټولولو بو خت شول. مغولي پوځ چې د د وی د غه حالت ولید نو بیا یې پر د وی برید وکړ چې په پا یله کې ډېر پښتانه پو ځیان ووژل شول

او ډېر شمېر د مغو لو پو ځیانو ته ژوند ي په لاس ورغلل چې د پښتنود ا ټول جنګي بند یان د منعم خان پـــه امر ووژل شول او د د وی د ککریو او سرونو نه یې اتیا لوړې منارې جوړې کړې.

د ې ماتې د پښتنو پوځي او جنګي مورال او د د اؤد خان پوځي پیاوړتیا ته سخت زیان ورساوه. مغول چـــې د پښتنواو د اؤد خان کر لاڼي په حال ښه خبر وو، نو د اؤد خان ته یې د یوې شیبې لپاره د ساه ایستلو مجال او وخت نـــه ورکاوه او تر د ې ما تې وروسته د اؤد خان کرلا ڼی د کټک کلا ته لاړ اوهلته یې پناه یوړه او د مغولو سره یې د سولې د خبرو غو ښتنه وکړه او د سولې خبرې اترې پیل شوې. که څه هم مغولو جګړه ګټلې وه، خو جګړو د وی هم ځپلـــي وو نو د وی هم مجبور شول چې د د اؤد خان سره د سولې خبروته غاړه کیږد ي. په پای کې د د وی تر مینځ یو تړون لا سلیک شو چې د هغې له مخې د اؤد خان کر لاڼي د بیهار او بینګال صو بې مغولو ته ورکړې او د اوړیسا صو بـــه د د اؤد خان سره پا تې شوه، خو پښتنو امیرانو په بیهار او بینګال کې د مغولو ځواک ونه مانه او په د غو سیمو کې یې لـــه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

مغولو سره جنګونه کول، په تېره بیا د بینګال شمالي او د بیهار جنو بي برخې د پښتنو په لا س کې وې.

تر د ې تړون شپږ میا شتې ورو سته منعم خان د ۱۵۷۵ کال د اکتو بر د میا شتې په ۲۳ نېټه مړ شو. د منعم خان تر

مړ ینې وروسته د اؤد خان بیا د بیهار او بینګال د نیولو هوډ وکړ، هغه په ډ ېرې چو پتیا سـر ه پـر بینګـال برید وکړ او خپله زړه او پخوانۍ پلا زمیېنه ټانډه یې بیا په خپله ولکه کې راوسته او د تیلو ګر هي د ره یې هـم ښـه پیاوړې کړه. د د اؤد خان کرلاڼي د ې نا ببره برید ونو په بینګال کې مغولي پو ځو نه وویرول او هغوی د جګړې نـه پر ته بینګال

اکبر پا چا چې په خپلې د ارالخلا فه یا پلا زمیېنې اګره کې د د ې پیښو نه خبر شو نو د خا ن جهان او تود ر مل تر مشرۍ لاند ې یې یو ستر پو ځ د بینګال د بیا نیولو لپار ه وګو ماره او د غه پوځ د ۱۵۷۵ زیږ د یز کال د نوامبر په

میا شت کې د اګرې نه د بینګال په لور ورروان شو او بها ګلپور ته نږد ې د بینګال نه د مغو لو تښتید لی پوځ هم ورسره یو ځای شو، خو د ې تښتید لي پوځ د ومره ویرې اخیستی و چې د نوي پوځ سره په سختۍ د بینګال د تلو لپاره چمتو شو.

د اځلې د اؤد خا ن کر لاڼي د تیلي ګړ هي د پیاوړتیا لپاره ۳ــ تنه پښتا نه ګو مارلي ول، خو د یوه خـو نـړۍ جګړې په ترڅ کې مغول په د ې وتو انېد ل چې د ا مهمه د روازه ونیسي. خانجهان د ټانډې خواته مخه کړه او د اؤد خان د د ه سره د مقا بلې لپاره د راج محل د ره نیولې وه او د لته د اؤد خان کر لاڼي خپل ځواک د ومره پیاوړی کړی و چې مغول پو ځو نه یې پوره اووه میا شتې ایسار او ځای پر ځای تم کړل. د ې اووه میا شتني ایسارتیا، د خوړو کموالي او د پر له پسې بارانونو اوربښت د مغولي پو ځو نو زړونه وغورزول.

پرد ې بر سیره مغولي پوځ چې زیات شمېر یې سني مذ هبه ول د حسین قلي بیګ چې اکبرپـا چـا ورتـه د خانجهان لقب ورکړی او شیعه مذ هبه و تر مشرۍ لاند ې جګړې کو لو ته تیار نه ول او د ا د اسې عوامل ګڼل کید ای شي چې د د اؤد خان کر لاڼي په ګټه وو. خانجهان چې د خپل پوځ حالت د رک کړ نو سمد لاسه یې د اکبر پا چا نه د خوراکي تو کو او پوځیانو د ور لیږلو غو ښتنه وکړه او اکبر هم هغه ته سمد لاسه خوراکي توکي او سا مان الات او پو ځیان ور ولیږل.له بلې خوا خانجهان د د اؤد خان کر لاڼي د وه مشهور امیران یعنې سري هاري او قتلو خان لواڼی د ځان پلو یان کړ ل. د اد واړه کسان هغه خلک وو چې د اؤد خان د د وی په لمسون او شیطانۍ خپل نامتو او مد بر وزیر لود ي خـان وژلی و. په د ې حسا سه شیبه کې چې د د اؤد خان کر لاڼي اود ټو لو پښتنو ژوند ، عزت او نا موس له خطر سره مخـا مخ و، د د اؤد خان د د غو د ووتنو یاد و شوو امیرانو غد اري یو نه بخښل کید ونکی جرم ګڼل کیږي. ویل کیږي چې سري هاري د مغولو د پوځ جنرال خانجهان ته د د اؤد خان کر لاڼي د واکمنۍ مهم سند ونه او پو ځي پټ رازونه ور ښر ګند کړل او مغو لي جنرال د هغه سره د اژمنه وکړه چې په بد ل کې به ورته د جیسور سیمه د جا ګیر په ډول ور کوي. سري هاري نه یوازې د اچې مهم سند ونه او پټ پو ځي رازونه د مغولو په واک کې ورکړل، بلکې په د ې نا زک وخت

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

کې يې د د اوډ خان کر لاڼي ټوله خزانه په کښتۍ کې بار کړه او په پټه يې د خپل جا گير سيمې جيسور ته ورسوله او خپل ورور يې هم له ځانه سره بوت. په همدې تو گه قتلو خان لوانۍ هم د مغو لو سره ژمنه وکړه چې په جګړه کې به د مغو لو په ګټه کار کوي چې په بد ل کې ورته مغولو په اوړيسا کې د جاګير د ورکولو ژمنه وکړه.

د مغو لو سره د راج محل ترجګړې د مخه د اوډ خان کر لاڼي ته د ا پته ولګيد له چې سري هاري چې د ه پـــرې اعتبار او باور د رلود له د ه سره غد اري کړې، نو د ی په د ې خبره د و مره نا هيلی او نا اميد ه شو چې سمد لاســـه د راج محل په ډګر کې د مغو لو سره جګړې ته چمتو شو. د ا فيصله کوونکې جګړه د ۱۵۷۶ زيږد يز کال د جـــولای د ميـــا شتې په ۱۲ نيټه د راج محل په ډګر کې وشوه. د هند ي تا ريخو نو په قول په د غه جګړه کې د اوډ خان کر لاڼی پخپلـــه د يوه زمري په څير د مغولي د ښمن سره تر پا يه وجنګيد.

د راج محل جګړه د کر لاڼي پښتنو او مغو لو تر مينځ وروستنۍ فيصله کوونکې جګړه وه. له بد ه مر غه په د غه جګړه کې د د اوډ خان کر لاڼي د پو ځ يو ډېر تو ريالی افسر جنيد خان چې هغه هم کر لاڼی پښتون اود د اوډ خـــان کر لاڼي له تر بورانو نه ګڼل کيد ه هم د جګړې په پيل کې ډېر سخت ژوبل شو، خو سره له ې هم چـــې ژوبـــل و پـــه ميړانې سره و جنګيد ، خو ورو سته بيا د مغو لو له لا سه ووژل شو. همد اراز په د غه جګړه کې د د اوډ خان کر لاڼي د پوځ يو بل نو ميالی افسر کا لا پهاړ هم سخت ژوبل شو. د د ې پيا وړو افسر انو په وژلو سره د جګړې په ډګـــر کـــې د پښتنو پو ځيانو مورال کمزوری او ښنې يې سستې شوې او ماته يې وخوړه. په د غه وخت کې د اوډ خان کر لاڼی چې د زمري په څېر جنګېد ه د مغو لي د ښمن لا س ته ورغی. مغولي جنرال خا نجهان د د ه د وژلو امر وکړ چې تر وژلـــو ورو سته يې سر له تنې غوڅ او د اکبر د ربار ته وليږل شو.

د راج محل جګړې په ختيز هند يعنې بينګال، بيهار او اوړيسا کې د پښتنو واکمنۍ ته د پای ټکی کيښود.

د تاريخ خانجهاني ۱.۲۱ هجري د ليکوال نعمت الله په قول د راج محل په ډګر کې د پښتنو د مـــاتي ســـبب د د اوډ خان کر لاڼي سره د د ه د د وو تنو امير انو يعنې قتلو خان لوا ڼي او سري هاري غد اري وه.

د هند د منځنيو پيړ يو د تا ريخ د يوه زد ه کوونکي په تو ګه زما د د ې مقالې د ليکوال په اند که څه هم پخپله د اوډ خان کر لاڼی يو زړور واکمن و خو ځينې سترې تير وتنې يې هم کړې د ي چې زه يې ځينې بيلګې په لاند ې ډول پر ګو ته کوم:

1. د اوډ خان کر لاڼي با يد د خپل پلار سليمان کر لاڼي پا ليسي تعقيب کړې وای او ډېر احسا سا تي ګا مو نه يې نه وای او چټ کړي د مغو لو سره يې د سازش او نرمۍ لاره غوره کړې وای.
2. د ه بايد پر خپلو د وو تنو لوړ پورو چا رواکو يعنې قتلو خان لوا ڼي او سري هاري باند ې د ومره زيا ت باور او اعتبار نه وای کړی.
3. د اود خان بايد د قتلو خان لو انې او سري هاري په لمسون خپل نامتو امير لود ي خان نه وای وژلای، ځکه چـــې

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

لود ي خان چې کوم خد متو نه د ه ته کړي و هغه يې با يد له ياد ه نه واى ايستلي۔

4. د اؤد خان بايد هيڅکله هم د مغو لو سره د سولې په تړ ونو باور نه واى کړاى، ځکه چې مغول په هر وخـــت او شيبه د ې ته چمتو وو چې د پښتنو ځواک وځپي [394]

122 کسايي

کسايي د کاکړو د قبيلې يو ښاخ د ی چې د سهيلي پښتو نخوا د شال په د ره کې اباد او مېشته د ي۔ ابد الي احمـــد شاه با با د شال د ره د بلو څو مشر نصير خان ته د هغه خد متونو په بد ل کې چې د ه ته يې کړي وو ورکړه۔ اوس د غه د ره د بلو چستان يوه بر خه ګڼله کيږي۔[395] د کسايي د ښاخ يا د ونه د مخه د کا کړو د قبيلې په بر خه کې شوې د ه۔

123 کو ټي

محمد حيات خان له نن نه ١٤٦ کلو نه وړاند ې په خپل مشهور اثر تاريخ حيات افغاني کې د کو ټي د ښاخ په اړوند د اسې ليکلي د ي:

"د کو ټي ښاخ خلک له اره سيد ان د ي خو وروسته په وصلي تو ګه په بيټنيو کې ورګډ شول، ځکه چې د بيټ نيکه لمسی د وړسپون زوی ابر اهيم د يوه سيد زوی په زويتوب ونيو ه او هغه يې لوی کړ۔ د غه ما شوم کوټي نو ميد چې د کو ټي ښاخ هم د د ه په نوم ونو مول شو۔ کو ټي د ابر اهيم د اصلي زوی د وتا ني نه نيمه بر خه وا خيســـتله او د بيټنيو د قبيلې په يوې کورنۍ کې يې واد ه وکړ چې د محسن شاه او حسن شاه په نامه د وه زامن ترې پيد ا شــــول۔ محسن شاه د جنګ شاه او فيروز شاه په نامه د وه زامن د رلود ل، نو ځکه د بيټني له قبيلې نه وشميرل شو، خو سره له ې هم د وی ته سيد ان وايي او په بنو کې يوه سيمه شته چې ورته "کوټي ساد ات" وايي چې او س هم د د وی اولاد ه او نسل هلته استو ګنه لري چې څانګې يې د ميري خېل، سيني خېل او د ولت خيلو په نا مه سره يا د يږي۔ ويل کيږي چې د د وی ښې، وجود او نور فزيکي جوړښت د بيټني قبيلې له نورو ښا خونو او څانګو سره تو پير لري۔ [396]

394 د د اؤد خان کر لاني د واکمنۍ په اړوند زما (د د ې مقالې د ليکوال)يا د د اشتونه

395 قاضي عطاؤالله خان، د پښتنو تاريخ، لو مړی ټوک، ٢٨۔ مخ، د کابل چاپ

396 محمد حيات خان، حيات افغاني، ٢٧٢ او ٤٥٤ مخونه، د پيښور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

124 کورم خېل

د وی له اره غلجي پښتانه د ي او ځانونه په سليما نخيلو ورګډوي. د د وی يو شمېر د ننګر هار په ولايت مرکز جلال اباد په ښارکې استو ګنه لري. په نوموړي ولايت کې د ۱۳٦. زيږ د يز کال د سر شميرنې لـه مخـې د د وی ټـول شمېر ۲۳٤.تنه ښود ل شوي د ي [397] چې ښايې اوس به يې په شمېر کې د وه برابره زياتوالی راغلی وي.

125 ګاړي

ګاړي له اره غلجي پښتانه د ي. يو شمېر يې د ننګر هار په ولايت او يو شمېر يې هم د بغلان ولايت پـــه ځينـــو کليو کې مېشته د ي.

هغه شمېر ګاړي چې د ننګر هار په ولايت کې مېشته د ي نو د د غه ولايت د حصارک غلجايې په ولسوالۍ کـــې استو ګنه لري او په نو موړې ولسوالۍ کې د ۱۳٦. لمريز کال د سر شمير نې له مخې د د وی ټول شمېر د ۱۹۸. تنو په شا او خواکې ښود ل شوي د ي چې ښايې اوس يې شمېر د هغې سر شمير نې په پر تله د وه ځلې زيات شوی وي. د بغلان او ننګر هار ولا يت د ګاړو سر بېره پا تې ګاړي د افغانستان په بېلا بيلو ولا يتو نو کې په خواره واره ډول استو ګنـــه لري. [398]

126 ګبري

ګبري په اصل کې تر کلاڼي پښتانه د ي، د پښتنو د سړبن په ټو لنيز ګروپ يا ډلې پورې اړه لــري او د ســالا رزيو د قبيلې يو ښاخ شميرل کيږي، خو د د وی په اړه جلا جلا نظريې هم شته. د پښتنو د ځينو تو کم پو هانو په انــد کله چې په شپاړسمې زيږد يزې پيړۍ کې تر کلا ښيو د با جوړ سيمه ونيوله ، نو د باجوړ په ګبر نومې سيمه کې ګبر يا کا فران (غير مسلمانان) او سيد ل [399] او څه وخت چې تر کلا ښيو د ګبر سيمه له د وی نه ونيوله نو د ګبر اوسيد ونکـي يې مسلمانان کړل چې او سني ګبري د هغو ګبر د اوسيد ونکو اولاد ه د ه، خو د ځينو نورو په اند څه وخت چې تر کلا ښيو د ګبر سيمه ونيوله د ګبر او سيد ونکي غير مسلمانان د با جوړ شمال د انګام او نورو د رو ته وتښتيد ل او په ګبر کې کافران پا تې نشول.

397 د کتور لطيف ياد ، پښتني قبيلې، ۲۱۸ مخ، د پيښور چاپ

398 د کتور لطيف ياد ، پښتني قبيلې ، ۲۱۸ مخ، د پيښور چاپ

399 د پښتنو ټو لنيز اقتصاد ي جو ړښت، ۲۲۹ مخ، د افغانستان د علومو اکيډيمي، د پښتو څيړنې نړيوال مرکز، کابل، ۱۳٦۲ لمريز کال

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

د باجوړ د سیمې د ځمکو د ویش په وخت کې د سالار زیو یوه خیل ته د ګبر سیمه په ویش کې ورسید له چې د وخت په تیرېدو سره د غه خیل د د غې سیمې د نا مه له کبله د ګبر یو په نا مه سـره شـهرت ومونـد. د پښـتني د قبیلوي شجرو پر بنسټ ګبري په ختهه سا لارزي د ي ، خو د ځای په ارتباط ورته ګبري ویل کړي.

ویل کیږي چې ګبري د سالارزیو سره یو ځای د کونړ د انګام ته راغلي د ي او د سالارزو سـره یـو ځـای او سیږي او اکثریت یې خپلې ځمکې لري او سالارزي هم د وی خپل سیالان ګڼي.

پاتې د ې نه وي چې د لغمان د الینګار په د ره کې د د غه ولایت د مرکز پورې یو اړوند ه کلی شته چې ممکـن تر کلا نې اوسي، ځکه چې کله د کابل واکمن مغولي میر زا الغ بیګ د یو سفزیو اته سوه مشران په کابل کې له تیغه تېـر کړل، نو یو سفزي ، ګګیانې، اتمانخیل او تر کلا نې د کا بله راو کو چید ل ، یوسفزي، ګګیانې اواتمانخیل ننګر هـار او بیا له هغه ځا یه د خیبر په تاریخي لاره پیښور ته لاړل، خو تر کلا نیو په لغمان کې واړول.څه مود ه وروسته تر کلانې هم میرزا الغ بیګ ته د لغمان د خلکو د شکایت په وجه له هغه ځا یه ولیږ د ید ل او با جوړ ته لا ړل چې تر او سه پـورې هما غلته مېشته د ي.[400]

127 ګګیانې

ګګیانې له اره سړ بنې پښتانه د ي او په بنا خي خیلو ورګډیږي. ویل کیږي چې د ا قبیله د خپلې مـور ګـاګۍد نوم په وجه په ګګیا نیو سره مشهوره شوې د ه. د پښتني عنعنوي او د ود یزو روایتو نو پر بنسټ شیخا او مر جانې د وه زامن د رلود ل چې یو یې مند نو مید چې او لاد ه یې یو سفزي او مند ړ د ي او د بل نوم یې مک و.مک یوه لور د رلود له چې ګاګۍ نو مېد له او د زیر کي په نا مه یو تن ورسره واد ه کړی و چې د ګاګۍ او لاد ه اوس د هغې د نامه لـه بله په ګګیا نیو سره مشهوره د ه، خو د مک اولاد ه ډېره نه شوه او هغه هم په ګګیا نیو ورګډیږي.[401]

د تاریخي مستند و رو ایتو نو پر بنسټ د ګګیا نیو لو مړنی استو ګنځی د کند هار د ار غستان په حد ود و کې د غونډان او سره غره په شا و خو اکې د غوړې مر غۍ سیمه وه. ګګیا نې د ثوار لسمې زیږ د یزې پیړۍ په پیل کې د یو سفز یو. مند ړو او تر کلا نیو (تر کا نیو) سره یو ځای چې هغوی هم بنا خي خیل ول د تر ینو پښـتنو د قـبیلې د زور او فشار له کبله د خپلې سیمې پر یښود لو ته اړا یستل شول او له هغه خا یه لو مړۍ غز نې او ورو سته د کابل ور شو ګانو ته ولیږ د ید ل. په هغه وخت کې په کابل کې مغو لي واکمن میر زاالغ بیګ د کابل واکد ارو.

میرزالغ بیګ په پیل کې په مجمو عي تو ګه د بنا خي خیلو قبیلو سره بنه چلند کاوه، خو په پای کې یـې د یـو سفز یو او ګګیا نیو تر مینځ یې بې اتفاقي واچو له او ورو سته یې بیا د ګګیا نیو سره پو ځې مر سته وکړه او هم یـې

400 پیر معظم شاه، تواریخ حافظ رحمت خاني، ٦-٧ مخونه

401 د کتور لطیف یاد ، پښتني قبیلې، ٢١٩-٢٢. مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

خپل پوځ ته امر وکړ چې د یو سفز یو په وړاندې د ګګیا نیوملګر توب وکړي. میرزا الغ بیک په دې تو ګه غو ښتل چې پښتانه په خپلو مینځو کې سره وجنګوي او د د وی یو والی او پو ځي ځواک مات کړي. یوسفز یو هم د میر زا الغ بیګ او ګګیا نیو سره په جګړې لاس پورې کړ چې په پا یله کې میر زا الغ بیک ماتې وخوړه. په پا ی کې میر زا الغ بیګ بله چاره ونه لید له اوځو تنه سرې یې یو سفز یو ته ور ولیږل او د د وی ملکان یې را وغو ښتل او د هغوی ډېر عزت او د رناوی یې وکړ. یوسفزي د میرزا الغ بیګ په د غه چل ول و غو لېد ل او هره ورځ به یې له د ه سره تګ راتګ کاوه.[402]

میرزا الغ بیګ چې ډېر زیر ک سړی و د ا ځل یې بله د وکه رامخته کړه. یوه ورځ یې د یو سفز یو د قبیلې اته سوه مشران او ملکان په د اسې حال کې میلمانه کړل چې ټول بې وسلې ول. پرته له یوه تن نه چې محمود نو مېد او د محمد زوی او د یو سفز یو د قبیلې د چغر زي د ښاخ نه و له ځانه سره په پټه یوه چاره راوړې وه. د میلمستیا په وخت کې محمود د میرزا الغ بیګ په بد نیتۍ و پو هید او خپلو نورو ملګرو ته یې وویل که ستا سو خو ښه وي زه به میرزاالغ بیګ ووژنم، خو نورو ملګرو یې د ی له د ې کاره منعه کړ او ورته یې وویل چې باید د د ه د مالګې حق ادا کړي ، ښایي د ی له موږ سره بد ي ونکړي.[403]

ویل کیږي چې په د غه وخت کې د چنګا په نوم یو تن ګګیانی چې د یو سفز یو سره یې سخته د ښمني د رلود له د کابل مغولي واکمن میرزا الغ بیګ ته د اسلا او مشوره ورکړه چې په د ومره ډېر شمېر د یو سفز یو مشران چې بې وسلې د ي بیا په لاس نه شي د رتلای باید وخت غنیمت وګڼې او ټول ووژنې. میر زا الغ بیګ هم د چنګا د غه سلا او مشوره ومنله او ټول یو سفزي یې ونیول او د یوه تن ملک احمد نه پر ته چې هغه هم د نورو وژل شوو مشر انو او ملکانو په غو ښتنه بچ پا تې شو پاتې ټول د یو سفزیو مشران او ملکان یې ووژل او له تېغه یې تېر کړل.

د یو سفزیود د غو اته سوه ملکانو او مشر انو تر وژل کېد و ورو سته یو سفزي، تر کلا نې او ګګیانې د کابل له شا اوخوانه په ډېر بیوزلي حالت کې وشړل شول او د ننګر هار خواته وکو چید ل.

هغه وخت چې په کابل کې د مغولو د کورنۍ ځواک مخ په زوال شو نو پښتانه ترین په کند هار او د هغه په شااو خواکې ډېر پیاوړي شوي وو چې په نتیجه کې غو ریاخیل [404] هم د بته اړ ایستل شول چې د هغوی له لا سه هغه سیمه پر یږد ي نو هغوی هم د خا ښي خیلو لاره تعقیب کړه. تر غوریا خیلو وړاندې د ننګر هار په سیمه کې ګګیانې او مهمنزي اباد شوي وو.[405] د غوریا خیلو په راتلو سره ګګیا نیو د ځان لپاره د لو یې سیمې د پید ا کو لو هلې ځلې پیل کړې. تر کلا نیو هم په د غو ورځو کې یوه ډله د حالا تو د معلو مولو لپاره با جوړ ته ولیږله. ګګیا نیو هم د تر کلا نیو په سیالۍ

402 پیر معظم شاه، تواریخ حافظ رحمت خاني، پیښور ، پښتو اکیډیمي، ٦-٧ مخونه

403 حیات افغاني، د پیښور چاپ، ۱۹٦ مخ

404 غوریا خیل په اصل کې سړ بې پښتانه د ي او (مو مند و، د اود زیو، خلیلو، څمکنیو او زیړ انیو) ته په مجمو عي ډول غو ریا خیل ویل کیږي. (لیکوال)

405 مهمنزي په اصل کې سړ بني پښتانه د ي او د خر شبون د زوی د زمند اولاد ه د ه. د وی په اشنغر کې او سیږي

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

کې ځيني کسان وليږل ، خو د تر کلا ښيو له لا سه يې ماتې وخوړله او بېرته راستانه شول. کله چې د ګګيا ښيو لاس د با جوړ نه لنډ شو نو د مهمنز يو په سلا او مشوره يې خپل سپين ږيري او مشران يو سفز يو ته په ننواتې ورولېږل او د يو سفز يو د ملک احمد نه يې د استو ګنې لپاره ځمکه وغو ښتله. ملک احمد چې د بنا خي خيلو تر مينځ يې اتحـــاد او يو الی غوره باله نو د د وی ننواتې يې ومنله او د وی ته يې د وی د استو ګنې لپاره د د وابـې سـيمه پـه واک کـې ورکړه.

ګګيا ښيو ته چې کله د استو ګنې لپاره د د وابې سيمه په لاس ورغله نو د وی په ډله ايز ډول ډلې ډلـې او تـپې تپې د کړپې له لارې د و ابې ته راغلل او هلته ميشته شول. د د و ابې په سيمه کې د ګګيا ښيو تر ميشته کيد و ورو سته د وی د د لا زاکو سره د اسې چلند غوره کړ چې ملک احمد هم پرې خپه شواود د وی د مر ستې نه يې لاس واخيست. تر د ې وروسته د د لا زاکو او ګګيا ښيو تر مينځ په ګل بيلې نو مي ځای کې چې د د اود زيو په سيمه کې پروت د ی جګړه وشوه چې په د غې جګړې کې ګګيا ښيو د د لا زاکو له لاسه ماتې وخوړه. د ګګيا ښيو د غه ماتې ملک احمد د بڼـــه اړ يـــو ست چې قبا يلي اتحاد او يو والی را مينځ ته کړي او د د لا زاکو سره يوې وروستۍ فيصلې ته ور سيږي.

د د ې وجه د اوه چې د د لا زاکو د لا سه يو سفزي هم په تنګ ول او همد او چې ټول يو سفزي ، مند ړ، ګګيانړي، مهمنزي او ګد انه په يو سلا او مشوره يو لښکر جوړ کړ او د د لا زاکو پر خلاف يې جګړه پيـــل کـــړه چـــې د د واړو خواوو تر مينځ د کاټلنګ او شهباز ګړۍ تر مينځ جګړه وشوه. د اخون د رويزه په قول په د ې جګړه کـــې اتمـــانخيلو ډېره ميړانه ښکاره کړه او د لا زاکو ماتې وخوړه.[406]

په اوسني وخت کې ګګيانړي پيښور ته نږد ې د خيبرپښتو نخوا د هنګو د و لسوالۍ يا ډسټريکټ پورې اړوند ه سيمې د و ابې کې ميشته د ي چې له پيښوره ۱.۱ کيلو مټره يا ۶۳ ميله واټن لري. د وابه ښکلي غرونه لري چـې ډېـرې ونې پکې د ي. په د و ابه کې د بنا خي خيلو ، تور غالي ، سور غالي، ترکاڼي، ميري خيل، مند راخيل، مزنړي او حيد ر خيلو قبيلې هم استوګنه لري. د ستر روحاني مشر او ستانه غني نيکه مزار هم هلته د ی.[407] تاريخ حيات افغاني ۱۴۶ کلونه د مخه د ګګيا ښيو د خلکو شمېر پنځه زره کونۍ ښود لي د ي.[408]

128 ګنډه پور

ګنډاپور له اره سړ بني پښتانه د ي او د د وی د لوی يا مشر نيکه نوم ستوری يا ستوريانی د ی چې په تاريخي کتا بو نو کې د استر يا نی يا او ستراني په بڼو هم راغلی د ی. د پښتنو د د ود يزو شجرو پر بنسټ ستو رياني پنځـــه

---

406 سيد بهاد ر شاه ظفر کاکا خيل، پښتانه د تاريخ په رڼا کې، ۳۲۳ مخ

407 http://en.wikipedia.org/wiki/Doaba,_Khyber_Pakhtunkhwa

408 حيات افغاني، ۲۳۳ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

زامن د رلود ل چې تری(گنډا پور)، شیخی، مریړی، امرا او همړ نو مېد ل چې په د وی کې د تري، شیخي ، مریړي او امرا او لاد ې ته په مجمو عي ډول گنډاپور وايي او د ستور ي يا ستور ياني پنځم زوی همړ او لاد ه د خپل لوی نيکــــه ستور ي د نا مه له کبله په ستور ياني سره مشهوره د ه.[409]

محمد حیات خان په خپل مشهور اثر حیات افغاني کې د گنډا پور د قبیلې په اړوند د اسې لیکلي د ي:

" په پيل کې د ستوري د قبیلې ټول ښنا خونه د لويد يز افغا نستان په ستوریاني (ژاه) نومې ځای کې چې د کند هار په شمال ختیز کې د اوو منز لو په واټن پروت د ی استو گنه د رلو د له او د ستور ي د ټو لـــو زامنــو نـــه تـــری (گنډاپور) ډېر ښنا يسته و چې پر هغه باند ې د شیر انې د قبیلې د مشر يوه پيغله لور مينه شوه او هغه نجلـــۍ د خپـــل مور او پلار له خوښې او رضا پرته د گنډ اپور کو رته لاړه او گنډ اپور له هغې سره د نکاح کو لو نيت وکړ، خو د گنډ اپور پلار ستوري او د هغه نورو ورو ټو د ی له د ې کاره منعه کړ او له گنډاپورنه خپه شول او له هغه سره يې خپلـــې اړيکي پرې کړې. ترد ې ورو سته چې گنډا پور په ستور ياني (ژاه) کې د خپلوورو ټو او پلار نه مرور شو نـــو پـــه ترد ي نومي ځای کې يې چې د ستورياني (ژاه) نه د وه لنډ منزله واټن لري استو گنه غوره کړه ." [410]

لنډه د اچې کله گنډ ا پور په ترد ي نو مي ځای کې استو گنه غوره کړه نود کر نې په چارو بو خت او کا ريـــز ونه يې جوړ کړل او د خپلې هغې مير منې نه يې چې په مينتوب يې ورسره واد ه کړی و د د ريو زا منو خاوند شـــو چې ابراهيم ، حسين او عمران نو ميد ل اوڅلورم او لاد يې يوه لوروه چې خوبۍ نو مېد له او د خپلې بلې مير منې نه يې د يعقوب په نا مه زوی وزيږېد. هغه و خت چې تری يا گنډاپور په ترد ي کې مړ شو نو د هغـــه زوی ابـــر اهيـــم د گنډاپور يانو مشر وټاکل شو او کله چې بيا شيخي، امرا او مريړي د گنډاپور د نسل او شتو زيا توالی او پر مختگ وليد ، نو په ستورياني (ژاه) کې يې خپله استو گنه پر ښنود ه او په ترد ي کې د نورو پاتې گنډا پور يانو سره يـــو ځـــای شول چې تر د ې وروسته له د وی سره په گټې او تاوان کې شريک شول. [411]

د مغولي واکمن شاه جهان د واکمنۍ په وخت کې د پښتنو د يوې قبيلې مروتو او د و لت خيلو تر مينـځ يـــوه جگړه وشوه چې مروتو د غه جگړه وگټله اود د ولت خيلو قبيله د ټانک د سيمې نه په وتلو مجبو رشول او د د ولـــت خيلو د قبيلې لوی خان خانزمان د گنډاپور يانو نه د مر ستې غو ښتنه وکړه او مرو ت يې له خپلو سيمو نه وشړل. تر د ې سوبې ورو سته بياد خانز مان په غو ښتنه گند اپو ريان د روهړي په سيمه کې استوگن شول. د گنډاپور شمال ته د د ولت خيلو قبيله، جنوب ته يې ميا خيل، لويد يز ته يې د سليمان غر او لمر خاته ته يې د يره اسماعيل خان مـــوقعيت لري.[412] د تاريخي روايتونو پر بنسټ د وی په ۱۷ ليږ د يزې پيړۍ کې له افغا نستانه د خپلې استو گنې اوسنۍ سيمې ته ليږ د يد لي د ي. يو شمېر گنډاپور اوس هم د افغا نستان د غزني په ولايت کې د تره کو د قبيلې تر څنگ اســـتو گنـــه

---

409 د کتور لطيف ياد ، پښتني قبيلې، ۲۲۲ مخ، د پيښور چاپ

410 حيات افغاني، ٤٤١ مخ، د پيښور چاپ

411 نوموړی اثر ، ٤٤١ مخ

412 پښتانه د تاريخ په رڼاکې، ۱۳۹۸ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

لري.

ګنډاپور زړرور او ميړني خلک د ي.د وی د نګې ونې لري او پياوړي او غښتلي خلک د ي. په د وی کې د جر ګو سيستم شته او خلک خپلې لانجې او شخړې د جرګو مرکو له لارې اواروي. د د رانې احمد شاه بابا د واکمنۍ په وخت کې د ګنډاپور د قبيلې ډېر خلک د د ه په پوځ کې د ند ې د رلود لې او د هغه د واکمنۍ په وخت کې د ګنډاپور د قبيلې د وسله والو ميړو شمېر د ولس زرو تنو ته رسيد ه.

ګنډ اپور په عمو مي ډول د کر نې او سو د اګرۍ په چارو بو خت د ي. حاصلات يې غنم ، بـــاجري او ډول ډول ترکارۍ د ي.په پخوا وختو نو کې به د وی په د و بي کې له د امانه لويد يز افغا نستان ته راتلل او د لته به يې د بز ګرۍ لارې چارې او د اوبو د بند ونو د جوړولو کارونه زد ه کول او سو د اګري به يې هم کوله چې په پا يله کـــې ګنډ اپوريان په روړي کې د ډېرو ځمکو څښتنان شو ل اوپه ژمي کې به يې هند وستان ته تـــګ راتـــګ کـــاوه.د د وی څاروي اوښان، غوايي، خره ، وزې او پسونه د ي.

128.1 د ګنډاپور د قبيلې خيلونه او څا نګې

د ګنډاپور قبيله په لاند نيو خيلو نو او څا نګو ويشلې شوې د ه: [413]

1. ابراهيم زي
2. حسين زي
3. مو سی زي
4. يعقوب زي
5. راني زي
6. خوبي زي
7. د رې پلاره

128.1.1 ابراهيم زي

ابر اهيم زي د ګنډاپور د قبيلې يو مشهور ښاخ د ی چې زياتره په کلا چي، لوني او ماد ي کې او سيږي. نورنګ خان ابر اهيم زی د د غه ښاخ مشر و. نو موړی په ملتان کې د سکهانو پر خلا ف جنګيد لی د ی او په لکهي مروت کــې د جاګيرونو خاوند و چې سرای نورنګ لکهي مروت د د ه د نا مه له کبله په همد ې نامه سره يا د يږي.

د ابراهيم زي څانګې د اد ي:

413 تاريخ حيات افغاني د ٤٤. او ٤٤٣ مخونو شجرې

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

10. د رې پلاره
11. احمد خيل
12. فتو خيل
13. جبيل خيل
14. قند و خيل
15. مند اد ک خيل
16. سيد ان خيل
17. حولت خيل
18. عبد لزي

128.1.2 حسين زي

د حسين زي څانګې د اد ي

1. ډوډ خيل
2. عمر خيل
3. سکند ر خيل
4. شهو خانخيل
5. نظام خيل
6. بازيد خيل
7. زاولي خيل
8. تاجي زي
9. ماني خيل
10. عالي خيل
11. جلي خيل

128.1.3 يعقوب زي

د يعقوب زيو خيلو نه په لاند ې ډول د ي

1. شاه خيل
2. د ا نه خيل
3. سروان خيل
4. پيرا خيل
5. احمد خيل
6. خواجي خيل
7. مريې
8. موسی زي
9. ناصر خيل
10. نتو زي
11. پيراخيل
12. راناخيل
13. شاکي
14. شهزاد خيل
15. ياکخيل يا يحيي خيل
16. قد م خيل
17. سليما ن خيل
18. مهتر خيل
19. اختيار خيل
20. شبي خيل
21. بهاد ر خيل
22. محمد خيل
23. اختي خيل
24. بهلول خيل
25. د اد ي خيل
26. حيات خيل

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

128.1.4 عمران زي

د عمران زيو خېلو نه د اد ي

1. عيسی خيل
2. سلطان خيل
3. سيد ان خيل
4. عثمان خيل
5. ميرا خيل
6. پا مک خيل
7. د ولت خيل
8. شهاب الد ين خيل
9. باره خيل
10. گنډ خيل
11. نصرت خيل
12. زرني خيل
13. رشيد خيل
14. الله د اد خيل
15. حيد ر خيل
16. سيد خيل
17. غنډ خيل

128.1.5 خوبي زي

د خوبي زي خېلو نه د اد ي:

1. ضحاک زي
2. سکند ر زي
3. خليل خيل
4. عبد ل خيل
5. کمال خيل
6. ملا خيل
7. حيات خيل
8. بابر خيل
9. جمک خيل
10. شد اد خيل
11. علي زي
12. بهای خانخيل
13. اند ک خيل
14. باقر خيل
15. ميد اد خيل
16. حفيظ خيل
17. ايسپ خيل
18. زرنيخيل
19. کو هک زي
20. غوراني
21. مر هيل
22. رنهازي
23. نور احمد خيل

128.1.6 د رې پلاري

د د ې پلاره خيلو نه په لاند ې ډول د ي:

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

7. سفر زي
8. نیکال خیل
9. غزن خیل
10. با زید خیل

128.2 د ګنډاپور د قبیلې د استو ګنې او سنۍ سیمې

ګنډاپوریان په او سني وخت کې د ګو مل د د ریاب پر څنډه په کلا چي کې چې د پښتو نخوا په د ېره ا سما عیل خان کې مو قعیت لري ژوند کوي چې د ابا سین په لو ېد ېزه څنډه ، د خیبر پښتو نخوا په جنو بي بر خه او د ســـهیلي وزیر ستان سره پو له لري. حیات افغاني ۱٤۷ کلونه وړاند ې د د وی شمېر ۳. زره تنه ښودلي د ي او نن ورځ د د وی شمېر د ۷. او ۹. زرو خلکو تر مینځ اټکل شوی د ی. د ګنډ اپو ریا نو د استو ګنې مشهور ځای کلا چي د ی چـــې ویـــل کیږي د ګنډاپور یا نو د قبیلې د مشر بارا خان په وخت کې ابا د شوی و د کلا چي ښار د د یوالو نو په ذریعـــه احـــاطه شوی د ی او د پلان له مخې جوړشوی ښار د ی. د کلا چي د ښار د چاکو ګانو جوړولو صنعت، لاسي صنایع او د طلایي د ارو څپلیو جوړول د ځانګړي شهرت نه بر خمن د ي.

د کلا چي د ښار مشهورې محلې د اد ي:

1. د شاکي محله
2. د ابر اهیم زي محله
3. د حسین زي محله
4. د یعقو بزي محله
5. د موسی زیو محله (شمالي خوا)
6. د مو سی زیو محله (جنوبي خوا)
7. د باراخیلو محله
8. د جعفر زیو محله
9. د کمال خیلو محله
10. د خد ر خیلو محله
11. د جتن والا محله
12. د عثمان خیلو محله
13. د نتو زیو محله

د کلا چي د ښار نه بهرې محلې د اد ي:

1. د رانا زیو محله
2. د زرني خیلو محله
3. د بهلول خیلو محله
4. د خود بستي محله
5. محله چو ټي
6. لوني یا قاسم اباد
7. محله هارون اباد

د کلا چي د ښار ګیټونه (د روازې):

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

1. شاکي ګېټ
2. ماد ي ګېټ
3. عثمان خيل ګېټ
4. جتن والا ګېټ
5. ميتهو ګېټ
6. مد ی خان ګېټ

په کلا چې کې د ګنډا پور يا نو کلي په لاند ې ډل د ي:

1. ماد ي
2. هت هالا
3. ټکـــــــــــــــــواړه چې د عمران زيو ګنډاپوريانو د ازاد خان د خانۍ په وخت کې اباد شوی د ی
4. لــــــــــــــــــــوني
چې د سليمان غره په خـــــتيزو لمنو کې د لوني د ســـيند پــر غـــاړه مـــو قعيـــت لـــر ي او ګنډاپوريان د د غه ســـيند د او بو نه د خپلو ځمکو د خړوبـــو لو لپاره ډېره ګټه اخلي
5. روړي
6. قلنـــــــــــــــــــــدر
لويد بز د ولت پور
7. کوند و کوټ
8. زرکاني
9. کنوري پوټا
10. ګاره عبد الله
11. ګاره مد ا
12. کوټ ظفر

د ګنډاپوريانو ژبه پښتو د ه ، خو په سرائيکي ژبه هم خبرې کولای شي.

د ګنډا پوريانو مشهور او نو ميالي کسان:

1. نورنګ خان ابر اهيم زی
2. زمان خان ابر ا هيم زی
3. ګلد اد خان
4. قا لو خان
5. ازاد خان چې ټکواړه د د ه په وخت کې اباد ه شوې وه
6. جبيل خان
7. سرور جان خان ابر اهيم زی
8. سرد ار شاه جهان خان
9. اورنګزيب خان باراخيل
10. محمد رمضان خان رانا خيل
11. محمد حيات خان
12. عنايت الله خان ګنډا پور
13. حق نواز خان ابر اهيم زی

د ګنډاپوريانو علمي شخصيتو نه [414]:

1. حاجي غلام سرور خان ګنډاپور چې د پيښور د اسلا ميه سکول لو مړنی سر ښوونکی و
2. شير محمد خان ګنډاپور د تواريخ خو رشيد جهان ليکوال چې ابراهيم زی ګنډاپورو

---

414 http://en.wikipedia.org/wiki/Gandapur (د فبرورۍ لومړۍ نېټه ۲-۱۲ کال)

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

3. ډاکټر محمد جانخان ګنډاپورچې په اټو میک انر جی‌کې یې پي-ایچ-ډي کړې وه
4. ا مین الله خان ګند ا پور د تار یخ سر زمین ګومل مؤ لف
5. فقیر نو رمحمد د رساله رو هي ژبا ړونکی
6. عطا ؤلله خان عطا بهاد ر خیل د پارسي ژبې شاعر
7. طا هر کلا چوي د پښتو ژبې شاعر چې د مینې غبر، د حسن لمن او مضراب یې لیکلي د ي
8. قاد ر د اد خان د تاریخ ګنډا پور لیکوال
9. ثناؤالله شمیم د پښتو ژبې شاعر
10. صلا ح الد ین ابر اهیم زی د اردو ژبې د د وو کتا بو نو مؤلف
11. شاه عالم خان ګنډاپوري د پښتو ژبې شاعر
12. عبد الر حمن خان ګنډا پور کما ل خیل
13. سید احمد اختر د اردو ژبې شاعر
14. الله نواز افق د اردو او سرائیکي ژبو شاعر

129 ګوربز

که چیرې د ګوربزو د قبیلې د نسب شجره په غور سره وګورو نو جوته به شي چې ګور بز د کرلانیو پښتنو په ټو لنیز ګروپ پورې اړه لري او د وزیرو د قبیلې یو ښاخ شمیرل کیږي. د شجرو پر بنسټ د وزیرو د قبیلې لوی نیکه وزیر د سلیمان زوی د وه زامن د ر لود ل چې یو یې لالی او بل یې خد ری نو مید ل. خد ری چې د وزیر مشـــر زوی و د د ریو زامنو خاوند و چې تر ټولو کشری زوی یې مبار ک نو مید چې ګوربز د مبارک زوی و او د ګـــوربز اولاد ه د هغه د نامه له کبله په ګوربزو سره مشهوره شوه.[415]

که څه هم ګو ربز د و زیرو د قبیلې یو ښاخ د ی، خو او س د د ې لپاره چې د وزیرو د قبیلې نه جلا استو ګنه لري او په د ود ونو او رواجونو کې یې هم سره لږ شا نتې تو پیرونه شته نو ځکه د د وی یاد ونه پـــه جلا ډول ســـره کوو.

محمد حیات خان په خپل اثر حیات افغاني کې د ګوربزو په اړوند د اسې لیکلي د ي:

415 لطیف یاد ، پښتني قبیلې، ۲۲٤ مخ، د پیښور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

"په پيل کې ګوربز د مسعود و (مسيد و) وزيرو سره يو ځای د هغوی د غره په شمالي بر خه کې ميشته ول، لکه چې د شکتو په د ره او د بابړو په غره کې تر او سه پورې هم ځينې پخواني سپين ږيري وزير د ګوربزو د قبيلې د اوبو د ويالو او د هغوی د کورو نو نښې نښانې ښيي.اوس تر د وه سوو کلونو [416] زياته مود ه تيره شوې د ه چې ګوربز له د غې سيمې نه وتلي د ي او له هغه ځا يه د د وی د تللو وجه د اسې ښو د لې شوې د ه چې د ګبر په غره کې لو مړی د بيټنيو پښتنو د ورګاړي ښاخ استو ګنه د ر لود له چې ورو سته بيا ګوربزو پر د وی ير غل وکړ او د ګبر غر يې ترې ونيوه، تر هغه وروسته د بيټنيو د قبيلې د کچين ښاخ پر ګوربزو بريد وکړ او د د واړو ترمينځ تر سختو خو نړيو جګړو وروسته د ګوربزو قبيلې ما تې وخوړله او د ګبرغر بيا د بيټنيو لاس ته ورغی او د د ې لپاره چې ګوربز په د غو جګړو کې کمزوري شوي ول ، نو له د ې کبله د وزيرو د سيمې په لو يد يزو او شمالي څنډو کې، د خوست د سيمې د جنوب ختيز او د د وړو د سيمې په شمال لويد يزو غر نيو سيمو کې ميشته شول چې د د وی په د غې غرنۍ سيمه کې د ژمي په د وو ميا شتو کې واوري اوري." [417]

ګوربز په اوسني وخت کې د افغانستان د خوست ولايت د ګوربزو په ولسوالۍ کې استو ګنه لري چې نو موړې ولسوالي د تنيو اومند وزيو د و لسواليو سر ه ګډه پوله لري. بايد وويل شي چې ګوربز په ختيزه او لويد يزه بر خه کې د پښتونخوا سره هم ګډه پو له لري.

که څه هم ګوربز بيو زله او غر يب خلک د ي، خو ميړني، جنګيالي او په پښتني ننګ او غيرت کې تکړه خلک د ي. د د وی فزيکي جوړښت، ښې، خيرې او رنګونه د و زيرو د قبيلې د خلکو په څير د ي.که څه هم ګوربز د وزيرو د قبيلې سره په ګټه او تاوان کې شريک نه د ي ، خو هغوی خپل ورونه ګڼي.ګوربزو په پخوا وختونو کې د وزيرو د قبيلې پر نر خونو او څلو باند ې عمل کاوه، خو اوس نو موړي نر خو نه او څلي د د وی له خوا نه عملي کيږي. [418]

حيات افغاني افغاني له نن ۱۴۷ کلونه وړاند ې د ګوربزو د قبيلې د وسله والو ميړونو شمير ۱ــ تنه او د د ې قبيلې مجموعي شمېر يې ۱۱ــ تنه ښود لی د ی، خو په ۲ـ۲ زيږ د يز کال کې د ګوربزو د قبيلې مجمو عي شمير ۲۳۲ــ تنه ښود ل شوي د ي.

---

416 محمد حيات خان خپل تاريخ حيات افغاني په ۱۸۶۵ زيږ د يز کال ليکلی د ی چې په د ې حساب سږ کال چې ۲ـ۱۲ زيږ د يز کال د ی او سنۍ سيمې ته د ګوربزو د قبيلې له راتګ نه تقر يباشا او خوا ۳۵ـکلونه تير يږي

417 حيات افغاني، ۴۲۷ مخ، د پيښور چاپ

418 معلومات مختصر د رباره اقوام وقبايل ولايات سر حد ي کشور، ۶۹ مخ، د کابل چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

129.1 د ګوربزو د قبیلې ښاخونه

د ګوربزو قبیله د زود ین (ضیاؤ الد ین) او نصر الد ین په نامه په د وو تپو (طا یفو) ویشلې شوې د ه چې بیا د غه د وې تپې په لاند نیو ښاخونو ویشل کیږي.

د نصر الد ین ښا خونه د اد ي:

1. سرګلي
2. شیر خیل
3. ماني خیل
4. کد ي خیل
5. کاوي خیل
6. ګلک خیل

د زود ین (ضیاؤالد ین) ښا خونه په د ې ډول د ي:

1. نیزي خیل
2. نواب خیل
3. بیباخیل
4. ژونوال
5. ګنډي خیل
6. خري خیل
7. لنډي خیل
8. بورپه خیل
9. بیکي خیل
10. پریت خیل
11. جپکه ګنډه
12. پیري ګنډه
13. بیړي ګنډه

129.2 د ګوربزو مشهور کلي

انډیرلی، بګي خیل، ملایانو کلی، د پښانو کلی، شهید کلی اونور...

129.3 خوراک یې

د ګوربزو د قبیلې خلک زیاتره په خو ړلو کې د جوارو، غنمو، ړد نو، کورتو، شید و، مستو، کو چو او پیروي نه ګټه اخلي، خو خلک یې زیاتره د جوارو نه پخ شوې ډوډۍ خو ښوي.

129.3.1 میوي یې

د ګوربزو د قبیلې په سیمه کې مټک(چار مغز)، منې، مند تې (زرد الو)، انګور ، الوچې، توتان، ګو رګورې، پورګي او مو ماڼې ډیرې پید ا کیږي چې له د غو میوو نه یې ځینې په تازه او ځینې یې په وچ ډول خوړل کیږي.

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

129.4 د ګوربزوجامې

د ګوربزو د قبیلې د نارینه ووخلکو پو ښاک د وزیرو او د خو ست د خلکو د جا مو پــه څیــر د ي. د ښــځو کمیسونه يې د ۱. متره نه نیولې تر ۲. مترو پورې ګڼ وي. همد اراز ښځې يې سره، سپین او تور ټیکري هم په سروي. همد اراز د د وی میر منې د مزرو څپلۍ هم په پښو کوي.

129.5 لاسي صنعت

د ګوربزو د قبیلې خلک د مزرو نه ښکلې او ښا یسته ټو کرۍ ګانې (شکرونه)، پړي، څپلۍ، ترنګړ، د کټ بوڼ او د خرو کتې جوړوي.[419]

130 لالي یا لیلي وزیر

لکه چې دنسب له شجرې نه څر ګندیږي لالي یا لیلي وزیر دپښتنو په کر لاڼې ټو لنیز ګروپ پورې اړه لري او لالی دخدري ورور او دوزیرو دقبیلې یو ښاخ شمېرل کیږي چې دخپلې قبیلې د پا تې بر خې نه رابیلــه شــوې [420] او دسپین غره په شمالي او لویدیزه بر خه کې او سیږي او دوزیرو دقبیلې نه ددوی دجلا والي په اړه داسې ویل کیــږي چې لالی دوزیر زوی دخپل پلار سره د شوال په غره کې او سیده چې د هغه له لاسه د شیتکو پښتنو له اولادې نه یو تن ووژل شو.

په دغه وخت کې لالی دبدل اخیستلو له ویرې د شوال سیمه پر ښنودله او دخوږ یاڼیو سیمې ته لاړ او هلته یــې واده هم وکړ.[421]

تاریخ حیات افغاني له نن نه ۱٤٦ کلونه دمخه ددوی دوسله والو کسانو شمېر پنځه زره تنه ښودلي دي.

همداراز د نوموړي تاریخ د مؤلف د لیکنې پر بنسټ د لالي وزیر اولاده د ننګر هار په سپین غره کې اوسیږي.[422]

419 د افغانستان د علومو اکیډیمۍ د ژبو اواد بیاتو د مرکز د علمي غړي ښاغلي سر محقق میر احمد ګوربز له خوا د ګوربزو د قبیلې په اړوند هغه معلومات چې زما په واک کې يې راکړل

420 پښتانه دتاریخ په رڼا کې، ۱۳۹۵ مخ

421 حیات افغاني،٤٢٨ مخ

422 نو موړی اثرد ۳۵۸ مخ شجره

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

131 لواڼي

دلواڼي قبيله چې نوم يې په تاريخونو کې دلوهاني، نو هاني او نو حاني په بڼو هم راغلی دی په لودي پښـــتنو ورګډيږي. دپښتانه دتاريخ په رڼاکې دکتاب ليکوال سيد بهادرشاه ظفر کا کا خيل د لو اڼي په اړوند داسې کښلي دي:

" لواڼي هم لودي پښتانه دي. داسماعيل زوی نوحان له خپلو دوو مير منو نه شپږ زامن درلودل او داسې ويـــل کيږي چې دده اصلي نوم نوح و چې ووسته په نوحان يا لواڼ سره مشهورشو او اولاده يې نن ورځ دلواڼيو پـــه نـــامه سره ياديږي،خو پښتانه يې په خپلو ورځنيو خبرو اترو کې دلو حاني، نوهاني يا لواڼي په نامه يادوي."[423]

131.1 د لواڼيو د قبيلې ښاخونه او څانګې

د پښتنو قبيلو د دوديزو شجرو پر بنسټ لواڼي دوې مير منې درلودلې چې يوه يې شيری او بله يې تـــوری نو ميد له. دلواڼي د لومړۍ مير منې شيری نه يوزوی وزيږيد چې مروت نو ميږي او نن ورځ دمروتو قبيله دپښتنو يوه مشهوره قبيله ګڼله کيږي چې دمروتو دښاخ خلکو ته سپين لواڼي هم ويل کيـــږي چـــې اوس مـــروت پـــه لکهـــي مروت،ټانک او بنو کې اوسيږي.لواڼي دخپلې دويمې مير منې توی‌نه پنځه اولادونه درلودل چـــې مماخيـــل،مياخيـــل ،تتور ،هوداو تيج دي چې بيا له دغو پنځو زامنو نه نورې ډيرې څانګې رامينځ ته شوې دي او دوی ته تور لواڼي هـــم ويل کيږي ، خو دتورو او سپينو لواڼيو نو مونه او س په دوی کې زيات رواج نلري.[424]

131.2 دلواڼيو داستو ګنې سيمې

په افغا نستان کې لواڼي دغزني ولايت د شلګر، اندړواوقره باغ په ولسواليو کې استو ګنه لري چې ٥_کوره پـــه شلګر او_ ٣_کوره په قره باغ کې او سيږي.[425] دزابل او کند هار په ولا يتو نو کې هم دوی په خواره واره ډول ژونـــد کوي. دافغانستان په شمالي ولايتونو لکه بد خشان، تخار او کندز کې هم لواڼي شته. دسهيلي پښتونخوا په دکي او سيوی کې هم يو شمير لواڼي ميشته دي. ددوی يو شمير دځمکو څښتنان او يو شير يې هم کو چياني ژوند لري، ځينې يې پـــه سوداګريزو کارونو بو خت دي. همداراز دپښتونخوا په ټانک،لکهي مروت او بنو کې هم لواڼي استو ګنـــه لـــري. پـــه پخوانيو زمانو کې لوا ڼيو دهندوستان او مر کزي اسيا تر بخارا او سمر قنده پورې تګ راتګ کـــاوه او ســـوداګر يـــز کارونه يې سر ته رسول.

---

423 حيات افغاني ٣_٦_٣_٧ مخونه

424 پښتانه دتاريخ په رڼا کې ،١٣٤٧-١٣٤٨ مخونه

425 پښتو او پښتانه په سهيلي پښتو نخواکې،٤٥٦ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

په هند کې دلودي او سوري پښتنو واکمنانو په وخت کې لوانیو په هندوستان کې ډیر پر مختګ وکړ، په تیره بیا دسلطان بهلول لودي دهغه فرمان له مخې چې پښتنو ته یې ولیږه ډیر شمیر پښتانه چې لوانې هم پکې ول هندوستان ته لاړل،هلته یې لوړ لوړ پو ځي منصبونه او جا ګیر ونه تر لا سه کړل چې یو زیات شمیر لوانې پښتانه اوس ه دهند دګجرات په ایالت او دهند په نورو سیمو کې استو ګنه لري. په هندو ستان کې دلودي واکمنانو په وخت کې دځینو مشهورو پو ځي کسانو نو مونه چې دلودیانو دسلطنت په ټینګښت کې یې ور سره مر سته کړې وه دادي: [426]

1. نصیرخان لو انی
2. دریا خان لوانی
3. شهباز خان لوانی

همدارازپه پخوانیو وختو نو کې دپښتونخوا د ټانک په سیمه کې په لو انیو کې ډیر پیاوړي مشران تیر شوي دي چې نو مو نه یې دادي: [427]

1. جلال خان
2. موسی خان
3. فیروزخان
4. بر مزید خان
5. محمد خان
6. شیرخان
7. دلیل خان
8. دولت خان
9. شهباز خان
10. غازي خان
11. حیات خان
12. قتال خان
13. خمریز خان
14. صاحب خان
15. سلیم خان
16. اکبر خان
17. هیبت خان
18. الله داد خان
19. خداداد خان
20. صاحبداد خان
21. سرورخان
22. نواب شهنوازخان

همداراز په لو انیو کې دپښتو ژبې دمشهور شاعر دولت لوانی نوم هم بابد یاد کړو چې دپښتو ژبې مشهور شاعرا و ددیوان څښتن و چې دیوان یې له نن نه ۲۵ کلونه وړاندې دافغا نستان دعلو مو اکیډیمی چاپ کړی دی.

لنډه داچې لوانې دافغا نستان او هند دنیمې وچې په تاریخ کې یوه مشهوره قبیله ده ،په تیره بیا په هند کې دلودي او سوري واکمنیود دورې په تاریخونو کې یې دپام وړ کارونه تر سره کړي.

---

426 تاریخ شاهي معروف به تاریخ سلاطین افاغنه، دفهرست الرجال برخه

427 حیات افغاني ،د ۳-۷ مخ شجره

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/   Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

132 لودي

لودیان په اصل کې متوزي پښتانه دي. د پښتنو دتاریخي ر وایاتو او دودېزو شجرو پر بنسټ دلودیانو دقبیلې لوی نیکه ابراهیم نومیدچې نو موړی په لودي سره مشهور شو. نوموړی دشاه حسین غوري او دبیټ نیکه دلور بي بي متو زوی دی. بي بي متو دوه زامن درلودل چې یو یې غلجی ا وبل یې ابراهیم و چې بیا یې په لودي سره شهرت و موند. دا چې ابراهیم ولې په لودي مشهور شو یو روا یت شته او هغه دا چې کله چې بیټ نیکه علیه الرحمه د خپل کلي نه دخپلې استو ګنې غر نۍ سیمې ته ستو ن شو نو خپلې میر منې ته یې وویل چې بسم الله کړه او دپخواني نغري نه اور راو با سه ا و ډوډۍ پخه کړه او ماته یې راوړه چې پخپلو لمسیانو یې وویشم چې راته څر ګنده شي چې زما په لمسیانو کې کوم یو ډېر بختور دی؟ کله چې د بیټ نیکه میر منې هغه ډوډۍ پخه کړه نو دبي بي متو کو چني زوی ابراهیم هغه ډوډۍ واخیسته او په منډه یې خپل نیکه بیټ نیکه ته وړوړه او په مخ کې یې ورته کیښودله. بیټ نیکه ډېر خو شاله شو او ورته یې وویل چې ابراهیم لوی دی ،همدارازبیټ نیکه ابراهیم ته دوعا هم وکړه چې له هغې ورځې نه ابر اهیم په لودي سره مشهورشو چې اولاده یې دلودي او یا هم دلودیا نو په نامه سره یا دیږي.[428]

132.1 دلودیانو دقبیلې ښناخونه

دلودیا په ښناخونو کې سیاڼي، نیازي ، دوتاڼي،لواڼي ،پړانګي، سوري او مروت مشهوردي چې بیا هر ښاخ په نورو ډېرو څانګو یشل شوی دی.

لودیان نه یوازې دافغا نستان دغزني ولایت په شلګر، اندړو،قره باغ او دزابل په کلات او کند هار کې استو ګنه لري، [429] بلکې په پښتو نخوا ، دپاکستان دپنجاب په لاهور اوهمداراز په کراچۍ او دهندوستان د اتهرارادیش او بیهار په ایا لتونو کې هم استو ګنه لري.

زموږد ګران هیواد افغا نستان پیاوړی اوستر مورخ اروابنادعلامه عبد الحی حبیبي دپښتو اد بیاتو دتاریخ په لو مړي او دویم ټو ک کې په ختیز افغا نستان او ملتان کې د لودي پښتنو د ځینو واکمنانو یادونه کوي او لیکي :

"لودیان هم دپښتنویوه مشهوره کورنۍ ده چې دواکمنۍ او مشرتابه مرکز و او له ۳ــ هجري نه وروسته په ختیزه پښتو نخواکې ددې کورنۍ دواکمنانو نو مو نه اوریدل کیږي چې دلودیانو دغه کورنۍ نه شیخ حمیدلودي پر لغمان،ننګرهار ، پیښور او تر ملتانه واکمني درلودله او ترده وروسته نصر لودي چې دهغه زوی و پا چا شو او ملتان یې دسلطنت مر کزو. کله چې غزنوي محمود پر ملتا ن بر ید وکړ نو دشیخ حمید لودي لمسی داود لودي دهمدې

---

428 حیات افغاني،۲۷۵ مخ ، دپیښور چاپ

429 پښتانه دتاریخ په رڼا کې،۱۳۴۷-۱۳۴۸ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

کورنۍ نه په ملتان کې واکمن و. غزنوي محمود داود ونیوه ، غزني ته یې راووست او دغورک په کلا کې یې بندي کړ چې بیا هما غلته مړ شو."[430]

همداراز له دغې کورنۍ نه شیخ رضي لودي دشیخ حمید لودي وراره او نصر لودي دپښتو ژبې ښه شـاعران ول چې پټې خزانې د هغوی احوال او دشعرونو بیلګې راوړي دي. په همدې تو ګه علي سرور لودي ۹٦زیږدېـز پـه شااوخواکې اوسېده او دلودي دقبیلې دشا هو خیلو دځانګې پورې یې اړه درلودله دهندوستان دسترو ادیبـانو او عـا رفانو نه ګڼل کیږي چې په ملتان کې ا وسیده. دلودیا نو دلو یو مو رخینو نه یو هم داخبـار اللـودي دکتـاب لیکـوال احمدلودي دسعید لودي زوی دی چې د ٦٨٦ زیږدیز کال په شا اووکې یې ژوند کاوه چې دملتان دلودي واکمنانو احوال یې لیکلی دی.

له بلې خوا پښتنو لودیا نو په هندوستان کې یوه لو یه واکمني درلودله چې له ۱٤٥۱ زیږدیز نه تر ۱٥۲٦ کلونـو پورې یې پا چاهي کړې ده چې په هند کې ددغې کورنۍ دواکمنۍ بنسټ ایښودونکی سلطان بهلـول لـودي ۱٤٥۱-۱٤٨۹ زیږدیزدی چې تر هغه ووسته سلطا ن سکندر لودي ۱٤٨۹-۱٥۱۷ زیږدیز او تر هغه وروسته بیا سلطان ابر اهیـم لـودي ۱٥۱۷-۱٥۲٦ زیږدېزه پورې واکمنان ول.

سلطان ابراهیم لودی (۹۲۳هـ ق)
Sultan Ibrahim Loudi (1517)

همداراز په هند کې دلودیانو ددورې ځینې هغه مهم شخصیتونه چې په لودي قبیلې پورې اړه لري دادي:

ابراهیم خان لودي،تاج خان لودي،خانخانان لـودي،دریـا خـان لودي،دولت خان لودي،مبارک خان لودي ،سعید خان لودي،سید خان لودي،قطب خان لودي، محمد خان لودي، دسـلطان سـکندر لودي زوی محمو دخان لودي ،همایون لودي،ملـک کـالالودي، باربکشاه لودي،مبارکشاه لودي،عالم خان لودي،نظام خان لودي،

430 د پښتو ادبیاتو تاریخ، لومړی او دوهم ټوک، ٤٥۷-٤٥٨ مخونه، د پېښور چاپ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

جمال خان لودي،یعقوب خان لودي، فتح خان لودي،موسی خان لودي،جلال خان لودي ، حسین خان لودي، اسما عیل خان لودي ،خانجهان لودي اواعظم همایون لودي.[431]

د لودي پښتنو د ووستي واکمن سلطان ابراهیم لودي مزارد هند په پا ني پت کې

لنډه داچې لودي پښتانه نه یوازې په افغا نستان او پښتونخوا کې مشهوره قبیله ده ،بلکې په هندوستان کې هم دوی یوه پیاوړې پښتني واکمني در لودله.

133 لودین

دپښتني د ودېزو شجرو پر بنسټ لودین غر غښتي پښتانه دي چې دافغا نستان په بیلا بیلو سیمو او ولا یتونو کې میشته دي ۰

دلودین د قبیلې خلک دافغا نستان د ننگر هار ، کند هار،زابل، کندز ،بلخ ،هرات ، لو گر او کابل په ولا یتونو کې استوگنه لري ۰

دننگر هار په ولایت کې د لو دین دقبیلې خلک ددغه و لا یت دکامې او کوز کو نړ په ولسوالیو کې او سیږي ،همداراز دلو گرولایت لودین ددغه ولایت دمحمد اغه او پل علم په ولسوالیو کې میشته دي ۰ په همدې ډول دبلخ ولایت لو دین ددغه ولایت د مرکز مزار شریف او دد ولت اباد په ولسوالۍ کې استوگنه لري ۰

د لو دین دپښتنو پا تې بر خه د غلجیو پښتنو په سیمو کې په خواره واره ډول سره اوسیږي. یوشمېر لو دین د سهیلي پښتو نخوا د مرکز کو ئیټې په شا او خواکې هم استو گن دي ۰

پاتې دې نه وي چې دننگر هار په ولایت کې میشته لو دین چې ددغه ولایت په کامې او کوز کو نړ ولسوالیو کې استو گنه لري ،ددوی شمېرد افغا نستان مرکزي سر شمیرنې دادارې له خواچې په ۱۳۶۰ لیږدیز کال کې تر سره شو ۱۱۸۹ تنه ښودل شوي دي چې بنا یې اوس یې په شمېر کې ډېرز یا توالی راغلی وي ۰[432]

دلودین قبیلې پخپلې غیږ کې ډېر پو هان او نا متو کسان روزلي دي چې کولای شو دلا ند نیو کسا نو نو مو نه یاد کړو:

1. ښاغلی سر محقق اروابناد ډاکټر دولت محمد لو دین چې دپښتو ژبپو هنې په بر خه کې یې دافغا نستان دعلو مو په اکیډیمی کې د قدر وړ کارونه کړي دي ۰ دده دژباړل شوو کتابونو نه د عباس سروانې د شیر شاهي تاریخ او هم د ټام سایر نو مو نه اخیستلی شو ۰ باید زیاته کړو چې اروابناد دافغانستان د علو اکیډیمی دپښتو

431 تاریخ شاهي، داحمد یادگار تالیف، دفهرست الرجال برخه، د ۱۳۳۹ زیږدیز کال چاپ، کلکته

432

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

څیړودنړیوال مر کز رئیس او دعلومو اکاډیمۍ د مر ستیال په توګه هم دندې سر ته رسولي دي ۰

2. د لودین د قبیلې پورې اړوند بل تن ښاغلی جاوید لودین دی چې ا وس دافغانستان د بهر نیو چارو پــه زارت کې سیاسي معین یا مر ستیال دی ۰ نو موړي په لویې بر یتانیا کې په حقوقو او سیاسي علو مو کې خپلې لوړې زده کړې پای ته رسولي دي او په کا ناډا او ناروې کې دافغا نستان دلوی سفیر په تو ګه یې هم دندې سر تــــه ر سولې دي ۰

3. د لودین د قبیلې پورې اړوند بل تن ښاغلی ډاکټر عزیز الله لودین دی چې دهرات ولایت دلو دینانو نــه دی او د څه مودې لپاره دافغا نستان د ټو لټا کنو دخپلواک کمیشن (کمیسیون) مشر واوا وس دافغا نستان د فساد ســره دمبارزې داداري مشر دی ۰

4. همدارازدلودین په قبیلې پورې اړوند بل تن ښا غلی جنرال عتیق الله لو دین دی چې پو ځي زده کړې لــري او دلو ګر ولایت دمحمد اغې دولسوالۍ دلودین په قبیلې پورې اړه لري ،نو موړی تر څه مودې پورې دلو ګــــر دولایت دوالي په تو ګه هم دنده سر ته رسولې ده ۰ [433]

لنډه داچې لودین په افغا نستان کې یوه مشهوره پښتني قبیله ده ۰

134 ما کو

که چیرې د ما کو پښتنو دنسب شجره وګورو نو دوی سړ بني پښتانه او د درانیو دپنجپای په ښاخ پـــورې اړه لري ۰ددوی د وګړو شمېر لږ دی ۰ ددوی یو شمېر په کند هار او یو شمېر هم دنورزیو پښتنو سره یو ځای میشته دي.

یو شمیر ماکوان دهرات او غزني په ولایتو نو کې هم استو ګنه لري ۰ په کند هار کې دماکو دقبیلې دخلکو شمېر په ۱۳۶۵ لمریز کال کې ۱۵۵۷٤ تنه ښودل شو ي ول ،چې ښایې اوس یې په شمېر کې ډېر زیا توالی راغلی وي ۰ د کند هار په ولایت کې دماکو دقبیلې خک د دامان او ار غستان په ولسوالیو کې ا ستو ګنه لري ۰ دهرات په ولایت کـــې دمـــا کـــو دقبیلې خلک ددغه ولایت دانجیل ،کشک او دکرخ په ولسوالیو کې میشته دي چې په نو موړي ولایت کې په ۱۳۶۵ لمریز کال کې ددوی ټول شمېر ۲٦۸۸ تنه ښودل شوي دي چې ښا یې اوس به یې په شمېر کې ډېر زیاتوالی راغلی وي . [434]

تاریخ حیات افغاني لیکي چې په غز ني کې هم د ماکو دقبیلې څو کلي شته چې دخاګوانیو دقبیلې دکلیو تر څنګ پر اته دي اوسیمه ایز خلک دغه د خاګوانې د قبیلې خلک هم دخاګوانې ما کوانو په نامه یادوي ۰ [435]

---

433 دلو دین دقبیلې په اړوند زما(ډاکټر لطیف یاد) شخصي یادداشتونه

434 پښتني قبیلې ، ۲۳۱مخ

435 معلومات مختصر درباره اقوام وقبایل سرحدي کشور، ۱۰ ، ۹۳ ، ۱۰۹ ، ۱۱۰ مخونه

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

په ټول افغا نستان کې د ۱۳٦٥ کال د سر شمیرنې پر بنسټ ددوی شمېر ۱۸۲٦۲ تنه ښودل شوي دي چې بنایې اوس به یې په شمېر کې دوه ځلې زیاتوالی راغلی وي ،[436]

135 مامو ند

د پښتني شجرو پر بنسټ ماموند ښخي یا خوښي یا خاخي خیل پښتانه دي چې دتر کلا نیو پښتنو یو ښاخ ګڼل کیږي چې دسړبني پښتنو په ټولنیز ګروپ پورې اړه لري .

ماموند په لو مړي سر کې په دوو مهمو ښا خو نو ویشل شوي دي:

1. لوی ماموند چې کاکازي هم ورته وایي[437]
2. واړه ماموند

دماموندو لوی اکثریت د پښتونخوا په باجوړ ایجنسۍ کې استو ګنه لري .ددوی ختیز ته سالارزي اوشمال ته یې دانګام ا وشمال لویدیز خواته یې د شورتن او مرورې درې اولویدیز ته یې چارمنګ او جنوب ته یې د ښار ریاست پروت دی .لوی ما موند دماموندو دسیمې په جنوب ختیز او جنوب لویدیز ته او واړه ما مونددماموندو په شمال او لویدیز کې میشته دي .په ختیز کې د لویو ما موندو او سالارزیو تر مینځ برید لوند خوړ دی .[438]

دلویو ما موندو د خیلو نو نومونه دادي:

1. مسعود خیل
2. مغدو دخیل
3. عمر خیل
4. یوسف خیل
5. سلیمان خیل
6. خلوزي

دوړو ماموندو خیلونه دادي:

1. بړوزي
2. اوریا زي
3. برم کازي

د ماموندو ځمکې په عمو مي ډول غنم،اوربشي ،نسک او مشنګ کري ځکه چې للمي دي.د ماموندو هوا معتدله

436 تاریخ حیات افغاني ۱۵۲ او ۱۵۹ مخونه

437 پښتانه ،تومړی ټوک،۷۳ مخ

438 دپښتنو ټولنیز –اقتصادي جوړښت ،۲۲۵ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

ده .په کو م ځای کې چې د چینو اوبه شته نو هلته د شفتالو،توتانو او ما لټو باغونه هم شته.په با جوړ کـې د مامونـــدو شمیر ۸۰۰۰۰ او دافغا نستان د کو نړ په ولایت کې ددوی شمیر ۱۸۳۹۱ تنه ښودل شوي دي . [439]

135.1 استوګن سیمې (لوی ماموند)

دلویو ما موندو ځیني خیلونه د مرورې په دره کې هم استو ګنه لري. دوړو ما مونـــدو ځینـــي خیلـــونه پـــه شورتن،دانګام او دپیچ درې په وټه پور کې میشته دي او برسیره پر دې د ما موندو ډیر شمیر کورونه د کونړ ولایت په سیمه کې هم پراته دي.

واړه ماموند د سالارزیو نه وروسته دانګام ته راغلي دي .دوی د جنوب له خوا د څر ځایونو په هڅه دګوریګـــا غرونو ته را وختل او دلته یې باندې جوړې کړې. دمالداری سره یې دګوریګا په دره کې ځمکـــې واخیســـتې او دلتـــه میشته شول.د ګوریګا ما موند د ځمکوالۍ نه پرته رمې هم لري.په ما ماموندو کې اوبه لږې دي او زیاتره ځمکـــې یـــې للمي دي .

135.1.1 افغانستان

په افغا نستان کې دلویو ما موندو کلي دادي : کاکازي یا لوی ما موند دافغا نستان دکو نړ ولایـــت پـــه مـــرورې، شوړتن، بر کاټې،دانګام او پیچ دره کې او سیرې ۰

135.1.2 پښتو نخوا

کاکا زي یا لوی ما موند د پښتو نخوا دباجوړ ایجنسۍ په غاښي، شبنتر ،ذکي،کټوټ،ګیري،زري،ترخـــو ،لغـــړی ،کالوزی،کړه، موخه او میا نه کې او سیرې ۰ همداراز په پېښوراو ایبټ اباد کې هم استو ګنه لري .

135.1.3 سهیلي پښتونخوا

دسهیلي پښتونخوا په کو ئټه او پښین کلي کاکازي کې .

135.1.4 پا کستان

یو ډېر شمېر کاکازي دپا کستان په لا هور، کراچۍ، کشمیر ،جهیلم، بهلوال،سر ګودا، سیالکوټ،دیره غازي خـــان، چکوال،عیسی خیلو او مو سی خېلو کې استو ګنه لري ۰

---

439 دپښتنو ټولنیز –اقتصادي جوړښت ۲۲۶ مخ

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

135.1.5 هندوستان

په هندو ستان کې کا کا زي دپنجاب ایالت په ګورداس پور،بابل چاک، فیض الله چاک، ست کو ها، وزیر چـــاک او دهاریوال کې استو ګنه لري.

135.2 استوګن سیمې (واړه ماموند)

دوړو ماموندو کلي دادي:

1. ځپري
2. موضي
3. کګي
4. وړوکی خرکی
5. بانډه
6. شاهي تنګی
7. لوی خرکی
8. بدان
9. ډمه ډوله
10. ډبر

135.3 نومیالي

دکاکا زیو دځینو مشهورو کسانو نو مو نه په لاندې ډول دي: [440]

1. رېحان ملک (د پا کستان ډېټې اډیټور جنرال)
2. بهادر یار خان (سیاسي شخصیت)
3. غلام احمد بلور
4. منیر احمد خان
5. ډاکټر اشفاق احمد
6. جستېیس عبد الو حید خان
7. اسما جها نګیر
8. شعېب ملک (د پا کستان د کریکېټ ټیم پخوانی کپتان)
9. ډاکټر رضوان ملک

440 ویکیپیډیا، کاکا زي قبیله

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar

Downloaded By: Afghan Salar Library

پای

Facebook:https://www.facebook.com/groups/1822812871297698/ Telegram:https://t.me/afghansalar